לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

יום ו', ז' בתשרי תשמ"ז, 10 באוקטובר 1986 / שנת מ"ד מס' 13162 / המחיר 1.20 שקל כולל מע"מ

מומחה יבדוק התקלות ב„מבט"

מאת אתי רונאל, כתבת „על המשמר"

מהדורת „מבט" שודרה אתמול ב־21.10 בלילה במקום ב־21 כרגיל. וכאן חלוקות הדעות: עובדי הטלוויזיה הורוו להודיע, כי לא מדובר בשיבושים מכוונים אלא בתקלה במחשב התאורה, הנובעת מהעברת „מבט" מאולפן א' בו נערכים שיפוצים לאולפן ב', שאיננו ערוך לשידור חדשות אלא להקלטות בלבד, וכי מנהלי ההנדסה הודיעו להנהלת הטלוויזיה את סיבות התקלה. ואילו המשנה ליו"ר הוועד המנהל, דוד ארציון, אמר אתמול, כי זוהי התקלה השנייה השבוע, וכוזר מאוד, שתקלה כזו מתרחשת בעת ריקות לפני „מבט" דווקא, במחשב כל כך חדיש שאחוז התקלות בו הוא כמעט אפסי.

ארציון ביקש מהמנכ"ל, שהאחראים למשמרת הערב יושעו מעבודתם, עד שבודק מומחה מחוץ לטלוויזיה יברר הסיבות לתקלה.

בתום שנתיים לכהונתו כראש־הממשלה ולקראת העברת המשרה לשמיר

הבוקר ב־10 יגיש פרס התפטרותו לנשיא

לפני כן ייפגש פרס עם „שרינו" לגבש סופית תביעות המערך מן הליכוד בעניין הרוטאציה ● שמיר נעתר לפניית המערך בנושא הכלכלי – אולם שר־האוצר מערער על הסיכום ● מודעי – עדיין סלע המחלוקת ● הנשיא יפתח היום בהתייעצויות עם סיעות הקואליציה – מקווה לסיים השיחות עד יום כיפור

מאת דליה שחורי
הכתבת המדינית של
„על המשמר"

ראש־הממשלה שמעון פרס, העומד לשוב לפנות־בוקר מצרפת, ייפגש בשעה 9 בבוקר עם פורום „שרינו" ומזכ"ל מפלגת העבודה עוזי ברעם, כדי לגבש את תביעות המערך מן הליכוד עם ביצוע הרוטציה. בשעה 11 יגיש פרס לנשיא המדינה חיים הרצוג את התפטרותו מן הממשלה. כייד לאחר מכן יזמו הנשיא להתייעצויות של סיעות הקואליציה ובכוונת הנשיא לסיים התייעצויותיו עד יום כיפור.

האגוז של מודעי

מעריכים, כי פרס יפגוש היום גם את ממלא־מקומו יצחק שמיר, אך כל פגישה לא נקבעה ביניהם עד כה ולא ידוע אם פרס יפגוש את שמיר לפני שיילך לנשיא או לאחר מכן.

מקורבי שמיר אמרו אמש, כי רק נקודת־מחלוקת אחת עלולה להוות תנאי לרוטציה והיא התנגדות המערך לחזרת יצחק מודעי לממשלה. המקורבים הטעימו, כי שמיר נחוש בדעתו לכלול את מודעי בממשלתו. לגבי כל יתר הנקודות שהעלה המערך, שמיר נוכון לדון בהן עד ביצוע הרוטציה וגם לאחר מכן.

(המשך בעמוד 2)

פרס ימצא את משרד החוץ נעול

עובדי המשרד עומדים לקיים שביתה ביום כניסתו של פרס לתפקיד שר־החוץ ● מוחים על העברת 17 מאנשיו אותם הם מכנים „כוח 17" – מלשכת רה"מ למשרד החוץ

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

עובדי משרד החוץ עומדים לקיים שביתה בת מספר שעות ביום כניסתו של שמעון פרס לתפקיד שר־החוץ. ביום ד', כאשר יבוא שמעון פרס למשרד החוץ, הוא ימצא משרד ריק ושער נעול.

„כוח 17" של פרס

ועד עובדי משרד־החוץ החליט על כך אתמול, בעקבות קבלת רשימה בת 17 איש, שיגיעו עם פרס למשרד החוץ. בקרב עובדי משרד החוץ זכתה רשימה זו מייד לכינוי „כוח 17" ושמו של כוח אש"ף שהופצץ על־ידי מטוסי חיל האוויר בתוניסיה.

ועד העובדים הודיע אתמול למנכ"ל משרד החוץ דוד קמחי · העובד גם הוא להיות מוחלף. אך טרם קיבל הודעה רשמית על כך — כי יהיה מוכן לחזור בו מכוונתו רק אם עד יום כניסת פרס למשרד החוץ יבוא נציג מיוסכם מטעמו ויפרט את

(המשך בעמוד 2)

המשטרה תתבקש להשלים החקירה בסתירות שבין עדויות שלום ושמיר

מאת כתב „על המשמר" לענייני חוק ומשפט

היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש, עשוי להחזיר בימים הקרובים את תיק פרשת השב"כ למשטרה, כדי שתעמיק את חקירתה במספר נקודות ובעיקר בנושאים שבהם נמסרו גירסאות סותרות על־ידי ראש הממשלה מן השבוע הבא, יצחק שמיר, ועל ידי ראש השב"כ היוצא אברהם שלום. אתמול התקיים דיון סגור בלשכתו של היועץ המשפטי לממשלה בעניין תיק אוטובוס קו 300, בה הגיעו אנשי הצוות לכלל מסקנה שיש להחזיר את התיק למשטרה להשלמות. נראה, כי היועץ חריש אינו שלם לחלוטין עם המלצה זו ויכריע אם להחזיר את התיק למשטרה בימים הקרובים.

דורשים לעיין בתרשומות

בעיקר ממליצים חברי הצוות, להשלים פרטים בעניין עדויותיו הסותרות של ראש השב"כ אברהם שלום. אחת הגירסאות שמסר נתמכת על ידי אנשי שב"כ נוספים, אולם גירסה אחרת, הסותרת

(המשך בעמוד 2)

אי־נחת מהצהרות אלוף הפיקוד ● עמוד 28
יערי מחליפה צבעים כזיקית ● עמוד 27
השטיח של שפירא ומשכורות הבנקאים ● עמוד 3
פרס הפתיע: ירדן מצדדת במו"מ ישיר ● עמוד 3
איום מחודש על „מספנות ישראל" ● עמוד 28
העירקים נערכים למתקפה אירנית ● עמוד 26

התקוות הנלוות לוועידת רייקיוויק

הנשיא רייגן והמנהיג הסובייטי גורבצ'וב יפתחו מחר בשיחות בריקיוויק, בירת איסלנד, במסגרת מפגש החכנה לקראת הפיסגה שבין השניים, שנועדה לסוף השנה בוושינגטון. בדרך כלל נערכות שיחות הכנה כאלה בין שרי־החוץ, אך שני המנהיגים של המעצמות הגדולות מצאו לנכון לדבר ישירות, כדי לבחון את סיכויי ההידברות לקראת הפיסגה בוושינגטון. הם עשו מאמץ משותף, כדי להתגבר על מילכוד פרשיות הריגול (דניליף־זאכרוב), וויתרו על היוקרה, ולא נתנו לפרשייה שולית זאת לשבש מהלכים בעלי משמעות גלובאלית.

אין ספק, כי במרכז השיחות בריקיוויק תעמוד שאלת פירוק הנשק הגרעיני. המנהיג הסובייטי העלה במשך השנה האחרונה שורה של הצעות המצביעות על גמישות העמדה הסובייטית, הן לגבי צמצום הטילים לטווח בינוני והן לגבי סדרי פיקוח הדדי. בוושינגטון נתקבלו הצעות אלה במידת רבה של אהדה, מכל מקום הן הוגדרו כראויות לעיון. גם הנשיא רייגן הלך לקראת הסובייטים. כאשר הביע נכונות לדחות את ביצוע תוכנית מלחמת הכוכבים ל־7 שנים.

אפילו יושג הסדר מוגבל זה, הרחוק מהסרת הפחד האטומי המרחף על האנושות, גם אז אפשר יהיה לראותו כהישג רב־משמעותי, ובמיוחד יוכלו עמי אירופה לנשום לרווחה, אם אמנם יופחת מספר הטילים בטווח הבינוני. אומנם המנהיג הסובייטי מדבר על תוכנית להשמדת כל כלי הנשק האטומי עד שנת 2000, אלא שהצעה זו ככל שלא תהיה קוסמת לעמי העולם נראית עדיין כחזון בלבד. יש לחנית, כי בריקיוויק יידונו גם נושאים אחרים, שאפילו לא יסוכמו, הרי שמשו מעין בדיקת האמון ששני המנהיגים יצליחו ליצור ביניהם. הנשיא רייגן יעלה בוודאי את נושאי זכויות האדם, ובמסגרתו גם את שאלת יהודי ברית־המועצות. עדיין לא שבטוח הדבר, אך גם אם הנושא יועלה אין לצפות לכך שהוא ייחפך לנושא מרכזי. מכאן שיש לצנן את הציפיות שהתעוררו אצלנו ובקרב חוגים יהודיים בארצות־הברית, כאילו המפגש של השניים יביא לתוצאות ממשיות בסוגיה זו, אשר מטבע הדברים נראית בעינינו המרכזית. שהרי מעבר לנושא הטילים, שכאמור עסקו חשניים במאמץ להגיע להסכמה ראשונית, ידובר בוודאי, אפילו בריפרוף על שורה של בעיות בינלאומיות, כמו שאלת אפגאניסטן, התערבות האמריקנית בדרום־אמריקה, הרחבת יחסי המסחר בין שתי הארצות ועוד.

בידי שני המנהיגים הללו המייצגים משטרים מנוגדים, ובעלי אידיאולוגיות קוטביות, נתונה עתה ההכרעה לגבי חידוש הדטאנט, הפגת המתיחות הבינלאומית, והיסול ההדרגתי של מאגר הנשק הגרעיני. אם יצליחו במשימה העיקרית הזאת תיפתח תקווה ליותר גמישות גם בנושאים אחרים, לרבות הנושא הקרוב ללבנו – מתן זכות לעלייה חופשית ליהודי ברית־המועצות.

אווירה אופטימית ערב הפיסגה ברייקייוויק ● הסובייטים נוקטים טון פייסני:

גורבצ'וב מוכן לדון על כל נושא שיעלה רייגן — כולל יהודי בריה"מ

הסובייטים התירו לאיניסה פלורובה — אחותו של חולה הסרטן מיכאל שירמן — לעלות לישראל ● רייגן מצפה להסכם לצמצום הטילים הגרעיניים לטווח בינוני

ריקייאוויק. — הנשיא רונלד רייגן, שהבהיר כי שליחותו הראשית היא להשיג שלום, הגיע אמש לרייקיאוויק כשהוא מוכן לאשר בלחיצת־יד עם גורבצ'וב עסקה לצמצום מספר הטילים הגרעיניים לטווח בינוני.

„אנו מצפים ללחיצת־יד בעניין הטילים הגרעיניים לטווח בינוני", אמר פקיד הבית הלבן לכתבים הנילווים לנשיא.

הפקיד שביקש שלא לפרסם את שמו ברבים, השווה את התוצאה הצפוייה של הפגישה, לרכישת בית, כאשר הקונה והמוכר מגיעים לידי הסכם על העיסקה ומטילים על פרקליטים ונבקאים לגבש את הפרטים.

תוצאות מוחשיות

הערותיו של פקיד זה מהוות אישור ראשון לכך, שממשל רייגן מצפה לתוצאות מוחשיות מוועידת הפיסגה בריקייאוויק, שתימשך יומיים — בשבת וביום א'.

כאשר יצא הנשיא מהבית הלבן בדרכו לאיסלנד בשעות הבוקר, הוא אמר, „אנו יוצאים לריקייאוויק למען השלום. אנו הולכים לפגישה זו למען החרות ואנו יוצאים בתקווה".

עם זאת הוסיף ואמר, כי איש אינו יכול לטעון שאין חילוקי דעות בין ארה"ב לבריה"מ. בהטעימו שאין כל ערובה לכך שהפגישה בריקייאוויק תסתיים בהצלחה.

באשר להסכם בעניין הטילים הגרעיניים לטווח בינוני, מציעה ארה"ב שכל אחת משתי מעצמות־העל תצמצם את מספר ראשי החץ של טילים אלה לכ־200 לבריה"מ ו־200 לארה"ב, ושרק מאה ראשי־

(המשך בעמוד 2)

הנשיא והנשיאה בריקייאוויק

נשיאת איסלנד וינדיס פינבוגדוטיר מקבילה את פני הנשיא רייגן בהגיעו אמש לרייקיאוויק. (צילום: אי.פי)

האחיות נוטשות שוב — האוצר: הגענו לקצה גבול הוויתורים

התייעצות חירום תערך הבוקר במשרד הבריאות ● האחיות יפגינו היום לפני משכן הנשיא בסיסמה: „פרס לך יש למי לפנות — לנו אין עם מי לדבר" ● התמרמרות בקרב הרופאים משיטת „הפגע וברח" של שביתת האחיות

מאת יוסף שמי, כתבנו לענייני בריאות ומאת כתבנו הכלכלי כ"ים

האחים והאחיות נוטשים שוב החל משעה 7 הבוקר, את מחלקות בתי־החולים (מלבד מי־

חלקות הטיפול הנמרץ, הפגים, התינוקות, הדיאליזה והפסיכיאטריה) ל־24 שעות. והחלטה בעניין זה נתקבלה

אתמול אחרי דיון סוער בבניין הוועד הפועל בתל־אביב שם

(המשך בעמוד 2)

ראשי מטות האחיות יתכנסו הבוקר לדון בהחרפת מאבקן

דוחות הצעת קיסר להעביר להסתדרות את הטיפול בעניינן ● נטישת האחיות את בתי־החולים אתמול היתה מלאה וכל הניתוחים שאינם דחופים נדחו ● רופאי בילינסון שוקלים נעילת המוסד

מאת יוסף שמי,
כתב „על המשמר"

ראשי מטות המאבק של האחיות מכל רחבי הארץ יתכנסו הבוקר בבית הוועד הפועל בתל־אביב, כדי להחליט על החרפה במאבק, בין שאר ההצעות, תידון האפשרות לנטוש את בתי־החולים לשתי משמרות רצופות וצעדים אחרים.

אתמול בבוקר נטשו האחיות את כל מחלקות האישפוז בבתי החולים. כל הניתוחים המתוכננים נידחו, למעט ניתוחים דחופים. בשעות אחר הצהריים חזרו האחיות למשמרת הערב בבתי החולים.

האחיות הגדירו את נטישתן אתמול כאזהרה בלבד.

מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר, אמר אתמול בישיבת הוועדה המרכזת, כי אחיות בתי החולים הגיעו עד כה במשא ומתן עם נציגי הממשלה להישגים משמעותיים ביותר בשורה של נושאים שעליהם יצאו למאבק ומן הראוי כי תתעשתנה ותקבלנה החלטה על סיכום חיובי של המו"מ.

קיסר והכרפלד תיארו את התנאים הארגוניים שבהם מתנהל המו"מ, כאשר הנציגות המנהלות בפועל את המו"מ מתקשות להגיע לסיכומים בפורום הרחב יותר של המטה שבו מתחרים ביניהם גורמים שונים במידת המיליטנטיות שלהם.

על ריקע זה הועלתה בפני האחיות אפשרות שההסתדרות תחתום בשמן על הסכם שיבטא את ההישגים שניתן להשיג במו"מ.

אסתר סיני ממטה השביתה אמרה, כי הצעת קיסר והכרפלד אינה מתקבלת על הדעת. היא הוסיפה, כי עכשיו יצא המרצע מן השק וההסתדרות עושה יד אחת עם המעסיקים, כי היא עצמה מעסיקה. האחיות, אמרה, מוכנות לחידוש המו"מ, אך אינן מוכנות לוותר על התביעה בדבר קיצור שבוע העבודה.

בבית־חולים בילינסון בפתח־תקווה תתקיים היום אסיפת חירום של רופאי בית־החולים, על מנת לדון במצב הקשה של בית־החולים ולהכל החלטות בהתאם.

ד"ר אליאס וילקונסקי, יו"ר ועד הרופאים, אמר, כי בין יתר ההצעות שיועלו: סגירת חדר המיון, מחלקות שלא יקלטו חולים חדשים וכן לנעילת ביה"ח בפני חולים.

רופא בבית־החולים „וולפסון" מכין תרופות לחלוקה לחולים, במקום האחיות שנטשו את משמרת הבוקר
צילום: שאול רחמים/נפגא

חשש לאי־תשלום משכורות המורים אם לא תיושב המחלוקת בין החינוך לאוצר

מאת יצחק שור,
כתבנו לענייני חינוך

בכירים במשרד־החינוך חוששים, כי אם לא תיושב המחלוקת עם האוצר בדבר 60 מיליון דולר, לא יהיה למשרד כסף כדי לשלם את משכורות המורים בראשית החודש הבא.

אתמול נערכה פגישה בין שרי החינוך והאוצר ופקידים בכירים. שר־האוצר ניסים טען, כי משרד־החינוך מוציא השנה 60 מיליון דולר יותר מכפי שהחליטה הממשלה והכנסת. מתוך סכום זה 39 מיליון קוצצו על־פי החלטת הממשלה אחרי שאושר בכנסת חוק התקציב. עוד 3 מיליון דולר חייב משרד־החינוך לאוצר משום שהוא לא מימש את התחייבותו לעבור לשירות עצמי בהיקף שנקבע. עוד 22 מיליון דולר חייב משרד החינוך לאוצר משום שהמורים לא ויתרו על תוספת שעות שהגיעו להם על־פי הסכם עציוני.

שר־החינוך, יצחק נבון, הכיר בחוב של משרדו בסכום של 9 מיליון דולר. כן איזכר את הודעתו בישיבת הממשלה לפיה הקיצוץ של 22 מיליון דולר מותנה בנכונות המורים לוותר. כך, לדבריו, החליטה הממשלה.

כתבנו מזכיר, כי המחלוקת בין שני המשרדים בדבר גובה הקיצוץ בחינוך נמשכת זה חודשים אחדים. השר נבון כבר חילק את שעות ההוראה. ולפי הסכמי השכר הוא חייב להעסיק את כל המורים עד לסוף שנת הלימודים. החודש חסרו בקופת משרד החינוך 16 מיליון דולר. אם לסכום זה יתווסף קיצוץ חודשי נוסף מתוך החוב שטוען לו האוצר, יתקשה משרד־האוצר לשלם את משכורות המורים.

שערוריה „גונבת ההצגה" בתיאטרון חיפה:

מי יממן האירוח במלון ל־70 נכבדים שהוזמנו למרתון?

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

שערוריה מלווה את מרתון הצגות הבכורה של תיאטרון חיפה, האמור להתקיים בששי־שבת. כ־7000 דולר הוצאו מקופתו הגרעונית של תיאטרון חיפה למימון 70 חדרי אירוח במלון „דן כרמל" בשבת הקרובה. החדרים הוזמנו עבור נכבדים חברי כנסת ואנשי תקשורת מכל רחבי הארץ.

אתמול התקבלו גירסאות שונות וסותרות מהנהלת התיאטרון וממלון „דן כרמל" בחיפה. מנהל מלון „דן כרמל" בחיפה, רפי ויינר, מסר שתי גירסאות סותרות, האחת לפיה ישלם התיאטרון הלאומי תשלום מלא עבור 70 החדרים שהוזמנו על־ידו. „בעבר שילמו לנו בשירותים שונים כמו הצגות וסחורה עוברת לסוחר. אבל זה נפסק וכעת הם משלמים במזומן ומייד". זמן קצר מאוחר יותר ביקש מנהל המלון לשנות את גירסתו ולמסור כי העיסקה עם התיאטרון היא עיסקת ברטר (עיסקת חליפין).

גם מנכ"ל תיאטרון חיפה, נועם סמל, מסר אתמול גירסאות שונות. על־פי הגירסה האחת העיסקה שנעשתה עם מלון דן כרמל הינה עיסקת ברטר ל־40 מוזמנים. על־פי הגירסה השנייה תרם מלון „דן כרמל" את החדרים כולם. יו"ר מועצת המנהלים של התיאטרון העירוני, אברהם המאירי, אמר אף הוא בתגובה, כי המלון מעמיד לרשות התיאטרון חדרים ללא תשלום, משום שבתקופה זאת התפוסה אינה מלאה.

הדתיים יקצצו

במקביל הודיעו חברי הסיעה הדתית בעיריית חיפה, כי יביאו לקיצוץ בתקציבו של התיאטרון העירוני ובכך ימנעו ממנו לקיים הצגות בשבת. יו"ר הסיעה, משה בליטנטל, אמר, כי במרתון יש משום הפרת הסכם הקואליציוני והסטטוס־קוו.

מנכ"ל התיאטרון, נועם סמל, אמר בתגובה, כי התיאטרון יקיים את הצגותיו במסגרת הסטטוס־קוו על בימת מועדון התיאטרון בוואדי־סאליב בהצגות שחרית וכי רק במוצאי שבת יעלה הצגה על בימתו המרכזית של התיאטרון.

יצויין, כי לפני כשבועיים טורפד נסיון דומה של התיאטרון להעלות הצגת שחרית בוואדי סאליב יחד עם עיתון יומי.

עוד יצויין, כי קופת תיאטרון חיפה נמצאת במצוקה בשנים האחרונות וכי מועצת העיר דחתה בשלב זה דיון בהצעת סיוע לתיאטרון. דיון בנושא יתקיים ככל הנראה רק כששוב ראש העיר אריה גוראל מסיורו בחו"ל.

שידורי הטלוויזיה חודשו אמש בתוקף צו בית־הדין לעבודה

מאת אתי רונאל,
כתבת „על המשמר"

שידורי הטלוויזיה חודשו אתמול בעקבות החלטת בית־הדין לעבודה בירושלים, שנענה לבקשת הנהלת רשות־השידור והוציא צו מניעה, האוסר על עובדי הטלוויזיה לשבות או לנקוט עיצומים ומורה להם לחזור לעבודה תקינה ומלאה בהתאם להוראות ההנהלה.

„זוהי החלטה חסרת תקדים בתולדות רשות־השידור, שכן היא תאפשר להנהלה לקבוע נוהלי עבודה, שיחסלו את כל הפיקציות שהיו קיימות בשיטות התיפעול שהשתרשו בטלוויזיה בשנים האחרונות" — אמר אתמול מנכ"ל רשות־השידור, אורי פורת, לראשי הסגל של הטלוויזיה. הוא גם הביע תקווה, כי עם החלטה זו יבוא הקץ לסגנון ה„כסאח" ששלט במגעים עם ועדי העובדים.

אולם עובדי הטלוויזיה הודיעו אתמול, כי ימשיכו לעבוד לפי החוק. ופירוש הדבר — המשך השיבושים בטלוויזיה: פתוח הסקה חוץ, סיום השידורים ב־10.00 בערב, יותר תוכניות מוקלטות ופחות תכניות אולפן, המתייבות את הגדלת הצוות העובד שעות נוספות וירידה ברמת התוכניות.

„צוחק מי שצוחק אחרון" — אמר חבר ועד הטכנאים אלי קריית, שמסר כי עובדי הטלוויזיה מתכוונים לערער על צו הביניים של בית־המשפט.

צימצום משמעותי בהיקף הבנייה במערכת הבטחון

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

בניית הפרוייקטים בצה"ל ובמערכת הבטחון תיקטן בשנת העבודה הקרובה באופן העשוי להשפיע על מצב התעסוקה במשק.

מסיכומי שנת הבנייה־1986 במשרד הבטחון מסתבר, כי היקפי הביצוע של הבניה הבטחונית במחנות צה"ל ובפרוייקטים אחרים של משרד הבטחון, היו נמוכים בהרבה מהשנה הקודמת. התחלות הבניה בשנה הנוכחית מצביעות על ירידה נוספת בשנה הקרובה. בעקבות מצוקת תקציב הבטחון, מבוצעות עבודות רבות על חיל ההנדסה במקום קבלנים פרטיים שעשו זאת בשנים קודמות.

מקורות בטחוניים מסרו לכתבנו, כי לאור נסיון שנצבר במערכת הבטחון, שקבלנים אינם עומדים בהסכמים ובלוח זמנים שנקבע, עומד משרד הבטחון לנקוט באמצעים חריפים נגד קבלנים. המשרד מתכוון לקנוס קבלנים וחברות על עיכובים בבניה או באספקת חומרים, ואף להוציא חברות מרשימת המוזמנים להשתתף במכרזים.

בשנה הנוכחית צומצמו באופן ניכר יחידות הבינוי האזוריות של צה"ל — דבר שהביא לפיטורם של עובדים אורחיים.

כתב אישום נגד „תנובה": הפקיעה מחירי תפו"א וגזר

מאת אודי נחשון, כתבנו הכלכלי

כתב אישום נגד „תנובה" הוגש אתמול לבית משפט השלום בתל־אביב בגין הפקעת מחירים של תפוחי אדמה וגזר בניגוד לחוק יציבות המחירים.

כתב־האישום הוגש על־ידי משרד התעשיה והמסחר בעקבות ביקורות מחירים שנערכו בשבוע שעבר. פקחי משרד התעשיה והמסחר התבקשו על־ידי האוצר, ובתיאום עם משרד החקלאות, לבצע ביקורות מחירים בשווקים. לאחר שהוחלט כי מחירי תפוחי האדמה והגזר יועלו רק ב־2% בנובמבר.

בדיקת מבקרי המשרד העלתה כי „תנובה" העלתה את המחיר הסיטונאי של הגזר ותפוחי האדמה והוחלט להגיש נגדה כתב אישום. בכתב האישום מצויין כי „תנובה" העלתה את מחירי תפוחי האדמה ל־0.80 ש"ח במקום 0.66 ש"ח. במקרה אחר העלתה החברה את מחיר ק"ג גזר (סיטונאי) ל־0.77 ש"ח במקום 0.66 ש"ח.

הדיון בתביעה יחל ב־19 באוקטובר בבית משפט השלום בתל־אביב.

משטרת חיפה פשטה ביוזמתה על תחנה פירטית

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

לראשונה מאז החלו לפעול בארץ תחנות הטלוויזיה הפירטיות בכבלים פשטו אמש אנשי משטרת מרחב חיפה ביוזמתם וללא אנשי משרד התקשורת על תחנת כבלים וסגרו אותה.

הפשיטה נערכה ע"י יחידת הבילוש והיחידה המרכזית של מרחב חיפה. ההוראה לביצוע הפשיטה ניתנה לאחר פעילות עקוב ובילוש שנמשכה זמן רב. שוטרי מרחב חיפה תפסו מכשירי וידיאו, טלוויזיה, מעבר תמלילים וציוד הגברה ששימשו את התחנה הפירטית. בעל התחנה ששידר לאיזור ההדר הינו עבריין חיפני המוכר למשטרה והוא נעצר להמשך חקירה.

מהמשטרה נמסר עוד, כי מצויות בידיה רשימות של מאות מלקוחותיו של בעל תחנת הכבלים הפירטית.

עוול חברתי „הרים" קיבוץ שיצר בית לזוג גודיאנו

מאת שלמה גלזר, כתב „על המשמר"

ערב לכבודם של ויקטור ואוליבה גודיאנו התקיים אתמול בקיבוץ ברקאי, בו שוהים בני הזוג, בהשתתפות שר הקליטה יעקב צור, חברי הכנסת חייקה גרוסמן, שולמית אלוני ויצחק ארצי, מזכיר הקיבוץ הארצי וחברי המשק.

באווירה חגיגית הושקו כוסיות ונחוג הסדר הפשרה שהושג עם שר הפנים המאפשר לבני הזוג לבנות ביתם בישראל.

מזכיר הקיבוץ, שפתח את הערב, הודה בשם הקיבוץ לאלכס הילבורן חבר הקיבוץ, אשר גרם ביוזמתו לקיבוץ כולו להתעלות מעל אפרוריות היום־יום. גם אפרים רווזן מזכיר הקיבוץ הארצי העלה על נס את העובדה שאדם בודד שהציק לו עוול חברתי „הרים" קיבוץ. ויצר בכך לזוג גודיאנו בית.

שר־הקליטה יעקב צור אמר כי אינו מקבל יהדות שהיא בניגוד ובסתירה לקשר משפחתי ורגש אנושי.

ח"כ חייקה גרוסמן התריעה על כך שמדינת ישראל מקעקעת את זכותה המוסרית לתבוע איחוד משפחות, שהיא זכות אנושית ראשונית. יש אלמנט חמור נוסף שלא נוהגים לדבר עליו, הוסיפה ח"כ גרוסמן, והוא ששר־הפנים אינו רוצה לראות לא יהודים בישראל. זה מקלקל לו כנראה את קדושת הארץ.

עובדי בתי־האריזה והפרדסים נוקטים עיצומים

הפועלים החקלאיים השכירים פתחו שלשום בעיצומים בבתי אריזה ובפרדסים ובכך מימשו סכסוך עבודה שהכריזו ב־14 בספטמבר איגוד הפועלים החקלאיים כנגד התאחדות האיכרים.

המזכיר הארצי של איגוד הפועלים החקלאיים, חיים אביבי, הסביר אתמול (יום ג') כי נציגי התאחדות האיכרים נמנעו מלהופיע לישיבת תיווך שזומנו ביום ב' הממונה הראשי על יחסי העבודה, עו"ד נחמן אורי והדבר גרם למימוש הצעדים הארגוניים נגדם.

לטענתו נבשלו כל המאמצים להגיע לחתימת הסכם עבודה קיבוצי חדש נוכח עמדתם של האיכרים שמשמעותה קיפוח פועלים חקלאיים ותיקים אשר כבר סוכם כי יעברו לאחר 20 שנות עבודה למעמד שווה לזה של עובדי מינהל חודשיים בענף.

הפורום
מתכנסים ב־14.10.86
בשעה 16.00
הנושא:
הקיבוץ בשנת 2000
המנחה:
סטנלי מירון

מוצרי תכן בע"מ
מודיעה
למפעלים וללקוחות
שביום א' — 12.10.86
כל הסניפים והמחסנים של מוצרי תכן יהיו
סגורים

האחיות נוטשות שוב

(סוף מעמוד ראשון)

התכנסו כמה מאות אחיות ממטות המאבק בבתי־החולים בארץ.

הפגנה מול בית הנשיא

הבוקר יעלו לבית הנשיא עשרות אחיות מרחבי הארץ בשעה שראש הממשלה שמעון פרס יגיש לנשיא המדינה את מכתב ההתפטרות. ישאו האחיות שלטים עליהם ייכתב „לך ראש הממשלה יש למי לפנות, לנו אין עם מי לדבר". מטה המאבק החליט ביום חמישי בערב שלא לנטוש את בתי החולים ביום הכיפורים, אך עד יום ראשון בערב ייתכנו שיבושים נוספים.

חששים להפעיל צווים

מנכ"ל משרד הבריאות פרופ' דן מיכאלי אמר כי למשרד אין שום אפשרות לפעול, שכן כל הקלפים הם בידיהן של האחיות. המשרד אינו מפעיל צווי חירום מחשש שהם יופרו והדבר יגרום לבזיון בתי־המשפט והחוק. הבוקר מתכנסת הנהלת משרד הבריאות כדי לדון במצב ולטכס עצה מה אפשר לעשות.

רופאים מכורמרים

השביתה בשיטה „מגע וברח" גורמת להתמרמרות בקרב הרופאים הנאלצים להתאים עצמם לשינויים הבאים בהתראה של שעה ואף פחות מזה.

אתמול הדגישו דוברי האחיות את נושא התקנים הנוספים ותוספות שכר ופסחו על הדרישה, שהיא בבחינת „ייהרג ובל יעבור" — קיצור שבוע העבודה ל־32 שעות. בימים האחרונים דווקא הנקודה הזו היא היא שגרמה לפיצוץ המו"מ. האחיות ממעיטות בחשיבות ההישגים שהושגו בנושא השכר ובתוספת תקנים, אך לא מזכירות את הדרישה שגרמה לפיצוץ השיחות — דרישה של שבוע עבודה מקוצר.

הצעות סופיות

„הצעות משרד האוצר לאחיות הן סופיות ואין המשרד מתכוון לחרוג מהן", כך הצהיר אתמול הממונה על השכר הלל דוראי, אשר נושא ונותן עם האחיות מטעם הממשלה.

דוראי ציין שהיענות לדרישת האחיות יכול להביא להרס מערכת השכר והרס המשק. לדבריו גם ההסתדרות מודעת לעובדה זו ולכן בימים האחרונים הנהגת ההסתדרות משמיעה ביקורת על הדרך שבחרו בה האחיות.

דוראי צופה שאם לא תיפתר הבעייה וימשיכו האחיות לנטוש את בתי־החולים יגיע משרד הבריאות למסקנה שאין מנוס ושיש להוציא צווי חירום. „אינני מאמין שראשי המערכת יוכלו לעמוד מנגד, אם תהיה סכנה של נזק ממשי למערכת הבריאות" אמר דוראי.

„המידע — נכון"

דוראי דחה בתוקף את האשמותיהן של האחיות שמשרד האוצר מוסר מידע לא נכון לציבור בקשר למשכורותיהן. הוא ציין שאם האחיות יקבלו את הצעות האוצר תגיע המשכורת של „אחות ממוצעת", אחות עם וותק של 13 שנים העובדת 15 אחוזים עבודה נוספת לכ־1500 ש"ח, עליה של כ־45 אחוזים לעומת המשכורת בחודש מאי.

קצה גבול הוויתורים

דוראי ציין שכל יתר העובדים בסקטור הציבורי קיבלו העלאות של לא יותר מ־15 אחוזים באותה תקופה. הוא הדגיש שהן הממשלה והן ההסתדרות יודעים שהאוצר הגיע לקצה גבול יכולת הוויתורים ושאין אפשרות לוותר עוד מבלי לעורר גל של סכסוכי עבודה ותביעות שכר במשק. דוראי ביקר את האחיות על דרישתן לקיים שבוע עבודה של 32 שעות ואמר שאי־אפשר לפתוח פער כזה במספר שעות עבודה שיעבדו האחיות לעומת עובדים אחרים במשק ובמערכת הבריאות בפרט. לדבריו בעולם מקובל שהאחיות עובדות כ־40 שעות בממוצע.

הוא גם תקף את האחיות על דרישתן לתת תגמול מיוחד גם לאחיות אשר עובדות חצי משרה. הוא ציין שאם הכוונה היא להקל על העומס ולעודד אחיות לעבוד, היה צורך לתת את התגמול רק לאלה שעובדות משרה מלאה.

התייעצות חירום

מנכ"ל משרד הבריאות פרופ' דן מיכאלי פנה אמש לאחיות לנטוש את דרך המאבק הפוגעת בחולים ולשוב למו"מ תוך התמקדות בנושא שיפור השכר ולא בנושא קיצור שבוע העבודה.

הבוקר תערך בלשכת הקשר של שר הבריאות בת"א התייעצות דחופה של כל ראשי מערכת הבריאות בארץ בקשר לסיכסוך האחיות. בפגישה ישתתפו גם ראשי קופ"ח. מטרת ההתייעצות להערך לנוכח החשש להחרפת העיצומים מצד האחיות והתפשטותם על פני כל המערכת.

נציג מפ"ם במשלחת האינטרנציונל לצ'ילה

מאת יהודה צור
כתב „על המשמר"

זו הפעם הראשונה, מאז הצטרפותה של מפ"ם לאינטרנציונל הסוציאליסטי, שאחד מנציגיה צורף למשלחת רשמית מטעם האינ־טרנציונל. השבוע יצאה לצ'ילה משלחת מטעם האינטרנציונל הסוציאליסטי שנועדה לבדוק את מצב זכויות האדם והמצב הפוליטי במשטרו של פינושה. למשלחת צורף נציג מפ"ם, אברהם רוזנקיר, רכז המחלקה ליחסים בינלאומיים של מפ"ם.

היום יוצאת משלחת מפ"ם לכנס הלשכה של האינטרנציונל הסוציאליסטי המתקיים בשבוע הבא בבון שבגרמניה. במשלחת אברהם רוזנקייר, בתיה קינן ואירה שפיר.

הבוקר ביוו

(סוף מעמוד ראשון)

סיכום בתחום הכלכלי

בינתיים נודע, כי בין פרס ושמיר הושג סיכום על אופן מעורבות המערך בתהליך קבלת ההחלטות בתחום הכלכלי. אך שר־האוצר משה נסים ערער על סעיף אחד בסיכום זה. במערך טוענים, כי מבחינתם הסיכום בין פרס ושמיר תקף, ואם יש חילוקי דעות בין שמיר ונסים, עליהם לפתור זאת ביניהם.

על פי הסיכום סדר היום של ועדת השרים לענייני כלכלה והנושאים הכלכליים שיועלו בממשלה — יתואמו ויהיו על־דעת שר־האוצר משה נסים, שהוא יו"ר ועדת השרים לכלכלה, ושר־הכלכלה והתכנון גד יעקבי, שהוא מ"מ קבוע ליו"ר הוועדה. כן קובע הסיכום, כי יוקם פורום של ארבעה להידברות ותיאום בענייני כלכלה. בפורום זה ישתתפו יצחק שמיר, משה נסים, שמעון פרס וגד יעקבי. כל אחד מהארבעה יוכל להעלות נושאים לדיון בפורום זה.

נסים מערער

עתה התברר, כי נסים אינו מסכים לכך, שסדר היום של ועדת השרים לענייני כלכלה ייקבע על דעתו ועל דעת יעקובי.

בחוגי המערך נאמר אתמול, שהליכוד אינו עושה למערך טובה ואם הליכוד לא ירצה לשתף את המערך על־פי הסיכום שהושג, המערך לא יאפשר קבלת החלטות בתחום הכלכלי.

פרס ימצא משרד נעול

(סוף מעמוד ראשון)

התפקידים שכל אחד מן הכלולים ברשימה ימלא. קמחי אמר, כי יעביר את הודעת הוועד לגורמים הנוגעים בדבר.

רשימת העובדים

שלשום העביר סמנכ"ל משרד ראש־הממשלה אריה שומר, לסמנכ"ל למינהל במשרד החוץ, את רשימת האנשים שיגיעו עם שמעון פרס למשרד החוץ. ברשימה כלולים האנשים ונושאי התפקידים הבאים: עליזה אשר, ד"ר נמרוד נוביק, ברוך אסקרוב, ד"ר יוסי ביילין, אורי סביר, מזכירה בשפות לועזיות, נהגו של פרס, מזכירתו של ד"ר ביילין וכן עוזר ונהג, אברהם טמיר ועמו נהג, מזכירה והעוזרים יעקב היכל ואריה עופרי, אברהם בורג (כיועץ ללא שכר) ואריה שומר. ברשימה זו לא נכללים הנהג והמזכירה שעזר וייצמן רשאי להביא ללשכתו על־פי התק־שי"ר.

הרשימה עוררה תסיסה רבה במשרד החוץ מאחר שלא נראית בה, לדברי העובדים, שום התחשבות בכך שאת רוב כוח האדם, אם לא את כולו, יכול לספק מאגר העובדים הדיפלו־מטיים, המזכירות והנהגים של משרד החוץ. „גוזלים מאתנו את הפרנסה", אמרו עובדים. על פי רשימה זו, נאמר אתמול מטעם ועד העובדים, אפשר לסגור את לשכת המנכ"ל, וגם בלשכת השר לא תהיה דריסת רגל לאף עובד מעובדי המשרד.

סמנכ"ל משרד ראש הממש־לה אריה שומר הביע אתמול נכונות להפגש עם ועד עובדי משרד החוץ, אך הוועד קבע, כי אינו רואה בו נציג מוסמך של ראש הממשלה.

ראש לשכת ראש הממשלה, בועז אפלבום, הודיע שלשום לוועד עובדי משרד החוץ, כי ראש־הממשלה ידון עמו בכל הנושאים העומדים על הפרק אחרי שייכנס לתפקיד שר־החוץ. ועד העובדים טוען, כי בינתיים נקבעות עובדות כמו הרשימה בת 17 האנשים, ולכן הוא תובע לקיים דיון ללא דיחוי במינויים אלה עם נציג מוסמך של ראש הממשלה, עוד לפני כניסת פרס למשרד החוץ ביום ד'.

האסטרונומים דרוכים לקראת סדרת התפוצצויות מחר

לוס־אנג'לס. — אסטרונום של הצי האמריקני צופה סידרת התפוצצויות אדירות ב„כוכב הכפול" מחר — ומדענים בכל העולם דרוכים להיווכח אם תחזיתו תתאמת.

הם גם ינסו לקבוע אם ההתפוצצויות מייצרות גופים מסתוריים המכונים „סינגנטס", צורה בלתי־מוכרת של חומר. (אי.פי.)

במלאת 13 שנה למלחמת יום הכיפורים ונפילת בנינו

גברי ברעם
עמוס ברגר
ראובן כהן

נתייחד עם זכרם בבית הקברות
ביום ג' י"א בתשרי (14.10.86) בשעה 16.30

המשפחות
וקיבוץ בפר־מנחם

„המשמר" עתון יומי
عل همشمار جريدة يومية

המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מזכיר המערכת: עדה סער

המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999

"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652

סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנסור חדרים 102—121, טל' 6—223125. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33134 רח' סבזבר 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

גורבצ'וב מוכן

(סוף מעמוד ראשון)

חץ מעין אלה יהיו מוצבים באירופה.

איניסה פלורובה, אחותו של מיכאל שירמן, עולה מבריה"מ שלקה בסרטן הדם בישראל, הורשתה לעזוב את בריה"מ עם בעלה כדי להצטרף אל החולה — מסר אתמול בריקיאוויק דובר סובייטי רשמי.

„הגב' פלורובה, ששבתה רעב בדרישה שבעלה, ויקטור פלורובה, יוכל לעזוב את בריה"מ יחד עמה — רשאית לעזוב כבר היום אם היא ובעלה רוצים בכך, הודיע סמואל זיווס, חבר הוועד האנטי־ציוני הסובייטי, במסיבת עתונאים.

שירמן, בן 31, מחכה להשתלת עצמות שרק אחותו איניסה יכולה לתרום לו.

על ההחלטה נמסר בשעה ששירמן ועולים סובייטים אחרים יצאו לריקיאוויק, כדי לקיים מסיבת עתונאים ולגנות את עמדתה של בריה"מ.

נימה סובייטית פייסנית

לנימה האופטימית המתונה של ממשלת רייגן היה הד בדברים שהשמיעו פקידי הקרמלין.

במסיבת עתונאים שנערכה בריקיאוויק ציינו נציגים סובייטים, כי גורבצ'וב מוכן להענות למשאלתו של הנשיא רייגן שוועידת הפיסגה זוטא לא תוגבל לבעיות של הפיקוח על החימוש.

מנהיג הקרמלין מוכן לשוחח על כל נושא שרייגן ירצה להעלות על סדר היום, כולל המעורבות הצבאית הסובייטית באפגניסטאן ועניין זכויות האדם בבריה"מ, ציינו.

כשנשאלו אם מוכן גורבצ'וב ל־שוחח גם על הגירה יהודית מבריה"מ, השיב הפרשן לענייני מדיניות חוץ אלכסנדר בובין: „אני סבור שזו בהחלט שאלה שאפשר להעלותה לדיון. למה לא שידברו על כך".

פניית הנשיא הרצוג

נשיא המדינה חיים הרצוג פנה לנשיאת איסלנד וביקש ממנה לסייע לנציגי יהדות בריה"מ שיגיעו לריקיאוויק, כדי שיוכלו להציג את בעיית יהודי בריה"מ בפני דעת הקהל העולמי.

הנשיא העביר את בקשתו לנשיאת איסלנד הגב' ויגדיס פינבוגדוטיר באמצעות אילנה פרידמן אחותה של מסורבת העליה אידה נודל, שטסה ביום ד' לריקיאוויק עם קבוצת פעילי עליה בישראל.

יצאו לאיסלנד

„הימים שלי אוולים וזו התקווה האחרונה שלי שאפשר יהיה אולי לשנות את פני הדברים" — אמר אתמול מיכאל שירמן, חולה הסרטן, לפני צאתו יחד עם הקבוצה הגדולה השניה של הפעילים למען יהודי בריה"מ בדרכם לאיסלנד, בטרם ידע על ההחלטה להתיר צאת אחותו.

במשלחת ח"כ נאוה ארד, העומדת בראש הועד הציבורי למען אמהות של בנים מסורבי עלית, ח"כ עוזי לנדאו והפעילים יוסף מנדלביץ, צילה גודרוב, רותי כץ, הרי רוזן, חיים מרגוליס והנרייטה אורלובסקי, שהיא גיסתו של ולאדימיר סלפק ותיק מסורבי העליה בבריה"מ, קדמו לקבוצה זו ביום ד' אילנה פרידמן, ד"ר ונדה אוסניץ ופרידה למברג.

ייפגשו פעמיים

רייגן וגורבצ'וב אמורים להפגש פעמיים בשבת „בבית הופדי", מעון הארחה ממשלתי איסלנדי, אשר לפי המסורת פוקדות אותו „רוחות".

דוברים אמריקנים בכירים אמרו, כי שני המנהיגים ינסו לגבש תוכנית להסכם, לפחות לגבי נושא אחד בתחום הפיקוח על הנשק. קרוב לוודאי בעניין הטילים הגרעיניים לטווח בינוני באירופה ויתמקדו בנושאים אזוריים כגון אפגניסטאן וזכויות האדם.

גורבצ'וב עומד להגיע הבוקר לאיסלנד. שני הצדדים הסכימו על איפול כלפי כלי התקשורת עד לסיום השיחות ביום ראשון, אם כי מאות כתבים נוהרים לריקיאוויק לסיקור הפסגה.

בקשתה של אם בת 88 מחיפה לוועידת הפיסגה

מאת יואב אביב
כתב „על המשמר"

קריאה למיכאל גורבצ'וב ולנשיא ארה"ב רונלד רייגן הפנתה אתמול מבית אגודת העתונאים בחיפה, פאולינה רוז'ינסקיה בת 88, בבקשה ששלטונות בריה"מ יתירו לבתה, ד"ר אינה רוז'ינסקיה, לבעלה ולבני משפחתה, להתאחד עם משפחתם בישראל, לאחר 7 שנות סירוב ו־10 דחיות.

פאולינה רוז'ינסקיה עלתה ארצה בשנת 1975 ואתמול אמרה כי הגיעה לגיל 88 והיא מבקשת לראות את בתה ואת נכדיה „כנכדים תחזיר את נשמתה לבורא". היא אמרה: „אולי פגי־שת המעצמות הגדולות תפתור את הבעיה הקטנה של אם המתגעגעת למשפחתה".

4 הרוגים בתאונות דרכים

מאת יהודה צור, יואב אביב, כתב „על המשמר" וכתב עתי"ם

אדם נהרג ושניים אחרים נפצעו בהתנגשות בין שתי מכוניות בגליל. המקרה אירע אתמול, כאשר רכב פרטי נסע בכביש אחיהוד־שפרעם. באחת מפניות הדרך סטה הרכב לשמאל והתנגש ברכב אחר שנסע בכיוון נגדי.

כתוצאה מן ההתנגשות נהרג נהג הרכב השני ואשתו, שישבה לידו, נפצעה פצעים קלים. בעל הרכב הפרטי נפצע גם הוא באורח קל.

שם ההרוג הוא ניסן סגרה, בן 60 משכונת נוה שאנן. אשתו נפצעה באורח קל. הפצוע השני הוא יצחק אבן, בן 46 מכרמיאל, שנפצע באורח בינוני ואושפז בבית־החולים.

* * *

בתאונת דרכים קטלנית שאירעה אתמול סמוך לשעה אחת בצהריים בפרדס־חנה, נהרגה הילדה [illegible] דרור בת 12, תושבת המקום.

* * *

שניים מתושבי כפר יאטה שבהר חברון נהרגו, ו־4 אחרים נפצעו, כאשר משאית שבה נסעו [illegible] הידרדרה לתהום, תוך נסיעה במעלה ההר.

המשטרה תתבקש להשלים

(סוף מעמוד ראשון)

להלוטין את דברי יצחק שמיר, אינה נתמכת על־ידי עדויות אחרות. כמו כן עומדים על כך במשרד המשפטים שהמשטרה תקבל מידיו של אברהם שלום את התרשומות שערך בתום פגישותיו עם יצחק שמיר בשנתיים האחרונות. לדברי שלום ערך תרשומות בעקבות מספר פגישות בפרשת השב"כ ואף ביקש להציג את רשימותיו בפני ראש־הממשלה שמעון פרס, שסרב לקרוא את הרשום בתרשומות אלה, שהם פתקים פרטיים שרשם שלום ולא פרוטוקול רשמי של השיחה.

גורמים משפטיים מציינים כי אם יוחזר תיק השב"כ למשטרה היא תחקור כנראה בסוגיות במשך שבועות אחדים, ורק אז תשיב את התיק למשרד המשפטים. היינו במקרה כזה בעוד חודש או חודשיים יוכרע גורל תיק השב"כ ויתברר אם יחליט היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש להעמיד מי מהנחקרים בפרשה זו לדין פלילי.

משרד הביטחון / אגף השיקום
היחידה להנצחת החייל

טקסי אזכרה לחללי מלחמת יום הכפורים

ייערכו בבתי הקברות הצבאיים

ביום שלישי י"א תשרי תשמ"ז — 14.10.86:

ירושלים — הר־הרצל	בשעה 11.00
תל־אביב — קרית־שאול	בשעה 15.30
חיפה	בשעה 16.00
אשדוד	בשעה 16.00
פתח־תקוה	בשעה 16.00
חדרה	בשעה 16.00
רחובות	בשעה 15.00
חולון	בשעה 16.00
צפת	בשעה 15.00

ביום רביעי י"ב תשרי תשמ"ז — 15.10.86:

נצרת עילית	בשעה 11.30

ביום ראשון כ"ג תשרי תשמ"ז — 26.10.86:

נהריה	בשעה 16.00

ביום שני כ"ד תשרי תשמ"ז — 27.10.86:

טבריה	בשעה 16.00

פרס הפתיע בהצהרה בפאריס: ירדן ומרוקו מצדדות במו"מ ישיר

קבלת פנים מפוארת נערכה לרה"מ ביומו האחרון בתפקידו — בארמון וורסאי ■ מיטראן שאל את פרס אם הוא באמת מתפטר היום... ■ הגיש מיזכר למימשל בנושא שיתוף הפעולה נגד הטרור

מאת ארנון יפה,
כתבנו בצרפת

פאריס. — אחרי ביקור פרידה פרטי בפאריס, פגישות עם כל צמרת השלטון הצרפתי ואירוע מפואר בארמון המראות בוורסאי, שב ראש הממשלה שמעון פרס לישראל, כדי להגיש התפטרותו הבוקר לנשיא.

באליזה ובמטניון כבר מכבים אותו. תזמורת פאריס בניצוח דניאל בירנבוים ניגנה בארמון וורסאי את „באבי יאר" של שוסטאקוביץ'. אירוע 100 שנים להולדת בן־גוריון נחגג בפרידה מפרס ומהשלטון בישראל. 21 שרים וראש הממשלה שיראק ישבו לצד פרס. הנשיא מיטראן שאל אותו אם באמת הוא מתפטר היום. וזה הרגיע אותו באומרו, כי דלתות האליזה נשארות פתוחות בפני ישראל. איחל לפרס הצלחה בתפקידו החדש וכינה את הישראלים „אלופי הרוטאציה".

פרס זכה באליזה בקבלת פנים חמה ולשבחים כמי שמוביל את ישראל אל דרך השלום. הוא אמר, כי אין היום ביקורת על ישראל משום שהסרבנות לשלום באה מצד העולם הערבי.

הצרפתים קיבלו כמחווה פולי־טית את בחירתו לבוא לפאריס ערב הפרישה. פרס בילה את יומו האחרון כראש ממשלה בשיחות מדיניות של שלוש שעות עם הנשיא מיטראן באליזה, במהלך פגישה בארבע עיניים ובארוחת צהרים.

פרס אמר, כי אין טעם בוערת הכנה לוועידה בינלאומית של חמש המעצמות, כי זה כמו ועידה בינלאומית שתנהל מו"מ במקומנו. לשם הקמת ועדה, ישראל מציגה תנאים כחידוש היחסים הדיפלו־מאטיים עם בריה"מ והתרת יציאת היהודים.

מיטראן הביע אופטימיות לגבי הסיכוי שהקרמלין יתיר יציאת יהודים, כהתפתחות הכרחית.

מיטראן שאל את פרס, מתי אתה שוב ראש ממשלה? פרס: „אחרי הבחירות".

הצהרה מפתיעה

פרס אמר, כי שלוש מדינות ערביות - ירדן, מרוקו ומצרים — מצדדות בשיחות שלום ישירות עם ישראל.

מומחים לענייני המזה"ת הביעו הפתעה נוכח הצהרתו של ראש הממשלה, שירדן ומרוקו מצדדות בשיחות ישירות— וזאת לאור העובדה, שהמלך חוסיין מצהיר, כי יהיה מוכן לנהל מו"מ עם ישראל רק בוועידה בינלאומית.

„אני יודע שהירדנים, המצרים ואנחנו, איננו מצדדים בוועידה בינלאומית, שתבוא במקום שיחות ישירות".

מומחה לטרור

הביקור התנהל בצל איומי הטרור. פרס נתקבל כמומחה ללוחמה בטרור. כולם ביקשו ממנו עצות ומידע. ישראל הפכה למופת שיש לחקותו.

פרס שוב אמר באליזה, כי סוריה, לוב ואיראן, מפעילות את הטרור הבינלאומי. הוא הגיש למיטראן ולשיראק מיזכר בכתב, המפרט הצעה לכינון „ברית בינלאומית ללוחמה נגד הטרור". מיטראן אמר, כי הוא יבחן מזכר זה היום יחד עם שיראק. פרס מציע בו הקמת אירגון בינלאומי לאיסוף מידע על מקורות מימון הטרור, מפעיליו וסיכול שימוש בטכנולוגיה מתקדמת בידי הטרור.

באליזה כפרו כפני פרס במידע, כי הצרפתים משתפים פעולה עם שירותי מודיעין של אש"ף, או עם שירותים סוריים מפעילי טרור.

הורי נעדרי דקר יתבעו להמשיך לחפש

מאת אבי בניהו
כתבנו הצבאי

ועד הורי הנעדרים של צוללת חיל־הים דקר מוחה על כך שלשלטונות צה"ל ומפקדת חיל־הים לא עידכנו אותם על תום החיפושים אחרי הצוללת ועל התוצאות. הורי 69 הנעדרים נתבשרו על סוף החיפושים מכלי התקשורת.

יו"ר ועד הורי הנעדרים שמואל שנפר אמר אמש, כי מפקד חיל הים והאלוף אברהם בן שושן התנצל על כך בפני ההורים וכי נקבעה להם פגישת עידכון כבר בשבוע הבא שם יעלו את תביעותיהם להמשיך החיפושים. בשיחה עם כתב „על המשמר" אמר אתמול שמואל שנפר: „הובטח לנו שימשכו החיפושים ואף קיימת החלטה של הכנסת בענין זה. עמדו בהחלטה עד עתה כל ראשי הממשלה ושרי הבטחון. איש לא אמר עד כאן: אנחנו נדרוש להמשיך את החיפושים לא נרד מזה עד שהבעיה תגיע לפתרונה והצוללת תימצא" אמר שמואל שנפר.

החיפוש שהסתיים השבוע שנערך על־ידי אנשי הצי האמריקני מומן במלואו על ידי ישראל מכספי הסיוע האמריקני.

הרמטכ"ל: פרשת השב"כ הותירה משקעים בצבא

מאת אבי בניהו,
כתבנו הצבאי

הרמטכ"ל רב אלוף משה לוי אומר כי התנהגות אנשי השב"כ הותירה משקעים אצל אנשי צבא רבים. אולם לא נפגע שיתוף הפעולה בין צה"ל ושרות הבטחון.

בראיון ל„במחנה" אומר הרמטכ"ל בכל דבר שמעורבים בו אנשים יש משקעים ואני מניח שלהרבה אנשים שקשורים בעניין הזה יש משקעים. מבחינת התפעול ושיתוף הפעולה בינינו באותם תחומים שבהם אנחנו עובדים יחד, אנחנו עובדים בסדר. הערכים של מוסר לחימה הם ערכים שצריכים לכוון את צה"ל והם אכן מכוונים אותנו ובכל פעם שיש חשד שמישהו פגע בערכים אלה, אנחנו פועלים נגד התופעה, או נגד האנשים האלה — לשמחתי אין דברים כאלה היום" אומר הרמטכ"ל.

קיסר: משכורות הבכירים בבנק הפועלים מקבילות בערך לשכר מנכ"לים

מאת שלי יחימוביץ' כתבת „על המשמר"

מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר, אומר כי אין שום בעייה בפירסום משכורות הבכירים בבנק־הפועלים. בהלך ישיבה מיוחדת של הוועדה המרכזית של ההסתדרות בשדה־בוקר, אמר קיסר לעתונאים כי הבכירים בבנק הפועלים אמרו לו — „אם תפרסם את גובה המשכורות שלנו — נצטרך לקבל תוספת בושה".

עוד אמר קיסר, כי דירוג השכר בבנק הפועלים, החל ביו"ר הדירקטוריון וכלה באחרון העובדים — נמצא באותו סולם. „זו גם הסיבה לכך שפער המשכורות קטן מאוד. המניפה מצומקת, לעומת מניפת המשכורות הרחבה בבנקים אחרים", אמר קיסר.

קיסר אמר כי אינו יכול לפרט במדוייק את גובה משכורותיהם של המנהלים בבנק־הפועלים. אולם הוא הגדירו כ„נמוך לאין שיעור מהמספרים ששמענו, ומקביל בערך לשכר המנכ"לים".

„בעזה זוכרים כיצד חיסלו הצנחנים את הטרור"

אמר שמיר בעצרת זכרון ל־1250 חללי החיל

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

„המאבק בטירור לא תם. המרצחים המתנאים בדקירות סכין בנב נרם בוגרו, סכיניהם שלופות והם מוכנים לתור אחרי יהודים. אולם מעשי הרצח החייתיים שלהם ניתנים לכישלון וחרץ, יד הטרור תתנפץ מול חומת האיתנות של צה"ל" כך אמר אתמול מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ יצחק שמיר בטקס ההתייחדות עם 1250 חללי הצנחנים.

בטקס שנערך אתמול ליד אנדרטת הצנחנים בשפלה השתתפו גם שר הבטחון רבין, השר אריאל שרון, הרמטכ"ל, צמרת צה"ל ותיקי הצנחנים והמשפחות השכולות. מאז פרוץ מלחמת לבנון נוספו למשפחת השכול של הצנחנים עוד 109 חללים. הנואם המרכזי בטקס היה יצחק שמיר. הוא שיבח את הצנחנים וכינה אותם „עוצבת צה"ל ותור החירות".

שמיר, שייכנס בשבוע הבא לתפקידו כרה"מ הזהיר את תושבי עזה מפני מתן חסות לטרור. „תושבי עזה זוכרים כיצד חיסלו הצנחנים את הטרור בעיר. הזכרון הזה ישכנע רבים מהם להסתייג ולהתרחק מדרך זו. המביאה סכנות להולכים בה. כל מעשה קטל נוסף נחוק אותנו לקצץ את זרועותיו הרצחניות של הטרור" אמר שמיר.

קלר ויעקב טובול, הוריו של חייל הצנחנים אריה טובול שנפל בקרב בלבנון בשנה האחרונה הדליקו נר זכרון.

ב־30 לחודש אוקטובר תתכנס משפחת הצנחנים לכנס רבכנות בפארק הירקון בת"א. בכנס שיערך לציון 30 שנה לצניחה במיתלה ישתתפו ותיקי הצנחנים. את הצניחה ההיסטורית ותתקיים עצרת עם רה"מ, שר הבטחון והרמטכ"ל.

לבני משקים לאחר שירות צבאי היוצאים לשנת חופשה

מוצעת עבודה מעניינת ומשתלמת בבית אריזת ליצוא (פרחים)

העבודה כרוכה במגורים במקום — אזור גדרה־אשדוד

לפנות טלפונית ל־055-91004 או 055-92954
ולבקש את אברהם

ח"כ צבן לשפירא בוועדת הכספים

אפילו במפעלך אין שטיח גדול דיו לטאטא תחתיו סרחון „פרשת המשכורות"

שפירא ניסה לעמוד במתקפה של ח"כים שביקשו לזמן לבירור את ראשי הבנקים ואולם נראה כי ייאלץ להתקפל

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

המאבק על גילוי גובה משכורותיהם של המנהלים הבכירים של הבנקים המסחריים עבר אתמול לוועדת הכספים. יתכן שראשי הבנקים יאלצו להופיע כבר בשבוע הבא בדיוני ועדת הכספים, אשר תדון בידיעות בדבר משכורות לכ־200 הבכירים הנעות בין 10.000 ל־25.000 דולר.

מספר גדול של חברי הוועד דרשו אתמול מהיו"ר אברהם שפירא שהוא יזמן את ראשי הבנקים, ראשי בנק ישראל וראשי האוצר שיסבירו את הסיבות למשכורות הגבוהות הנהוגות בבנקים והדרכים שינקטו לתקן את המעוות.

הדיון אתמול בוועדת הכספים בא לאחר הפירסום ביום רביעי שעבר על תוצאותיו של מחקר שערך הפרופ' אריה גלוברזון על גובה משכורותיהם של ראשי הבנקים. הפגישה היתה רק חלק מהמחאה הציבורית שהתעוררה בעקבות הפרסום של ממצאי גלוברזון. מחאות אחרות כללו מכתבים והצהרות מפוליטיקאים ומחאות מצד הסתדרות המורים.

הבנקים המשיכו אתמול להכחיש את מימצאי גלוברזון ואף להטיל ספק בקיום מימצאים כלשהו. אך עדיין סרבו לגלות פרטים על גובה משכורותיהם של מנהלי הבנקים.

ההתקפה על ראשי הבנקים בוועדת הכספים נוהלה על ידי חברי הכנסת יאיר צבן, חיים רמון ויורם ארידור. התקפותיהן אילצו את חבר הכנסת שפירא להסכים, אמנם בהיסוס רב, לקיים בשבוע הבא דיון על נושא משכורת הבנקאים.

חלק מהחכ"ים טענו שהבעיה איננה דו"ח גלוברזון אלא המשכורת של הבנקאים. „הבעיה היא בעיה אם קיים או לא קיים דו"ח מסודר". אמר אחד החכ"ים לאחר הישיבה. לדבריו מנסים תומכי הבנקאים להסיט את הדיון מבעיית המשכורות המנופחות לקיום דו"ח מסודר וסופי של מחקר גלוברזון.

שפירא טען בישיבה שרק לאחר שהוא יראה את הדו"ח הוא יחליט אם להזמין את ראשי בנק ישראל ורק לאחר מכן תיפול החלטה על ההזמנה של הבנקאים לוועדת הכספים.

חבר הכנסת צבן פנה אז לשפירא ואמר „אפילו במפעלך לא מייצרים שטיח כל כך גדול שאפשר יהיה לטאטא מתחתיו את הסרחון המעוררת פרשת משכורות הבנקאים".

צבן הציע את הקמתה של ועדת משנה מיוחדת אשר תחקור בעזרת רואה חשבון בלתי תלוי את משכורות הבנקאים. הוא אף הבהיר שהוא יציע חקיקה אשר תגביל את המשכורות של מנהלים של גופים המקבלים סיוע מהתקציב.

ח"כ רמון סיפר לחברי הוועדה שבנק לאומי נהג בסודיות רבה בעבר בכל מה שהיה קשור במשכורתו של היו"ר ליעבר יפת. לדבריו רק שלושה אנשים ממועצת המנהלים טיפלו במשכורתו. תלוש המשכורת היה נכתב ביד והשכר היה משולם לחשבון שלו בבנק לאומי.

רמון וצבן הזהירו את שפירא שלא לנסות ולהשתבש בסחבת בעניין זה וציינו שהנושא לא ישכח ואשם יהיה צורך הם יחסמו את האיגוד שנושאים הקשורים לבנקים בישראל כיהם יבואו לוועדת הכספים.

גידול נוסף בייצוא אינו מצליח להדביק שיטפון הייבוא

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

הגרעון המסחרי של ישראל גדל ברביע השלישי של השנה למרות עליה גדולה ביצוא כך דיווחה אתמול הלשכה המר־כזית לסטטיסטיקה. מנתונים שפירסמה אתמול הלשכה עולה שברביע השלישי של השנה גדל הגרעון ב־17 אחוזים לעו־מת הרביע השני של 1986.

הממוצע החודשי של היצוא להוציא יהלומים הסתכם בכ־490 מיליון דולר ברביע השלישי, כ־12 אחוז יותר מאשר שלושת החודשים שקדמו לו. העליה הזו לא הספיקה כדי לקזז עליה מקבילה ביבוא של סחורות, של כ־13 אחוזים ביולי־ספטמבר לעומת אפריל־יוני. הלשכה ציינה שהעליה ביבוא היתה בולטת במיוחד בחודש ספטמבר, והגיעה ל־480 מיליון דולר.

בתשעת החודשים הראשונים של השנה הגיע הגרעון המסחרי ל־1.8 מיליארדי דולר כ־16 אחוז יותר מאשר בתקופה המקבילה אשתקד. היבוא עלה באותה תקופה ב־10 אחוזים ל־6.8 מיליארד דולר ואילו היצוא הסתכם ב־5 מיליארד דולר. 17.5 אחוזים יותר מאשר בתקופה המקבילה אשתקד.

היצוא התעשייתי המשיך לגדול גם ביולי־ספטמבר והוא גבוה ב־14 אחוזים לעומת שלושת החודשים אפריל — יוני. מאז תחילת השנה נרשמה עליה של 11 אחוזים ביצוא התעשייתי אשר הגיע ל־3.1 מיל־יארד דולר.

אורי נחשון כתבנו הכלכלי בת"א מוסר, כי במשרד התעשייה והמסחר הובעה שביעות רצון מפרסום נתוני היצוא לספטמבר. העלייה שחלה ביצוא התעשייתי ברבע השלישי של השנה שיפרה באופן משמעותי את תמונת היצוא הכוללת בתשעת החודשים הראשונים של 1986 — אומרים במשרד.

במשרד התעשייה והמסחר משקיפים לעקוב־אחר התפתחות היצוא והתעשייתי תוך ניתוח המרכיבים השונים — ענפיים והגיאוגרפיים — במגמה לבחון את האפשרות להגדיל את היצוא בתקופה הקרובה.

דרושה קיבוצניקית
לטיפול באשה חולה
תמורת לינה וכלכלה במרכז רמת־גן
טל: 03-722062

למכירה
מפעל לסריגה
עם אפשרות רכישת יחידת ייצור אופנה
מתאים במיוחד לתעשייה הקיבוצית
טלפון: 03-344497 — לאבישי

על המשמר
המוסף לשבת

5 OCTOBER 1986 No 8,461 Price 50p
OVERSEAS PRICES
THE SUNDAY TIMES
Revealed: the secrets of Israel's nuclear arsenal
INSIGHT
Above ground: the reactor
Below ground: the nerve centre of the bomb factory
the first time in detail: Israel's nuclear bomb plant is built deep beneath the Negev desert and has been secretly operating for more than 20 years

תמונת השבוע: שער ה„סאנדי טיימס". משמאל מרדכי ואנונו

ערב הרוטאציה ★ סיכומים ★ הערכות ★ האם תישמר התדמית המשופרת של ישראל ★ מה יהיה על מדיניות החוץ ★ הא

חוגים מקורבים

דליה שחורי

המירדף אחרי הקונסנזוס

בצד עמידה עקבית ושקטה על כמה עיקרים, עמדה כל התנהגותו של פרס בסימן פיוס לאומי על חשבון הבדלים בין מחנות ואידיאולוגיות. חסר קצוות, נמנע מן הפולמוס, משחר לאחדות העם, הוא גרם לטשטוש כמעט מוחלט של מפלגתו

את כל שבחיו אמר שמעון פרס ביום ג' השבוע בהודעתו המדינית בכנסת. נותר אפוא לומר מקצת מאי־שבחיו, אם כי צריך לזכור, כי אלה נאמרים על רקע שלוש הצלחות גדולות. הוצאת צה"ל מלבנון, חילוץ הכלכלה מן האינפלציה ופתיחתה מחדש של היוזמה המדינית באזור, אליה מצטרפות הצלחות קטנות כמו חידוש יחסים, שיפור יחסים וקירוב לבבות עם אי אלו מדינות באירופה, במזרח־אירופה ובאפריקה.

דומה, שפרס הוא ראש הממשלה הראשון שאפשר להגיד עליו, שהוא תיפקד בתחום המדיני באורח אופטימאלי, בהתחשב באילוצי הקואליציה. לא תמיד יכול היה לעשות מה שרצה, ולא תמיד היו תוצאות למעשיו, כשכבר יכול היה לעשות. אבל בסך־הכל הוא היה ראש הממשלה הראשון, שניסה כל הזמן, ללא הרף, לזרוק את הכדור אל המיגרש הערבי. הוא לא נח לרגע, המציא משפטים ונוסחאות ורעיונות. אם לא היו לכך תוצאות (למשל, סירוב אש"ף לחוסיין להכיר בהחלטה 242 ובזכות הקיום של ישראל), גם מחמת קוצר הזמן שעמד לרשותו — לפחות היו לכך רווחים מדיניים של אווירה. ישראל החזירה לעצמה בתקופת פרס את הדימוי המסורתי שלה, שאותו כמעט איבדה בתקופת שלטון הליכוד, של מדינה צעירה, נועזת ושוחרת שלום.

אפשר עוד להגדיל ולומר, כי גם בנאומו האחרון כראש ממשלה בכנסת, נאום שיצחק שמיר עמד על כך שיראה את נוסחו המלא מראש, הוא חזר על עיקרי מדיניותו, הליכוד אינו מסכים עמה. הוא דיבר על הסכמה ישראל לפורום בינלאומי, שיאפשר פתיחת מו"מ, ישיר עם ירדן, והוא אפיין את הפלשתינים, שישראל תסכים להידבר איתם, כ„נציגים אותנטיים". הוא לא הזכיר, לעומת זאת, את האורים ותומים של הליכוד למו"מ — הסכמי קמפ דייויד. הוא דאג אפוא בפעם השניה, להשיג גיבוי מלא מן הכנסת למדיניותו, שאותה ימשיך לבצע ללא ספק כשר החוץ.

אבל, בצד עמידתו השקטה והעקבית על כמה עיקרים, שנועדו להבטיח את המשך התהליך המדיני, עמדה כל התנהגותו של פרס בסימן של פיוס לאומי על־חשבון ההבדלים בין המחנות והאידיאולוגיות. מרוב רצון שלא להגביר מתיחות וקצוות, הנובע אולי גם מן הצורך להיות אהוד ואהוב על הכל, הוא גרם לטשטוש כמעט מוחלט של מפלגתו וצביונה. במערך אומרים זאת בביקורת, בליכוד, כדרך הטבע, בהנאה.

ייתכן, שפרס התכוון לפעול לעמעום הבדלים מתוך מחשבה, שכל־זמן שאין ארועים המצריכים גילוי עמדה ברורה, מוטב לא לחדד קצוות. אך התוצאה היא, שפרס אולי הצטייר בדעת הקהל כמנהיג לאומי, אך מפלגתו הפכה לגוש אנמי, שכבר לא ידוע במה היא תומכת ולמה היא מתנגדת. אולי זה מקור ההפרדה בסקרי דעת הקהל בין פרס, המגיע כמעט ל־58 אחוזי תמיכה, לבין מפלגת העבודה, המשרכת הרבה מאחוריו. באינדיקטור לתוצאות הבחירות הבאות היה פרס, המפסיד הלאומי, צריך להיות מודאג.

בכל התבטאויותיו נמנע פרס מן הפולמוס. הוא לעולם לא הבליט את ההבדלים המדיניים עם הליכוד, אלא להפך: חיפש את הקונסנזוס. את המוסכם, כדי לדבר עליו. ביישום התוכנית הכלכלית הוא לא דאג לעמוד על עקרונות תנועת העבודה, כמו פעולה לצמצום אמיתי של הפער המעמדי ודאגה לחלוקת משאבים צודקת יותר

ח"כ דראושה: לא אתמוך בממשלת שמיר

מאת קומם זייד
כתב „על המשמר"

ח"כ עבד אל וואהב דראושה (מערך) הודיע שהוא לא יצביע אמון בממשלת שמיר שתוצג בשבוע הבא בכנסת. ח"כ דראושה שדיבר אתמול לפני פעילי מפלגת העבודה בנצרת, אמר שהוא אינו מוכן להצביע בעד ממשלת שמיר ושרון חבר בה.

ח"כ דראושה אמר: „אני בא למחות בזה על התנגדותו של שמיר לועידה בינלאומית לשלום ועל החלטתו להקים התנחלויות חדשות בשטחים". ח"כ דראושה לא חסך משבט הביקורת גם על ממשלתו של שמעון פרס שלדבריו לא מימשה את הסעיפים המיוחדים שהתחייבה עליהם כלפי האזרחים הערביים, והתרעם על כך שלאזרחים הערבים אין ייצוג בממשלה.

● שער הליש"ט עלה הבוקר עלייה תלולה, אך עם סיום העסקים ירדה הליש"ט שוב ושערה היה רק גבוה במקצת מזה שנרשם אתמול.

ירדן מגבירה המאמצים לגייס כספים לתוכניות הפיתוח בגדה

העיריות והאגודות החקלאיות התבקשו להכין תוכניות פיתוח רחבות כדי להציגן בפני באי כנס של תורמים ● עירפאת פועל לניטרול מאמצי ירדן

מאת פנחס ענברי,
כתב „על המשמר"

העיריות, האגודות לשיווק חקלאי ומוסדות כלכליים אחרים בגדה מכינים בימים אלה תוכניות פיתוח רחבות היקף, על פי בקשת ממשלת ירדן, כדי להגיש אותן לעיון באי־הוועידה למען התרמת כספים לתוכנית החומש הירדנית לשטחים. ירדן עושה מאמץ דיפלומאטי רחב היקף באירופה ובמפרץ הפרסי כדי לגייס כספים לתוכניות שלה, ומנגד משקיע אש"ף מאמצים גדולים כדי לסכל את המדיניות הירדנית. אחת ממשימותיו העיקריות של ראש אש"ף יאסר ערפאת בסיורו הנוכחי במפרץ הפרסי הוא לנסות למנוע מתן תרומות ממדינות המפרץ לתוכניות החומש הירדניות. בחודש שעבר נועד ערפאת עם קלוד שאסון והעלה האוזן בקשה דומה. לפי שעה לא הצליחה ירדן לגייס התחייבויות של ממש מצד מדינות אירופה ובעולם הערבי לתוכניות שלה. אש"ף מבקש ממערב אירופה לתרום את כספי הפיתוח דרך הארגונים הפועלים ישירות בשטחים ולא להעבירם דרך רבת־עמון.

לפיכך זקוקה ירדן לתוכניות מפורטות מן השטחים כדי להציגן בוועידת התורמים בסוף החודש. אחד מחששותיה של ירדן הוא שבשל מצבה הכלכלי הקשה יחששו התורמים הפוטנציאליים לתרום לתוכניות החומש כדי שלא ישמשו את צרכיה של ירדן עצמה.

המודיעין אינו מרוצה

בעניין אחר נודע לכתבנו, כי הרקע האמיתי להתפטרותו של הסנאטור הירדני אחמד עביידאת מן הסנאט לפני ימים אחרים, אינו ביקורת [illegible] על [illegible] אלכסנדריה, אלא [illegible] עמוק בין המודיעין הירדני לבין הממשלה בראשות זיד אל־ריפאעי. עביידאת היה ראש המודיעין, ואחר־כך היה ראש הממשלה, ובסנאט ייצג בין היתר את האינטרסים של המודיעין. המודיעין הירדני חולק על דרכו המדינית של זיד אל־ריפאעי בעניין הפלשתיני ובהתקרבות לסוריה, והוא חושש כי סוריה תנצל את ההפשרה עם ירדן להקלת המעבר בנקודות הגבול כדי להחדיר סוכנים. המודיעין מתרעם בעיקר על כך שלאחר תקופה ארוכה שבה נבחרו ראשי הממשלות בירדן מתוך חילי־המודיעין מינה המלך חוסיין ראש ממשלה אזרח.

עביידאת היה ראש הממשלה לפני ריפאעי והוא פרש את החלפתו לאות של מורת־רוח ממדיניותו מצד חצר המלך.

שניים מלוחמי אמ"ל הצרים על מחנה הפליטים ראשידיה [illegible] לצור. אתמול היתה הפוגה בקרבות וערפאת הודיע כי [illegible] תגבורות דרך הים לאנשיו הנצורים (תצלום: [illegible])

נכדו של בן גוריון תוקף את „הציונים של 5 דקות מכפר סבא"

מאת שלי יחימוביץ' כתבת „על המשמר"

„הפופוליזם של בגין ומרעיו הפכו את ההשכלה לגנאי [illegible] המשכיל ליפה־נפש, כדי להחניף לבינוניות ולהשיג חן [illegible] בקלפיות" כך אמר אתמול נכדו של דוד בן־גוריון, ד"ר [illegible] בן־אליעזר, בישיבה חגיגית של הוועידה המרכזת של ההסתדרות לציון 100 שנה להולדת בן־גוריון. בישיבה, שהתקיימה [illegible] שדה־בוקר, היו גם בנו ובתו של בן־גוריון, גאולה בן־אליעזר ועמוס בן־גוריון.

יריב בן־אליעזר אמר כי „צעירים רבים מתפתים [illegible] לחלוציות של חמש דקות מכפר־סבא, או להפרחת שממות [illegible] – והנגב נשאר בשממונו".

„הכלכלה הנכונה של בגין וארידור מחד, והנסיון לקעקע את התיישבות העובדת ואת ההסתדרות מאידך גיסא – [illegible] פלסתר את חזון עם סגולה של סבא שלי", אמר ד"ר בן־אליעזר.

„כיום חוגגת הבורסה, וההשכלה פושטת רגל ומפנה מקומה לפונדמנטליזם ריאקציוני של בערות. [illegible] הספקולטיביות והבטטות כדגל לחברה הישראלית של שנות ה־80. מי שקורא לקיבוצניקים מליונרים, כנראה לא יודע מה [illegible] הכנסתם של מנהלי הבנקים. אבל ידע גם ידע את [illegible] הקיבוצים ואת איכותה של ההתיישבות העובדת בישראל.

קיסר: ניצול עובדים

„ההסתדרות תבחן כל ממשלה על פי מעשיה [illegible] אחד שרוצה לומר שההסתדרות נתונה בכיסו של מישהו – [illegible] לזכור שמשעה שנציגי הסתדרות נבחרו – הם חייבים [illegible] לציבור העובדים. אם הממשלה החדשה לא תרצה לפגוע [illegible] הזה, בשכרו ובשירותים הסוציאליים שלו – נתיחס [illegible] בהתאם". דברים אלה אמר אתמול מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר בפתיחת הישיבה החגיגית של הוועידה המרכזת של ההסתדרות, לציון 100 שנה להולדת בן־גוריון. כל [illegible] בישיבה התיחסו בדבריהם לנגב ולבעיותיו. קיסר אמר, כי [illegible] כאלה המתלוננים על ירידת ערך האדם העובד. אבל [illegible] מצדדים בניצול עובדים ובעבודת קבלנים, ו„בונים חברות [illegible] מנפאואר או או.אר.אס. כל מיני שמות לניצול עובדים". קיסר ציטט את בן־גוריון, מזכ"ל ההסתדרות הראשון בישראל, [illegible] כי לא תהיה עבודה עברית ללא עבודה מאורגנת.

אוסטרלים אוהבים לטוס שיכורים

סידני. – איגוד צוותי האוויר באוסטרליה דורש [illegible] סמכות לפעול נגד נוסעים הטסים במטוסים במצב של שכרות. בין השאר דורש האיגוד, כי צוותי המטוסים [illegible] באזיקים ובסמי הרגעה, כדי להתגבר על שיכורים [illegible] במהלך הטיסות ועל נוסעים המתנהגים באלימות. דרישה אחרת היא, שנוסעים החשודים בשכרות [illegible] שלום.

כמה חברות תעופה התלוננו באחרונה על גידול במעשי [illegible] במטוסים.

באחת התקריות הסיר נוסע את בגדיו והתרוצץ [illegible] מקצה המטוס ועד קצהו, במהלך טיסה של חברה [illegible] לסינגפור.

● 60 מיליון הפלות מלאכותיות מבוצעות מדי שנה ברחבי העולם, כש־25 מיליון מביניהן בלתי חוקיות — מגלה סקר אמריקני. 24 אחוז מהאוכלוסיה העולמית המונה 4.9 מיליארד נפש, חיים במדינות שבהן אסורות ההפלות, או מותרות רק כדי להציל את חיי האם.

מדובר בעיקר במדינות מוסלמיות באסיה, בשני שלישים של המדינות בעלות רוב קתולי באמריקה הלטינית, במחצית מדינות אפריקה ובשלוש מדינות באירופה — בלגיה, אירלנד ומלטה.

הודעה על סדרי התנועה
בערב יום כיפור ט' בתשרי תשמ"ז 12.10.86
ובמוצאי יום כיפור י' בתשרי תשמ"ז 13.10.86
באישור המפקחים על התעבורה

בערב יום כיפור 12.10.86 יבוטלו הקוים הבאים:
קו מס' 362 תל-אביב - מסוף רפיח
קו מס' 392 באר-שבע - אילת דרך מצפה
קו מס' 966 חיפה - נווה זוהר
קו מס' 995 חיפה - באר-שבע
קו מס' 421 תל-אביב - שפך זהר

הפסקת השירותים בערב יום כיפור
בקוים בין עירוניים בשעה 14.00
בקוים פרבריים ועירוניים בשעה 14.30

תחילת השירותים במוצאי יום כיפור
בין השעות: 19.30-19.00

במוצאי יום כיפור 13.10.86 יבוטלו הקוים הבאים:

בינעירוני - אזור מרכז + דרום
153, 157, 169, 174, 333, 353, 363, 370, 373, 374, 375, 376, 378, 379, 384, 385, 387, 389, 393, 428, 443, 455, 468, 471, 474, 479, 526, 568, 602, 621, 704, 758, 805, 818, 828, 829, 831, 833, 834, 840, 843, 857, 876, 971, 981, 900.

בינעירוני - אזור ירושלים
418, 428, 443, 468, 471, 474, 487, 940, 945, 947, 952, 961, 963, 977.

בינעירוני - אזור הצפון
166, 168, 181, 182, 249, 253, 255, 331, 343, 348, 355, 357, 402, 409, 411, 430, 449, 511, 522, 533, 542, 704, 818, 828, 831, 833, 834, 840, 843, 845, 900, 940, 945, 947, 952, 961, 963, 971, 977, 981.

קווים עירוניים ופרבריים מבוטלים באזור דרום והמרכז לפי סניפים:
חדרה 1, 51, 62, 66.
פרדס-חנה 24.
נתניה 7, 11, 24, 029, 30, 033, 034, 038, 040, 45, 48.
כפר-סבא 13, 16, 018.
הוד-השרון 4.
צמת רעננה 5.
לוד 14, 15, 21.
אילת 1, 2, 15.
רמלה 10, 12, 016, 017, 018, 20.
ראשון-לציון 4, 17, 012.
רחובות 14, 25, 38.
אשדוד 014.
אשקלון 9, 016, 019, 021, 022, 023, 036.
קרית גת 2.
באר-שבע 031, 039, 045, 051, 053.
דימונה 11.

קוים עירוניים ופרבריים בירושלים
42, 43, 63, 64, 066, 67, 69, 079.
בית שמש 11, 025.

קוים עירוניים ופרבריים מבוטלים באזור צפון
חיפה 21, 062, 074, 091.
צפת 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 2א, 42, 45.
קרית שמונה 020, 023, 025, 026, 029, 030.
עפולה 3א, 26, 32, 47, 049, 051.
עכו 60, 72, 075.
נצרת 18, 26, 030, 32, 34, 45.
ראש פינה 058.
נהריה 7, 022, 025, 032, 041, 044, 48.
טבריה 5, 33/א7, 017, 018, 021, 026, 42, 50.
בית שאן 017.

מרכזי מידע
למידע נוסף ולוחות זמנים מפורטים אנא פנה ללשכות המודיעין בכל תחנות אגד ולמרכזי המידע.
אנו מזכירים לציבור הנוסעים כי מספרי הטלפון של מרכזי המידע הם:
תל-אביב: 03-432777
ירושלים: 02-528231/2, 02-523456
חיפה: 04-549121

אגד

מאחלת גמר חתימה טובה לכל בית ישראל

ערב הרוטאציה ★ סיכומים ★ הערכות ★ האם תישמר התדמית המשופרת של ישראל ★ מה יהיה על מדיניות החוץ ★ אלה שנתיים בסימן של בחירות ★ אחרי שנתיים של שחיקה בשכר ★ עצירת האינפלציה ★ האם תחודש הצמיחה

(המשך מעמוד קודם)

ולהטלת מסים נכונה יותר. האינפלציה נכבשה במחיר משברים קשים בתעשיה ובחקלאות.

הוא סירב לראות איך הדתיים משתלטים על המדינה בתקציבים ובכפיה דתית. הוא ניסה לפתור את המתח המצטבר בסוגיה זו על־ידי פתיחת הידברות, כאילו יש כאן עניין עם קבוצות סימטריות הרוצות אותו דבר זו מזו. דווקא בתקופתו, כשהוא נהנה מרוב חסר־תקדים בכנסת, התקבל חוק האוסר על הצגת חמץ בפסח. במחיר דיכוי אורח החיים החילוני הוא שוחר לאהדת העם. בכל תקופת כהונתו הוא הקפיד על מחוות, אפילו מילוליות, כלפי דתיים, ולא היה מליץ יושר לגדול ממנו לאותם יהודים הרוצים להתפלל לאלוהיהם, כפי שהוא נוהג לומר.

ולבסוף, אם למנות רק את הכבדים בעוונותיו — טיפולו בפרשת השב"כ. האופן שבו הגיב כאשר פנה אליו ראובן חזק ורצה לספר לו את הפרשה; הסכמתו לפרישה הבלתי־מכובדת של פרופ' יצחק זמיר ומינוי יוסף חריש; הסכמתו להליך החנינות והתנהגותו הבלתי־עקבית נגד ובעד ועדת חקירה על־פי חוק, כאשר הוא ושמיר נמצאים לפתע בסירה אחת של „הדרג המדיני," שכל האינטרס שלו הוא לשמור על עורו.

דווקא בסביבה שלו שמעתי את האבחנה, שאינה אלא נעיצת סכין בלבו. „פרס הוא במדינה מסויימת," כך נאמר עליו, „ההפך מבן־גוריון. בן־גוריון רצה להיות המנהיג, המעצב את ההשקפה הלאומית. פרס הוא רפלקטור של ההשקפה הלאומית. הוא רואה את הדברים כפי שהם קיימים ומשקף אותם בדבריו. הוא אף פעם לא אמר איך צריכה להיות ממשלה בראשות מפלגת העבודה, אלא איך צריכה מפלגת העבודה להיות כדי להשיג רוב אלקטוראלי."

להגיע אל מודעי במינהרת הזמן

דומה, כי גם ראשי מפלגת העבודה הכירו בכך — אמנם לרגע אחרי שכבר היה מאוחר מדי — שהמאבק שהם מנהלים על „רוטציה קטנה" הוא בלתי משכנע ובלתי מכובד. בימים האחרונים שכך קול התביעה הזו, אך אפשר שיש לזקוף זאת פשוט להעדרות דובר התביעה, השר משה שחל, מן הארץ. מעניין שדווקא שחל, אחד מראשי הפעילים בגיבוש ההסכם הקואליציוני, שהיה אפשר לצפות ממנו שיחשוב כבר אז על כל השלכות הרוטציה — הוא האיש המעודד עכשיו את השאלה הפלפולית מי יעמוד בראש ממשלת המעבר אחרי תום 25 החודשים של יצחק שמיר. הרי רק כעונש על שלא חשב על כך בזמן, מגיע לו שבראשות הממשלה יעמוד שמיר.

במפלגת העבודה אומרים, כי סוגיית ממשלת המעבר לא התעוררה בעת המו"מ הקואליציוני מפני שלמעשה איש לא האמין אז, שבאמת תהיה רוטציה. זה נשמע כהסבר אמיתי. על כל פנים, אין בו כדי להקנות למערך נקודות זכות, אלא חובה בלבד.

התביעה להעביר את ראשות הממשלה שוב לשמעון פרס לתקופת המעבר עד הבחירות לא רק נשמעת קטנונית וחובבנית, אלא היא מעמידה באור לא רציני את כל יתר תביעות המערך, ששתיים מהן לפחות נראות לי צודקות. האחת — התביעה לאי החזרת יצחק מודעי לממשלה, השניה — התביעה ליותר מעורבות בתהליך קבלת ההחלטות בתחום הכלכלי.

בעניין מודעי, כדאי להזכיר כי הוא התפוטר מן הממשלה אחרי שתי תקריות שהיו אתו, שבהן התבטא בצורה פוגעת כלפי ראש הממשלה והממשלה. מאחר שהממשלה שתקום עתה היא אותה ממשלה שכיהנה עד כה, בהבדל אחד, שראש הממשלה ושר החוץ יתחלפו ביניהם, אין מקום להחזיר אירועים או למחוק אותם מן ההיסטוריה כאילו לא היו.

כפי שהליכוד לא יוכל להחזיר את צה"ל ללבנון או להחזיר אותנו לתקופת האינפלציה של 400 אחוז בשנה — כך הוא לא יוכל להחזיר את יצחק מודעי. כדי שצה"ל יחזור ללבנון אי־אפשר ללכת אחורה בזמן, ב„הילוך חוזר", אלא צריך החלטת ממשלה חדשה, שתורה לצה"ל להיכנס ללבנון. הוא הדין בהחזרת האינפלציה או בהחזרת פרופ' יצחק זמיר לתפקיד היועץ המשפטי לממשלה, אם היה רוצה בכך. כל אלה יהיו שינויים ביחס למצב הקיים ולכן יתבעו החלטת ממשלה חדשה.

הליכוד טוען, כי זכותו של שמיר למנות את שרי הליכוד בממשלה, וזה נכון. אך זוהי טענה פורמאליסטית, המתעלמת מן הסיפור הספציפי של יצחק מודעי. קרה משהו עם מודעי, שאינו מאפשר לכלול אותו בהמשכה של אותה ממשלה. אותו טיעון, אגב, על זכות הליכוד למנות את שריו העלה שמיר כשפרס תבע ממנו את פיטורי אריאל שרון ויצחק מודעי בשעתם. ובכל־זאת, מודעי התפוטר, בגלל תביעת פרס ובגלל רצון הליכוד, שהרוטציה תתקיים. לכן אי־אפשר להחזיר את הגלגל לאחור, כפי שאי־אפשר להחזיר את הזמן לאחור. אם חלה רציפות על החלטות הממשלה, הרי קל וחומר צריכה לחול רציפות על כל האספקטים של קיום הממשלה, אם זו אותה ממשלה. ייתכן, שאילו יצחק זמיר היה היועץ המשפטי לממשלה, היה מקום לבקש את חוות דעתו בסוגיה זו. אל יוסף חריש אין טעם לפנות, קודם־כל מפני שעד שייתן חוות דעת, יחלפו 25 החודשים של שמיר.

המערך, כפי שיכולתי לעמוד על כך, עומד לוותר בעניין מודעי, אף־על־פי שפורום „שרינו" לפני שבוע החליט חד־משמעית להתנגד להחזרת מודעי לממשלה. נראה, כי יתר התביעות שהעלה המערך, שהציגו אותו באור לא רציני, ריפו את ידיו גם לגבי תביעה זו. המערך יסכים, כנראה, לצירוף מודעי לממשלה, כאשר בשלב ראשון הוא יהיה שר ללא תיק ובשלב שני יקבל, אולי, את תיק התקשורת.

הדרישה השניה, בעניין מעורבות בתחום הכלכלי, נראית לי מוצדקת, מאחר שהיא נובעת מן ההתפתחויות הכלכליות בשנתיים האחרונות, שאי־אפשר היה לצפות אותן מראש. איש לא

מודעי. יש לזכור, התפטר מן הממשלה

ידע, אולי גם לא שמעון פרס בעצמו, עד כמה עמוק הוא ישקע בנבכי המצב הכלכלי עד שיצליח, בצורה כה מרשימה, לעצור את האינפלציה ולהחזיר למשק את שפיותו. בדיעבד, מעורבותו והצלחתו מצדיקות את המשך מעורבות המערך בביצוע התוכנית הכלכלית. המערך אמנם יכול להציג תביעה כזו רק כמישאלה וזכותו של הליכוד לא להיענות לה. אך נרמה, ששמיר נוטה לבוא לקראת פרס בעניין זה.

הבוקר יסכמו „שרינו" את תביעותיהם ולאחר מכן יילך שמעון פרס לנשיא המדינה ויגיש לו את התפטרותו מראשות הממשלה. במערך אומרים, שאם הליכוד יקשה עורף, עדיין יש בידי המערך שוט כלפיו. הוא לא יצביע בעד ממשלת שמיר ביום ג' בכנסת. אבל אלה הם צחצוחי לשון של הרגע האחרון. איש כבר אינו מעלה בדעתו לא לקיים את הרוטציה, יפלו הנושאים השנויים במחלוקת איך שיפלו. השאלה הפוליטית הבאה, שכבר נשאלת היום, היא: האם ממשלת שמיר תוציא את שתי שנותיה או תתפרק קודם? דעות יש, כפי שאפשר לשער, לכאן ולכאן ועוד ידובר בזה הרבה.

ארבע השנים של יצחק רבין

מנסים לשסות אותם זה בזה, אבל ככל שזה תלוי בהם, הם נזהרים מהשמצות הדדיות ומאי־לוייאליות. כבר כמעט שכחו את „חתרן בלתי נלאה", ההגדרה שרבין הדביק לפרס בספרו „פנקס שירות" (1979), שמנחם בגין עשה הכל כדי שיזכרו אותה. היום הם פועלים יחד, הדוק מאוד, גם אם באוויר עוד יש אבק של חשדנות. בשנתיים האחרונות הם שוחחו בטלפון יום יום, נפגשו הרבה בארבע עיניים, עדכנו זה את זה בכל, אף מעבר למה שצריך כדי להיות קורקטי.

יחד הם הלכו בנושא היציאה מלבנון, שבה הם רואים את גולת הכותרת של פעילותם. רבין ריכז

רבין — אצל שמיר יהיה לו קל יותר

את אגפי הליכוד, עד שהזמן היה בשל לליכוד לומר „רוצה אני". רבין הסכים לקצץ 600 מיליון דולר בתקציב הבטחון ואיפשר את עצירת האינפלציה. פרס גמל לו באי התערבות בממלכתו ובשבחים בסוף הקאדנציה. שניהם עמדו מאחורי שחרור 1150 המחבלים תמורת שלושת השבויים שלנו — החלטה שנתקבלה בדיעבד בביקורת ציבורית. שניהם נתנו גיבוי לאקט היירוט של המטוס הלובי. שניהם נתנו גיבוי לסבב המינויים האחרון, השנוי במחלוקת, בצה"ל. שניהם עמדו מאחורי מדיניות שיפור איכות החיים בגדה המערבית, וגם אם לפעמים היה נדמה שרבין פועל כמי שכפאו שד, הנה באחרונה הוקם הבנק בשכם ומונו ארבעה ראשי ערים.

ההסבר לאפשרות היווצרותה של מערכת יחסים זו הוא, לפי מקורבים, בעובדה שכל אחד מהם תיפקד במילייה הנכון לו. רבין אולי לא היה מסרב להיות ראש ממשלה, אבל במשרד הבטחון הוא באלמנט שלו. בן־בית ובעל־בית. הסבר נוסף הוא האפשרות שפרס ורבין עייפו מן המאבקים ביניהם, שלא הוליכו אותם לשום מקום. במפלגת העבודה קיים היום סיכום בלתי כתוב, שבבחירות הבאות פרס יהיה מס' 1 ורבין מס' 2. אמנם יש בכך ויתור מצד רבין, אבל ויתור ריאליסטי. לפי שעה צפויות לו שנתיים נוספות במשרד הבטחון, וזאת שעה שחברו־יריבו יירד כתה ויהיה רק שר החוץ ומ"מ ראש הממשלה.

בממשלה בראשות שמיר יהיה לרבין קל יותר. הוא יהיה שווה־ערך לשמעון פרס. בנושא הבטחון הוא יהיה בעל הסמכות הבלתי מעורערת, גם בהתחשב בכך שבקיאותו של שמיר בענייני בטחון אינה עולה על בקיאותו בענייני כלכלה. רבין יוכל להיות הבלם האמיתי והרציני לכל מיני יוזמות התיישבות היסטריות או לא היסטריות אך הרפתקניות של הליכוד, גוש אמונים, התחיה וכו' בגדה המערבית. הוא יוכל להגיד „אין כסף", מבלי להכנס לפולמוס אידיאולוגי. הוא לא יהסס להפעיל את צה"ל אם יארגנו לו התנחלויות־בליץ נוסח סבסטיה.

בתקופתנו לא קמו התנחלויות חדשות בגדה המערבית, על אף ההסכם הקואליציוני, הקובע שש התנחלויות בכל שנה, ועל אף המדרבן שהושיבו לו במשרדו בדמותו של סגן השר מיכאל דקל. סגן השר, אגב, שב לא מכבר מטיול פרטי בן שבעה שבועות בארה"ב. תפקידו חסר התוכן איפשר לו לפחות בילוי נעים.

רבין יוסיף, יחד עם פרס, לטפח את היחסים ההדוקים עם ארה"ב. הוא יוסיף לטפח את ההידברות עם חוסיין, בה צידד מאז ומעולם. הוא יפעל, יחד עם פרס ווייצמן, לטיפוח השלום עם מצרים. רבין, מסתבר, מחשיב מאוד את שיפור היחסים עם מצרים, גם אם הפטרונים המקובלים של הפשרת היחסים הם פרס, וייצמן ואברהם טמיר.

אנשי החצר — המאבק על התפקיד

הכי קל לעמוד מן הצד ולצחוק על המאבק על התפקיד של האנשים האלה, הצמודים לראש הממשלה והצמודים לשר החוץ. היום הם ברגע של שפל ומה רבה ההנאה בהקפאת פניהם לרגע, מול העטים המושחזים והרעל הנוטף, וכבר נאמר שהשמחה הגדולה ביותר היא השמחה לאיד. זה הזמן לכתיבה צינית וחסרת רחמים, מפני שהם, צמודי ראש הממשלה והשר, הרי ידעו למה הם הולכים, שמו את כספם על קרן ראש הממשלה או השר, בהכרה מלאה. אז בבקשה, שלא יעמידו עכשיו פנים תמימות.

כל זה נכון, ובכל זאת, לא נעים. לא נעים כשאתה נתקל באנשים שלא יודעים לאן הם הולכים מחר, ושהם יודעים, שכולם יודעים, שהם לא יודעים לאן הם הולכים מחר — גם אם בסוף הם ימצאו משהו, כולם הרי מוצאים. אלו השעות הלא יפות ביותר של הנאבקים על תפקיד בכלל ועל תפקיד קרוב לצלחת בפרט. אלה רגעי המאבק חסרי החוד של אדם כאדם על עמדות כוח, כאשר יריבויות ואי־פירגון הם הדלק בשירות היד החזקה.

מאבקם של העוזרים והיועצים למיניהם, הנראה מכוער ועם זאת אנושי ונוגע ללב כל כך ללבי לפחות, מסמן גם את הנורמה המפלגתית של שנות השמונים. נאמנים, המקיפים פוליטיקאי וקושרים את גורלם בגורלו, כאשר נאמנותם היא בעיקר על בסיס אישי. הצד האידיאולוגי קיים, אבל פחות משחק תפקיד. הנאמנים מקווים להתקדם, לעשות קאריירה, באמצעות האישיות הפוליטית. לכן הם מוכנים לסכן הרבה, וכשעתידם מתנדנד — להילחם בלי כפפות. הם אנשים תכליתיים, יעילים, פועלים מהר, כלי סנטימנטים, ובעצם אולי הם לא שונים בהרבה מבעלי העטים המושחזים, השמחים כל־כך לאידם.

ממשלת שמיר

דורית גפן

ע... הפני... לבחירו...

ה אפשרות לקיום בחירות ה... לכנסת במהלך כהונתו של ... פרס כראש־ממשלת האחדו... בגדר ספקולציה, אשר כב... כבר יודעים הוסרבה על־יד... הנוגעים בדבר. החצי השני של כהונת ה... האחדות, בראשותו של יצחק שמי... אולי לפני תום 25 חודשי הקדנציה או ב... אך ללא ספק — בבחירות.

גם אם הממשלה הזו תתנהל ללא ק... פוליטיים מיוחדים, הרי בשלהי '87 ... למעשה שנת בחירות, שכן כל מפלג... ותכוון את מעשיה לקראת המבחן האלק... לכנסת הי"ב ב־1988. לליכוד, שראש... שמיר יהיה באותם ימים ראש־ממשלה, ... ימשיכו להחזיק במשרדים הכלכליים... המרכזיים — אוצר, תעשייה ומסח... ושיכון ועבודה ורווחה — יהיה יתרו... במירוץ הגדול נגד מפלגת העבודה.

„עושים כבוד" לכל ראש־ממשלה

אף אם שמעון פרס יצליח לשמ... הפופולאריות הרבה שלו היום, ויענ... „הנקודות" שמעניקים לו סקרי דעת־הק... לתפקידו כשר החוץ, הרי השחקן הרא... הבמה הפוליטית הישראלית יהיה מעתה... שמיר. אומנם, סטאטוס זה תוסף את... לביקורת, אך הציבור, ההמונים, אלה ... כבוד" לראש הממשלה, לכל ראש ממשל... נתפלא אם כעבור חודשים ספורים ... הפופולאריות של שמיר לטפס ולהתרומם... רעת־הקהל.

כאשר מנסים לחזות את השנתיים הבא... ממשלת האחדות הלאומית מתגבשי... תסריטים כמעט „בלתי נמנעים": האחד... רצוף של כהונת הממשלה, המועד הח... סיום הקדנציה בנובמבר 88' והשני... ממשלתי אמיתי (למשל, על רקע חילוק... בהתקדמות בתהליך השלום, כמו ... ישראלית ליוזמה מדינית ירדנית, ... ויתורים ישראליים), או משבר מלאכות... השותפים ייצור כדי להביא לפירוק הא... ולהקדמת הבחירות לכנסת הי"ב.

כפי שכבר צויין, חלק ניכר מהפ... הממשלה הזאת, אשר בשבוע הבא יעמוד... יצחק שמיר, יהיה מוקדש — בעקי... במישרין — להיערכות ולתכנון ... הבחירות הבאה. אפשר לומר, כי מעט... הממשלה (ליתר דיוק של השרים ... בהשראת הבחירות הבאות, ומתוך ... הולכת וגוברת בנתון זה, כלומר ... מתמיד של כל אחת מן המפלגות ה... לרכוש את לב הציבור כדי שזה יתן לה... ותמיכתו בבחירות. מבחינה זו לפחות, ... לאחר שמפלגת העבודה מילאה את הח... להסכם הרוטציה, יכול עתה הליכוד ... מרוצה למדי מהעסקה שעשה עם ... העבודה ערב כינונה של הממשלה, ... עליו להצטער על כך; שהסכים (אם ... בקלות) לתת לשמעון פרס את „החצי ה... ולשמיר את „החצי השני".

התחלה נוחה למדי...

אף כי הליכוד לא הסכים לשנו... היסוד בעת המו"מ שהתנהל בשבוע... בין השרים נסים ושחל, הרי הראשו... שמיר, מודעים להתחלה הנוחה ... הממשלה החדש לעומת קודמו. שמיר ... תפקידו במצב של אינפלציה ... יחסית של המשק, צה"ל מחוץ ... בינלאומי משופר של ישראל. עם ... כאלה צריך להיות שלומיאל ...

להפיק רווחים פוליטיים, מפלגתיים ואלקטוראליים. לא בכדי הצר השבוע מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר — היודע היטב על חשבון מי הושגה אותה יציבות ואיזה ויתור עשו העובדים במו"מ האחרון על השכר — על כך שבעוד שבתקופת פרס נאלץ הציבור לוותר, ולהסכים לשחיקה רצינית בשכרו וברמת חייו, הרי עכשיו, על־ידי פיזור כמה מאות מיליוני דולרים, יוכל הליכוד להחזיר לציבור מעט מתחושת הרווחה. אם יעשה כך הליכוד, ואין ספק שיעשה זאת (ומפלגת העבודה לא תוכל להרים קול, שכן זה לא יהיה פופולארי), יהיו בוודאי לא מעטים, שילכו שבי וכנראה גם שולל, ויזכרו לליכוד את חסד „הימים הטובים" ההם.

אם התסריט הראשון יתגשם, והבחירות יהיו במועדן, צפויה לנו מערכת בחירות חדשה מסוגה. שתי המפלגות הגדולות הטוענות לשלטון, העבודה והליכוד, יתמודדו ביניהן על דעת־הקהל לאחר שישבו יחד ארבע שנים ונשאו באחריות משותפת — לטוב ולרע — בכל התחומים. במה יוכלו לתקוף זה את זה, או במה יוכלו להתהדר זה כנגד זה? הרי אלה וגם אלה ישבו באותה הממשלה וקבעו יחד את מדיניותה: בכלכלה, בביטחון, במדיניות חוץ, בנושאי ההתנחלויות, בטיפול בערי הפיתוח ובכל נושא אחר. ספק, אם אחת מבין שתי המפלגות תוכל ליטול לעצמה רק את ההישגים, ולהטיל על האחרת רק את הכשלונות.

מי מוכשר יותר...

לכאורה, היה כבר תקדים של ממשלת אחדות (הצטרפות גח"ל ורפ"י לממשלת אשכול ערב מלחמת ששת הימים). אך אין כל דמיון בין הממשלה של אותם ימים, שנמשכה גם בראשות גולדה מאיר, לבין ממשלת האחדות היום. אז היתה גח"ל שותף זוטר, בעוד היום הליכוד הוא שותף שווה־ערך. המפלגה הדומיננטית ב־'67 היתה מפא"י, אשר שנה לאחר מכן התאחדה עם אחדות העבודה ורפ"י, והפכה למפלגת העבודה. קו הדמיון היחיד האפשרי בין שתי ממשלות האחדות של אז והיום קשור דווקא למשבר שגרם לפירוק ממשלת האחדות ההיא, בשנת 70'. היה זה על רקע יוזמת רוג'רס והחלטת מועצת הבטחון 242, שגח"ל ומנחם בגין בראשה התנגדו להם. ראוי להזכיר, כי התוצאה המיידית של הסכמת ממשלת ישראל ראז ליוזמה האמריקנית, שבריה"מ תמכה בה גם כן, היתה הכרזת הפסקת אש בגזרה המצרית־ישראלית, והפסקתה של מלחמת ההתשה בתעלה.

כאמור, אם אכן תבוא יוזמה מדינית רצינית, הקשורה במשא ומתן עם ירדן והפלשתינים, אשר תהיה כרוכה גם בוויתורים (או לפחות בהכרזה ישראלית על נכונות לוויתורים טריטוריאליים), עלול הדבר לא רק להביא למשבר ממשלתי, אלא גם להיות נושא מרכזי בעימות האלקטוראלי בין הליכוד ומפלגת העבודה.

אף כי שמעון פרס הודיע כבר פעמים רבות, כי נושא השלום הוא „קו אדום", הרי אין לדעת עדיין מה תהיה התגובה של מפלגת העבודה ב„מצב אמת", וכיצד יתגלגל הוויכוח בתוכה. מה גם, שבמפלגת העבודה יש כאלה הסבורים, כי נושא מדיני — אפילו שאלת הסיכוי למשא ומתן לשלום — אינו בדיוק הנושא שעשוי להבטיח סחף קולות בבחירות לעבר מפלגת העבודה. כמובן, שהרבה מאוד תלוי במקרה כזה בנסיבות היוזמה, ובאפקט הכללי שלה, ואין זה רציני להעריך היום אפשרות, שלפי שעה היא בלתי־וודאית, ותאורטית מעיקרה.

כפי שנאמר, אם הממשלה תמלא את ימיה, צפויה לנו מערכת בחירות שונה מקודמותיה, וממילא תהיה זו מערכת בחירות פרסונלית יותר מתמיד — כאשר הדגש יושם על האישים השונים בשתי המפלגות — מי מוכשר יותר, ומי מוצלח יותר.

השנתיים שמיסדו את התיקו

שתי המפלגות הגדולות — העבודה והליכוד — יצטרכו במחצית השנייה של כינון ממשלת האחדות להתחשב גם במפלגות האופוזיציה — אלה מימין (לליכוד), ואלה משמאל (לעבודה). אם למשל גילתה התחיה הבנה מסויימת למגבלות שהיו לליכוד בעת כהונת פרס כראש־הממשלה, הרי כששמיר יהיה ראש־הממשלה, היא תתבע מהליכוד להגשים את מדיניותו, ותבחן כל צעד שלו, קודם כל בנושא ההתנחלויות, אך גם במדיניות החוץ והבטחון.

מן העבר השני תותקף הממשלה ובעיקר מפלגת העבודה באותם נושאים עצמם ובאחרים על־ידי מפ"ם, ר"צ, והמפלגות האחרות בצד השמאלי של המפה הפוליטית. מפלגת העבודה, שמשכה בשנתיים האחרונות לכיוון המרכז — מתוך תקווה לנגוס באלקטוראט המצוי שם — עלולה למצוא עצמה חשופה באגף השמאלי שלה שאותו הזניחה.

על אף האחריות המשותפת, שצויינה כבר, ואשר עלולה להפוך את הליכוד ומפלגת העבודה למעין תאומי־סיאם במערכת הבחירות הבאה, הרי אין להתעלם מכך, כי הדימוי של הממשלה, החל מהשבוע הבא, יהיה במידה רבה של ממשלת הליכוד, זאת למרות שפרס חוזר ומסביר, כי הוא אינו יוצא לפנסיה, וכי זוהי למעשה אותה ממשלה, שרק ראשיה התחלפו. אך מי כמוהו יודע, כי העובדה שהוא עמד כראש־הממשלה בשנתיים שחלפו השפיעה על דימוייה כזכות אישיותו, סגנונו, אך גם כזכות התווית המפלגתית שלו, ואין איפוא כל סיבה לחשוב כי תהליך דומה לא יקרה כאשר את הטון והסגנון, ולא פחות מכך את התווית המפלגתית (הפעם של הליכוד), בשנתיים הבאות, יתן יצחק שמיר.

בבחירות לכנסת האחת עשרה נוצר כמעט תיקו בין שני הגושים הפוליטיים הגדולים, ומפלגות הלוויין שלהן. קשה לדעת אם אכן לא היתה ברירה אחרת אלא ללכת לממשלת אחדות לאומית, והאם כפי שמנסים להציג זאת, היתה זו בבחינת גזירה משמים (שהבוחרים גזרו על המפלגות). יתכן, כי ביתר סבלנות ואורך־רוח, ובעיקר ביתר נחישות, אפשר היה לשכנע את המפלגות הדתיות ללכת לממשלה צרה בראשות המערך. מכל מקום הקמת ממשלת האחדות במתכונתה הפריטטית מיסדה את התיקו, ויהיה קשה מאד להבקיע ולפרוץ אותו אחרי השותפות הממושכת הזאת, שיוצרת אצל רבים בציבור אשליה של אחריות אמיתית.

לא בכדי הצר השבוע מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר על כך שבעוד שבתקופת פרס נאלץ הציבור לוותר ולהסכים לשחיקה רצינית בשכרו, הרי, עתה, באמצעות פיזור כספים, יוכל הליכוד להחזיר לציבור תחושת רווחה מדומה

כלכלה ורוטאציה

צבי טימור

למרות מודעי

מ עניין לעקוב במבט לאחור איך נוצרים מיתוסים תוך זמן קצר. תוך פחות משנתיים נולד בישראל מיתוס־מודעי, המציבו כמחולל היציבות הכלכלית וכבלבלן שהוביל את התהליכים. האמת שונה לגמרי. האקט הראשון של ממשלת הליכוד הלאומי והאקט הראשון של מודעי כשר אוצר היה ביצוע פיחות של 9 אחוזים באמצע ספטמבר 1984. זאת, לאחר שבחודש אוגוסט 1984 ביקמה הסטטיסטיקה עליית מדד של 1000 אחוזים בשנתיים בהשוואה לאוגוסט 1982.

„על המשמר" התריע במשך תקופה ארוכה מפני מדיניות הפיחותים וייקור המוצרים הממשלתיים המיובאים, שהוא פיחות עקיף. הפיחות והייקורים לא גרמו לשיפור במאזן התשלומים. לא שינו דבר, ואף הגבירו את האינפלציה. כך למשל, בעת ביצוע הפיחות של מודעי, נכתב במאמר המערכת: „בלהט אלף אחוזי אינפלציה, אפשר להסתכן ולומר כי מדיניות שער החליפין, מדיניות של פיחותים וייסופים, אינה יעילה ואינה מועילה, והיא בעצם חסרת חשיבות לתהליכים הריאליים המתחוללים במשק". הפיחותים כמעט שאינם משפיעים על היבוא והיצוא המסחרי — נאמר אז, ערב ביצוע הפיחות.

„הפיחות הקטן היה מיותר ויש להזהיר את מודעי מפני הליכה בדרך זו, שאינה מובילה לשום מקום, פרט להקפצת האינפלציה למדרגה גבוהה יותר... מודעי הקריב קורבן לאל על מנת להשביע את רצונו. אך המשק יעלה למדרגת אינפלציה חדשה" — נכתב ברשימה נוספת.

החששות התאמתו: מדד ספטמבר היה הגבוה שידע המשק עד אז — 21.4 אחוז. מאוחר יותר הצליח מודעי לשבור גם שיא זה.

נוכח כשלון מהלכי מודעי, שהתבסס על אוסף הכללים שירש מכהן־אורגד ויגאל הורביץ, הפקיע פרס מידיו את הטיפול הכלכלי והתלו ריותים על עיסקת החבילה.

הוויכוח על עיסקת החבילה נסוב בשני מישורים: באפקטיביות של כל האמצעים המוצע ובחלוקת הנטל. בתקופת המו"מ ניהל העיתון את הוויכוח הזה, כאשר מודעי מגיש תוכנית אחרי תוכנית, וכל אחת מהן מתבססת על מדיניות של ייקור דראסטי של המצרכים והשירותים הבסיסיים, שחיקת השכר ואבטלה המונית על־ידי עיקור תוספת היוקר.

רשימה משומשת של גזירות

ביצועה של מדיניות מודעי נתקל כמובן בהתנגדות ההסתדרות, אך לא עבר אף את ספי הממשלה. מי שינסה לעקר את תוספת היוקר, יהיה לו עסק אתי, אמר דוד לוי בשלב הדיונים. ההתנגדות מכל הכיוונים, שכללה גם שרים בממשלה, שוב הצליחה לבלום את מודעי. אם כי לא לבטל את צעדי הייקור (דלק ב־30 אחוז, מצרכי מזון עד 55 אחוז) ושחיקת שכר ומניעת בשיעור של 20־25 אחוז בעקבותיו.

ההתנגדות, שבוטאה ב„על המשמר" ערב העיסקה ובמהלך הדיונים, היתה לעיסקה מוצעת, אך לא לעיקרון של הסכמה חברתית לפתרון בעיית המשק. „לממשלת ישראל אין כוונה רצינית להגיע לאמנה חברתית מקיפה שרק בכוחה להציל את המשק. יש לה רק אותה רשימה משומשת של גזירות — עוד ייקור ועוד פיחות. עוד ייקור ועוד פיחות. וחוזר חלילה. עד אין סוף", נכתב אז, בסוף ספטמבר 1984.

הדיונים על עיסקת החבילה הראשונה נמשכו במשך כל חודש אוקטובר והסתיימו בכך שמודעי ושרון יצרו „תפר" ביומיים הראשונים של חודש נובמבר, בהם הניחו לתעשיינים להקדים את העלאת המחירים בשיעור של 30 אחוזים. ללא פיצוי מיידי בתוספת יוקר.

כשלון העיסקה היה טמון כבר בעצם חתימתה. שער החליפין של השקל הוצא מהעיסקה. העיתון הזהיר כי בתום 3 חודשים יצטבר פיחות של כ־55 אחוזים, שיצור פער בלתי נסבל בין שער השקל לבין מערכת המחירים. מודעי ניסה להוציא מהעיסקה גם את מחירי המוצרים המסובסדים אך נכשל בכך. בכל אופן, פצצת הזמן של הפיחות המשיכה לתקתק עד להתפוצצותה. גם שיעורי הריבית הוצאו מעיסקת החבילה והשאירו על הרמה האינפלציונית הקודמת למרות הקפאת המחירים. אז החל ניתוק הריבית מהמציאות, והסקטורים היצרניים החלו לשלם ריבית ריאלית של 80־100 אחוז לשנה.

מודעי תכנן גם אבטלה על־ידי פיטורים של 15 אלף איש בשירות הציבורי, אך נכשל בכך. בכל מקרה, המשק צעד והגיע למדד אוקטובר של 24.3 אחוזים או 1300 אחוז בשיעור שנתי. התחזיות היו, שבתום העיסקה הוא יקפוץ מדרגה נוספת.

מחיר מיותר ובלתי נסבל

עם כל זאת, הוזהרנו אז מפיצוץ עיסקת החבילה מצד העובדים, במיוחד על מנת לאפשר לכלכלנים ולקובעי המדיניות לגלות את סתירותיה הפנימיות. לו יכלו מצדדי קו מודעי־אורגד להאשים את העובדים בכשלון ביצוע העיסקה, לא היה מגיע המועד בו נאלצו קובעי המדיניות להיפרד מהפיחותים האהובים עליהם ולהגיע לניסוח המדיניות הכלכלית של יולי 1985.

אם היו הישגים כלכליים כלשהם, הם התקבלו בניגוד לקו מודעי, כהן־אורגד והורביץ. רק לאחר קבלת העיקרון של ייצוב שער המטבע ירדה האינפלציה מ־1000 אחוז בשנה ל־20 אחוז

עוד בסוף 1984 חזה העיתון, כי המועד הרצוי לתוכנית ייצוב הוא קיץ 1985. זאת, לאור הציפיות להיחלשות הדולר לאחר הבחירות בארה"ב. תחזית זו, שפורסמה בנובמבר, התאמתה במלואה, והתוכנית הכלכלית של הייצוב התבססה על ייצוב השקל בצמוד לדולר נחלש.

כלכלני „על המשמר" שאפו להגיע לתוכנית ייצוב על בסיס סינכרוניזציה של המשתנים הכלכליים העיקריים: השכר, המחירים, שער החליפין והריבית.

תוכנית זו לא נתקבלה במלואה. אמנם עד 1985 — בניגוד למודעי ולמנדלבאום — הגיעו קובעי המדיניות להכרה שמוכרחים לייצב את השער, אולם במקום סינכרוניזציה של ארבעת המרכיבים ועצירתם בקו אחד, הוחלט לשחוק את השכר בכ־30 אחוזים ולהשאיר בתוקפם את שערי הריבית, שהיו נהוגים בשיא השתוללות האינפלציה — בערך בשיעור של 20־25 אחוז לחודש.

מהלך זה גבה מחיר מיותר ובלתי נסבל מהשכירים ומהסקטורים היצרניים גם יחד. כמיליארד דולר הועברו במשק לידי המלווים בצורת ריבית קרדיטורית מטורפת. את המחיר שילם הסקטור היצרני, שהיה דביטורי, ובעיקר הסקטור שהשקיע בציוד ובייצור. משקים חקלאיים, ענף הבנייה ומפעלי־ייצור ושירותים התמוטטו בגין מדיניות זו. הסקטור היצרני פוצה אמנם באופן זמני על־ידי שחיקת השכר, אך הריבית המשיכה להיות ברמה ריאלית גבוהה של 50־60 אחוז ריאליים לשנה, גם כאשר השכר חזר והתקרב לרמתו הקודמת.

מדיניות ריבית זו מנעה ומונעת עד היום את העלאת המשק לשלב של צמיחה. היא יצרה בעיות שלשם פתרונן דרושה היתה התערבות תקציבית. מדיניות זו היתה מחיר בלתי סביר שהמשק והשכירים נאלצו לשאת בו, ללא כל תועלת וללא כל התחשבות חברתית.

כתוצאה ממדיניות זו לא הצליח המשק להתאושש גם כעבור שנה של יציבות יחסית. באוצר קיימים עדיין חוגים החולמים על חידוש הפיחותים ומנסים בכל כוחם למנוע ירידה מרמת אינפלציה שמתחת ל־20 אחוזים, בניגוד לבנק ישראל, שמנסה להביאה לרמה נמוכה יותר של 6 אחוזים.

כדאי לזכור כי רמת האינפלציה לא תמיד ניתנת לשליטה. מי שמשחק באש עלול גם לגרום לשריפה גדולה. שנת 1987 תתנהל בסימן של מאבק זה, בין אלה שירצו לחדש את האינפלציה, לייקר ולשחוק את השכר, לבין אלה שסבורים כי פתרון בעיותיה הכלכליות הבסיסיות של ישראל יושג רק באמצעות צמיחה, הכוללת עלייה רצופה גם בתעסוקה וגם ברמת החיים.

על הפרק/ מפגש רייגן—גורבאצ'וב

מארק גפן

האם יפשיר הקרח באיסלנד?

רייגן מעוניין להטביע את חותמו בהיסטוריה, הצלחה כלכלית כבר לא תיזקף לזכותו, אולי הוא מקווה להרשם בספר דברי הימים כמי שהצליח להגביל את המירוץ הגרעיני ● גורבאצ'וב אינו מעוניין להתמודד עם „מלחמת הכוכבים" שתהיה לעול כבד על המשק הסובייטי ותאט את הרפורמה הכלכלית שבה החל

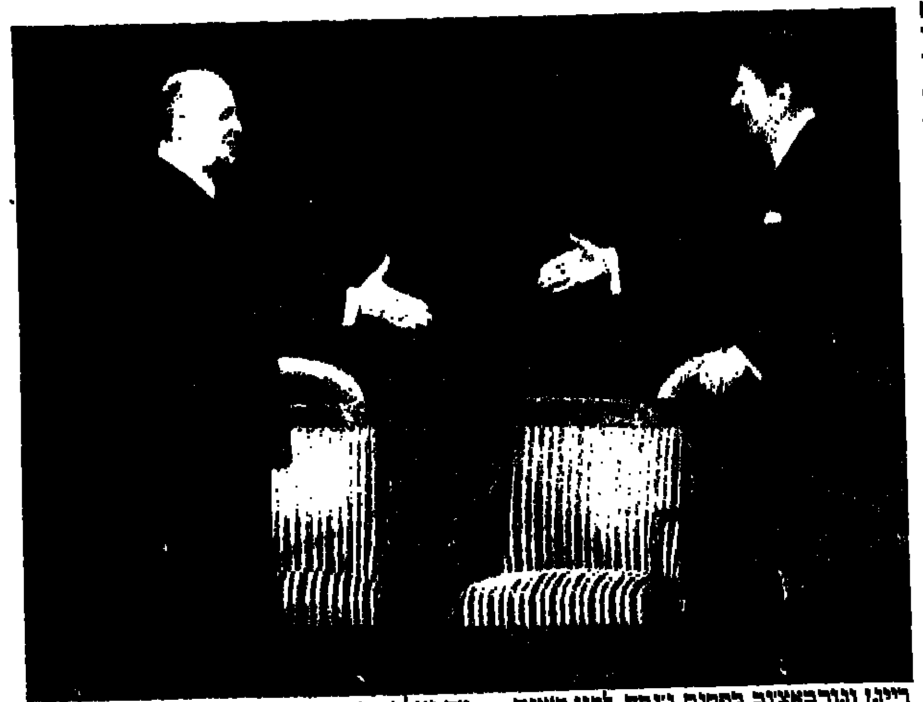

רייגן וגורבאצ'וב בפסגת ג'נבה, לפני כשנה — מה יעלה בפסגת ריקיאביק?

רונלד רייגן ומיכאיל גורבאצ'וב הנפגשים מחר בריקייויק בירת איסלנד, מתכוונים ללבן ביניהם בעיות בינלאומיות, אשר הכרעתן היא בידי שתי המעצמות הגדולות. לכל אחד מן „הגדולים" היו סיבות אישיות או אחרות הכרוכות במדיניות הפנים של ארצו, שדירבנו אותו לקיים את מפגש־הביניים הזה — לקראת הפסגה שתערך בסוף השנה בוואשינגטון. שניהם הקדישו מאמץ אדיר כדי לצאת ממלכוד דנילוב־זאכרוב. תחילה ניסו אומנם השניים להופיע בפני עמם כתקיפים ואמינים, אך לבסוף הגיעו לעסקת חילופין פשוטה, שלא היו בה „מנצחים" או „מובסים".

הנשיא רייגן יכול היה לנגן על מיתרי הפופולריות, אילו דבק בהצהרתו ש„לא יסכים לשום עסקת חילופין", וכך גם גורבאצ'וב — אילו הסיק מסקנה מהתפרצותו (בה צפינו מעל מסך הטלוויזיה) נגד „המרגל דנילוב שנתפס על חם". אך שניהם ידעו להתקפל אחרי סדרה ממושכת של שיחות שולץ־שווארנאדזה, שכנראה עסקו לא רק בפרטי עסקת חילופין, אלא גם בהזמנה שגורבאצ'וב ישגר לרייגן להיפגש עמו בריקייויק. קו ההתקרבות בין שתי המעצמות, מתוך אמונה שקיים יסוד להשגת הסכמים בעיקר בשאלת פירוק הנשק, אך גם בנושאים בינלאומיים אחרים, הוא זה שהכריע גם בפרשת הריגול. בוואשינגטון שמו לב להצעותיו של גורבאצ'וב מלפני כמה חודשים, ושלא כרגיל, הן לא נדחו על הסף, אלא הוגדרו כ„ראויות לעיון". הנשיא רייגן בהופעתו באו"ם אמר, כי „המגעים בין מוסקבה לוואשינגטון, שהחלו עוד בקיץ, מאפשרים משא ומתן רציני ומועיל בשאלות פירוק הנשק", ואילו שר החוץ הסובייטי שווארנאדזה — גם הוא בעצרת האו"ם — מצא כי „קיימים סימנים מעודדים להשגת הסדר".

פרשיות דנילוב וזאכרוב יכלו לשבש את התהליך הזה, אילו אחד המנהיגים היה מגלה נוקשות אווילית, ובקורות היחסים בין שתי המעצמות לא חסרות דוגמאות לכך (כמו פרשת מטוס הריגול יו־2 האמריקני, שיורט בשטחה של בריה"מ בימי ניקיטה חרושצ'וב).

היהפוך רייגן עורו?

מה מניע את רונלד רייגן הסופר־נץ, הלוחם הבלתי־מתפשר נגד הקומוניזם, לנקוט עתה מדיניות מתונה? רייגן נמצא עתה בכהונתו השנייה ועל־פי החוקה לא יוכל להתמודד בשנת 1988 על כהונה נוספת (שלא לדבר על גילו). הוא מודע למצבו הקשה בקונגרס האמריקני על שני בתיו (הסנאט ובית־הנבחרים). בקרוב ייערכו בחירות חלקיות ואם הדימוקראטים יזכו בארבעה מקומות בסנאט, הרי שיהיה להם רוב בשני הבתים. מה עוד, שרייגן ספג בימים אלה תבוסה גם בסנאט הנוכחי, כשרבים מן הרפובליקאנים הצטרפו לסנטורים הדימוקראטים, וביטלו את הווטו הנשיאותי על העיצומים המכוונים נגד דרום־אפריקה. לא אכנס כאן לניתוח המצב הכלכלי של ארצות־הברית, אך הגרעון התקציבי (למעלה מ־200 מיליארד דולר) בצד מאזן מסחרי שלילי, ניפץ את מיתוס ההצלחה הכלכלית של רייגן. מקורביו אומרים כי הוא מחפש דרך להטביע את חותמו בהיסטוריה האמריקנית, ואולי אף העולמית, ומבין כי הנסיון ליצור עליונות אמריקנית צבאית בלתי־מעורערת איננו הדרך לכך. אם יצליח להגביל או להפחית את המירוץ הגרעיני, ייתכן שיזכה בפופולריות גם בקרב עמו, כמי שהצליח להרחיק את סכנת ההכחדה האטומית.

רייגן היה יכול ללכת בדרך אחרת, הוא אף התחיל בה, כשהודיע לפני שנה על תוכנית „מלחמת הכוכבים" (S.D.I) הגרנדיוזית, המבטיחה לארצות־הברית הגנה טוטאלית מפני כל סוגי הטילים הבין־יבשתיים של בריה"מ. דמיונו של האזרח האמריקני המפוחד מפני האפשרות שטילים סובייטיים יונחתו בערי ארה"ב, יכול היה להידלק מאותה תוכנית להשמדת הטילים הללו, עוד בטרם הגיעם לחופי אמריקה. ארצות־הברית נהנתה במלחמות הקודמות מן היתרון של ריחוק גאוגרפי מזירת המלחמות הגדולות, שהתנהלו ביבשת אירופה או באסיה. היא יכלה לקבוע, לפי שיקוליה, את זמן אי לוחמתה ואת מועד התערבותה בשתי מלחמות העולם. הפחד הגרעיני מרחף עתה גם על פני יבשת אמריקה, והנשיא יכול לזכות באהדת העם, אם יצליח להפיג את המתח והחרדה של האזרח הפשוט. תוכנית S.D.I נועדה תחילה לשמש כפתרון, אבל כי איש אינו יודע עד היום מה מידת יעילותה. מה שברור הוא, כי יישומה יחייב את ארצות־הברית להשקיע משאבים אדירים, שאינם עומדים לרשותו של רייגן. כמובן שמבחינת העימות האמריקני־סובייטי, תוכנית זו ועצם ההצהרה על תחילת יישומה יעניקו יתרון גדול לוואשינגטון. ברור, כי למוסקבה לא תיוותר ברירה אלא להשתלב במירוץ המטורף, שיחנוק סופית את כלכלתה. אך רייגן בחר כנראה בדרך אחרת: הוא הפך את „מלחמת הכוכבים" שלו לקלף במשא ומתן להסדר עם ברית־המועצות. כבר עתה ידוע, כי רייגן „מוכן" לדחות את ביצועה של התוכנית בשבע שנים, אם ברית־המועצות תצמצם ב־40 אחוז את מאגרי הנשק האטומי שלה.

בריה"מ — גמישות ניכרת

אשר לברית־המועצות, זו גילתה במשך השנה גמישות רבה כהצעותיה השונות לצמצום הנשק הגרעיני. עוד בינואר הציע גורבאצ'וב תוכנית מרחיקת־לכת לחיסול הנשק הגרעיני עד שנת 2000, תוכנית שנראתה לרבים במימסד האמריקני לא פחות דמיונית מאשר תוכנית S.D.I של רייגן. לאחר־מכן באו הצעות סובייטיות פחות יומרניות, אך אפילו בוואשינגטון לא יכלו שלא להבחין בגמישותן, ובעיקר ברצונה הכן של מוסקבה להגיע להסדר (והיתה בהצעות אלה גם נכונות לפיקוח אפקטיבי בשטחה של ברית־המועצות, דבר שארצות־הברית ראתה מזמן כתנאי ליצירת אמון, כדי שלא „יסדרו" אותה בהסכם על צמצום הנשק).

מה מניע את גורבאצ'וב לגלות גמישות עד כדי חיזור אחרי ואשינגטון? מעבר להנחה הבסיסית שברית־המועצות רוצה למנוע מלחמה אטומית, הרי המשך מירוץ החימוש, יחייב אותה להתמודד גם עם „מלחמת הכוכבים" ויעמיס נטל כבד מאד על המשק הסובייטי. נטל, שבריה"מ אולי תעמוד בו, אבל הוא בוודאי ימנע המשך הרפורמה הכלכלית שגורבאצ'וב החל בה. המנהיג הסובייטי מודע היטב לפיגורה הכלכלי של ברית־המועצות, הוא אינו הולך בדרך ההצהרות היומרניות של חרושצ'וב, שהתרברב בזמנו שארצו „תשיג תוך 20 שנה את אמריקה ותעבור אותה". ברית־המועצות זקוקה לטכנולוגיה האמריקנית, אך גם לרפורמות מרחיקות־לכת במבנה המשק. במקום העימות האטומי, עם ארצות־הברית, מעוניין גורבאצ'וב לחדש את הדטאנט, שעיקרו הבנה בתחום האטום. באווירה של דטאנט, יוכל לקדם את המשק וגם את החברה, הן בזכות רכישת הטכנולוגיות האמריקניות המתקדמות, והן באמצעות ניעור הממסד הכלכלי־ביורוקראטי המאובן.

הנוסחה הזאת כבר הושמעה קודם

מי שסבור, כי גורבאצ'וב הוא כל־יכול, מין דיקטטור שהכל ממלאים אחרי הוראותיו, אינו מבין את המבנה השלטוני הסובייטי של שנות ה־80'. גורבאצ'וב הוא אומנם מנהיג, אך במידה רבה הוא גם הראשון בהנהגה קולקטיבית. שר החוץ שווארנאדזה אמר לא פעם בשיחותיו עם אישים אמריקנים ואחרים בעת ביקורו האחרון בארצות־הברית: „בעניין זה אין עדיין החלטה בהנהגה שלנו". אין זה מקרה, שלא הסתמך על הכרעתו של גורבאצ'וב בלבד. גורבאצ'וב הכניס אומנם שינויים בהנהגה העליונה ורובה המכריע מורכב בעת מאנשים הקרובים לו בהשקפתם (כמו שווארנאדזה, הגמיש והמחייך במדיניות החוץ, שהחליף את גרומיקו הנוקשה). אבל אפילו ההנהגה העליונה כמו אנשי הפוליט־ביורו, המאוחדת סביב המזכיר הכללי גורבאצ'וב, אינה כל־יכולה במציאות, שבה המנגנון האדיר צבר כוח, ואינו מוכן לבלוע בנקל את הרפורמות החדשות.

גורבאצ'וב תקף בימים האחרונים את המתנגדים לשינויים במשק הסובייטי וטען, כי „הישן אינו מוכן לוותר ללא מאבק". פלא פלאים נוסחה זו דומה כשתי־טיפות־מים טיעונים שהשמיעו הבולשביקים אחרי המהפיכה, ושנים רבות לאחר־מכן. הם הצדיקו את המאסרים והטיהורים בכך ש„המעמד הקאפיטאליסטי הישן אומנם הובס, אך אינו מוכן להיכנע ללא מאבק". לכאורה היום לא נותר ברוסיה הסובייטית, אלא מעמד אחד בלבד — מעמד אנשי העמל, אך האמת היא שצמח בה מעמד חדש של אנשי המנגנון והביורוקראטיה המפלגתית והממלכתית. ובכן גורבאצ'וב, המנסה להנהיג רפורמות כלכליות, כדי להוציא את המשק מפיגורו וקפאונו, מותח בקורת חריפה נגד „השמרנים" המתחפרים בעמדותיהם, „כדי להצדיק את קיומם". נראה, כי זהו מאבק רציני, אם „פרבדה", בטאונה המרכזי של המפלגה, כותב כי „נעשו נסיונות לשבש את התאוצה ואת הריקונסטרוקציה על־ידי חידוש דוגמאות ישנות".

ובכן, כששני מנהיגים כמו רייגן וגורבאצ'וב מחליטים להיפגש, הרי אין זו פגישה טקסית, המבקשת רק ליצור אווירה נוחה ביחסים בין הגושים. אין ספק, כי השניים מחזיקים בידיהם עוצמה רבה, ואינם תלויים בהוראות מביתיהם (כמו שקורה בכל פגישה בדרג נמוך יותר), אך גם סמכויותיהם אינן בלתי־מוגבלות. גורבאצ'וב הציע את המפגש בריקייויק כפסגת־ביניים לפני הפסגה בארצות־הברית, כדי להבטיח לעצמו נקודות־הסכמה עיקריות עם רייגן. גורבאצ'וב יודע, כי בביתו־פנימה יש מתנגדים למהלכים אלה, הללו נמצאים בק.ג.ב. אך גם בצמרת הצבא החוששת, כי הצעותיו של גורבאצ'וב עלולות להחליש את ברית־המועצות, וסבורה שאין לסמוך על הצהרת ארה"ב כי ברצונה להגיע להסדר בדבר הגבלת הנשק הגרעיני והפסקת מירוץ החימוש, שלא לדבר על הוצאת הנשק הגרעיני מכלל שימוש. על־פי הערכות גורמים, פגישת ריקייויק תשמש מבחן לאפשרות להגיע להסכמים ממשיים בפסגת ואשינגטון בדצמבר. אם שיחות ריקייויק יסתיימו בפסגה שאין בצידה ניצני הסכמה, יוכל גורבאצ'וב לחזור בו מן הכוונה לקיים פסגה ולטעון בריש גלי שעשה הכל כדי להגיע להידברות עם האמריקנים לטובת שתי המעצמות, ולטובת האנושות כולה. „אין זו אשמתנו שרייגן דחה את רצוננו הכן ונכונותנו לפעול ביחוד להפגת החרדה האטומית. מעתה לא נותר לנו אלא לדאוג לבטחון מולדתנו"... גורבאצ'וב יודע שהוא מהמר, וכי כשלון השיחות עלול לערער את מעמדו. יריביו מחכים לו בפינה.

לא מתוך בחירה חופשית

ביסודה של היריבות הבינגושית עומד כמובן השוני שבין המשטרים, היוצר אי־אמון מתמיד מצדו של כל צד לגבי כוונותיו של הצד השני. הנרי קיסינג'ר בספר „נשק גרעיני ומדיניות חוץ" מתאר זאת כניגוד שבין „מדינות הסטאטוס קוו" לבין „המדינות המהפכניות". ארה"ב ושאר מדינות המערב כלולות כמובן בקטגוריה הראשונה, ואילו בריה"מ ומדינות הגוש המזרחי בשנייה. קיסינג'ר ביקש לקבוע, כי מדינות מהפכניות מעצם טבען לא יסתפקו בשום הסדר ואפילו אם יחתמו על הסדר בבוא הזמן, הן יחתרו לתרגם את סיסמאותיהם של מרכס ולנין לשפת מציאות בינלאומית. הוא מצטט את חרושצ'וב שהתנבא פעם „אנו נקבור אתכם", בהתכוונו אל המערב הקאפיטאליסטי.

ועוד טוען קיסינג'ר, כי ברית־המועצות מחזיקה תחת כנפיה כמה וכמה ארצות מזרח אירופה לא מתוך בחירתן החופשית במשטר הקומוניסטי, אלא בגלל חולשת „מדינות הסטאטוס קוו", המנוצלת על־ידי מוסקבה. נדמה שרייגן דבק בהשקפה זו במשך שנים וגרס כי צבירת כוח המבטיח עליונות אמריקנית היא התשובה היחידה לסכנת השתלטות הקומוניזם בעולם.

אלא שבמוסקבה יש הטוענים את ההיפך. במיוחד הניצים שבצמרת הצבא והממסד השמרני, אשר מצביעים על התפשטות האימפריאליזם האמריקני, על נסיונותיו למוטט את הגוש הקומוניסטי וקדומה.

תהיה זו תמימות רבה לחכות, כי בריקייויק או בפסגת ואשינגטון יצליחו רייגן וגורבאצ'וב לגשר את מחיצת אי־האמון הבסיסי בין שני העולמות המנוגדים הללו. רייגן ידבר על זכויות האדם המופרות בברית־המועצות, וגורבאצ'וב על התערבות האמריקנית בדרום־אמריקה. איש אינו מצפה לתמימות־דעים. אך השניים יודעים כי ארצותיהם משתתפות במירוץ גרעיני שאין לו קץ, ואשר בסופו של דבר מייצר נשק הרסני שהשימוש הראשון בו יהיה גם השימוש האחרון. העולם כולו יהפוך לענן אטומי גדול ושום סכנה לא תאיים יותר על הקומוניזם הסובייטי ועל האימפריאליזם האמריקני. שניהם יישכבו בקבר משותף.

כמו שכתב קיסינג'ר בספר שהזכרתי „בעידן הגרעיני — עוד לפני שאיום כלשהו יעשה ברור או חד־משמעי, עלולים הגורמים לאחר את המועד מכדי לעמוד בפניו". החשש הזה מפני „איחור המועד" ממריץ את הצדדים להשגת „הרתעה גרעינית" (כלומר עליונות כדוגמת תוכנית S.D.I). אך גם לערנות רבה לגבי „הכפתור האטומי", שיילחץ על־ידי הצד שיחשוב, כי התקפה גרעינית כבר החלה על־ידי הצד היריב.

בקרמלין: בריקייויק יחליטו האם תפורסם הודעה על מועד ביקורו של גורבאצ'וב בארה"ב

בבית הלבן: לאן נעלם אשף התקשורת הגדול...

דו"ח מארה"ב

זאב בליצר, וושינגטון

בלי כוח מיקוח

נשיא ארה"ב, רונלד רייגן, יוצא לפגישת הפיסגה עם גורבאצ'וב, כשמאחוריו כמה מפלות צורבות מבית ומחוץ. משקיפים צופים, כי יוותר לסובייטים בעניינים רבים מדי, ובלבד שהפגישה תוכרז כמוצלחת

העיתונאי דנילוף עם בני־משפחתו. טיפולו של רייגן בפרשה זכה לביקורת נוקבת

הנשיא רונלד רייגן יוצא לפגישתו בסוף השבוע הזה עם מנהיג ברית־המועצות, מיכאיל גורבאצ'וב, באיסלנד, דווקא כשמעמדו הפוליטי נמצא — שלא כרגיל — בשפל המדרגה. עוזריו בבית הלבן מודעים היטב לעובדה, כי עליו למצוא בדחיפות דרכים של הרגע האחרון לשיפור מצבו.

בשבועות האחרונים נחל המימשל האמריקני כמה מפלות צורבות, שכולן יחד מחלישות אוטומטית ובמידה ניכרת את כוח־המיקוח של נשיא ארה"ב, בשיחות הצפויות לו בריקיאוויק. הבית הלבן ניצב בעמדת התגוננות: על כל פנים, זו הדעה הרווחת בוושינגטון.

האופן שבו טיפל רייגן בפרשת העתונאי ניקולאס דנילוף, למשל, הפך מטרה לביקורת קשה ונרחבת, שנבעה דווקא מן החוגים המהווים לגביו, בדרך־כלל, משענת איתנה — החוגים השמרניים של המפלגה הרפובליקנית. אומרים עליו, כי מיצמץ ראשון בעפעפיו בעימות של אישון־מול־אישון עם הסובייטים.

הנשיא התחייב שלא תהיה "עיסקה" בעניין דנילוף — כתב ה"יו.אס. ניוז אנד וורלד ריפורט" במוסקווה — שהוחלף בסופו של דבר בסובייטי גנאדי זאכארוב, שהואשם בארה"ב בריגול. בסופה של פרשה, נסוג רייגן מעמדתו התקיפה וקיבל מן הסובייטים את יורי אורלוב כ"סוכריה", שנועדה להציל את יוקרתו.

כעבור כמה ימים נפגע מעמדו של רייגן פעם נוספת, כאשר ביטל הקונגרס האמריקני — ברוב של יותר משני שלישים בשני הבתים — את הווטו שהטיל על החוק להפעלת סאנקציות כלכליות נגד דרום־אפריקה. אפילו בעלי־בריתו, הנאמנים של הנשיא בגבעת הקאפיטול, כגון הסנאטור הרפובליקני ריצ'ארד לוגאר מאינדיאנה הצביעו לביטול הווטו הנשיאותי. נראה, כי תש כוחו של לחש־הקסם, שסייע לרייגן עד כה במגעיו עם הקונגרס. לאן נעלם "אשף התקשורת הגדול"?

אין ספק, שפירסום מבצע הדיס־אינפורמציה של המימשל נגד שליט לוב, מועמר קאדאפי, באמצעות אמצעי־התקשורת האמריקניים, נהפך גם הוא לבומראנג, שפגע קשה את הבית הלבן, שהרי מהימנותו של הבית הלבן הוטלה בעניין זה על כף־המאזניים. הסערה שחוללה הפרשה תמשיך לרדוף את רייגן עד תום תקופת נשיאותו.

המימשל קיווה לערער את שיווי משקלו של קאדאפי, ולשם כך ניסה לטעת בו פחדים מפני התקפה אווירית אמריקנית נוספת ואולי אף מפני נסיון הפיכה מצד קציניו ועוזריו הבכירים. להשגת המטרה, ניסו פקידי רשות אמריקניים לשתול ידיעות בנושא זה באמצעי התקשורת בארה"ב. אך פקידי רשות אחרים, המתנגדים למדיניותו הקשוחה של רייגן, החורגת במאבק ללא סייג בטרור של קאדאפי, נקטו באמצעי המסורתי הבדוק להכשלת מדיניות: הדלפה סלקטיבית של מידע סודי לעיתונות.

במקרה מסויים זה, קיבל כתב "וושינגטון פוסט", רוברט וודווורד (העיתונאי שחשף את פרשת ווטרגייט), עותק של תזכיר סודי, שבו פורט מבצע הדיס־אינפורמציה נגד לוב. הכין את התזכיר יועץ הנשיא לבטחון לאומי, ג'ון פוינדקסטר. התוצאה הסופית היתה מבוכה רבה לבית הלבן ופולמוס מתמשך בקרב אנשי המימשל.

דובר משרד החוץ התפטר

ביום ד' החמיר המצב, כאשר דובר משרד החוץ האמריקני, ברנרד קאלב, התפטר במחאה על יוזמת הדיס־אינפורמציה. בהסבירו את נימוקיו, אמר קאלב, כי שוב לא יוכל לשרת (במימשל) במצפון נקי, והצהרה כזו אינה יכולה, כמובן, לאמץ את ידי רייגן ערב פגישת־הזוטא שלו עם גורבאצ'וב.

אך "כאבי ראש" נוספים זומנו לנשיא ארה"ב. השבוע פרצה שערוריה קשה נוספת, כאשר המשטר הסנדיניסטי בניקאראגואה הודיע על לכידתו של אזרח אמריקני, החשוד שפעל בחשאי בשירות ממשלת ארה"ב למען מורדי ה"קונטרה" בארץ זו. וושינגטון הזדרזה להכחיש טענה זו ברבים, אך בעקבות פרשת הדיס־אינפורמציה בעניין לוב, אין המשקיפים הפוליטיים בוושינגטון נוטים להתייחס להכחשה זו באמון. החשד הרווח הוא, שהאמריקני שנלכד בניקאראגואה קיבל מממשלת ארה"ב רק איתות־הסכמה "בקריצה ובניד־ראש", ועל־כן יכול המימשל האמריקני להכחיש רשמית וב"מצפון שקט" כל מעורבות בפרשה. "השר יכחיש כי ידע משהו בעניין זה" — כך נהגו לנסח זאת בסידרה המפורסמת "משימה בלתי־אפשרית" של הטלוויזיה האמריקנית.

מסתבר אפוא, כי הנסיבות הנוכחיות אינן נוחות ביותר לנשיא ארה"ב, בהתייצבו לעימות ישיר, פנים־מול־פנים, עם עמיתו הסובייטי המרשים. אכן, משקיפים אמריקניים מנוסים רבים, בכללם שר החוץ לשעבר הנרי קיסינג'ר, הזהירו מפני הסכנות הממשיות הטמונות בפגישות פיסגה המזומנות בחיפזון ובעיתוי גרוע. נקל להבין מדוע הם מודאגים מן התוצאות האפשריות של שיחות ריקיאוויק.

כמה ממותחי הביקורת הללו אמרו ראשית, נשקפת הסכנה שהנשיא יהיה נכון להציע לסובייטים ויתורים רבים מדי כדי לוודא שהפגישה תהיה "מוצלחת", כלומר, שתסתיים בפרסום הודעה על מועד ביקורו של גורבאצ'וב בארה"ב. הודעה כזו עשויה להסיח את הדעת מעוגמת בעיותיו התופחות של רייגן בארה"ב עצמה. יועצי הבית הלבן מודעים מאוד גם לעובדה, כי ב־4 בנובמבר ייערכו בארה"ב בחירות־ביניים, לסינאט ולבית־הנבחרים. ובבחירות אלה תוכרע השאלה, אם תשמור המפלגה הרפובליקנית בידיה את הרוב שיש לה בסינאט, רוב גורלי מאוד לגבי השנתיים שנותרו לרייגן בבית הלבן.

אך הנשיא ויועציו המקורבים אליו ביותר לא שעו לאזהרות, והסכימו לבוא לעימות עם גורבאצ'וב ללא שהיות. אין ספק שהם שואפים להשיג הסכמים כלשהם עם ברית־המועצות בתחום צמצום החימוש. הם מודעים, בלי ספק, למהמורות הפוטנציאליות הניצבות על דרכם. אך נראה שהם מאמינים כי רייגן מסוגל להלך בקסמיו על גורבאצ'וב בריקיאוויק.

זריקת עידוד

כך או אחרת, ברור שהאמריקנים עצבניים מאוד. בכמה ממעגלי המדיניות בבית הלבן מקננת התחושה, כי הנה הסיר המלאך הטוב את חסותו מן הנשיא ומזלו הטוב החל בוגד בו. כהתחשב בסידרת הכשלונות שהיו לו בשבועות האחרונים, יבואו הימים הקרובים ויוכיחו.

לקראת הפגישה באיסלנד, טרחו פקידי־רשות אמריקניים להדגיש, כי לא תהיה זו פיסגה של ממש, אלא מעין "פגישת־הכנה", שנועדה להוליך לפיסגה בקנה־מידה מלא בארה"ב, בשלהי השנה הזאת או בתחילת השנה הבאה. "אין לנו ציפיות להסכמים ואין אנו צופים משא ומתן", אמר איש־מימשל. "אנו צופים סקירה שקטה של כל הנושאים שעל סדר־היום, ותהיה זו אולי המשלחת הקטנה ביותר שיצאה אי־פעם מוושינגטון לאירוע מעין זה".

רייגן נענה להצעת גורבאצ'וב להיפגש באיסלנד כדי להזריק "זריקת־עידוד" באמריקנים ובסובייטים המנהלים את השיחות על צמצום החימוש — אמרו אנשי המימשל. זו הזדמנות, שבה יכול הנשיא רייגן להוכיח, "כי הוא תומך באמת ובתמים בדו־שיח משמעותי עם ברית־המועצות".

מתוך מודעות לצרור הצרות של המימשל האמריקני, ניסו אנשי רייגן בימים האחרונים לדחוק את הסובייטים לעמדת התגוננות מסויימת, לקראת הפגישה. הדרך הטובה ביותר לשלח מדקרות בברית־המועצות היא כמובן לעקוץ אותם בנקודה הרגישה של הזלזול שבו הם מתייחסים לנושא זכויות האדם, ובכלל הזכויות הללו גם מתן הרשות ליהודים הרוצים לצאת מברית־המועצות. על כן, המטירו ראשי המימשל — רייגן עצמו, שר החוץ ג'ורג' שולץ ובכירים אחרים — גשם־נדבות של הצהרות פומביות בנושא זה של זכויות האדם, והדגישו, כי יוקצה לו מקום של כבוד בסדר־היום של שיחות ריקיאוויק. את הדיפלומטיה השקטה דחקו, לפי שעה, לקרן־זווית, ובימים האחרונים נערך מסע יחסי־ציבור בקנה־מידה מלא נגד הקרמלין בעיתונות האמריקנית. משום כך ניאות רייגן להקביל השבוע את פניו של יורי אורלוב בבית הלבן, ועל כן נשא שר החוץ שולץ נאום ארוך באוזני משלחת של 400 ממנהיגי "המועצה הלאומית למען יהודי בריה"מ".

קריאה למען הגירת יהודים

„לזכויות האדם יש חשיבות במדינה זו", אמר איש מימשל לעיתונאים במרכז הממשלתי לעיתונאי־חוץ בוושינגטון. האיש, שביקש לא לזהותו בשמו, קרא לסובייטים להרשות ליהודים רבים יותר לצאת מברית־המועצות. יותר מ־50 אלף יהודים הורשו להגר ב־1979, בניגוד לפחות מאלף השנה. „נראה כהתקדמות גידול בהגירה, שישקף ביתר נאמנות את הרצון להגר, הקיים — כפי שידוע לנו — בקרב היהודים בברית־המועצות, גידול שידמה יותר לזה שהיה בשנת ה־79", אמר האיש.

עוד אמר: "איני יודע אילו שיקולים הניעו אותם להחליט להפסיק את ההגירה, ואיני יודע אילו שיקולים ישכנעו לחדשה. כל אשר יכולים אנו לומר בשמה של ארה"ב הוא, כי נושא זה הוא נתח נכבד מן היחסים בינינו. אם יש ברצונם להעניק ליחסים אלה היבט חיובי, לאורך מירקם היחסים כולו, יהיה עליהם לעשות משהו בעניין זה".

פקיד מימשל אחר אמר, כי בידי ארה"ב מצויה רשימה של 11 אלף יהודים, שכבר ביקשו רשות להגר ונתקלו בסירוב. „אנו יודעים, כי 370 אלף יהודים נוספים ביקשו לקבל מקרוביהם בחו"ל הזמנות לבוא להצטרף אליהם, כפי שמחייב החוק הסובייטי. נתונים אלה מכריזים בקול גדול על המצב הקיים בנושא זה כיום בברית־המועצות", אמר האיש.

לדבריו, הגבירו הסובייטים באחרונה את אמצעי הדיכוי שהם מפעילים נגד המורים לעברית. 19 „פעילי תרבות" נכלאו. „אין כל עדות לכך שהמשטר הסובייטי שוקל בכובד־ראש אפשרות לשפר את מצב נתיניו", אמר.

הדעת נותנת, כי אחרי שיחות נושאי צמצום החימוש וזכויות האדם, לא יותר בריקיאוויק זמן רב לשיחות על נושאים אחרים, אך פקידי רשות אמריקניים אישרו, כי כל סקירה של "בעיות אזוריות" תכלול גם דיון במצב במזרח התיכון, ובכלל זה הסכסוך הישראלי־הערבי ומלחמת עיראק־איראן. „אילו הוטל עלי להכין רשימה קצרה, סבורני כי המזרח התיכון היה נכלל בה", אמר איש מימשל.

בנושא זה קושרים האמריקנים קשר הדוק בין הסכמתם להניח לקרמלין למלא תפקיד נכבד יותר בדיפלומטיה המתייחסת לסכסוך הישראלי־הערבי לבין שיפור המצב בתחום יציאת היהודים מברית־המועצות. אך איש אינו מטפח תקוות מופרזות להשגת התקדמות משמעותית באחד מן התחומים הללו, לפני שיחול תשינוי של ממש ביחסים בין מזרח למערב.

כזאת מעוניין הנשיא רייגן, שנתיים בלבד נותרו לו להשגת הישגים מכס הנשיא בבית הלבן. השיחות באיסלנד יתוו את הדרך לעתיד להתרחש. אך למגינת ליבם של האמריקנים, יוצא רייגן לאיסלנד אחרי שהפשיטוהו ממחלצות הסמכותיות הפוליטית בבירת־הפנים.

הלווית ישראל קיטרו ביום ד' באשקלון

צילם אלכס ליבק באדיבות „חדשות"

רצח בעזה, פרעות באשקלון

זהבה מוזס

גידולי פרא

קל להפוך המון רגשני ואבל לעדר מוסת ופרוע. די בכמה חמומי מוח, כדי שמסע הלוויה יהפוך למעט לינץ' בערבים. אשקלון, כמו עפולה, משחקת לידיים של כהנא

העיר אשקלון דמתה בשבועיים האחרונים ליורה רותחת. הירצחם של שניים מתושביה בעיר הסמוכה, עזה, הפכה את תושבי העיר, שקיימו במשך שנים יחסי שכנות טובים עם תושבי עזה, להמון פרוע ומוסת המבקש לערוך פרעות בשכניו.

רבים מתושבי אשקלון נוהגים לערוך את קניותיהם בשווקי עזה, לתקן את מכוניותיהם במוסכים המקומיים, להשתמש בשירותי הבנק שם ואף לטפל בשיניהם אצל רופאי השיניים בעזה. ההחלטה האומללה לדחות את מועד ההלוויה של חיים עורן ז"ל ביום אחד, גרמה להמון הרגשני והאבל להפוך לעדר פראי, היוצא לעשות לינץ' בערבים.

גורמים מבחוץ, שבאו להשתתף בהלוויה אך גם להפגין נגד קיום טכס קריאת כיכר על־שם מלך מרוקו, עזרו בשילהוב הרוחות. קריאות „מוות לרוצחים, מוות לערבים" הפכו עד מהרה מדיבורים למעשים של ממש. חמומי מוח מתוך הקהל פנו לצומת כביש עזה־אשקלון והפליאו מכותיהם בפועלים מעזה ששהו באותה עת בעיר. רק כוח מתוגבר של שוטרים ואנשי מג"ב הצליח לעצור במתפרעים מעשות שפטים בראש הממשלה, בראש העירייה ובמכובדים אחרים, שנכחו אף הם בטכס. ההלוויה שנערכה למחרת היום הפכה למסע זעם נגד ראש העירייה והערבים.

החיים עדיין לא הספיקו לחזור למסלולם הרגיל, וכבר אירע בעזה מקרה רצח שני. הפעם לא נזקקו תושבי אשקלון לזרים שיבואו וילבו את היצרים. הפעם הם ידעו מה לעשות. שוב הפך צומת כביש עזה־אשקלון „לצומת המכות", וצעירים רבים הסתובבו בעיר כששרשראות ברזל בידיהם, להכות בערבים.

"מוות למחבלים, מוות לערבים, בל ייראה ערבי אחד באשקלון", זעק ההמון שליווה את קרבן הרצח השני למנוחתו האחרונה. אגרופים קמוצים הונפו באוויר, והבטחות שונות לעשות שפטים בערבים חזרו ונשמעו.

הקהל הרב, שהצטופף ברחבה שלפני בית העלמין, ניסה לפרוץ לעבר ראש העירייה, שעיקר הזעם הופנה כלפיו. רק חומה חיה של שוטרים חילצה אותו מידיהם. ראש עיריית אשקלון עצמו טוען כי האלפים שהשתתפו בהלוויית ישראל קיטרו ז"ל גילו איפוק ראוי לשמו. לדבריו, היו רק מעט „אנשים בלתי אחראים שהפריעו במהלך ההלוויה", ואלה אנשי השוליים שעימם יש לו ויכוח. „נצטרך להתמודד עם הבעיה. לא ניתן להם לנהל את החיים. הם רואים בהלוויה חגיגה ואינם מוכנים לכבד את רצון המשפחה", אמר אלי דיין.

אלי דיין מציין, כי במשך השנים האחרונות התפתחו יחסי שכנות טובה בין אשקלון לעזה. כדוגמא הוא מספר על קיטנה של ילדי הרצועה, הנערכת זה שמונה שנים בפארק אשקלון, ועל ביקורים הדדיים של נכבדי שתי העיריות. נכבדי הרצועה טורחים לציין בכל ביקור, כי „יהיה ההסדר המדיני אשר יהיה, תמיד נישאר שכנים".

דיין קורא לאשקלונים שלא להיגרר אחר קבוצה שולית ולשמור על זכויותיהם של חפים מפשע, כיאה לבניו של עם מוסרי, שסבל אף הוא מפרעות. „יש לאפשר לכוחות הבטחון להגביר את המאמצים, לתפוס את האשמים ולהעמידם לדין, כל עוד ממשלת ישראל לא החליטה שהרצועה אינה שייכת למדינת ישראל: יש זכות וחופש תנועה לכל ואין לחסום כניסת אזרחים לאשקלון", אמר דיין.

ראש עיריית אשקלון אומר, כי על המתנחלים בארץ מוטלת החובה להעביר את מסר החיים בצוותא, וכי על הרוב בארץ, החושב כמוהו, להרים את קולו ולא להישאר רוב דומם, המאפשר למעטים קולניים ליצור לישראל תדמית של מדינה פרועה בפני אמצעי התקשורת הזרים.

* * *

הידרדרות היחסים בין עזה לאשקלון היא סימפטום של היעדר טיפול שורש בנושא הדו־קיום. כך אירע בעפולה, כך אירע בג'נין, וכך עלול לקרות בכל עיר ישראלית, שערביי הגדה והרצועה מוציאים בה את פת לחמם. אפשר להתייחס לשני מקרי הרצח בעזה כאל שני מקרים בודדים, שאין קשר ביניהם, אולם אותו דו־קיום מתוח הקיים בין תושבי ישראל לערביי הגדה והרצועה, הוא סיפור שאין לו סוף. שני הצדדים הפכו לכלי משחק בידי אלמנטים קיצוניים, ורק פתרון חד־משמעי עשוי לשנות את האווירה. עד לפתרון כזה יהיו אשקלון, עפולה וכל עיר אחרת בישראל — מקור לתסיסה, זעם ופרעות במיעוט הערבי. כהנא ומי שמקביל לו במגזר הערבי הם המרוויחים מכך.

ביקור פרס בפאריס

ארנון יפה

חוששים ממהלומה נוספת

פרס מצא את צרפת נבוכה. הצרפתים אינם מבינים מדוע הפכו פתאום לקורבנות הטרור הערבי. הממשלה הימנית עדיין מתלבטת אם להאשים את סוריה בגלוי. גם אלג'יריה מוזכרת עתה כחשודה

ראש הממשלה, שמעון פרס, עושה את ביקורו האחרון בפאריס באווירה מתוחה הנובעת מסחטנות הטרור של קבוצות ערביות. ובכל זאת, הוא זוכה לקבלת־פנים חמה. ישראל הפכה פה למופת שיש לחקותו בלחימה נגד הטרור. ערב בואו של פרס נקלעה צרפת אל תוך אש צולבת של איומים משלושה ארגוני טרור, הנחשבים כפועלים בשירות המודיעין הסורי. צבאי השחרור הארמני קרא לעמיתו, „ג'יהאד איסלאמי", להוציא להורג את בן־הערובה העיתונאי קופמן, כגמול על ביקור פרס.

הצרפתים בכל הדרגים תוהים במה טעו. מה רוצים מהם מפעילי הטרור? בממשלה הימנית נטושה מחלוקת איך לשחוק סחטנות זו: לחרוש את המדיניות הפרו־ערבית הקלאסית או להתקרב לישראל ולארה"ב? שגריר ישראל בפאריס, עובדיה סופר, מסר, כי חרף הלחצים לא ניסו הצרפתים להצניע את ביקור פרס או לבטלו. הממשלה מתעלמת מן הלחצים, ואילו דעת הקהל פרו־ישראלית יותר מתמיד.

הצרפתים יצאו מגדרם כדי להכין לפרס [...]

המתרוצץ בין שירותי הביון המערביים. [...] הטרור עצמם מטיחים זה בזה האשמות [...] כתגובה לשליחות אבו איאד מסרו נציגי [...] כי הם סייעו וביצעו משימות טרור של [...] באירופה, תחת פיקודו, עד שנת 1983. [...] סייעו לאש"ף לבצע פיגוע בפאריס [...] למענו נשק. „פעלנו כנושאי מזוודות [...] לאש"ף", מסרו. כלי התקשורת הצרפתיים [...] כותרות ראשיות לאיומי הטרוריסטים. [...] הממשלה אמנם שומרת על תדמית של [...] נכנעת לסחטנות, אך מאחורי הקלעים [...] שיחות עם הסורים. שיראק הסביר כי ביקש [...] סורי לניטרול הקבוצות שנטפלו לצרפת. [...] הפנים לראש הממשלה הישראלי היא [...] עדות כי אינם נכנעים. אך היהודים חוששים [...] ישראל תסבול כשעיר לעזאזל.

היוזמה הצרפתית לסילוק ישראל מדרום [...] נתקבלה כסימן מבשר רעות. נשיא [...] הקהילה היהודית, תאו קליין, תאר [...] „כשפלה". החוגים הפרו־ערביים בשלטון [...] מאשימים את מה שהם מכנים „לובי ציוני" [...] הצרות של צרפת בעולם הערבי. [...]

פרס ושיראק לאחר פגישתם ביום ד', קבלת פנים חמה

קבלת־פנים מכובדת. אך הביקור התנהל בסימן הטרור והרוטציה. צבא השחרור הארמני הגביר את המתיחות. „אסאלה" הודיע בביירות כי הוא קורא לארגון „הג'יהאד האיסלאמי" „להגיש שי לציונים הצרפתיים לרגל ביקור פרס בפאריס ולהוציא מיד להורג את המרגל הציוני ז'אן פאול קופמן". קופמן, אחד מבני הערובה הצרפתים בביירות, נראה בסרט וידיאו, אומר כי „הסיוע שמגישה צרפת לישראל אינו מקדם את פתרון בעייתנו".

מספר שניים באש"ף, אבו איאד, גילה אתמול בפאריס, כי „שירותי המודיעין הסורי אחראים לאיומים של קבוצות הטרור על צרפת". הוא אמנם נמנע מלהאשים את סוריה בהפעלת מתקפת הטרור, אך המליץ לצרפת להשיג פתרון פוליטי עם סוריה כדי לשכך את גל הטרור. הוא נועד בחשאי עם שר המשטרה וראשי שירותי הבטחון כמומחה לטרור.

שיחות מאחורי הקלעים

נציג אש"ף תאר את ביקור אבו איאד בפאריס כ„ביקור עבודה". כפי הנראה, הסורים פסלו אותו כמתווך. קבוצות הטרור גינו אותו „כדוור [...]

[...] בולבלה הממשלה בהשפעתו וסטתה מן המדיניות הערבית הקלאסית.

השבועון „אפריקה־אסיה", הממומן על ידי אלג'יריה, כתב בפירוש, כי מתקפת הטרור נובעת מתוך השתעבדות השלטון הצרפתי ללובי הישראלי. השר לשעבר, מישאל ז'ובר, קרא לממשלה לפעול לכפיית הסדר על ישראל. אך שיראק ומיטראן נראים מתעלמים מלחצים אלה.

פרס זכה לקבלת פנים חסרת תקדים בארוחת [...] לרגל 100 שנות הולדת בן־גוריון, שנערכה בארמון ורסיי. [...] שיראק, ראש הממשלה לשעבר לורן פאביוס ו־21 שרים נכחו בארוחה [...] המפואר בורסיי. מיד עם בואו נתקבל פרס על ידי ראש הממשלה שיראק, במטיניון. הנשיא מיטראן ערך לכבודו אתמול ארוחת צהריים באליזה.

פרס נהנה פה מיוקרה, כמי ששיקם את [...] של ישראל וקידם בפתיחותו את תהליך השלום. למדיניותו מייחסים פה את התחזקות המתונים בעולם הערבי ואת כשלון סוריה ואיראן לכפות עמדותיהן הקיצוניות על הערבים באזור.

פרס מצא את צרפת נבוכה. הצרפתים אינם מבינים מדוע הפכו אותם פתאום לקורבנות [...] תוקפנות הטרור הערבי. הם קשרו תמיד את הטרור לבעיה הפלשתינית. היו בטוחים כי מדיניות התמיכה שאימצו בענין הפלשתיני, עד הטפה להקמת מדינה פלשתינית, תקנה להם חסינות. מאמרי המערכת מקוננים על „כפויי הטובה האלה, שסבל הפלשתינים אינו אלא אמתלה לסחטנותם".

רובי־סער ברחובות

עכשיו דולקות נורות אזעקה אדומות במטות כוחות הבטחון בפאריס, לקראת יום־כיפור. ראש־השנה עבר בשקט. הממשלה חוששת ממהלומת טרור חדשה. אלפי שוטרים חמושים ברובי־סער עדיין פרוסים ברחובות פאריס. הממשלה הימנית עדיין מתלבטת אם להאשים את סוריה בגלוי, כמי שעומדת מאחורי מתקפת הטרור בפאריס. או שמא, מטעמים דיפלומטיים, לטהרה כחפה מכל פשע?

ראש הממשלה, ז'אק שיראק חזר והבטיח כי „הטרוריסטים ומפעיליהם ישלמו ביוקר על התוקפנות נגד צרפת". הוא גילה, כי „אנו חושדים באלה שהוזכרו ובאלה שלא הוזכרו, אך אין לנו ראיות. שום דבר אינו מאפשר לנו להאשים חשודים אלה. אם נאסוף ראיות מוצקות, ננקוט תגמול כלכלי ופוליטי".

הודעה זו נתקבלה כמסר לסוריה לבל תשגר עוד מחבלים להטיל פה פצצות. גם אלג'יריה מוזכרת עתה כחשודה. לשלטון הימני בצרפת אין עוד ספק כי סוריה מושכת בחוטי הטרור. זה כבר כל ילד יודע פה. שר שיתוף הפעולה, מישאל אוריאק, השמיע רמזים כמעט גלויים כי סוריה מעורבת בפצצות. פקיד צרפתי צוטט, כשאמר כי מידע שנתקבל במדינות ערב מציג את סוריה כמפתח למתקפת הטרור.

הממשלה אובדת עצות. בשלטון נטושה מחלוקת פוליטית חריפה מה לעשות: להמשיך בפיוס דמשק במחוות כדי למנוע שפיכות דמים או ליזום נגדה פעולת עונשים. שר החוץ ריימונד עדיין טוען כי לדמשק אין חלק בהתנקשויות. בלונדון מואשמת סוריה בגלוי במשפט המחבל הינדאווי. פה, לפי שעה סוריה היא בחזקת חפה מפשע.

שיראק עומד נגד לחצי פלג הרפובליקאנים בקואליציה הימנית שלו, הטוענים כי יש להאשים בגלוי את סוריה ולהסיק מסקנות פוליטיות על־ידי נקיטת פעולה נגדה, כפי שהבטיח. גינוי מנהיגי מפלגות אלה והסתייגות האליזה, אילצו את הכומר הסורי קאפוצ'י להסתלק מפאריס בבושת פנים. סימון וייל מתחה שוב ביקורת על הממשלה כשאמרה „כומר זה הוא פעיל אש"ף שידיו מגואלות בדם."

הקואליציה: להגדיר מחדש את המדיניות

הקואליציה תובעת משיראק להגדיר מחדש את מדיניותו במזרח־התיכון ולהתרחק מתנועות טרור וממדינות קיצוניות המפעילות אותם. לפי „קנאר אינשן" נמשכות השיחות עם הטרוריסטים, אשר הוכחשו על־ידי שיראק. שיראק עצמו קרא לקאפוצ'י לפאריס, על־פי הצעה של מקורבי אש"ף. נציג אש"ף בפאריס, איברהים סוס, קיבל את קאפוצ'י בשדה התעופה והעמיד לרשותו דירה. הכומר הציע מיד לשגר שליח צרפתי לדמשק. הוא השיג משר החוץ הזמנה. השירותים האזינו לכל שיחותיו הטלפוניות עם דמשק. בפגישה עם המחבל עבדאללה בתא הכלא בסאנטה דיברו קאפוצ'י ועבדאללה בלחש. מיתקני ההאזנה שהותקנו לא יכלו לקלוט מאומה. כולם חוששים כי השירותים הסוריים יחדשו את המתקפה לאחר שלא השיגו לא את שחרור עבדאללה ולא את טיהור האחים שלו.

שיראק הודיע כי „צרפת לא תשנה את מדיניותה במזרח־התיכון תחת סחטנות מטמיני פצצות". רדיו אירופה 1 מסר כי שיראק הבהיר לכמה מנהיגים ערביים שאם יתגלה שהם מוליכים שולל את צרפת, לא תוכל הממשלה להתנגד ללחצי דעת הקהל להתקרב אל ישראל. חסידי הערבים בשלטון מאשימים עכשיו כי הפרו־ישראלים מעורבים בניהול הסתה נגד סוריה. פאול מריי דה־לה־ז'ורס, פרשן רדיו צרפת המקורב לאש"ף, אמר, כי הפרו־ישראלים חיבלו בשליחות קאפוצ'י. וכי הם תובעים להאשים את סוריה המנסה למוטט את המדיניות הערבית של צרפת. ראש האגף השמאלי במפלגה הסוציאליסטית, ז'אן פייר חוונאמה, תקף את שיראק כמי שהזמין טרור על־ידי הסטיה מהתמיכה בעניין הפלשתיני. אך עורך „נובל אובזרווטור," ז'אק דניאל, כתב כי מפעילי הטרור אינם דואגים לפלשתינים. הם לא חותרים לכפות על דעת הקהל הצרפתי לנטוש את הרגשות הפרו־ישראליים אלא מנסים למחוק את ישראל מן המפה.

שגרירי מדינות ערב בפאריס רותחים מכעס. הם הודיעו על ביטול כמה ארועים במחאה על מה שכינו „אדישות הממשלה מול המידע והרגשות האנטי־ערביים". רגשות אלה גואים פה במכתבים למערכת.

מוטי בסוק
טפטופי כנסת

● לכהנא יש תלמיד

בשבוע שעבר הוא היה באשקלון, בהלוויית קורבן עזה, חיים עורן. הממשלה שלחה לשם, כנציגה, שר אחר.

להלוויות של שש מאות הרוגי מלחמת לבנון הוא לא בא (להוציא את ההלוויה לאלוף קותי אדם). גם לבתי החולים, לבקר את פצועי המלחמה הארורה, הוא לא הלך.

השבוע, לאזכרה בתל־אביב של קורבנות הטבח באיסטנבול, הוא בא.

אריק שרון בעקבות מאיר כהנא. במקום שם מוטלים יהודים, במקום שם מטפטף הדם הארום, שם הוא נמצא.

אולי בשל העיסוק החדש הזה הוא נעדר מהכנסת. ביום שלישי השבוע, בשעה שזו נפרדה בצורה חגיגית מראש הממשלה היוצא שמעון פרס, עשרים שרים אחרים כן היו שם. [...]רם לא היה בכנסת.

שרון בעקבות כהנא...

● 35 שנים בלי חוט שדרה

כמו אבא אבן, כך גם הד"ר יוסף בורג עשה לפני כחמישים שנה טעות ציבורית וטעות אישית חמורה, כשבחר בקריירה פוליטית, במקום לנצל את כישוריו בקריירה אקדמאית מבטיחה.

אבא אבן, הנחשב ליונה, ישב בקיטוט בממשלות ישראל הניציות ביותר. גולדה מאיר רחתה את יוזמת נחום גולדמן, ואת הצעות השלום של סאדאת, ואבן החריש. ד"ר יוסף בורג ישב 35 שנה בממשלות ישראל, שיא ישראלי שספק אם ישבר אי־פעם, ולא תרם דבר וחצי דבר לעם ישראל. מישהו יכול לזכור מה היתה תרומתו של הד"ר בורג לישראל כשר הבריאות, כשר הסעד כשר הדואר, שר המשטרה, הפנים או הדתות?

דרוקמן הטיל חרם

מחלוקת חריפה ב„גוש אמונים", כל־כך חריפה, עד שבכירים כמו הרב חיים דרוקמן, חנן פורת, מזכ"ל יש"ע עתניאל שנלר, ורבים וטובים אחרים החרימו את הפגנת „הגוש", שנערכה ביום שלישי האחרון במרכז ירושלים.

הרקע למחלוקת הוא בעיית אסירי המחתרת היהודית. המחנה האחד, זה שהפגין ביום שלישי למען שחרורם, אומר כי יש לעשות הכל, כולל צעדים דרסטיים, כדי להוציא מהכלא את מי שניתן וכדי לקצץ בצורה משמעותית את ימי הכלא של האחרים. בראש מחנה זה עומדים דניאלה וייס, בני קצובר והרבנים נריה ולוינגר. לאחרון יש גם אינטרס אישי בכל הסיפור. עוזי שרבף, בעלה של בתו הבכירה, נדון למאסר עולם בגין רצח.

ראשי המחנה האחר גורסים, כי יש לשחק לפי הכללים של הנשיא, ואת כיוון ש„הנשיא, בסופו של דבר, איתנו (המחתרת), והמעשים בשטח מוכיחים זאת". לכן, הם אומרים, אם הנשיא מתנגד הפגנות, לא נפגין. ראשי המחנה הזה יודעים לספר, כי אלמלא דניאלה וייס וחבריה, היו שש עצירי המחתרת חוגגים את ראש השנה בצורה אחרת. הנשיא עמד לקצוב לשלושה שנידונו למאסר עולם את ימי הכלא שלהם. לשלושת האחרים הוא עמד להפחית בצורה משמעותית את תקופת המאסר. חלק מהאחרונים גם עמדו לצאת לחופשת חג. עכשיו הכל נדחה.

יש לזכור, כי אסיר עולם רשאי לצאת לחופשות רק לאחר שנקבעה התקופה בה ישב בכלא. על־פי רוב הקביעה נעשית לאחר חמש שנים ארוכות של ישיבה מאחורי סורג ובריח. נשיא המדינה, במקרה של אסירי המחתרת, עמד לחרוג מכלל זה ולפסוק להם תקופות מאסר של שנתיים וחצי בלבד, לאחר שהוכנסו לכלא ישראל על־ידי אנשי השב"כ.

דרך־אגב, הנשיא גם עמד לקצר את תקופת המאסר של יהודה עציון (שבע שנים), למרות שעציון לא הביע עד היום חרטה על המעשים שעשה.

המחלוקת בין דניאלה וייס (חברת התחיה) לקבוצת הרב דרוקמן ומפד"ל־מצ"ד) הולידה מספר אפיזודות מעניינות. כך, למשל, הורה דרוקמן לתלמידיו בישיבת עציון (ישיבה תיכונית, פנימיה צבאית וישיבת הסדר) שלא ליטול חלק בהפגנה. ואכן, איש מהם לא צעד בירושלים. ועוד פרשיה: בעקבות פרסומים מגמתיים בעיתונות, שיצאו מבית מדרשה של וייס, עבר חתול שחור בין גוש אמונים לשר המשטרה חיים בר־לב. האחרון טען לפרסום שקרי נגדו ודרש התנצלות. וייס כינסה את ראשי תנועתה לדיון ממושך. התוצאה? אין התנצלות.

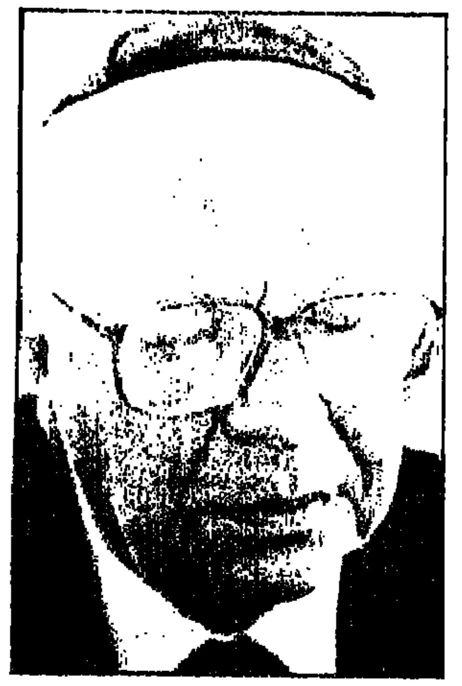

בורג. התנצחויות לשם התנצחויות

הד"ר לפילוסופיה והמוסמך לרבנות נחשב משום מה לאיש האגף היוני במפד"ל. זאת, למרות שכמעט כל מהלכיו, לאורך שנות היסטוריה, תואמים אידיאולוגיה ימנית ניצית. עם גלישות, מדי פעם, למהלכים ימניים־ניציים. בהקשר זה מזדקרת מיד ריצתו הנלהבת, בתחילת ימי מלחמת הנפל בלבנון, לעצרת ההמונים שאירגן הליכוד בכיכר מלכי ישראל. אז, כשנדמה היה כי בגין ושרון עומדים לבצע סדר חדש בלבנון, נראה הד"ר הישיש כשיכור נצחון. את הבליסטראות בשמאל, ב„שלום עכשיו" ובמתנגדי המלחמה, שיגר רהוט יותר והזה יותר.

בהמשך המלחמה, לאחר שיצחק בגין התפטר מהממשלה, היו שלושה שרים בין הניציים. דוד לוי היה שם, מרדכי ציפורי היה שם (ושילם על כך ביוקר), ומי היה השלישי? זבולון המר. ובמערך עוד חוששים, כי החילופים בורג־המר בממשלה מבשרים הקצנה במפד"ל...

ד"ר יוסף בורג מעולם לא נחשב במפד"ל למנהיג, למורה דרך. לאישיות מוליכה ומדריכה. ההיסטוריה תזכור אותו כזיקית של הפוליטיקה הישראלית, המתאימה את הצבעים לסביבה. לכן, כל כך טבעי היה, כי ב„פרשת לבון" שפילגה והסעירה את הציבור בתחילת שנות השישים. הוא נמנע.

מתי ד"ר בורג הניף דגלו? מתי הוא נלחם על משהו בנחישות ויהרג ובל יעבור? מעולם לא. לכן, לפני כעשר שנים, כאשר החליטו „הצעירים" במפד"ל (זבולון המר וד"ר יהודה בן־מאיר) יחד עם אהרון אבוחצירא ודוד גלס, כי הגיעה העת לתפיסת השלטון במפלגה, היה היעד ד"ר יצחק רפאל ולא ד"ר יוסף בורג. מהראשון חששו. מהשני לא. לראשון היה חוט שדרה ופוטנציאל של מנהיג.

ד"ר בורג נגרר לאורך כל הדרך. אדם מלומד, משכיל, נעים שיחה. בעל תרבות יהודית ואוניברסאלית. יודע שפות. בעל חוש הומור מפותח מאוד, ובכל זאת, מעולם לא עמד על דעתו. תמיד נגרר.

למפד"ל של משה חיים שפירא היה אופי של מפלגת מרכז. לא שמאל ולא ימין. כשנפטר שפירא, אחרי מלחמת ששת הימים, עלתה על בימת המפלגה הדתית־לאומית קבוצת „הצעירים" הימנית. ד"ר בורג לא עצר בעדם. הם גררו את המפלגה לעבר „גוש אמונים". לעבר ההתנחלויות. לעבר קצובר, חנן פורת והרב לוינגר. וד"ר בורג נגרר אחריהם בעיניים עצומות.

לזבולון המר היו מספר רגעים של חשבון נפש. של נסיון לעשות מאזן היסטורי. כך היה לפני כארבע שנים, בעת חלוקת פרס ישראל. כך היה באוקטובר 1982, כשאמר כי „שלמות העם חשובה משלמות הארץ".

לבורג לא היו רגעים של חשבון נפש ציבורי אמיתי. לא על עמדותיו במלחמת לבנון, וגם לא על תמיכתו ב„בנים הטובים" מ„גוש אמונים". גם לא על פרשת השב"כ.

בדקתי השבוע בכנסת, וחזרתי ובדקתי. איש לא יכול להצביע על נאום גדול של ד"ר בורג. גם לא על נאום טוב. גם לא על נאום שנאמר מהלב או השאיר רושם בל ימחה.

האיש חכם, אינטליגנט, אינטלקטואל אמיתי. וכל הנאומים שלו הם התחכמויות. משחקי מילים, בדיחות „קרש", אמירות שדופות. התנצחויות לשם התנצחויות.

● המדינה זה אני

במדינה דמוקרטית יכול ראש ממשלה להיכשל עם מינויים המיוחדים רק כשהתקשורת בכיסו. לא כל שכן ראש ממשלה פרס. זה בדיוק מה שעשה ועושה פרס בשבועות האחרונים.

לא קשה לתאר איזו התנפלות היתה התקשורת עושה על יצחק שמיר לו ערב הבחירות (ולפני למעלה משנתיים) היה מציע לשגריר ישראל בוושינגטון את מזכיר הממשלה לשעבר, אריה נאור, או את מזכיר הממשלה לשעבר, דן מרידור. ואיזה עליהום היתה התקשורת, הממלכתית ופרטית, עושה על יצחק שמיר לו היה מציע לפני שנתיים, וגם אתמול, את יועצו המדיני יוסי בן־אהרון לתפקיד השגריר הישראלי בארצות־הברית.

וכי מיהם ד"ר יוסי ביילין וד"ר נמרוד נוביק, מועמדיו של שמעון פרס לתפקיד שגריר ישראל בארה"ב? כוכבי שביט: הראשון הוא מזכיר הממשלה, והשני יועצו המדיני של שמעון פרס. שניהם משמשים את פרס בנאמנות מעל ומעבר, וכנראה גם בהצלחה מרובה. האם זה מקנה להם כרטיס פתוח, למשרה מספר אחת בשירות החוץ הישראלי?

כל נשכחו. ד"ר ביילין וד"ר נוביק משמשים עתה בתפקיד ציבורי זו הפעם הראשונה בחייהם. לתפקיד בוושינגטון שולחת כל מדינה את הבכיר [...]

פרס אינו יהושע בן־נון

ח"כ יורם ארידור (ליכוד - תחיה), כיצד היית מסכם את החיים המשותפים עם המערך בשנה שעברה?

ארידור: למערך היתה בעיה. הוא לא מצא פטנט איך לעצור את הזמן. כאז השמש בגבעון דום של יהושע בן־נון. הפטנט הזה לא חזר על עצמו. כתוצאה מכך המערך ראה את עצמו נגרר לרוטציה, ללא יכולת שליטה. זה גרם לפעולות שונות ומשונות של פרס כלפי שרים של הליכוד. מאידך, גם נעשה נסיון בלשכת ראש הממשלה למצות ככל האפשר את לוח הצילומים, בעיקר הבינלאומי, של מר פרס.

גם במפלגתך, תחיה, לא ראינו בשנה האחרונה אידילה.

ארידור: בשנה האחרונה עברנו את משבר הוועידה הבלתי גמורה. צריך לקוות שהוועידה תחזור ותתכנס בהקדם ותסיים את תפקידה. אני מניח שהרוטציה, כניסת יצחק שמיר לנעלי ראש הממשלה, תסייע להידוק החישוקים הפנימיים בחרות. לדעתי יש סיכוי שבשנה הקרובה נגיע לאיחוד מלא עם הליברלים. למרות כל הקשיים. נתאחד עם הליברלים בשם שבשנה שעברה התאחדנו עם לע"מ (קבוצת שוסטק - אולמרט), האיחוד הוא חשוב, כי גוש או מערך בכנסת טומן בחובו סכנת פילוג מחודשת, כפי שארע למערך עבודה - מפ"ם.

אחרי הרוטציה, יש המעריכים כי המערך בממשלה ובכנסת יעשה לשמיר ולליכוד את המוות. כיצד תגיבו?

ארידור (בחיוך): נחכה ונראה. נגיב בהתאם למהלכי הצד השני.

טפטופי...

(המשך מעמוד קודם)

באנשיה. בעבר יצגו אותנו אבא אבן, אפרים עברון, שמחה דיניץ ויצחק רבין. מנחם בגין שלח לוושינגטון את משה ארנס, כשכבר היה שר ומבכירי הבכירים בליכוד ובחרות.

מזל שיש בממשלה את הליכוד. מזל שלפרס יש ממלא מקום. מזל ששמיר הטיל וטו על

ביילין, שערורייה חוקתית

המינויים המשונים הללו. אחרת יוסי ביילין (או נמרוד נוביק) היה לשגריר ישראל אחרי החגים.

דרך־אגב, שמעון פרס — יחד עם יצחק רבין, וחיים בר־לב — היה חבר בוועדת המינויים של העבודה בבחירות האחרונות. ד"ר ביילין היה עוזרו ויועצו לכל אורך שנות המדבר האופוזיציוני. ברשימת המערך לכנסת הוא הופיע במקום ה־54. אם הוא כל־כך מוכשר ומתאים לתפקיד השגריר בוושינגטון, האם הפטרון לא יכול היה לדאוג לו למקום בכנסת?

ועכשיו בא סידור העבודה החדש לד"ר ביילין. משנה לשר החוץ. מעולם לא היה בממשלות ישראל תפקיד כזה. לא היה משנה לראש הממשלה, לא היה משנה לשר החוץ ולא היה משנה לשר בלי תיק. אצל פרס יהיו במשרד החוץ שני תקדימים. שר מובטל — עזר ויצמן, ומשנה לשר.

משנה, לפי ההירככיה בחברה הישראלית, הוא בכיר לסגן. סגן שר, לפי החוק בישראל, חייב להיות חבר כנסת כדי שיוכל לעמוד בביקורת ציבורית. פרס עומד למנות את ד"ר ביילין לתפקיד משנה לשר החוץ, למרות שביילין איננו ח"כ. זו שערוריה חוקתית, והעיתונות, משום־מה, שותקת.

ומנגד, המינויים של יצחק שמיר במשרד הממשלה כל אחד בול. ללקק את השפתים. עו"ד אליקים רובינשטיין (יועצו של דיין) והיה מזכיר הממשלה. ניצב (משטרה) וכעבר קצין הצנחנים, צבי בר (בראוני), והיה יועץ ראש הממשלה לטרור במקום המינוי השערורייתי של פרס — עמירם ניר. ואם המינוי של בר לא יצא לפועל, המועמד הוא אלוף (בשירות פעיל) בר־כוכבא. השגריר המצליח באו"ם, בנימין נתניהו, יהיה יועצו של יצחק שמיר ועמוס רובין, מבכירי מחלקת המחקר של בנק ישראל, והיה יועצו הכלכלי. דרך־אגב, מרבית המינויים האלה, כמו גם מינויו של מנכ"ל משרד ראש הממשלה, יוסי בן־אהרון, הם מינויים ממלכתיים מובהקים, נקיים מאבק פוליטי־מפלגתי, בניגוד לאנשי פרס.

אנטומיה של כישלון (ב')

ד"ר עמנואל ולד

עוצמה שבוזבזה

אי מימוש המשימה בגיזרה המרכזית של מלחמת לבנון נעוץ במקצועיות לקויה של מפקדים ברמת האוגדה והחטיבה

המאמץ הצבאי העיקרי שתוכנן בגיזרה המערבית היה להעלות בדרך ציר החוף שתי אוגדות לכיתור ביירות. כוח עמוד לחיות מונחת דרך הים בשפך האוואלי ואוגדת שריון — עמדה לנוע דרך היבשה לכיוון ביירות ולחבור עם אוגדה נוספת. בהמשך תוכננה חבירה עם הנוצרים בקו העירוני של ביירות עד 72 שעות אחרי תחילת המלחמה, ולפי פקודה — כיבוש ביירות על־ידי שתי אוגדות.

היעד המערכתי בגיזרה המערבית היה לפיכך חבירה עם הנוצרים וכיבוש העיר ביירות. מימושו של מהלך מתוכנן זה היה מאפשר ליצור רצף טריטוריאלי בין מובלעת הנוצרים במרחב ביירות־ג'וניה לבין דרום לבנון וישראל. רצף טריטוריאלי כזה היה פועל לחיזוק הנוצרים וגם תומך ביעד המדיני של „סדר חדש" בלבנון. משימה זו היוותה מאמץ פיקודי עיקרי ועמדה ביסוד התיכנון האופרטיבי של ‚אורנים'.

אוגדה נוספת הייתה אמורה לפעול בגיזרה, ומשימתה — לפתוח לתנועה מן הדרום ועד נהר האוואלי את ציר החוף, שהיה חסום במספר מוקדים בעיקר על־ידי מחבלים, לכבוש את צור ואת צידון ולטהר את המרחב ממחבלים. פתיחת ציר החוף לתנועה נועדה לאפשר לאוגדת השריון ולכוחות נוספים לנוע לכיוון ביירות ולחבור עם כוחות שהונחתו מהים. פתיחת הציר בעיתוי שתוכנן היתה חיונית לצורך העברת עוצבות טנקים, חי"ר מנוגמ"ש וארטילריה לכיוון ביירות דרך היבשה, כיוון שמהים הונחתו בעיקר כוחות חי"ר.

הפקודה ניתנה – אך קרה ההיפך

יעד מערכתי זה לא הושג עד הפסקת האש הראשונה, 120 שעות ויותר למן תחילת המלחמה, אף שניתן היה לבצע את המשימה: כוחות צה"ל לא נעצרו על־ידי כוחות אויב גדולים, מערכי הגנה מתוחכמים או ארטילריה. הבעייה שאותה היה צריך לפתור הכוח שבגיזרה הייתה התנגדות שגילו כוחות אויב קטנים ומחבלים, ועליהם לא הצליחו להתגבר, במרבית המקרים, בעיתוי שנדרש. הלחימה בגיזרה המערבית עמדה בסימן אי־היכולת למצות ולהפעיל בצורה מושכלת את הכוח הרב שעמד לרשות הפיקוד.

במהלך היום הראשון למלחמה ביצעו הכוחות בגיזרה את המשימות המתוכננות, למעט עיכובים קלים שהסתמנו בהתקדמות על הציר שבו נעה האוגדה המשוריינת לכיוון ביירות. הנחתת הגל הראשון של כוחות חי"ר מהים בשפך האוואלי בליל היום הראשון ללחימה התבצעה בהצלחה. ההרגשה הכללית שרווחה בחדר המלחמה של פיקוד הצפון היתה ש„הולך טוב מאד". והנה, כבר בשלב זה, נשברת רציפות הלחימה — תקלה שתחזור על עצמה בכל הגזרות ובכל הלילות — כשהפיקוד המרחבי הורה לכוחות לא לנוע במשך הלילה.

פקודת אלוף הפיקוד לגבי המשך הלחימה ביום השני היתה „לעקוף את הערים, לא להסתבך בקרבות בשטח בנוי ולהבטיח את פתיחת ציר החוף". בפועל קרה ההיפך: הלחימה ביום השני עמדה בסימן אי־מימוש המשימות המתוכננות של אוגדת השריון (אליה חברה באותו יום חטיבת טנקים נוספת) ושל האוגדה שהיתה אמורה לפתוח לתנועה את ציר החוף עד לאוואלי כדי לאפשר הזרמת כוחות צפונה. בשני המקרים חלו עיכובים משמעותיים בקצב ההתקדמות. המשימות העיקריות שתוכננו ליום זה אינן מושגות, כשבמפקדת הפיקוד לא מפרשים נכונה את משמעות העיכובים בהתקדמות שתי האוגדות ואת השפעתם המצטברת על ביצוע המאמץ העיקרי בגיזרה.

בשעות הלילה שבין היום השני לשלישי הוחלט בפיקוד, לאור הנסיבות שנוצרו, להטיל על אוגדת השריון שהיתה אמורה לנוע לכיוון ביירות, לכבוש את צידון בבוקר. החלטה אומללה זו עמדה בסתירה להחלטות קודמות („צריך לטפס מהר לאוטוסטרדה... צריך טנקים על כביש ביירות־דמשק") ופגעה ביכולת להשיג את היעד העיקרי לטובת כיבוש יעד טקטי, משני בחשיבותו (צידון), כאשר כבר בשלב זה נמצאו הכוחות בפיגור של שעות רבות לעומת לוח־הזמנים המתוכנן.

גם בלילה השני לא נלחמו הכוחות בגיזרה.

המטרות לא הושגו

האירוע הבולט במהלך היום השלישי הוא המשך התיתקעות הרצינית על ציר החוף עד צידון, בצידון ובפרבריה. אוגדת השריון לא הצליחה לפתוח את הפקק בצידון; שתי חטיבותיה המשוריינות לא חברו כמתוכנן לכוחות החי"ר שהונחתו דרך הים, והתקדמותם של אלו נבלמה בגלל חוסר טנקים, נגמ"שים וארטילריה.

בבוקר היום הרביעי עוקפות שתי עוצבות שריון של האוגדה המשוריינת את הפקק בצידון וחוברות סוף־סוף לכוחות החי"ר שהונחתו מן הים. החבירה התבצעה ב־65 שעות לעומת פחות שעות שבתיכנון. בשעות אחר הצהריים של היום הרביעי נתקעה אחת משתי העוצבות במבואות כפר סיל משום שלא יכלה להתגבר על פקק שיצר בדרכה כוח חי"ר קטן. חטיבת שריון זו שותקה והתעכבה משך שעות ארוכות בגלל „תקיעת" שניים־שלושה כלים שלה.

מוקדם בבוקר היום הרביעי דירבן הרמטכ"ל את מפקד אוגדת השריון לפתוח את הפקק בצידון, באומרו: „זו התחרות עם הזמן". בשעות הצהריים הצליחה סוף־סוף „האוגדה", שנותרה אז ללא שתיים מעוצבותיה, לפתוח לתנועה את הציר בצידון. אוגדה זו סיימה בזה את תפקידה במלחמה, שכן כבר ביום הקודם חדלה להתקיים כמסגרת אוגדתית. בשעות הצהריים, באיחור רב מאוד בהשוואה לתיכנון, מקבלת האוגדה־שנעה־על ציר החוף את האחריות לגיזרה המערבית עד לאוואלי.

ביום החמישי זוחלים הכוחות בצפון הגיזרה ולא מצליחים לחבור עם הנוצרים, ובמקביל נמשכים במרחב צידון פעילויות הטיהור והשלטת הממשל הצבאי. ביום שישי נכשלים הנסיונות הנואשים שנעשו בצפון הגיזרה לחבור עם הנוצרים ולהשתלט על קטע מכביש ביירות־דמשק באזור בעבדה. הזמן אזל והפסקת האש הראשונה נכנסה לתוקפה בצהריים, כשהמטרות הצבאיות בגיזרה לא הושגו.

ד"ר עמנואל ולד: הבעיה המהותית — חוסר שליטה

לחימה במקביל – לא במשולב

הצלחת המאמץ העיקרי בגיזרה המערבית היתה מותנית, במידה רבה, במהירות הביצוע ובניצול גורם ההפתעה והזעזוע שגרם לאויב מהלך האיגוף בכלל והנחתת כוחות חי"ר מהים בפרט. מנקודת ראות צבאית טהורה — נצח ברזומני של הנחיתה מצפון לאוואלי ושל מבצע הנחתה נוסף מהים, שתוכנן אך לא בוצע, היה יכול לשנות את מהלך המלחמה כולה — להוביל את צה"ל ליעדים האסטרטגיים העיקריים כבר במהלך הפתיחה.

חשיבות מהירות הביצוע הודגשה חזור והדגש על־ידי שר הביטחון, הרמטכ"ל ואלוף פיקוד הצפון בכל שלבי נוהל הקרב וניהול הקרב. לעומת זאת, ביום השני חלו בשטח עיכובים קריטיים במהלך הלחימה. בלילה שבין היום השני לשלישי שונתה משימתה של אוגדת השריון שהופנתה, בניגוד לתכנון המקורי, לכיבוש צידון, ובכך הוקפא למשך 24 שעות ויותר המאמץ המערכתי העיקרי בגיזרה — התנועה לעבר ביירות. למעשה הפסדנו את הניצחון ביום השני ללחימה.

תיכנון וניהול לקוי של תנועה על צירים היה אופייני בגיזרה. לחימה בשטח „סגור", בנוי והררי מחייבת להתקדם במקביל במירב הצירים האפשריים כדי שאפשר יהיה למצות את שטח הכוחות ולהגדיל את סיכויי הפריצה. לא כך תוכנן ולא כך בוצע, למרות שצירים לא חסרו. בתכנון ניתן משקל רב מדי לציר החוף, למרות שאילוציו היו צריכים להיות ברורים. בנסיבות אלה התבקש לתכנן צירים נוספים, דוגמת ציר עוקף צידון וציר עוקף ביירות ממזרח — מה שאכן אולתר בכבדות ובאיחור.

צוותי הכוחות ותיזמונם בזיקה למשימות היו לקויים וחסרים בעיקרם. כוחות שריון הופעלו לביצוע משימות חי"ר, כשם שכוחות חי"ר הופעלו לביצוע משימות שחייבו תמהיל מאוזן של טנקים וארטילריה, נוסף על חי"ר. למרות שבגיזרה לא חסר כוח ביחס ליעדים שתוכננו — היו צוותי הכוחות שהוקצו למאמצים השונים בהחלט לא מאוזנים.

תת־תיפקוד של מפקדות

כושר הלחימה שהפגינו צוותי הכוחות בקרב היה בעיקר לחימה במקביל: גופי חי"ר ושריון לחמו זה לצד זה, לא במשולב. במקרים רבים היה הישגם העיקרי בכך שלחמו במקביל. לכל אחד מהכוחות היתה דרך פעולה „שלו", שינקה מתפיסה חילית מוגנת, והיא הופעלה במלחמה על־ידי מפקד שהוא עצמו „תוצר" חילי. צה"ל לא השכיל להעמיד בראש הכוחות מפקדים „יבשתיים" (להבדיל ממח"ט שריון או מח"ט חי"ר).

הבעייה המהותית בגיזרה היתה חוסר שליטה. היו דרושות דווקא מפקדות נוספות מה גם שהמפקדות הקיימות הפגינו תת־תיפקוד. [illegible] הגיזרה הורגש בעיקר בשלבי הלחימה המאוחרים, סמוך להפסקת האש, חסרונה של מפקדה אוגדתית נוספת. יכולת התימרון המוגבלת, שהופגנה בשטח על־ידי כוחות שפעלו בפיצול ובשליטה חלקית, מוסברת במידה רבה בכך שמפקדת אוגדת השריון סיימה את תפקידה במלחמה במבואות צידון ולא במרחב ביירות, כמתוכנן. בגיזרה כולה הורגש חסרונה של מפקדת כוח על עוצבתי שהיתה פותרת את בעיית השליטה החסרה על הכוחות ומאפשרת לתת עדיפויות נכונות למנוע את החמצת היעד העיקרי.

המאמץ העיקרי בגיזרה המערבית לא מומש עד הפסקת האש הראשונה בגלל סדרת כשלים צבאיים. לתרוץ של התערבות מדינית ושל אילוצים שהוכתבו כביכול אין כל משמעות צבאית בגיזרה זו עד להפסקת האש. גם התרוץ של מניעה צבאית אינו תופס — היא פשוט לא התקיימה פה. כוחות צה"ל בגיזרה המערבית לא נעצרו על־ידי כוחות אויב גדולים, מערכי הגנה מורכבים או ארטילריה. כל אלו לא נמצאו בגיזרה. האויב האכזר והמתוחכם ביותר לא היה יכול ליצור תנאים כה טובים להבטחת נצחונו כמו אלו שיצרו המחדלים הצבאיים שהפגין צה"ל בגיזרה. השפעתם המצטברת של מחדלים צבאיים אלו מסבירה את החמצת היעד הצבאי בגיזרה המערבית.

הזדמנות שהוחמצה

משימה עיקרית אחת ויחידה הוטלה על אוגדת השריון שפעלה בגיזרה המרכזית: לתפוס

מאחז על כביש ביירות־דמשק בדהר אל־ביידר. אוגדת שריון זו היתה צריכה לנוע במהירות על הציר שבשולי ההר ולאגף את הכוחות הסוריים בבקעה מעורפם בצפון. הכוונה היתה להפעיל את האוגדה כפטיש שיכה את הצבא הסורי מכיוון צפון אל מול הסדן שייצור הכוח העל עוצבתי מכיוון דרום.

חשיבותו של איגוף זה עשתה אותו במונחי מרחב וזמן למאמץ הפיקוד העיקרי ביומיים הראשונים של המלחמה.

ערב פרוץ המלחמה הראתה התמונה המודיעינית בבירור כי מרחב הגזרה היה כמעט ריק מכוחות סוריים שלא ציפו ולא נערכו להתקפה מכיוון זה. ואכן, ביומיים הראשונים של המלחמה נמצאו בכל מרחב הגזרה שתי פלוגות אויב בלבד — פלוגת טנקים ופלוגת קומנדו. בנסיבות אלה נדרשה תנועה מהירה המתבססת על ניצול גורם ההפתעה.

תנועה מהירה היתה מאפשרת להגיע ולתפוס מאחז בדהר אל־ביידר בטרם יתאוששו הסוריים מהלם ההפתעה, יבינו את משמעות המהלך ויזרימו תגבורת כדי לבלום אותו. התקדמות מהירה היתה, לכן, קריטית לצורך מימוש הפוטנציאל שהיה גלום באיגוף ולצורך הבטחת הצלחת המהלך, וברוח זו נתנו למפקד האוגדה הנחיות הן בשלבי נוהל הקרב והן במהלך ניהול הקרב.

הזדמנות זו לא מומשה במלחמה — האוגדה לא הגיעה לדהר אל־ביידר ולא תפסה מאחז בכביש ביירות־דמשק עד להפסקת האש למרות שעמדו לרשותה מאה ועשרים שעות לחימה לעומת השעות שתוכננו.

עיכובים מתמשכים ואי־ניצול נתוני זמן ומרחב במידה שלא תאמן הם המאפיינים הבולטים של מהלכי האוגדה. האוגדה הופעלה שעתיים לאחר פרוץ המלחמה. מפקדת פיקוד הצפון נתנה לאוגדה „אור ירוק" לנוע, למרות שבנקודת הזינוק לא נמצא תחת פיקודה כוח חי"ר כלשהו וגם לא הארטילריה שלה. שני גדודי חי"ר חברו לאוגדה תוך־כדי תנועה, בשעות אחר הצהריים של היום הראשון, והארטילריה חברה לאוגדה בלילה שבין היום הראשון לשני. ציר התנועה של האוגדה הוחלף ברגע האחרון והיא נכנסה לשטח לבנון דרך גשר עקייה במקום דרך גשר החרדלה, כמתוכנן.

הפעלת האוגדה בנסיבות אלו גרמה לעיכובים הראשונים שרישומם הורגש היטב בהמשך. משך כל הלילה הראשון היתה האוגדה תקועה: תנועה לא מסודרת ובעיות משמעת יצרו ‚פלונטרים' וחסימות על הצירים, שגרמו, בהעדר שליטה, לאי־יכולת לתדלק את האוגדה.

מפקד האוגדה לא אישר

בבוקר היום השני עוכבה התקדמות האוגדה למשך מספר שעות נוספות בגלל הצורך של הארטילריה, שחברה לאוגדה בלילה, לפרוס. כבר בבוקר היום השני קבע אלוף הפיקוד: „איבדנו את הבוקר, שעות יקרות. הסורים נעו כבר, ובמקום לתפוס אותם על הבוקר נתנו להם את הזמן. בזבזנו את הלילה."

כאילו לא די בכך, נגרם בבוקר היום השני עיכוב נוסף של שתיים־עשרה שעות, בגלל החלטה פיקודית להעביר את אוגדת השריון דרך חטיבה של אוגדת שריון אחרת על ציר הררי צר. ניתן היה למנוע עיכוב זה: חטיבת השריון שעמדה ‚ראשונה' על הציר היתה אמורה לנוע לכיוון ביירות, אלא שמשימתה החלופית היתה תנועה לדהר אל־ביידר. מאחר שהצורך להגיע לדהר אל־ביידר, מהר ככל האפשר, תוך ניצול גורם ההפתעה, היה כה חשוב בהיבט אופרטיבי־מערכתי — התבקש כי מפקדת פיקוד הצפון תורה על החלפת המשימות בין שתי האוגדות, מה גם ששתיהן היו אמורות, על־פי התכנון, להיות ערוכות לביצוע אותן שתי משימות. בפועל לא נעשה כך.

בצהרי היום השני חל עיכוב נוסף בהתקדמות האוגדה בגלל בעיות דלק. בסביבות שעה שלוש אחר הצהריים נתקל כוח ה„חוד" של האוגדה בחוליית קומנדו סורית. במהלך ההתקלות נפצע אנושות אחד ממפקדי הגדודים, והכוח כולו התעכב עד שהתבצע פינוי במסוק של הפצוע, שנוהל אישית על־ידי מפקד החטיבה.

האוגדה התמהמהה פעם נוספת לפני חציית נהר הבסרי. שוב זמן אבוד. בלילה שבין היום השני לשלישי נכנסה האוגדה לחניון לילה בסביבות השעה שלוש לפנות בוקר. מפקד החטיבה שהוביל את כח ה„חוד" נקרא לקבוצת פקודות בחוליית הפיקוד של האוגדה. במהלך קבוצת הפקודות ניסה לשכנע את מפקד האוגדה לאשר לו לשלוח כוח חי"ר קדימה לתפיסת שטחים שולטים מעל נהר הבסרי, כמתחייב על־פי תורת הלחימה של התקדמות בשטח הררי, ומאחר שהיה ברור לו, כי „בדיעבד נחשף את הזמן האבוד הזה–אחר–כך". מפקד האוגדה לא אישר את בקשתו.

ביום השלישי חל עיכוב נוסף של כשלוש שעות בגלל חוסר־דלק וטעות ניווט שגרמה לאחד הגדודים לנוע על ציר לא נכון. בשעות אחר הצהריים הותקף גדוד טנקים של האוגדה על־ידי מסוק נ"ט סורי. מעיד מפקד החטיבה: „היה שם סיפור שלם של חילוץ כשכל הגדוד נכנס לעמדות ובעצם יורה על מסוק אחד... התעכבנו הרבה זמן." זמן נוסף בוזבז בהתארגנות לתנועה מחדש. ושוב, מפקד החטיבה ביקש אישור לרוץ קדימה אך נעצר בהוראת מפקד האוגדה.

בשעות הבוקר של היום השלישי, במקביל לזחילת האוגדה לכיוון עין־זחלתא, איתר מול"ט תנועת טור טנקים סורי שנע מג'זין צפונה. בחדר המלחמה של פיקוד הצפון הועלתה הסברה שהסורים פיענחו את משמעות מהלך האוגדה וכי הם פועלים לבלום אותו. הרמטכ"ל ואלוף פיקוד הצפון לא קיבלו סברה זו ופירשו את תנועת הטנקים הסורים כ„כוחות נסוגים שבורחים צפונה". בדיעבד התברר כי הסורים אכן פיענחו נכון את משמעות המהלך, הניעו תגבורת טנקים לגיזרה והפעילו את כוחות הקומנדו הקטנים שנמצאו שם לבלימה ולהשהיית ההתקדמות.

יורים כמו משוגעים לכל הכיוונים

לפנות ערב התחדשה התנועה במגמה להגיע לעין־זחלתא לפני הלילה, אלא ששוב יש עיכובים, הפעם בגלל בעיית ניווט על ציר לא עביר. הגדוד המוביל מגיע למבואות עין זחלתא ביום השלישי בלילה בסביבות השעה 11 בלילה ונעצר 400־300 מטר לפני גשר שנמצא אחרי עיקול הדרך. ברגע שכוח ה„חוד" עבר את העיקול נפתחה עליו אש, וטנק ראשון נפל לתהום. עוד שני טנקים נשלחו קדימה „לבדוק מה קורה". גם הם חטפו אש, וטנק שני בדלק. מפקד החטיבה, שנמצא ב„חוד", דיווח למפקד האוגדה: „זה לא סיפור קל. יש להערכתי אויב שיושב חזק מאד. אי־אפשר ככה לעבור את הגשר. צריך ללכת, לאתר ולהתקיף."

בדיעבד התברר כי מקור האש שנורתה על כוח ה„חוד" היתה של מקלעים. מפקד האוגדה קרא למפקד החטיבה אליו, כארבעה ק"מ אחורה, להערכת מצב. מאוחר יותר אמר מפקד החטיבה: „בדיעבד היתה זו טעות, אסור לעשות זאת. הייתי מפקד גדוד במלחמת יום־הכיפורים, לא זזתי מחוליית הפיקוד שלי אפילו שהרמטכ"ל קרא לי. ופה, משום מה, אני לא יודע למה, למרות שהמצב לא ניבא שחורות, נסעתי. הייתי בטוח שאסע ואחזור, לקח קצת זמן עד שחזרתי. ישבנו וסיכמנו שאנחנו תופסים בבוקר שטחים שולטים." בינתיים, נכנס הגדוד המוביל לחניון בתוך הכפר על הציר ללא אבטחה והעביר שם את יתרת הלילה.

עם שחר, בבוקר היום הרביעי, מצא הגדוד את עצמו לכוד במארב, מכותר בתוך הכפר, כשיורים עליו מכל הכיוונים. מפקד החטיבה, שנמצא בדרכו חזרה לגדוד המוביל לאחר ההתייעצות עם מפקד האוגדה, מעיד: „אני שומע בקשר שהחטיבה שלי בתעוררה, שומע פקודה: ‚כולם לנוע אחורה', אני מגיע לכיכר העליונה בכפר. נעשה לי חושך בעיניים: אני רואה שכל הטנקים נוסעים אחורה ויורים כמו משוגעים לכל הכיוונים." הגדוד נחלץ, יצא מהכפר ונערך להתקפה. כיבוש עין־זחלתא הושלם רק ביום הרביעי אחר־הצהריים.

במהלך כל היום החמישי היתה האוגדה תקועה בצירים ההרריים של הרי א־שוף, חמישה ק"מ מצומת ביירות־דמשק, כשהיא נמצאת במגע קרב עם כוחות קומנדו קטנים וממתינה לסיוע אווירי שביקש מפקד האוגדה.

בשעות הלילה של יום חמישי אמר קצין בכיר של פיקוד הצפון בחדר המלחמה של הפיקוד: „בצפון הבקעה עומדים על הצירים שלושה ימים. צריך ללכת עם חי"ר. היום שכחו מה זה חי"ר. הכל נגמ"שים. צריך ללכת עם חי"ר ועם ציידי טנקים בשטח כזה הררי... כל חיי הייתי איש חי"ר, ואני יודע שאם הייתי מתחיל ללכת בהרים עם תרמיל על הגב מהחרדלה — הייתי מזמן מגיע לצפון הבקעה... עוד טעות ממלחמת יום־הכיפורים שחוזרים עליה — הלילות השקטים. יושבים ולא עושים כלום."

ביום הששי בבוקר מנסה האוגדה משך ארבע שעות „להתקדם בזהירות קדימה" ולעבור את המרחק של חמישה ק"מ, או פחות שהפרידו בינה לבין דהר אל־ביידר — ולשווא. כשנכנסה הפסקת האש לתוקפה בצהריים, נעצרה האוגדה ולא התקדמה לצומת למרות שמולה כבר לא ניצב אויב.

המאפיין: מקצועיות לקויה

האירועים בגזרה המרכזית מצביעים בברור על כשלון צבאי. לא ניתן להסביר את ההחמצה בנחיתות או בחוסר כוח. בימים הראשונים של המלחמה כמעט שלא נמצא אויב בגזרה — שתי פלוגות בלמו התקדמות אוגדה שלא הצליחה להביא את כוחה לידי מיצוי. גם לאחר כל התיגבורים לא הצליחו הסורים לרכז בגזרה אלא כוח בסדר גודל של גדוד. יתר־על־כן, בשעות האחרונות של הלחימה, לפני הפסקת האש, כבר לא נמצא בדהר אל־ביידר כל כוח סורי שיוכל להגן עליה.

לא ניתן גם לתרץ את ההחמצה בעיכובים שנגרמו בגלל תנאי שטח הרריים קשים ומיעוט צירים: צירים לא חסרו בגזרה. הבעיה האמיתית היתה לנהל קרב התקדמות על ציר הררי, בתנאי התימרון המצומצמים על הציר, תוך התגברות על ההתנגדות שגילו כוחות קומנדו קטנים. אי היכולת להתגבר על ההתנגדות שהופגנה יצרה את העיכובים ותרמה לאי־מיצוי הכוח.

ההיתקלות בעין זחלתא ממחישה מקצועיות לקויה של מפקדים בניהול הקרב במישור הטקטי: הלחימה נעשתה עם כלים נודדים; טנקים ירדו על הציר בטור ונכנסו לכפר בשיירה ללא בדיקת יער מוקדמת על־ידי חי"ר ובלי שהארטילריה האוגדתית היתה זמינה. כל זאת בנסיבות מחמירות — כאשר צריך היה להיות ידוע באוגדה שקומנדו סורי נמצא בכפר וממוקם גם במיתחם שמעליו. האירועים לאחר כיבוש עין זחלתא ממחישים ניהול קרב לקוי, שלא הצליח ליצור פיתרונות טקטיים נכונים ולהפעילם. האוגדה המשיכה להיצמד לצירים. לא פרסה בשטח ולא יצאה למרחב.

אפשר לתהות לגבי מידת הדבקות במשימה שהופגנה ולגבי הכירסום שיצר בה החשש מאבדות. אפשר גם לתהות לגבי מידת ההססנות שגילו מפקדים — מפקד האוגדה כלפי מפקד החטיבה ומפקד החטיבה כלפי הכפופים לו — האם דחפו מספיק לביצוע המשימה? ברור לגמרי כי עודף ביטחון, תעוזה וגם רצון להילחם בלילה — לא אפיינו את המפקדים בגזרה.

כשל של מצביאות ופיקוד מסביר את אי מימוש המשימה בגיזרה המרכזית. המכנה המשותף למרבית הסימפטומים שתוארו הוא מקצועיות לקויה של מפקדים ברמת האוגדה והחטיבה. חולשת מקצועיות הפיקוד הבכיר — במובן הרחב של ידע בטקטיקה, והבנה מערכתית־אופרטיבית ושילובם עם יכולת קריאת התמונה המערכתית ועם מנהיגות — פגעה ביכולת מפקדים למקד ולבקר את פעולת הכוח במלחמה.

מצביאות נכונה מחייבת יותר מאשר הבנה, מקצועיות ומיומנות באמנות המלחמה. אישיותו של מפקד בכיר חייבת להקרין סמכותיות כמצביא וכמנהיג לחימה. בלעדיה לא יוכל המפקד להביא את חייליו לנכונות להילחם ולסכן את חייהם במלחמה. תנאים אלה לא התקיימו בגיזרה המרכזית.

(המאמר הבא: האילתור הגדול)

הערות:

1) בשעות אחר הצהריים אומר אלוף הפיקוד למפקד אוגדת השריון: „צריך לטפס מהר לאוטוסטרדה. תצא מההלם. כמעט אפשר להפתיע אותו. תקדם תקיפה אחת לצומת — מי שיותר מוכן. צריך טנקים על כביש ביירות־דמשק. תחליט — אחד (מהמח"טים) שירוץ והאחר שיתדלק. תחשוב ותגיד לי מי ירוץ..."

2) בתכנון האופרטיבי של „אורנים" הוזכרה אופציה נוספת לתוקף, שהיתה מתאפשרת בעקבות האיגוף — הפנית האוגדה לכיוון ביירות וחבירה לכוחות שהיו אמורים לכתר את העיר בגיזרה המערבית (עליי).

המתכנן הצבאי־מדיני של המלחמה צפה, כזכור, כי הצלחת מהלך האיגוף של הסורים בבקעה מעורפם בצפון תביא אותם לידי החלטה לפנות את הבקעה ללא קרב.

תיכנון וניהול לקוי של תנועה על צירים היה אופייני לגיזרה המערבית

לכל הדעות

קצה־חוט
יעל לוטן
פיצול־האישיות הלאומי

מי מאיתנו איננו מכיר את הטיפוס הזה: גבר או אישה, זהו אדם מבוגר שלא התבגר ממש, שממשיך לצפות מן העולם שיפנק אותו ויתייחס אליו כאל ילד או ילדה, יסלח לו על מעשיו הרעים — אפילו הם חמורים ביותר — כאילו היו טעויות ילדותיות ותו לא, ויתפעל מחוכמתו. גם אם אינה מרקיעת־שחקים. אנשים כאלה לפעמים נעשים פושעים, אבל גם אם הם מתפקדים פחות־או־יותר בסדר, לעולם אי־אפשר לסמוך עליהם והם נוטים להיות תלותיים ואגוצנטריים כאחת.

יש שעם שלם מפגין תכונות — או צירוף של תכונות — המאפיינות אנשים בודדים. במקרה של מדינת ישראל אפשר לומר שהיא מפגינה כמה תכונות שיש בהן כדי להצטרף לתסמונת פסיכולוגית מובהקת. כיצד נוכל להסביר את הצירוף המוזר הזה של בכיינות וכוחנות? — מצד אחד, העם הזה ממשיך לראות את עצמו כמיעוט נרדף בעולם עויין, ומשתמש בטרמינולוגיה שהביא איתו מן הגלות: „פוגרומים", „פורעים", „עומדים עלינו להשמידנו", וזאת כאשר המדינה צברה עוצמה צבאית המעמידה אותה היום בשורה אחת עם מעצמות גדולות; מצד שני, במהלך ארבעים השנה האחרונות הצטבר כאן עודף אדיר של בטחון־עצמי הגובל בשכרון מוחלט, כו המנהיגות שוכחת שאפילו מעצמות אינן חיות בחלל הריק, והן חייבות להתחשב בשאר האומות, וכי לכוח יש מגבלות משלו — ודי לציין כאן תקדימים היסטוריים, כגון יציאת הבריטים מהודו, הכשלון האמריקני בוייטנאם, וכו'.

כשכמה חברי כנסת עלו על הר־הבית כדי להפגין את נוכחותו של השלטון הישראלי שם (כאילו האוכלוסיה הערבית של ירושלים והגדה אינה מודעת לכך די הצורך), ומצאו עצמם בקרב המון נזעם, לא התביישו לתאר זאת כ„פוגרום." את המאבק האומלל של העם הפלסטיני הכבוש — שאין בידיו שום אמצעי לחימה נגד שלטון הכיבוש, מלבד סכיני מטבח (ובהם קשה להשתמש נגד צבא ומתנחלים חמושים), משווים ההיסטריקנים הלאומיים לפרעות חמלניצקי. לא, אינני מצדיקה תקיעת סכינים בגבם של אזרחים, בשום פנים ואופן, אולם אינני מאמינה שיש לי הזכות להטיף מוסר לעם החי תחת כיבוש נוקשה, שאינו מסתפק בשלילת זכויותיו הפוליטיות אלא גם מנשל אותו מאדמותיו. מי יודע כיצד היינו אנו נוהגים במקומם.

ועוד המחשה לפיצול־האישיות הלאומי: הציונות נולדה מן ההחלטה לא לחכות לביאת המשיח או לחסדיהן של האומות, אלא לקחת את הגורל בידיים, ו„להחזיר את היהודים להיסטוריה", כמאמר הידוע. אם להשתמש בביטוי השגור היום — להביא ל„נורמליזציה" של העם היהודי (או לפחות אותו חלק ממנו שסבל מרדיפות ואפלייה ושמצבו דרש פיתרון פוליטי). והנה היום מדינת ישראל, המציגה את עצמה כמגינת היהודים בעולם, היא אנומאליה מוחלטת בקהיליה הבינלאומית, והסכסוך המתמשך שהיא נמצאת בו — ושאינה עושה כמעט דבר כדי לשים לו קץ — מאיים על קהילות יהודיות ברחבי העולם, שהסכנה הנשקפת להן אינה נובעת מאיבת העמים שבקרבן הן יושבות, כי אם מן הסכסוך המתמשך בין מדינת ישראל לבין שכנותיה... ובמקום שהדבר יעורר כאן חשבון־נפש מעמיק, יש הצוהלים למראה בתי־כנסת ובתי־ספר יהודיים ברחבי העולם ההופכים למבצרים מבוצרים, ומקווים שהתהליך הזה יביא לעלייה המונית. האמת היא, כמובן, שיותר משהוא יביא לעלייה, הוא יגרום ליהודים לחדול מללכת לבתי־כנסת ומלשלוח את ילדיהם לבתי־ספר יהודיים. בעצם, הוא יחיש את תהליך ההתבוללות — המואץ בלאו הכי, כי האנטישמיות, שהאטה אותו בעבר, כמעט שעברה מן העולם.

וכך הופך פיצול־האישיות הזה לתשתית האידיאית של מדינת ישראל, ובהכרח מחריף ומלבה את המשבר הפאראנואידי שהיא נקלעה לתוכו. לא צריך להיות פסיכיאטר כדי לקבוע דיאגנוזה, ולא צריך להיות נביא כדי לצייר את הפרוגנוזה. מספיק זוג משקפיים טובים.

נגד ההיגיון
רעיה רטיג
כוח החוק ולא חוק הכוח

בעת האזנה לרדיו נזדמן לי להתוודע אל אחת הבעיות הפחות ידועות בנושא המחשבים. מסתבר, לפי דברי אורחת אחת התוכניות, שמומחי המחשבים נתקלו בכמה שקרוי „וירוס" גם בתחום עיסוק זה. המדובר בתכנית מחשב קצרה המושתלת לתוך תכניות רגילות; כשאר הוירוסים הקונבנציונאליים, היא עשויה להיות רדומה זמן רב ולהיכנס לפעולה על־פי תיכנות מוקדם או ברגע שהמתכנת החליט עליו, ובכוחה למחוק נתונים או לשנותם ללא הכר. בעולם הממוחשב בו אנו חיים יש בכך כדי לגרום לנזקים שאינם ברי תיקון — בתחומי כלכלה וכספים, בתחומי בטחון ואסטרטגיה ובשאר תחומי החיים בהם אנו תלויים כמעט לחלוטין ב„גולם". עד כה טרם מצאו מדעני המחשב כל דרך לאתר את דבר קיומו של ה„וירוס", וכמובן שלא נמצאו הכלים להתגבר עליו; תיאורטית לפחות יכול כל בעל כוונות זדון לשבש לחלוטין את מערכת חיינו מבלי שניתן יהיה לעצור בעדו או אף לאתרו ולזהותו כמי שאחראי לפשע.

למשמע הדברים נפתרו לי באחת כמה תעלומות שהעסיקו אותי בתקופה האחרונה. תופעות שלא הצלחתי להסבירן הסבר הגיוני ולרדת לעומקן — הפכו לפתע לברורות מאין כמותן: פשוט, הוירוס תקף את המערכות הפוליטיות במדינה וגרם להן לפעול ולהגיב בדרכים משונות וחסרות הגיון. דוגמאות? בבקשה; ומיבול הימים האחרונים בלבד.

● פתאום, אחרי למעלה מ־40 שנה, נתגלה שהמלך מוחמד החמישי, מלך מרוקו, היה חסיד אומות העולם — צדיק נסתר ממש. הגילוי המרעיש לא נשאר בתחום האקדמיה בלבד: מיד מקימים אנדרטה לזכרו וחונכים אותה ברוב הדר וטקס. עד כדי כך להוטים היו ראש הממשלה, חבר עוזריו וראש עיריית אשקלון לקיים את הטקס ולפרוע את „חוב העבר" בן 40 השנה, שלא עמדה להם סבלנותם להמתין יום או שבעה ימים נוספים עד שיתמו ימי האבל על הרצחו של תושב העיר בעזה.

הארוע באשקלון הציג מספר שאלות שלא ניתן למצוא להן תשובה הגיונית וסבירה: ראשית — ראש הממשלה מוקף ביועצים ובעוזרים מכל מין אפשרי; כיצד לא נמצא בקרבם ולו אחד שתהיה בו התבונה המספקת לייעץ את העצה המתבקשת מאליה ממש — לדחות את הארוע? ואם אכן נמצא מי שייעץ עצה כזו, אך זו נדחתה על ידי מקבלה — הכיצד לא קם אותו יועץ חכם והתפטר לאלתר מתפקידו? שנית, לעצם העניין: רק לפני חודשים מעטים סערה הארץ כולה בעקבות כתבה ב„כלבוטק", בה נחשפה מדינת ישראל בקלונה בגין התנכרותה לחסידי אומות העולם, שהצילו, תוך סיכון חייהם וחיי בני משפחותיהם, יהודים בתקופת השואה. אנשים יקרים אלו, בני אדם במובן הפשוט והטהור ביותר של המלה, השליכו נפשם מנגד כדי לסייע ליהודים נרדפים — ועשו זאת מתוך כניעה לצו מצפונם בלבד, ללא שום שיקול אחר. חלקם עלו ארצה כדי לחיות עמנו לא רק בעת מצוקה אלא גם בעת רגיעה, וכאן נדונו לחיים עלובים, חיים של מחסור ודלות, כשהממסד מתעלם מהם לחלוטין. רק לאחר פרסום הכתבה התעוררו הגורמים האחראים וכבמטה קסם נמצאו פתרונות מיידיים למצוקתם, ונמצאו גם הדרכים ההולמות לבטא את הוקרת העם והמדינה לפועלם. אמנם מאוחר מדי, אולי גם מעט מדי — אך ללא התערבות כלבוטק גם המעט הזה לא היה נעשה (וח"כ חייקה גרוסמן לוחמת תקופה ארוכה את מלחמתם של חסידי אומות העולם החיים בארץ — אך מה כוחה, כמי שהיתה בין ראשי הפרטיזנים היהודיים לעומת כתבי כלבוטק?).

סוף דבר — האנדרטה סולקה ממקומה לאחר ששה ימים כיון שהסתבר שהמשטרה אינה יכולה להגן עליה מפני משחיתים. אכן סוף „הולם" לפרשה אומללה, שהתערבו בה קהות חושים עם רצון עז לגריפת רווחים פוליטיים קלים, ותוצאותיה — הפוכות בדיוק מן המצופה.

● לתפקיד נציב בתי הסוהר מונה אדם רגיש, חם, בעל אישיות „צבעונית" וכוונות רציניות לשפר את מצב האסירים בארץ — מצב שהוא חרפה לכל הדעות. לאחר תקופה קצרה יחסית הסתבר שאין בכוונות טובות כדי לנהל מערכת כה מסועפת ומורכבת כשירות בתי הסוהר — אלפי אסירים ומאות סוהרים במערכת סגורה וטעונת מתחים. גם מי שלא מצוי אצל הקורה יום יום במערכת זו עמד נדהם נוכח מספר הבריחות — ביניהן של אסירים המוגדרים כמסוכנים לציבור. מבקר המשטרה שחקר תלונות קצינים בשירות מצא שהיו חריגות חמורות בפעולותיו של הנציב לכאורה — המסקנה פשוטה: הנציב חייב להתפטר מתפקידו לא בגלל תכונותיו האישיות אלא בגלל דרך תיפקודו, ובאם אינו עושה כן חייב השר הממונה להפעיל את סמכותו ולפטרו. מה שוב הסתבר שהמציאות מוזרה יותר מכל שמעלה הדמיון: השר הממונה אינו מערער על שום פרט ממימצאי מבקר המשטרה אך טוען שיש לאפשר לנציב להמשיך בתפקידו — כדי שילמד אותו על בוריו; אכן מינהל תקין למופת והגיון צרוף בשיא תפארתם, וכמו להוסיף חטא על פשע באה התבטאותו חסרת הטעם של ח"כ פרץ (כן, יש ח"כ כזה; הוא הוא שביצע עסקת עריקה משורות הליכוד למערך, או שמא להיפך, ומאז נאלם דום), לפיה גם אם אין מכשילים את ה„שחורים" הרי למצער אין עוזרים להם להצליח בתפקידיהם. לאיזו עזרה בדיוק מתכוון הח"כ הנכבד, ומיהם אותם „שחורים" אליהם התכוון? סתם ולא פירש.

מזלנו, ששכלו הישר ותבונתו של מר טויסה עמדו לו ולכולנו והוא לא נשאר אדיש לסערה הציבורית שהתעוררה בעניינו והודיע על התפטרותו משירות בתי הסוהר. הסערה שככה — אך הטעם הרע שהותירה בלב כולנו שריר וקיים ומעלה הרהורים נוגים בדבר טיב השיקולים המנחים את קברניטינו.

● אדם נאשם ברצח בצרפת, ונמלט לישראל; כיון שיש הסכם הסגרה בין צרפת לישראל מתבקשת ישראל להסגירו צרפתה: העניין לכאורה בהיר וברור — אך לא אצלנו; מכיוון שהרוצח הוא יהודי והנרצח ערבי, מתארגנת מיד שדולה מיליטנטית למניעת הסגרת היהודי לידי „מבקשי נפשו" הגויים; ושר המשפטים — עדיין בוחן את העניין, האם היה השר בוחן את הדברים ביתר מהירות אילו הנרצח היה יהודי והרוצח ערבי ישראלי?

אפשר להמשיך ולהביא דוגמאות כהנה וכהנה להחלטות תמוהות שמתקבלות אצלנו, נראה שה„וירוס" תוקף במלוא עצמתו. כאשר נפגע אדם בוירוס מציע לו הרופא מנוחה ושתיית כוסות תה חם (אם לא יועיל לא יזיק, ובעצם זו הצעה הטובה בכל עת, לא דווקא בזמן מחלה); כיון שהמדינה אינה יכולה לשכב לנוח ולגמוע כוסות תה חם, נראה שייטב לכולנו אם נכיר בעובדה שלקינו בוירוס מסוג חדש ושיש ליטול פסק־זמן לבחינה מדוקדקת ויסודית של נהלי השלטון והממשל בכדי לברוק מה בדיוק השתבש והיכן; הרפואה עדיין לא השכילה למצוא תרופה יעילה להדברת הוירוס הביולוגי — אך במישור השכלי, החוק והסדר הם דברים ברורים וידועים וצריך רק לישמם. אם הדברים לא ייעשו במהירות ובחריצות נמצא עצמנו עד מהרה בחברתם הלא נעימה של אותן מדינות אשר פועלות לא מכח החוק אלא על פי חוק הכוח. וכמו שנאמר בעניין אחר: לא מספיק להיות צודק — צריך להיות חכם.

על ביורוקרטיה ועל אספסוף
עדנה רזי
הנזק של „בזק"

בהשוואה למשרד של „בזק" בירושלים נקרא קפקא כמו שלגיה ושבעת הגמדים. בפתח האולם הגדול והארוך יושב פקיד ליד שולחן קטן ומחלק מספרים. משולחנו משתרך תור שאורכו כעשרים מטרים. האנשים בתור ממתינים לשירותם של פקידים הניצבים מאחורי מעקה המחולק לדלפקים. מול כל פקיד כזה מונח מסוף. המסוף הוא החלק הכי מצחיק בסיפור הזה. הוא נראה כמו יצור דמיוני שפלש מכוכב אחר. כדי להשתמש במסוף רצים הפקידים כל רגע לעבר שורה של קופסאות קרטון (כאלה שמקבלים בסופרמרקט), הניצבות בשורה על הרצפה. הם רוכנים על הקופסאות ומפשפשים בהם כדי למצוא את המידע הנחוץ. ברוב המקרים אין הפקידים יודעים לענות על אף שאלה.

לאנשים הצובאים על הדלפק טענות על כלבולים שונים ומשונים שחברת בזק (או כפי שקוראים לה — נזק) עוללה להם: הם מנופפים בדפי החשבון לעבר הפקיד, וזה סופק כפיים. התור הוא כמובן פיקציה גמורה. רק העולים החדשים והערבים ממזרח ירושלים מאמינים בתור הזה. הם עומדים בתור כמו אנגלי הממתין לאוטובוס, ואינם חשים כי התור כלל איננו זז. אף פקיד אינו מבקש את הפתק הוורוד, שאמור להיות המספר שקיבל המנוי. כעשרה אנשים יחד מתנפלים על פקיד אחד והוא אינו שומע איש מהם.

הבעת פניהם של הפקידים מעידה עליהם שהם כבר מעבר ליאוש. הם אפילו לא מנסים ללבוש על פניהם הבעה אחרת. בתוך כל המהומה הזו מחפשים כולם את יוסי. יוסי, כך מסתבר, הוא המנהל. הוא האחראי במקום: לרגע הוא צץ, והכל מתנפלים עליו. יוסי בורח פנימה, לפרוזדורים הפנימיים, והישראלים הוותיקים, המנוסים יותר, רודפים אחריו. יוסי מתחבא באחד החדרים. שנים־עשר ישראלים ערמומיים אורבים לו בחוץ ותופסים אותו ברגע שהוא מגיח מן החדר. יוסי מטפל בבקשותיהם. יוסי, אכן, עושה כמיטב יכולתו. הוא באמת מתרוצץ ולבטח אינו מתבטל. הוא פשוט איננו יכול להשתלט על כל הבלגן הזה.

העולים החדשים והערבים ממשיכים להמתין בנימוס בתור שאיננו זז. במעלית, בדרך החוצה, נראים כל מנויי בזק כמועמדים לבית־החולים לחולי נפש בטלביה, או בכל מקום אחר, תלוי באזור החיוג.

אשקלון במשל

בין שמעון פרס לבין הקהל שמילא את כיכר השלום באשקלון נפלה אי־הבנה גדולה. מספיק קשה היה לאספסוף באשקלון לחיות בעיר שבליבה כיכר הנושאת את השם כיכר השלום. וכאילו לא די בכך, בא עכשיו פרס ורוצה לקרוא לכיכר בשם מוחמד.

האספסוף באשקלון לא אוהב את מוחמד ולא אוהב את השלום. נמאס לו לשמוע במשך שנים ארוכות את מנהיגי מפא"י והמערך, המדברים בשמו ומכריזים כי העם רוצה שלום. האספסוף באשקלון אינו רוצה שלום ואינו מאמין בשלום. האספסוף רוצה להרביץ לערבים ולשרוף את המכוניות שלהם. אלה שבפיהם נישא שם השלום מפריעים לו לעשות פוגרומים. צעקתו של האספסוף בכיכר השלום, שקרא „בגין מלך ישראל", ביטאה געגועים אמיתיים אל המנהיג, שהפסיק את מיתוס רדיפת השלום ובמקום לדבר על אהבת השלום דיבר על אהבת יהודים ואחדות עם־ישראל. האספסוף באשקלון אינו מתגעגע לבגין שחתם על הסכם השלום עם מצרים. הוא מוכן לסלוח לו את חטאו זה. האספסוף מתגעגע לבגין שהציב בראש הפירמידה את אחדות העם במקום את השלום.

סולם הערכים שהציגה מפלגת העבודה לא היה מקובל מעולם על האספסוף. אם אפשר לאתר סיבה אחת עיקרית לשנאתו של האספסוף לשמעון פרס ולמערך, הרי היא נמצאת בעולם הערכים שהם מייצגים. זהו מקור לידתן של ההאשמות על התנשאות המערך. סולם הערכים שהציב המערך היה גבוה מדי. קהל הכיכרות לא התכוון מעולם לטפס על הסולם הזה.

המהפך האמיתי שחולל הליכוד עם עלייתו לשלטון היה בניסורם של השלבים הגבוהים בסולם. הליכוד בנה סולם ערכים לפי מידותיו של העם. לכן הליכוד לא הואשם בהתנשאות. „סכין בגב", „דם יהודי" ו„אחדות העם" דיברו ומדברים אל כל אספסוף באשר הוא. כאשר בגין דיבר על אהבת ישראל הרגיש האספסוף שבגין מדבר עליו ואוהב אותו. הוא ידע כי בגין אוהב גם את האספסוף, כל עוד האספסוף הזה הוא יהודי. זוהי אהבה שכמעט ואינה תלויה בדבר, אהבה ממכרת ומשכרת. לכן האספסוף מתגעגע לבגין.

בעיני האספסוף יש בעולם שני סוגים של ישראלים: ישראלים אוהבי יהודים וישראלים אוהבי ערבים. „אוהב ערבים" הוא אחד מכינויי הגנאי האהובים ביותר על האספסוף. לדעתו, מי שאוהב ערבים לא אוהב יהודים, ולכן הוא אינו אוהב אותם. כאן לא יועילו לפרס הנכר המרוקאי שלו או החאפלות שעשה עם מלך מרוקו. פרס יכול לאכול כל ערב קובה, מעל מסך הטלוויזיה, לעיני כל העם. זה לא יעזור לו. מה זה שווה אם הוא אוהב קובה וגם אוהב את השלום. בגין יכול להמשיך ולאכול גפילטע פיש. כל האוכל הפולני כולו אינו יכול להעיב על הלאומנות הלוהטת המבעבעת מכל משפט היוצא מפיו. האספסוף מאשקלון לא רוצה יפה נפש. הוא רוצה נפש יהודי הומיה, והומיה בקול רם.

העובדה שפרס עשה עצמו לאיש יחסי הציבור של השלום, והעובדה שאיננו מתכוון ברצינות למה שהוא אומר, איננה מנחמת את האספסוף. עובדה זו רק מרגיזה את אנשי השמאל. האספסוף אינו אוהב כשמוכרים את השלום אפילו כמוצר קוסמטי. הדיבורים על השלום מרגיזים אותו. שמעון פרס איננו מבין זאת. אילו היה מבין זאת היה עומר בכיכר השלום ומדבר על דם יהודי. אך היות ואנו עומדים בפתחה של שנה חדשה, שנת הרוטציה, יכול פרס להשאיר את המלאכה ליצחק שמיר. הוא בוודאי יעשה זאת באופן מוצלח ומכל הלב.

משיכות־יתר מפה ומשם
יהודה להב
התאחרות

עין הרע דבקה באותה רשימה. למישמע קורותיה, אפילו אדם רציונלי עלול להיתפס לאמונות מיסטיות. הייתי באמצע כתיבתה, לא סיימתי את הפסוק שהתחלתי לכתוב, כאשר נתקפתי כאבים. הנייר נשאר במכונת־הכתיבה, וכעבור חצי שעה כבר הייתי בבית־החולים. כעבור הזעזוע הראשון טילפנתי מבית־החולים לבנקו. אמרתי לו, ש„כוח עליון" מונע ממני להעביר לו במועד את הרשימה. „אין דבר". אמר לי. „תוכל לשלוח אותה אפילו ביום חמישי בבוקר, ותהיה בריא".

אני הייתי על תקן של חולה, הוא היה על תקן של בריא. הרשימה המשוחזרת שלי הגיעה אליו ביום חמישי בבוקר. כיוון שהוגשה באיחור, קרוב לוודאי שהיתה בין האחרונות בגליון השבת, אותן קרא וערך. היא היתה בין האחרונות, שקרא בחייו. ביום שישי בבוקר, עוד בטרם קיבלתי לידי את „על המשמר", נדהמתי לשמוע בשידורי „גלי צה"ל" על מותו. קשה לתפוס, מה מאוד שבריריים חיי אדם...

וכך, לא הספקתי לומר לו תודה על שהשאיר מקום לרשימתי הרבה מעבר לשעת־האפס המקובלת. ועוד הרבה דברים לא הספקתי לומר לו. אנסה לומר אותם עכשיו, לפחות בחלקם.

בנקו אדר היה עיתונאי אמיתי, כפי שנהוג לומר — בכל רמ"ח אבריו. לפני כמה שבועות הזכיר, כמעט באקראי, שהוא אמור לעבור ניתוח־לב וכי קבע את מועד הניתוח לראשית אוקטובר. אם זכרוני אינו מטעה אותי, הוא סיפר, שדחה את הניתוח במספר שבועות, כדי שיספיק לסיים את עריכת גליון ראש־השנה.

לפני הרבה שנים, בהיותי עיתונאי צעיר, אמר לי עמית ותיק ומנוסה כי העורכים מתחלקים לשני סוגים: הטיפוס המתוסכל, המנסה לתת ביטוי לאישיותו ולנוכחותו, משתמש בעט אדום וגורש בתיקוניו כל רשימה הבאה תחת ידו. אם אין לו דבר אחר לתקן, לכל הפחות הוא משנה את סדר המילים בכל פסוק. לאחר עריכתו (מחשבים עוד לא היו אז) נראית הרשימה כזרועה בפישפשים אדומים. ויש סוג אחר של עורך, הבוטח בעצמו ומשום־כך מכבד גם את הזולת. הוא ממעט בתיקונים, ודווקא משום כך תיקוניו באמת משפרים את הרשימה. מטבע הדברים, בעיתונים מפלגתיים גדול יותר שיעור העורכים בעלי „תסמונת העט האדום". כי מלבד היצר האישי פועל בהם גם הדחף לשמור על „הקו" המפלגתי.

בנקו לא דמה כלל בתכונותיו למה שנהוג לייחס לעורך של עיתון מפלגתי. כאשר הציע לי לכתוב טור שבועי במוסף־השבת שאז התחיל לערוך, סיכמנו את העניין בשיחה של כמה דקות. גם שיחות הטלפון שלנו לא גלשו מעבר לדקה. הכל היה מובן מאליו. הכבוד לאורח מכאן, הכבוד לאכסניה מכאן. הוא היה אדם סובלני מאוד, וידעתי כי אין זו סובלנות בתוקף התפקיד בלבד, אלא גם בתוקף אישיותו. מעולם לא היו לנו דין־ודברים על תוכן הרשימות או על ביטוי כלשהו, מעולם לא ניסה לחולל בהן שינויים, לא במישרין ולא בעקיפין, באמצעות טענות על חוסר מקום, קיצורים הכרחיים וכיוצא בזה; מצד שני, לי לא היו מעולם טענות על עריכתו, שתמיד רק היטיבה איתי. בנקו ידע, שאישיותו של המחבר מתבטאת גם בתוכן וגם בסגנון ומעולם לא נגע בהם לרעה. הרבה פעמים התכוונתי לומר לו, כי אשרי הכותב, הנקלע לידיו של עורך כמוהו — אלא שהיחסים בינינו היו כל כך עניניים, עד שכאילו לא הותירו מרחב לאמירת דברי־הערכה אישיים. נדמה לי, כי בעומק ליבו גם האדם המסוגר והקשוח ביותר רווה נחת מדברי הערכה וחיבה. ועכשיו כבר מאוחר.

הרבה זמן אני מודע לסיום של התאחרות זו, ובשבוע שעבר רדף אותי ביתר־שאת. הסיום הזה. מן המוות אין מנוס. אבל העולם היה יותר יפה (ונהיה צנועים ונאמר: יותר נסבל), לו שמע כל אדם, בעודנו בחיים, לפחות חלק מן הדברים, הנאמרים עליו אחרי מותו.

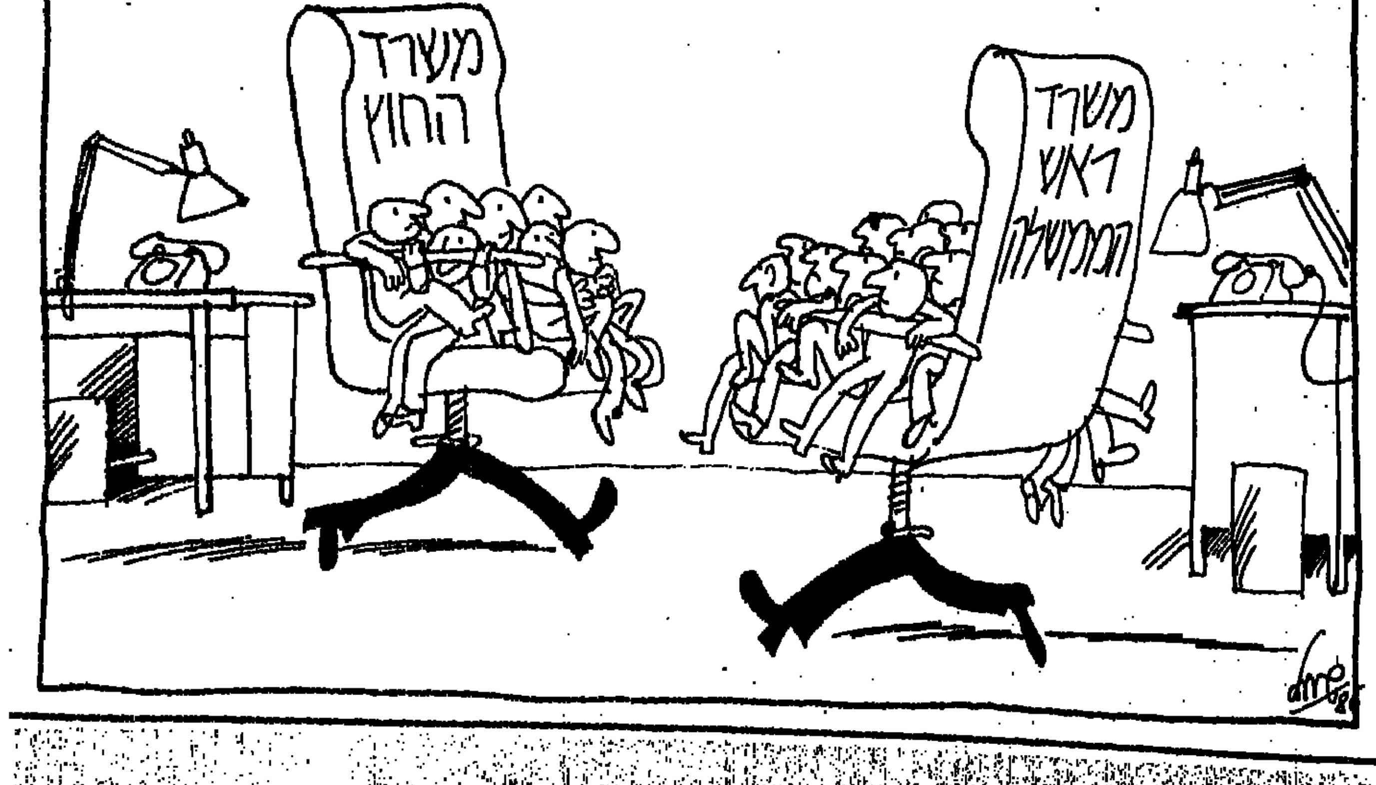

דוד ארן
מסביב לעולם

● להיט חדש בעסקי הביטוח בבריטניה

חילוץ בני־אדם מידי חוטפים ומו"מ על תביעות כופר נהפכו לעסק גדול בבריטניה. יותר ויותר חברות פרטיות מעסיקות יועצים כדי להגן על עובדיהן מפני חטיפה ומעשי טרור, ורוכשות פוליסות־ביטוח לשם כיסוי הוצאות אפשריות על כופר.

חברות בריטיות רואות בכך שוק־ייצוא מכניס חדש, ואילו פוליטיקאים ומשטרות במדינות שונות מתלוננים כי המומחים לענייני חטיפה מקשים על משימת המשטרה על־ידי ניהול מו"מ ישיר עם החוטפים. יתרה מזו — הם אומרים — „ביטוח חטיפה וכופר", כפי שהוא נקרא בענף, אך מחמיר את המצב, בהבטיחו לחוטפים שלל בטוח.

„עצם קיומן של חברות כאלו מעודד חוטפים ואירגונים צבאיים בלתי־חוקיים", אמר ג'ון יום, מנהיג המפלגה הסוציאל־דמוקראטית של צפון־אירלנד, הקאתולית ברובה: „אם האנשים הללו יבינו כי לא יקבלו כסף, לא יבצעו את הפשעים הללו".

מדינות אחרות, שנפגעו מאז שנות ה־70 על־ידי גל של חטיפות, שותפות לדאגתם של הבריטים, שכן גם הן נאלצו לטפל בבעיית הביטוח בפני חטיפות. מדינות כאיטליה ואירלנד, שתיהן בעלות היסטוריה עשירה של חטיפות סנסאציוניות, אסרו על חברות הביטוח למכור פוליסות נגד חטיפה, וקראו למדינות האחרות לנקוט צעדים דומים.

שני שלישים מן הביטוח נגד חטיפות בעולם נעשים על־ידי חברת „לויד" בלונדון. „קונטרול ריסקס גרופ בע"מ", החברה הלונדונית הראשית לייעוץ בענייני חטיפות, מעסיקה צוות של 10 מומחים, שהוכשרו בטיפול במקרי חטיפה ונסיונות להשיג כופר. החברה טיפלה ב־12 השנים האחרונות ב־180 מקרי חטיפה, אמרה לכתב „רויטר" דוברת החברה. לדבריה, יעצה החברה בתביעות כופר בסך 697 מיליון דולר, והצליחה להפחית את הסכום הזה ל־109 מיליון דולר.

דייל קמפבל־סיוורס, חבר הפרלמנט הבריטי מטעם הלייבור, דרש מן התובע הכללי, סר מייקל הייוורס, לפתוח בהליכים משפטיים נגד חברות „קונטרול ריסקס" ו„קאסידי־דייוויס בע"מ" — שתיהן חברות־בת של „לויד" העוסקות בביטוח מפני כופר — על עבירה על החוק למניעת טירור. חוק זה אוסר על בריטים לתת כסף, או להניע אחרים לתת כסף, למעורבים במעשי טרור.

„ביטוח מפני חטיפות מעודד את הצבא הרפובליקני האירי (איר"א) לחטוף בני־אדם. אני מתנגד לתשלום מיליוני לי"ש לאיר"א", אמר קמפבל־סיוורס. ממשלתה של אירלנד, אשר בה תשלום כופר הוא בלתי־חוקי, מאיצה זה שנים בבריטניה להוציא את שתי החברות הללו אל מחוץ לחוק.

ואולם, שום ארץ יחידה אין בכוחה לטפל בבעיית תשלום־כופר. חברות רב־לאומיות, למשל, מסוגלות לשלם את הכופר בארץ זרה. שלטונות בריטניה חושדים, כי כך אירע בפרשת חטיפתו של פקיד הסופרמארקט האירלנדי דון טיידי על־ידי איר"א ב־1983. משטרת אירלנד חשדה כי לחוטפים שולם כופר מחוץ לאירלנד, אחרי שיחרור האיש, אך הדבר לא הוכח מעולם.

שר־הפנים הבריטי, דגלס הורד, אמר לא־מכבר לחברי פרלמנט, כי הוא יזום מגע עם שרי השוק האירופי המשותף כדי לברר אפשרות לבלימה משותפת של תשלומי כופר. אולם, לדעת פוליטיקאים בלונדון, הביטוח נגד חטיפות הוא עסק גדול מכדי שניתן יהיה לאוסרו בנקל. אחד מן הפוליטיקאים אמר, כי העסקים הללו, המכניסים מיליונים רבים, פשוט יעברו למקום אחר. לחברת „לויד" בלונדון, שהיא חלוצה בתחום הזה, מכניסים ביטוחי החטיפות מדי שנה פרמיות בסך 40 מיליוני דולר.

עסקי ביטוח חטיפות החלו לשגשג בשנות ה־70, אך „לויד" העלתה את הרעיון כבר ב־1933, בעקבות החטיפה ורצח תינוקו של הטייס צ'ארלס לינדברג, האדם הראשון אשר חצה את האוקיינוס האטלאנטי במטוס.

חברות הביטוח קובעות שורת תנאים כדי למנוע הונאה ועידוד החוטפים. אסור לקורבן לגלות לחוטפים כי הוא מבוטח נגד חטיפה: יש להודיע על המקרה למשטרה מייד אחרי החטיפה. ואת הכופר יש לשלם מכיס של המבוטח. ורק אחר־כך הוא יוחזר על־ידי חברת הביטוח.

קאטלין קאלו, רויטר

● רב־מכר: תמונתו של נלסון מאנדלה

מאז 1964, כאשר הוטל על מנהיג הקונגרס האפריקני הלאומי, שנידון למאסר עולם, החרם הידוע־לשמצה, אסור לפרסם בדרום־אפריקה את תמונתו. רוב השחורים הצעירים, המעריצים את האסיר בכלא פולסמור, אפילו אינם יודעים כיצד נראה האליל שלהם. והנה, לא־מכבר הוסר החרם הלכה־למעשה. בחוברת תעמולה של משרד האינפורמציה הממלכתי, (שמבחינות אחרות איננה ראויה לציון), „שיחות עם הקונגרס האמריקני הלאומי", הודפס צילום של מאנדלה באישורו של מנהל הכלא הדרום־אפריקני. החוברת נהפכה, על אף תוכנה, לרב־מכר בקרב הרוב השחור של המדינה.

● צנזורה על עיתונים זרים בסינגאפור

הפרלמנט של סינגאפור קיבל חוק מביש. מעתה ניתן באורח חוקי לגמרי למנוע הפצה של עיתונים זרים, המציגים את מדינת־העיר הזאת, שבדרום־מזרח אסיה, באור שלילי. „החוק על עיתונים ובתי־דפוס" מתיר בדיקה של דבר דואר ומיטען של נוסעים, ואוסר מנוי על עיתונים בלתי־רצויים.

כתבת „פאר איסטרן אקונומיק ריוויו" בפקין, מארי לי, שהיא ילידת סינגאפור, תקפה כבר לפני שנתיים את „עיתונות־החצר" של סינגאפור, וקראה לראש ממשלת סינגאפור, לי קואן יו: „אנא, הקל על אחיזת החנק שלך, ותוך 25 שנים ייהפך האי לעיר־גנים אמיתית, אשר בה יפרחו מאה פרחים ויותר — אחדים מהם פראיים, אך רובם יפים להפליא.

כפי שמתברר היתה פנייה זו לשווא. במקום להניח למאה פרחים לפרוח, עובר ראש הממשלה המחמיר במזמרה בגן העיתונות, וגוזם את כל הצמחים עד לגודל הרצוי...

השכלה משפטית לפוליטביורו

סין אמורה ליהפך למודרנית ופתוחה כלפי העולם. כך רוצה המפלגה הקומוניסטית. כנאמנה היא עושה את מאזן ההצלחות, אך גם אינה מעלימה את ה„גרעונות". ועם ה„גרעונות" הללו נמנה אי־הבטחון המשפטי הכללי — נגע עתיק יומין, שעתה יש לעקרו מן השורש.

המפלגה כולה נקראה ללמוד את החוקים. אפילו היידע המשפטני בצמרת המפלגה והממשלה לוקה עדיין בחסר. כדי לעזור לשים קץ למצב־ביש זה, אירגן הוועד המרכזי סמינארים ל„חברים ראשיים". כמעט מחצית חברי הפוליטביורו התכנסו לא־מכבר כדי להאזין להרצאה בת שעתיים של פרופ' סון גואו־הואה, מומחה למשפטים באוניברסיטה הסינית העממית, על הנושא: „תפקיד הסדר המשפטי במארקסיזם". האישיות רמת המעלה ביותר מן המשתתפים היה מזכ"ל הוועד המרכזי, הו יאו באנג.

ראש המפלגה, שבעצמו היה קורבן מהפכת התרבות של מאו טסה־טונג, ידע על מה הוא מדבר, כאשר התריע מול החברים הנוכחים „עלינו לפעול לא רק על־פי מדיניות המפלגה, אלא גם על־פי החוקים"...

● לקח לשר זימבאבווי

היחסים בין ארה"ב לזימבאבווה הגיעו לא מכבר לכלל קרע גלוי: בקבלת־פנים בשגרירות ארה"ב בהאראה יצא שר־הספורט של זימבאבווה, דיוויד קאריאמאזירה, בהתקפה רבה נגד המדיניות האמריקנית כלפי דרום אפריקה, עד שהנשיא לשעבר ג'ימי קארטר — אשר היה באותה שעה אורח בארץ הזאת — קם ברוגז ועזב את האולם. גם אורחים מאורחי זימבאבווה הריעו לתגובה זו מצדו של קארטר. ככלות הכול דווקא האמריקני הזה לא היה ראוי לנאום־שטנה כזה: הוא עשה, בהיותו נשיא, שירות רב לזימבאבווה במו"מ על עצמאותה.

לשר הזימבאבווי ניתן לקח. מאחר שלוושינגטון לא הגיעה התנצלות כלשהי על התנהגותו, הפסיק המימשל האמריקני את סיוע הפיתוח לזימבאבווה. אכן, מכה רבת השפעה עד־כה רוב סיוע־החוץ לזימבאבווה הגיע מארה"ב.

מתוך „אספקלריית חוץ", „די צייט", המבורג

גלויות תל־אביביות
משה בן־שאול

הבזבוז הנוראי

יש לי הרגשה של בזבוז נוראי. הנה, ראש השנה חלף עבר. ניצני הגשם נראו בארץ וקול התור נעלם כשם שבא. אנחנו עומדים בפני יום הדין הנורא של „כל נדרי ואסרי", היום שבו יעמדו בבתי־הכנסת, מעוטפי סליחות. אפילו חוטאים וכופרים של כל השנה ויבקשו איזושהי מחילה, יריחו כמה טיפות ולדיאן מפאת הצום, ימלמלו בקרב מכריהם הברוקים שבעצם הם צמים בשל המסורת המשפחתית, או, אולי, משום שאין זה מזיק, מבחינה דיאטטית כמובן לצום יום בשנה — ואילו אני, לא־כלום.

הרגשה של בזבוז נוראי. יושב בביתי התל־אביבי המוגן, וכך, למרות המקצוע, למרות ותק הכתיבה, למרות שפה ושם כבר הבעתי דעה זו או אחרת, למשל בענייני כופרים וצדיקים, שירה ופרוזה, תרגום ומקור, כלכלה וקלקלה, אחדות העם והלחם האחיד, השקאה והשקעה, מוזן סיני ופלאפל לאומי, למרות כל השנים והמאמצים, הרגישות והתבונה, הנסיון והתושיה, ואל נשכח את רצינות הגישה, למרות כל אלה — איש לא ניגש אלי באופן רשמי וביקש ממני אף לא סיכומצ'יק זעיר עם סיומה של תשמ"ו. לא שותפתי במשאל כלשהו, לא שאלו לדעתי לגבי האירועים הגדולים והקטנים, לא חקרוני איזה ספר היה הטוב ביותר בעיניי, מי היתה זמרת השנה שלי ומי, לדעתי, היה הרקוב של השנה בתחום השחיתות הספרותית המזומרת.

ממש הרגשה של בזבוז.

משום כך אמרתי בלבי כשם ששנו רבותינו: „אם אין אני לי — מי לי. וכשאני לעצמי, אני בכל־זאת לעצמי", והחלטתי לערוך סיכום פרטי, לא עדכני ולא באטיה, לא תל־אביבי ולא ירושלמי. אם לא שואלים אותי הגדולים — אז למה אני מוכרח לדייק?

בהתחלה רציתי לעבוד בשיטת הניקוד והציונים, אבל זה לא הלך וגם לא רציתי לנהל את החיים שלי בשיטת „העולם הזה". גם כשנסיתי לעבוד בשיטת הנושאים הקטנים שהעסיקו את האנשים הקטנים העוסקים ברכילויות הקטנות (של בית־המשפט, כמובן. יערי את גרנות, כמובן, וכו') ראיתי שכבר הקדימו אותי. עשו את הנפילה של השנה, הפריצה של השנה („חדשות", או אולי „העיר"?).

ראיתם? באמת לא מוכרחים לדייק.

ובכן, הפשלתי שרוולים. השאלה הראשונה נזרקה לחלל האויר ונתקעה בין כירסום של פתית אחד והפאכאן של פורה. התשובה לא איחרה לבוא:

„...ריסון האינפלאציה! מה פתאום. בדקתי את לוקש המשכורת וראיתי שלמרות השקל החדש, למרות הסכמי העובד־מעביד וההעלאה של כמה אחוזים בשל התאוששות המשק, למרות ירידת המדד לא הצלחתי לחסום את שור האוברדראפט ברישו להיפך.

— צ'רנוביל. האירוע העולמי של האנושות בשנת תשמ"ו. קפצתי ממקומי.

— כן. אבל זו לא חכמה. א. כל הנשאלים הרשמיים ענו ואמרו: צ'רנוביל. ב. מה זה אומר לגבי?

אני צריך להיות ישראלי יותר, מקומי, עכשווי, ספציפי. לעסוק באירועי השנה הבולטים, לפיכך, ההגון ביותר: שיטת האילימינאציה. למחוק את המיותר. מחקתי אם כן לפי הסדר את צ'רנוביל, גורבצ'וב, יעקב אגם, עיין ערך אהבה (אני בעמוד 50 וקשה לי לזוז), פרשת בלאס, פרשת השב"כ (כולם אמרו), פרשת ד"ר בורג (מה זה נוגע לי?), פרשת פוסטר־מריה והצבע השחור, שירו של גבי דניאל באגרא 2 (את מי זה מעניין?), מפלס הכנרת, מכונת הכביסה החדשה שקנינו בשלושה תשלומים (מחקתי, אף־על־פי שאירוע התשלומים הוא הנפוץ במחוזותינו), הסרט „לחם" (הוא אמנם זכה בפרס איטליה אבל לא אהבתי את הסוף. איש לא מת מרעב בארץ הזאת... ראה הילדה מבית־שאן)...

מחקתי ומחקתי ומחקתי. ולבסוף נשארתי עם ציפור אחת ביד. ריטה. איזה אירוע מה היינו עושים בלי ריטה? האם היינו צריכים להמציא אותה אחרי הריב הדרוני (קראתי ב„לאשה" אצל רופא השיניים) בין עופרה וירדנה?

אלא שאני אדם רציני. איך אשאר אחרי ככלות הכל עם ציפור מסוג זה בידי? הרי לא גבירתנו הנאוה היא האירוע בה' הידיעה של שנת תשמ"ו. ומה עם השב"כ, והדין־צדק, וצ'רנוביל, וריסון האינפלאציה, וביצוע הרוטאציה ושעון הקיץ?

ריטה יקירתי — את מחוקה.

רק עתה, כשנותרתי עם דף שכולו מחיקות נוכחתי לדעת שבעצם, טוב שלא נשאלתי. מה לי ולשואלים? מה לי ולמשאלים? ותסלחו לי, מי מבוזבז אני, או הם?

בעריכת יעל לוטן
עורך משנה אילן שיינפלד

דפים לספרות

דוד ארן

התום והאימה

עוד על „עיין: ערך אהבה"

לפני חודשים אחדים פירסם גיורא לשם, ב„דפים לספרות", מאמר מקיף על ספרו של דוד גרוסמן, „עיין: ערך אהבה". מאמר, שהוא כמעט כולו שלילה. איני יכול לטעון זאת בוודאות, אך נדמה לי, כי גישתו השלילית של המבקר היתה מושפעת, לפחות במידת־מה, מנסיבות הופעתו של הספר. אכן, לפחות על עצמי אני יכול להעיד, כי הפירסומת שקדמה להופעת הספר — שליחת עותקים ממנו למבקרים „מובחרים" בטרם הופעתו וכדומה — עשתה עלי רושם קשה. אני סולד ממיסחורה הגמור של הספרות, אף־כי עלי להודות שכתיבה ספרותית היא, בין היתר, גם מקור־פרנסה, ושהמו"לות, אפילו עוסקים בה פרופסורים לספרות, היא ענף עיסקי. עם זאת, מו"ל טוב, לדעתי, הוא זה הדואג, מלבד לתפוצת הספרים שהוא מוציא, גם לערכים ומקיים ערכים מסויימים.

ואולם, למזלי החלטתי לקרוא, לפני קריאת סיפרו האחרון של גרוסמן, את „חיוך הגדי": לבושתי עלי להודות, כי עד אז לא קראתי דבר מפרי עטו של גרוסמן. ניגשתי אל הספר בחשדנות, ובין היתר בחנתי תחילה כמעט כל דימוי, פן תתגלה בו מלאכותיות, אך בסופו־של־דבר נכבשתי, וכפי שעוד יתברר, ספר זה עזר לי להבין את המחבר ואת „עיין: ערך אהבה".

גיורא לשם מאשים את גרוסמן (לפחות בנוגע לספרו האחרון) ב„סיפרותיות" — בדור שלי היו מדברים על „ליטראטורה" ומכנים מחברים בעלי גישה כזו „ליטראטים". ואולם, גיורא לשם עצמו עושה, לדעתי, בתחום הביקורת הספרותית, משהו דומה מאוד ל„ליטראטורה". ברוב למדנות הוא מתפלסף על הזיקה להיסטוריה, על העיצוב האמנותי (האמיתי והכוזב) של ההיסטוריה, ומביא סימוכין לטענותיו ממבקרי ספרות של עמים אחרים. כן מרבה הוא לדבר על מיתוסים (האופנה הגדולה במדע הספרות של ימינו, כאילו המיתוסים הם יסוד־מסד להתנהגות האנושית ולא ביטוי — ראשוני — לבעיות הקיום האנושי ויסודות נפש־האדם הבאות לידי ביטוי — דהיינו: עיצוב ופורקן כאחד — באמנות), והופך את „ילדי הלב" בספרו של גרוסמן למעין אבירי „השולחן העגול של המלך ארתור". בעוד שהם דומים, לאמיתו־של־דבר, לחבורת „חסמבה" או לחבורות ילדים של סיפורי ילדים טובים יותר, הלוחמות למטרות צודקות נגד הרשעים ויכולות להם. ואולי מהווים את ה„אמת" הפרוזאית של אגדות האבירים, ביניהם אלה של אבירי ה„גראל".

גרוסמן ושולץ

לשם מצטרף לדעתו של פרופ' גרשון שקד, שגישתו אל הספר היא בדרך־כלל חיובית, לפיה החלק „ברונו" ב„עיין: ערך אהבה" אינו משתלב במיכלול הספר באורח אורגאני. ואכן, רוב קוראי הספר, עימם שוחחתי ואשר נהנו הנאה רבה מן הסיפור על מומיק הילד, „נשברו" בחלק זה והפסיקו את הקריאה. ואכן, ייתכן כי יש כאן מישגה, האופייני לסיפורת מודרניסטית. אך מוגבר שבעתיים. כדי להסביר את דברי, עליי לחזור אל „חיוך הגדי": בהמשך הסיפור הזה נאמרים דברים המסתברים רק לאחר־מכן. הספר חוזר שוב ושוב אל כשלונה של שוש הפסיכולוגית, אשתו של גיבור הספר, בעל „חיוך הגדי", אורי, שהתנהגותה כלפי אחד מן הנערים העבריינים, שהיא מטפלת בהם, גרמה להתאבדותו. שיטתה היא לגלות „גרעין של אהבה" בנפשם של מטופליה ולפתחו, כדי להתגבר על אטימותם. רק לקראת סוף הספר נודע לנו, כי כישלון זה בא לידי ביטוי בהסיכת „האהבה הטיפולית" ליחסי־מין ממש, שלאחריהם היא דוחה את הנער. אולם, אנו יכולים לנחש כבר קודם־לכן מה שיתרחש והניחוש הוא אחד ממקורות ההנאה מיצירות אמנות מודרניסטיות (בעיקר בתחום השירה והאמנות הפלאסטית, אך גם בסיפורת). ואילו איזכור „סיפור אריוסטי" לגבי ה„ריאליסט" בספר הנרון, קצמן, אינו מאפשר ניחוש כלשהו — עד שקצמן עצמו מספר את קורותיו, כילד, בתקופת השואה: הוריו והוא הסתתרו בבור, ואביו הפרופסור, שכתב חיבור על אחת מיצירותיו של המשורר האיטלקי הרנסאנסי אריוסטו, ושחיבורו אבד. שינן לילד, שלא יכול היה להבין את תוכנו של החיבור אך זכרונו היה רענן, את נוסח החיבור שאמר להוציאו לאור כעבור זעם.

לכאורה, זוהי דוגמה טובה לתיזה של הפסיכיאטר האוסטרי, ויקטור פראנקל, בספרו „האדם מחפש משמעות", שזכה לפופולאריות רבה בקרב ילידי הארץ, ואשר תמונתו היתה תלויה במשרדה של שוש הפסיכולוגית. אולם, דומני כי כאן יש רמז לכישלון נוסף של הפסיכולוגיה של שוש: דעתו של האב השתבשה לאחר השואה, והוא לא הוציא את ספרו לאור. אכן, „המשמעות" של פראנקל, ושל ה„לוגותראפיה" שלו, מתגלגלת כאן בהיפוכה. מצוי כאן לפחות חוט אחד הנמשך אל „עיין: ערך אהבה": כישלון המאמצים לגבור על האימה.

גם ברונו של גרוסמן נכשל במאמצים כאלה. אך בטרם נעמוד על כישלון זה עלינו להרגיש, כי הרמזים בחלק זה בספרו האחרון של גרוסמן כלל אינם מתפרשים לקורא — אלא אם כן קרא את סיפוריו של הסופר היהודי־פולני שמדובר בו, ברונו שולץ, ואז מתבררת לו מלוא השפעתו של שולץ על גרוסמן וחשיבותו לגביו. גרוסמן רומז ל„עידן הגאונות של ברונו", ואכן מצוי בין סיפורי שולץ אחד בשם „עידן הגאונות", בו מתואר, בצורה פאנטאסטית, כרגיל, פרץ היצירה של הילד יוסף (הלא הוא שולץ), המתחיל לצייר אין־סוף ציורים של ציפורים שונות, ויותר מזה — משונות. ואולם, חשוב עוד יותר לגבי הבנת הקשר בין שולץ וגרוסמן הוא „עידן הגאונות" של אבי הסופר, שנטרפת עליו דעתו והוא מפתח תיאוריה תמהונית בדבר בריאת עולם אחר, על־ידי בורא („דמיורג") שני. הבורא יצורים, החיים רק זמן קצר, ועל־כן יש להם רק איברים בודדים, למילוי תפקידים ייחודיים, — או יצורים דמויי מאנקינים.

כאן הקשר לגרוסמן ברור: ראשיתו בתימהונות, המאפשרת לאב לגבור ב„רוח האמנות" על העולם המשעמם והמשמים. גיבוריו של גרוסמן גם הם, רובם־ככולם, תימהונים, וכאשר הם מצטרפים אל „ילדי הלב" הם מכונים — כיתר ילדי הלב — „אמנים". ושנית, בריאת העולם השניה של אבי־שולץ חוזרת בסיפור הקצר, אשר בו משחזר גרוסמן, כביכול, את הרומן „המשיח", ששולץ תיכנן לכותבו ולא כתב, ושעל תוכנו לא ידוע מאומה: המשיח בא, רכוב על חמור לבן — כיאות — אל כיכר העיר, ששולץ כה מרבה לתארה בסיפוריו, וכאילו בורא את בני־האדם מחדש: הוא נוטל מהם את הזיכרון, כך שהם נותרים אך עם מקוריותם היוצרת, והיחסים ביניהם נעשים ספונטאניים ואמיתיים. דורתו של ברונו, שאין בה מאומה כן המקוריות, פשוט מתפוגגת וגם לעניין הזיכרון ולאי־הזיכרון מצויים רמזים אצל שולץ.

מוטיב חוסר־המנוס

ההבדל בין שולץ ובין גרוסמן איננו רק בשיפעת הפיוטיות אצל הסופר היהודי־פולני, הנעדרת ביצירתו של גרוסמן, אלא גם בעובדה, שה„אמנות" אצל שולץ עומדת מול עולם משמים־משעמם, ואילו אצל גרוסמן היא ניצבת מול עולם של אימה, אימת הקיום היהודי (והאנושי בכללו), המגיעה לשיאה בשואה, אך קיימת גם בסיכסוך היהודי־ערבי, שההתמודדות עמו עומדת במרכז הספר „חיוך הגדי".

„חיוך הגדי" של גיבור הרומאן, אורי — ביטוי לתכונתו — מצביע על היסוד בהתמודדות הזאת. תמים שבעתיים הוא הרועה הערבי חילמי, המכוער, החריג והמתבודד, בני כפרו משיאים לו את כל הבנות אשר פגעו ב„כבוד המשפחה". והוא בורא לעצמו ביוגראפיה מפוארת הכוללת אב גיבור־ציד. נערה יפהפיה הברוכה אחריו, וידיד נזיר נוצרי־אורתודוקסי, המשמש כיועצו. עוד יותר מאורי, חילמי הוא בן־דמותו של מומיק ב„עיין: ערך אהבה". שאף הוא מכוער ותמהוני, ובורא מלבו את „ארץ שם" (בני סביבתו אינם אומרים לעולם „פולין", כשמדובר על גיא־ההריגה של השואה. אלא „שם") ואפילו הופך את סיוטי הלילה של אביו, על מה שקרה לו בשואה, לעלילות גבורה, ומבקש על־ידי גידול בעלי־חיים בבריכה מלא גרוטאות (נזכור את החדרים מלאי הגרוטאות בסיפוריו של שולץ) להכריח את „החיה הנאצית" לצאת ממאורתה.

הזכרנו את כישלונה של שוש — ב„חיוך הגדי" — בריפוי על־ידי גילוי ניצוץ־של־אהבה בנפשם של מטופליה. ויה־הנו את הדימוי על כישלון שיטתו של פראנקל. הנערץ עליה, בסיפורו של קצמן על קורותיו בשואה ולאחריה. הקשר ל„עיין: ערך אהבה" הוא כפול כאן: השואה והכישלון. בקטע באחד הסיפורים לילדים של אנשל ואסרמן — שהוא עתה סנילי ומילמוליו נראים למומיק־שלנה דמגוגר כסימן לאובדן כל לשון נוכח האימה, הראשית הבאה. ושימויק מוצאו במירחף — בסיפור על „ילדי הלב". המנסים לבלוט אינדיאני וארכני מרדיפות על־ידי טיסה אל הירח. אך שם הם מוצאים למרבה פלצותם...

כאן נקטע הסיפור, ואנו נישארים שמצאו שם מצב שאינו טוב מזה על כדור־הארץ, ומכאן שאין מנוס מאימי הקיום האנושי.

אגב, הוד נוסף מיוחד ב„חיוך הגדי" אל „עיין: ערך אהבה" בין הכישלון של שוש להשתמש באהבה כבאמצעי ובין דבריה של איילה, אהובתו של הסופר שלבה, שהגאולה היא באהבה של ממש ולא ב„עיין: ערך אהבה"...

המוטיב של חוסר המנוס מצוי גם בחלק „ברונו" בספרו האחרון של גרוסמן, דוגמה, שלעה בנערותו נהפך לכופר. בורה התאבדות של הסופר שולץ הנערץ עליו. כמו על יוצרו גרוסמן. לשם־כך נכנס ברונו אל הים. אך הוא איננו מת. אלא מצטרף אל להקה של דגי סלמון ולבסוף נהפך אף־הוא לדג מסוג זה. בכך הוא בורח מן היבשה, שהשימנון המשלש שלה התגלגל בזוועה.

כאן אני ערים לניתולוגיה, שהיא לפרקים פאתטית ואף פיוטית, ולפרקים אירונית, והקשורה דווקא להיפוכה. אם לבנות כך את דמות ראשה המלבת את הים והים אצל גרוסמן עניין נהבה, כמו בכניה ליבינות אירופיות. והוא כותב אף, בין השאר, „ים צפונית": אך נזכור שבתורה האיבולוציה הים הוא „אם כל חי" — אורית לשלילה הסופר, כי אפן הזיים היה עלייתם על היבשה. ובכך — רקיבית הודעה. והנה, ברונו נהפך דווקא לסלמון, אותו דג העולה לבכוף בין הים אל הנהרות ומפלי המים של היבשה, כדי להתרבות שם. ועם דילמת המלאכה הזאת ונכנידים רבים עוד לפניה הוא בת מאפסית ביהות. אכן — ההורה אל הים היא בנתינת כישלון.

„ברונו" ו„דג הפוט"

כאן הכוקים ליהוד את היניר על הווירטואוזיות הלשונית

(סוף בעמ' 21)

איתן קלינסקי

◇

אֱלֹהִים,
לוּ הָיִיתָ שׁוֹעֶה
לְמִנְחָתוֹ שֶׁל קַיִן
קָרְבָּנֵנוּ הָיָה מִפְּרִי הָאֲדָמָה —
קָרְבַּן יָרָק
קָרְבַּן חַיִּים וּצְמִיחָה.
אֲבָל אַתָּה הוּא זֶה שֶׁשָּׁעִיתָ
לְמִנְחָתוֹ שֶׁל הֶבֶל
וְקָרְבָּנֵנוּ עַד הַיּוֹם
מִן הַבָּשָׂר וּמִן הַדָּם —
קָרְבַּן אָדָם
קָרְבַּן שְׁכוֹל וְאַלְמוֹן.

◇

בֵּין קַנָּאֵי הַסַּיְפָא
וּבֵין נְבִיאֵי הַסִּפְרָא
בִּימֵי הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן,
יָדָם שֶׁל קַנָּאֵי הַסַּיְפָא
הָיְתָה עַל הָעֶלְיוֹנָה —
וְהַבַּיִת הָרִאשׁוֹן קָרַס.

בֵּין קַנָּאֵי הַסַּיְפָא
וּבֵין תַּנָּאֵי הַסִּפְרָא
בִּימֵי הַבַּיִת הַשֵּׁנִי,
יָדָם שֶׁל קַנָּאֵי הַסַּיְפָא
הָיְתָה עַל הָעֶלְיוֹנָה —
וְהַבַּיִת הַשֵּׁנִי קָרַס.

בֵּין קַנָּאֵי הַסַּיְפָא
וּבֵין אוֹצְרֵי רוּחַ
הַנָּבִיא וְהַתַּנָּא
מִצְטוֹפְפוֹת אַבְנֵי הַבַּיִת הַשְּׁלִישִׁי
נוֹשְׂאוֹת יְדֵיהֶן לַמָּרוֹם
רוֹחֲשׁוֹת תְּפִלָּה יוֹקֶדֶת —
שֶׁהַפַּעַם הַבַּיִת לֹא יִקְרֹס.

דְּיוֹקָן

דֶּרֶךְ דְּיוֹקָן אֲבִי סָבוֹ הַפּוֹלָנִי
אֲנִי לוֹמֶדֶת לְהַבִּיט
בְּעֵינֵי הָאִישׁ הֶחָדָשׁ שֶׁלִּי
רָהוּט כָּבֵד מְסֻגְנָן
מַרְאוֹת אֵין־פַּחַד לְאֹרֶךְ הַקִּיר
אִשָּׁה מִמּוֹצָא מִזְרָחִי נֶעְלָם וְעָקוּר
לָרִאשׁוֹנָה יָדֶיהָ חֲלָקוֹת, יְבֵשׁוֹת
מִשְׁתַּקֶּפֶת שָׁם
בְּחֻצְפָּה לֹא מְבַטֶּלֶת
פִּרְחֵי שָׂרֶיהָ הַיָּם־תִּיכוֹנִיִּים
בְּאַגַרְטַל חַרְסִינָה קָרִיר
נִפְלָאִים.

לאה איני

פְּתָחִים

„רֶגַע
גַּם אִילוּ פְּתָחִים
כִּי הַחַלּוֹן עֲדֵן הַדֶּלֶת
הַיְּרַקּוֹנִים עַל הַבִּפְתָּן
שְׁקֵטִים הַלַּיְלָה
לְשׁוֹנוֹת שׁוֹכְנִים וְעֵינֵי אַוָּז
לְהָאִיר דַּרְכִּי
מִבַּעַר לַחוּצוֹת תִּמְצָא
שַׁעֲרֵי הַתַּפּוּחַ כֶּבַע לְגוּפֵי הָרְחוֹב
הַמַּכְתִּין בִּכְשָׁפָיו
גַּם אִילוּ פְּתָחִים
קָפַץ בַּעֲדָם כְּאִלּוּ הָיוּ
גִּלְגַּל גּוֹרָלִי, שַׁעַר בֵּיתִי הַיָּשָׁן
הַיְּרַקּוֹנִים שְׁקֵטִים הַלַּיְלָה
שְׁטוּחִים לְמַרְאִית עַיִן
עַל כֻּתָּנְתִּי.

ספרות, בידור, פוליטיקה

ראיון עם הסופר יצחק בשביס־זינגר
ראיין: ריצ'רד בורגין. תרגם: ישראל זמיר

ריצ'רד בורגין — סארטר פעם אמר שספרות תחליף את הדת. תמהני, מהי דעתך על השקפה זו?

זינגר — תגובתי: ספרות לעולם לא תחליף דת.

בורגין — סארטר טוען זאת בספרו — "Being and Nothigness": "מבצעו של האדם, במאה העשרים, להיות אלוהים". וכו'.

זינגר — אני סבור שזו טעות מוחלטת. ספרות לא עשתה דבר למען האנושות, שניתן להשוותה לדת — שאנשים חיו ומתו למענה. טול את העם היהודי, שהתקיים במשך אלפי שנים בתנאים נוראים, כיוון שהאמין באלוהים, בהשגחה־עליונה ובעולם הבא. מהו חלקה של ספרות שנוכל להשוותה לאמונה? מהי תרומתם של רומאנים? הללו רק בידרו בני־אדם וזו אמת חשובה. אנשים זקוקים לבידור, אולם הרומאן, השיר או הסיפור־הקצר אינם מסוגלים להחליף את עשרת הדיברות. כך שטענת סארטר יש בה מן ההגזמה. הדבר אף מצביע על יחסם העיוור של בני־אדם כלפי הספרות ועד כמה חשובה היא בעיניהם.

בורגין — האם לא ניתן לומר שהתנ"ך אף הוא צורה ספרותית?

זינגר — כדי להיות אדם דתי לא די לקרוא את עשרת־הדיברות — יש למלא אחריהן. דת הופכת לספרות רק כאשר אנשים אינם מתייחסים אליה בכובד ראש. יהודים אדוקים מחשיבים מאוד את התורה כל עוד ממלאים אחר חוקותיה. תלמיד חכם שאינו מקיים את הדיברות — הם רואים בו כופר, בוגד בעם־ישראל.

בורגין — איפיינת רומאנים כ"מבדרים", אך ידועים מקרים מן העבר, שהדהימו אותנו כאמיתות — דוסטוייבסקי בכה לילות תמימים על גורל גיבוריו, או קפקא שהציג כתיבה כאילו זו פעילות רוחנית, ואני בטוח שאף אתה חשת רגשות דומים. האמנם ספרות היא רק בידור, או שמא נחשפת בהם איכות שמעבר לכך?

זינגר — ייתכן שהספרות היא רק בידור ובמקרים מעטים יותר מבידור. אך זו לעולם לא תוכל לתפוס את מקומה של הדת. מה למדו האנשים מדוסטוייבסקי? הוא לא הצביע על הומאניזם — כיצד לחיות. הוא העמיק מאוד בבעיות הנפשיות של האדם, אך לא הציג דרך אחרת. יסוד הדת אינו בקריאתם של ספרי קודש, כי אם בתביעה לחיות בהתאם לְכָתוּב. אם אתה קורא את התנ"ך כשירה, כפרוזה או כהיסטוריה — אינך אדם דתי. אני סבור כי חשוב לדבר על כך, כיוון שהדברים מתרחשים בזמננו — אנשים סבורים כי בקוראם ספר חשוב הם "הופכים" למרשא שהספר מטיף לו. הדבר דומה לטענה, שקריאת ספרי קרל מרקס באה במקום סוציאליזם. מנקודת ראותו של סוציאליסט, יש להגשים את הסוציאליזם, להיאבק למענו.

בורגין — אמרת פעם כי האדם, מן הבחינה המוסרית, האתית והרוחנית התקדם אך מעט מאוד במשך מאות שנים.

זינגר — אנשים התקדמו מבחינה טכנולוגית, אך לא מבחינה מוסרית. איני רואה כל התקדמות מוסרית.

בורגין — האינך חש קידמה, שהתרחשה עד כה, מבחינה היסטורית?

זינגר — איני יודע די היסטוריה. איני בטוח שמישהו מסוגל לשפוט.

בורגין — אני משוכנע שאתה יודע יותר מרבים אחרים.

זינגר — אני יודע בעיקר על עם־ישראל. אני סבור שבמאתיים השנים האחרונות — מן ההיבט היהודי — אנו נסוגים, לא מתקדמים. מכל־מקום, לדידי המאה העשרים אינה מאה, המבשרת צמיחה מוסרית או דתית.

בורגין — המאה העשרים תוארה לעיתים כמאה בה השיגו היהודים את הישגיהם הגדולים ביותר בתחומי האמנויות והמדעים, כולל ההכרה בהישגים אלה.

זינגר — אני מדבר על דת. היו לנו מדענים, ראשי־ממשלה... ליהודים יש מדינה. הם מוכרים על־ידי מספר מדינות, אך השגת נכסים חומריים אינה מטרת היהדות. כשמשה נתן את תורתו, הוא האמין, שניתן לברוא מדינה של אנשי־רוח, מלכות שמים, ארץ־קודש, אך הדבר מעולם לא הוגשם. משה לא הורשה לחצות את הירדן, כיוון שפער נפער בין כוונותיו לבין מה שאכן קרה בשנים שלאחר מעמד הר־סיני. אלה הם שני דברים שונים לחלוטין. כיום, יש לישראל הישגים חומריים, אך הישגינו האמיתיים לא היו בישראל כי אם בגולה. רק לאחר חתימת התלמוד — בין תקופת התלמוד לאמנסיפאציה — חיו היהודים חיים דתיים מלאים. התנ"ך מספר שאבותינו עבדו אלילים רוב זמנם. מלכינו, לבד מבודדים, עשו את הרע בעיני ארוני. כך שאם אתה טוען שחלה התקדמות, השאלה היא — במה? מבחינה טכנולוגית התקדמנו... לא היו לנו אז טלוויזיות או מטוסי סילון, אך מוסרית, איני רואה כל התקדמות כמאה זו.

* * *

בורגין — טענת בשעתו שאין חשיבות לגדולתו של סופר חדשני. הואיל ואינו מסוגל להשפיע על החיים, כפי שעושים זאת המדענים.

זינגר — בוודאי שלא. הבה ונעריך את המדע בשלוש מאות שנה האחרונות. המדע שינה הכל. תמונת העולם החומרי נשתנתה כליל. לפני שלוש מאות שנה לא ידענו על מיקרובים, לא הכרנו את טבלת האלמנטים הכימיים ואת מציאת האלקטרומגנטיות. בשלוש מאות שנה התחוללו שינויים עצומים במדע ובטכנולוגיה. ניוטון עצמו חולל מהפיכה מדעית.

בורגין — האינך חש שגם בספרות חל שינוי גדול מבחינת תוכן, סיגנון, צורה. ככלות־הכל, אפילו הלשון נשתנתה.

זינגר — כן, הלשון נשתנתה, אך אם תקרא את הומירוס היום — זו עדיין יצירת מופת שלא נתיישנה. טול את המדע העתיק של היוונים, לבד מאוקלידס, מעט עדיין שריר וקיים. הספרות הטובה ביותר נכתבה במאה התשע־עשרה, בכל הנוגע לרומאן ולסיפור הקצר. אך קודם לכן היה גם סרוואנטס וסופרים רבים — וגדולים אחרים. ספרות דרכה לספר סיפור או לבטא רגשות ואין התקדמות משמעותית בשטחים אלה. ידיעותינו התקדמו בצעדי ענק, אך הרגשות הם אותם רגשות וכו. היא גם הספרות, שאינה־מדע אלא אמנות. כמה פרופסורים ומבקרים היו רוצים להופכה למדע, אך לעולם לא יצליחו.

בורגין — הללו רואים את הספרות כתהליך אבולוציוני, כמו שרשרת ישויות החיים.

זינגר — אינך קורא ספרות כיוון שאתה רוצה ללמוד

יצחק בשביס זינגר

פסיכולוגיה, סוציולוגיה או "לוגיה" אחרת. אמנות נוצרה מראשיתה כדי לבדר, וכך גם תישאר. כמובן, כדי לבדר אנשי רוח בעלי שיעור קומה — הבידור צריך להיות ברמה גבוהה. אך כשזו מפסיקה לבדר, אלא מנסה לגלות אמיתות — אין היא משרתת את מטרותיה, ואף אינה מגלה אז אמת כללית. לדידי, ג'ויס ב"יוליסס" הוא כמעט משעמם. איני נהנה מכתיבה כה קשה להבנה — כאשר הסיגנון שולט והסיפור משרת ככלי־קיבול לסיגנון ולמסגרת.

בורגין — האם אתה מרגיש כך גם לגבי פוקנר — "The Sound and the Fury"? האין יצירה זו משפיעה עליך?

זינגר — לא קראתי את הספר הזה, אך כאשר אני קורא יצירה דימיונית וזו משעממת אותי, איני מוטרד מן השאלה: מהן האיכויות שהיצירה נושאת בחובה. איני לומד ספרות. אני קורא אותה להנאתי.

בורגין — ומה לגבי בקט?

זינגר — אותו הדבר אמור לגבי בקט. אם אלמד הנדסה לא אחפש הנאה. אם ארצה לדעת כמה זוויות שוות למשולש אלמד את החוק שהוא מעבר להנאה. ספר הנדסה אינו זקוק ליופי, אינו דורש שיהיו בו מבנים אסתטיים. אם יש בו יופי זוהי איכות טובה נוספת, אך אין היא החשובה ביותר. איש לא יטען שפילוסוף כברגסון גדול מקאנט בשל סגנונו. השאלה היא, מה יש לו לומר.

בורגין — האם פילוסופים קשורים למדע יותר מאשר לספרות?

זינגר — האמת היא שפילוסופיה אין בה לא מן המדע ולא מן הספרות. זוהי דיסציפלינה של תורה. זו היסטוריה של מאמץ האדם להגיע אל מעבר לכושר תפיסתו.

בורגין — כמובן שניטשה הוא יותר סופר מאשר מדען.

זינגר — ניטשה אינו פילוסוף. הפילוסופים הם אנשים, כמו: שפינוזה, קאנט, יום ולוק. כתיבתם אינה צריכה להיות מעניינת, אף על פי שכתיבתו של יום כזו. עליהם לומר משהו, ואין חשיבות לשאלה אם הדברים הם בעלי יופי או לא. הקריטריון הוא אם בדבריהם גילו משהו מגדולת אלוהים או ממוגבלות האדם.

בורגין — הואיל וספרים רבים כל־כך כבר נכתבו ומספר המבדרים גדול יותר ממה שאנו מסוגלים לקרוא בכל ימי חיינו, מדוע שנמשיך לעסוק בספרות?

זינגר — אם חזית במחזה, אינך רוצה לחזות בו שוב. אם קראת אי פעם ספר — לעיתים רחוקות תרצה לקרוא שנית. כך שאנו זקוקים לסופרים חדשים. כמו כן, העולם יוצר כל הזמן מצבים חדשים, מושגים חדשים.

בורגין — האינך סבור שבתהליך הבידור מסוגל הקורא לזכות בהסתכלות פנימית אל תוך העולם הסובב אותו?

זינגר — אנו זוכים להסתכלות פנימית, אך אף רומאן אינו מלמד אותך די פסיכולוגיה, כדי שתהיה פסיכולוג, או די סוציולוגיה כדי שתהיה סוציולוג. הקומוניסטים החליטו שכל הרומאנים שהופיעו ברוסיה הסובייטית עליהם ללמדך לניניזם. למעשה, אין הם מלמדים אותך דבר, לבד מן העובדה שכתיבה מאולצת לעולם אינה יכולה להיות כתיבה טובה.

בורגין — לאחרונה דיברת על ספרות התקופה והזכרת "אנשים קטנים" ו"אנשים גדולים". הגדרת אנשים גדולים כמיעוט בעל חוש רגיש. האם תוכל להסביר מדוע, לדעתך, אנשים כה רבים, שהם בעלי כשרון קטן, שולטים על עסקי הספרות?

זינגר — כיוון שהם וקוראיהם מהווים רוב.

בורגין — וכיצד הגיעו לכך?

זינגר — הם נולדו כאלה. כשרונות נולדים. איני מאמין שניתן לייצר כישרון, על־ידי חברה או כפרי של תנאים. הגנים אינם מייצרים כשרונות רבים. כישרון הוא דבר נדיר בכל הדורות. הוא כמעט תופעה חריגה של הטבע. בכל העיר ניו־יורק מצויים כמאתיים מו"לים ובכל שנה עליהם להוציא מספר ניכר של רומאנים, כדי לשרוד בעסקים. היכן תמצא כל־כך הרבה כשרונות? מספר הקוראים גובר והולך, כיוון שידיעת קרוא וכתוב משתפרת. אתה יכול ללמד אנשים לקרוא, אך אינך יכול ללמדם לכתוב. כך שהדרישה לספרים גוברת מדור אל דור, כאשר אספקת החומר האמיתי — קטנה. המו"לים נאלצים לבנות חסרי כישרון כבעלי כישרון, כדי למכור ספרים. כי אם ימתינו להופעת המעטים, בעלי הכישרון — הם יפשטו את הרגל. המו"לים והמבקרים יודעים להבחין מי הם בעלי כישרון ומניין הם באים. ידוע על מספר בעלי כשרונות שחיו במאה ה־19. זו היתה מאה ברוכת כשרונות, שיכולת לספור אותם על אצבעות יד אחת, שתים או שלוש. בדורנו, לראשונה מצויים מליוני קוראים ורובם קוראים ספרות של "קיטש".

בורגין — מדוע חולף, לעיתים, זמן רב כל־כך עד שמכירים בגאון?

זינגר — כיוון שחסרי־כישרון רבים כל־כך מכונים בעלי כישרון, עד כי הקוראים או המבקרים כבר אינם מבחינים מי הוא בעל כישרון. כמו כן, אנשים קטנים הם גם שקרנים גדולים. הללו משקרים במצח נחושה אם הם חייבים או אם מתחשק להם. עיין עוברי האלילים עדיין שריר וקיים. הם מכנים פיסת חימר אלוהים וכופים אמונה זו על אחרים בכל מיני דרכים נלוזות. אפילו במאה התשע־עשרה, כשרונות אמיתיים נרדפו ואילו חסרי כישרון זכו להערצה. הם רדפו את ביירון, את אוסקר ויילד ורבים אחרים, גם כארגר אלן פו מת בעוני.

בורגין — בכל זאת, טולסטוי ודוסטוייבסקי הוכרו בחייהם.

זינגר — לא, דוסטוייבסקי לא הוכר. אתה יודע שעורכו של דוסטוייבסקי, קאטקוב, ראה בו סופר מדרגה שישית? דוסטוייבסקי מעולם לא התפרנס מכתיבה.

בורגין — אני מבין שלקראת סוף חייו...

זינגר — הוא מעולם לא הרוויח די, עד סוף חייו, רק כעבור חמישים, שישים או שבעים שנה, החלו אנשים לגלות את כתיבתו.

בורגין — כשמדברים על פוליטיקה־של־ספרות, סיפרת פעם אנקדוטות על טולסטוי וברנרד שאו.

זינגר — ברנרד שאו שלח את ספריו לטולסטוי והאחרון שלח לו מכתב — הימנון מלא שבחים. באותה עת כתב טולסטוי ביומנו, כי קרא את ברנרד שאו וכי הוא סופר פחות־ערך. טולסטוי חש, שהוא נמנה עם מיעוט הנתון בסכנה, שכשרונות העתיד עלולים להתקפו. כישרון מיוחד כטולסטוי לא יכול היה לחיות מתוך שלווה. הוא היה בפחד מתמיד שלא יובן ואפילו יחוסל.

בורגין — האם גם אתה חש כך?

זינגר — איני משווה עצמי לטולסטוי. אך אני יודע שהדבר נכון לגבי דורות של כשרונות חשובים. הללו ידעו כי אי־הכרה גם היא לחם חוקם.

(קטע מתוך "שיחותי עם יצחק בשביס־זינגר" — העומד לראות אור בהוצאת ספרית־פועלים)

תשריות

זעזועים באגודת הסופרים

אהוד בן־עזר התפטר מתפקידו כיו"ר הוועדה המקצועית וכחבר הנהלת אגודת הסופרים. הרקע להתפטרות היה ויכוח על ארגון ופיקוח על חלוקת התמלוגים לסופרים עפ"י חוק־השאלה בספריות הציבוריות.

בין היתר תרמו לאווירה הסוערת בה התנהלה הישיבה כתבות ב"מעריב" וב"על המשמר" שהמעיטו בערך ההישגים שהושגו בעקבות החלטות ועדת־המנכ"לים, שהקים רה"מ לבדיקת מעמד הסופר.

אהוד בן־עזר קוצף על מה שהוא מכנה "השתלטותו" של אבנר שלו, יו"ר המועצה לתרבות ואמנות, על חלוקת הכספים שקיבלה האגודה — 700 אלף ש"ח — למימוש חוק־הספריות: "אני הייתי בולע הכל. לולא חוק־הספריות, כי זה ההישג המקצועי היחיד שבאמת הושג. להציע לשלוח סטודנטיות לעשות סקר מוקדם, ותוך 3־4 חודשים לחלק כספים — זה לא רציני. שלו מציע שכל הסופרים וספריהם יירשמו באגודה. אבל האגודה לא ערוכה לזה — אין לנו מחשב, אין מנגנון מיומן. לאקו"ם יש מה שצריך. חוץ מזה, רוצים לחלק את התמלוגים רק לסופרים חיים ולא לאלמנותיהם. איזו תשובה אצטרך לתת, כיו"ר הוועדה המקצועית, לאלמנת סופר שתבוא אלי בטענות? ואיך ניתן לפקח על כך? ומי יעקוב אחרי מותם של סופרים, כדי שחלילה לא יישלחו תמלוגים לאלמנתו?"

הוא גם מתנגד לאופן חלוקת הסכום לתמלוגים. ש־20 אחוז מתוכו ייועדו לספרות־ילדים, שהם רוב הספרים הנשאלים בספריות הציבוריות, ו־80 אחוז לפרוזה, שירה והגות.

בן־עזר: "זה לא הוגן. מדוע שסופר ילדים, שספריו פופולאריים יותר בספריות, יקבל פחות ממשורר, שספריו נשאלים לעיתים נדירות? וגם יצטרכו להחליט איזה הוא סופר־ילדים ואיזה לא. מדובר כאן בעשרות אלפי ספרים והאגודה אינה ערוכה לכך. יש סופרים ישראלים שאינם כותבים עברית. חלק מהם מתורגמים לעברית — מה הקריטריונים לגביהם? הולך להיות פה משהו מבולבל, שיתכונן על יסודות לא־בריאים. מחלתי על כל העלבונות האישיים שהטיחו בי, אבל לא אוכל להישאר בתפקידי המקצועי, כשאיני מאמין בשיטה."

לשאלה אם התפטרותו סופית, משיב בן־עזר: "אם ישלבו את אקו"ם בעניין הזה, אהיה שקט מבחינה מקצועית. אם לא — התפטרותי סופית. כשיום אחד הם יתעוררו ויבואו לאקו"ם, אז אשמח לשבת עמם. למו"מ מהצד של אקו"ם".

רונית מורגנשטרן

ג'ון לה־קארה ואמנות ההישרדות

א.ב. יפה

ספריו הם בראש רשימת רבי־המכר מאז "המרגל שבא מן הכפור". רומאן־הריגול שלו שתורגם לשתים־עשרה שפות וזכה לתפוצה של מיליוני עותקים: עד כה פירסם 11 ספרים, שהנודעים ביותר ביניהם הם "החפרפרת", "אנשי סמיילי", "המתופפת הקטנה", וספרו הטוב ביותר הוא "מרגל מושלם", שיצא לאור השנה.

ג'ון לֶא קארֶה, מחברם של ספרים אלה, אינו דומה לסופרים האחרים הכותבים סיפורי־מרגלים: הוא סופר אמיתי, בעל סגנון משלו, בעל כושר כתיבה מעולה, בעל אמצאה מקורית.

על האיש עצמו אין יודעים הרבה. הוא מסרב לחשוף את עצמו, אינו מופיע בטלוויזיה, אינו מעניק ראיונות לעיתונאים, לאחרונה הוא הסכים לשוחח עם העיתונאי הצרפתי פיאר אסולין, שפירסם עליו כתבה נרחבת בחוברת LIRE מחודש מאי 86'.

שמו האזרחי של הסופר הוא דוויד קונוֶל. הוא נולד ב־1931 בפול (דרום־מערב אנגליה), למד באוניברסיטאות ברן (שווייץ) ולינקולן קולג' (אוקספורד). את שירותו הצבאי עשה באוסטריה. לאחר מכן היה מורה בפאבליק־סקול האנגלי המפורסם איטון. ב־1961 פירסם את הרומאן הראשון שלו, שבו כבר מופיעה דמותו של סמיילי, העתיד להיות גיבור מרכזי בספריו המאוחרים. אך ההצלחה האירה לו פנים רק עם ספרו השלישי, "המרגל שבא מן הכפור". לאחריו פירסם את הספרים "מלחמת המראה", "עיירה קטנה בגרמניה", "המאהב התמים והרגשן", "התלמיד הישר", "החפרפרת" ועוד.

בהתחלה לא התייחסו אליו הקוראים אנינֵי הטעם ברצינות. הם חשבו בליבם: עוד סופר־ריגול אחר. רק בשנים האחרונות שינו יחסם אליו גם

ג'ון לה־קארה

שוחרי ספרות רציניים ואפילו המימסד האקדמי החל לתת דעתו עליו. ספר המנתח את הערכים האמנותיים של הרומאנים של לֶא קארה, המוטיווים והסמלים שבהם, ראה אור לאחרונה. פרי עבודתו של דויד מונאהאן, פרופסור לספרות אנגלית בקנדה." לֶא קארה אינו מספק רק סיפורי־מתח לקוראיו. הרומאנים שלו מחזיקים בתוכם גם מסרים שונים ואפילו ביקורת חריפה על המימסד הבריטי.

כל אדם – סוכן כפול

לֶא קארה עצמו הכיר את המנגנון הממשלתי ואת שירותי הריגול מנסיונו האישי. הוא עבד בשירות הדיפלומאטי וכיהן כמזכיר שני בשגרירות הבריטית בבון וכקונסול בהאמבורג. בספריו ביקש לשקף את ההיבטים השטניים שבפעולת המנגנון המימסדי, העוסק במלחמה־החשאית שלו. כמעט כל גיבוריו הם סוכני־חרש, עריקים או בוגדים. אבל הוא אינו נוקט בדרך הקלה של הסכימאטיזאציה. הוא משתדל — בעיקר בכמה מספריו המוצלחים ביותר, ובראש וראשונה בספרו האחרון "מרגל מושלם" — לחדור לנפש גיבורו, להבין את מניעיו, לרדת לסוף דעתו, לתהות על המוטיוואציה שלו. פים, גיבור הספר הזה, הוא סוכן כפול, העובד בעת ובעונה אחת למען המימסד המערבי ולמען הקומוניסטים. הוא נקלע בין כוחות חוקים ונוגדים, כשם שהוא נקלע בין שתי נשים, אמו והנערה הצעירה שהוא אוהב, ומה שהורס אותו בסופו של דבר הרי זו אותה שכבה של "אנגליות" ושל צביעות, תחושת החובה שנטעו בו מחנכיו משחר־נעוריו. אך לֶא קארה אינו סבור כי גיבורו הוא טיפוס מיוחד־במינו. הוא אומר כי כל אחד מאתנו הוא במידה זו או אחרת סוכן כפול. כולנו עובדים בשביל "שני מרכזי־כוח" וחייבים להסתיר הרבה כדי להתקיים.

האם ספרי לֶא קארה הם בעלי אופי אוטוביוגראפי? הוא מסביר את מהות הנושא הזה על כל מורכבותו. ודאי שהוא שואב מנסיונו האישי, אך רק בדרכי עקיפין מסובכות. אין הוא מספר דברים־כמו, אינו מסתמך על פרשיות אמיתיות, ריאליות. אך הבעיות הסבוכות שלו והתסביכים שלו מוצאים דרכם לתוך ספריו בשבילים צדדיים. הוא מקשיב, מסתכל, רושם בזכרונו, קולט בתודעתו הרבה דברים הרוחשים סביבו ובבוא־העת הוא מרכיב מנסיונו האישי ומאגר־קליטתו הוויה חדשה, עצמאית, המשמשת ציר לספר. בעיות אישיות, צלקות מימי הילדות שלא הגלידו, בעיקר יחסיו המשונים עם אביו, שהיה אדם אקסצנטרי, באים לידי ביטוי עקיף בספרים. אך ודאי שאין הוא "עורך חשבון" גלוי עם עברו ועם אנשים שמילאו תפקידים מסויימים בחייו. הוא מודה כי דווקא משום שרצה להימנע מלטפל בפרשת יחסיו עם אביו, הוא בחר בסוג זה של כתיבה. רומאן הריגול עזר לו להבין, להסביר ואפילו להצדיק את מעשי־הבגידה של האב ביחס לסביבתו, למעמדו, לחברה בכלל. ואין זה פלא שרבים מגיבורי לֶא קארה הם אנשים רו־

סופרים בשירותי תביון

אין לֶא קארה נוטה לדבר על התפקידים שהוא עצמו מילא בעבר בשירותי הביון הבריטיים. הוא לא היה יוצא־דופן בתחום זה, סופרים אנגלים רבים — מסומרסט מוהם ועד גראהם גרין — עבדו בשביל שירות הביון. הוא סבור כי מגמה זו מקובלת באנגליה והיא נראית טבעית ומובנת־מאליה בעיקר במעמד־הביניים של החברה האנגלית. וכאן הוא אומר משהו שעשוי לעניין במיוחד את הקורא העברי: "סבורני כי עניין זה משותף לאנגלים ולישראלים. שמתי לב לכך מייד כאשר באתי במגע עם קצינים משירותי

(סוף בעמ' 22)

התום והאימה

(המשך מעמ' 19)

סגנונית של דוד גרוסמן, שגיורא לשם מאשימו במלאכת כילאיים ליטראטית. אכן, בחלק על ברונו ניכרת לא רק השפעתו של שולץ. ביטויים, שהם פרי המצאתו של גרוסמן, וכן הלשון הצברית בפי "שרת הים", ולא כל־שכן זו הוולגארית של שליחזה, רצי־הגלים, וכל ה"מיתולוגיה המדעית" בסיפור על ברונו, מזכירים את הרומאנים האחרונים של גינתר גראס (ה"בארוקי" כמו שולץ וכמו גרוסמן עצמו), כגון "דג הפוטי", ובאחרונה — "העכברושית". ואולם, גרוסמן הקדים את מבקריו האפשריים, כאשר ואסרמן־של־שלמה מאשים את עצמו, ואף עורכו מאשימו, כי הוא נוטל מסופרים מפורסמים וכי בסיפוריו מתגלעות סתירות. זוהי דרך, בה הולך גרוסמן במודע, כפי הנראה, ואף על פי כן החוט, העובר לא רק בין חלקיו השונים של ספרו האחרון אלא אף משוך עוד מ"חיוך הגדי", כלל אינו מלאכותי, כפי שטוען לשם. תימהוניות הגיבורים, המתפרשת בספר האחרון כ"אמנות" (וזה כולל את חבריו הזקנים של מומיק הילד), וכיעורם, דמיון עלילות הגבורה וכיו"ב אינם רק "חוט מקשר" רעיוני, אלא גם אמנותי במובן הרחב, אם נכלול באמנות את האיפיונים של סיפורי ילדים וש"התחבולות" הספרותיות כביכול הופכות אותם ל"אמנות למבוגרים"). אגב, כבר בעבר היינו עדים לאמנים (ואף גדולים), שקלטו השפעות זרות ללא הסוואה כלשהי, ואף על פי כן יצירתם טבועה בחותם אישי מובהק (כמו, למשל, המלחין גוסטאב מאהלר).

גיורא לשם מאשים את גרוסמן, כי הוא משבץ בדברי גיבוריו (בעיקר אצל ואסרמן, אך במידה יתירה גם אצל מומיק ובני סביבתו) קטעי יידיש, "לצורך ושלא לצורך". אך נזכור־נא, כי בפי גיבורי "עיין: ערך אהבה" נשמעים גם ביטויים בפולנית, וב"חיוך הגדי" מצויים פסוקים שלמים וביטויים בערבית, ובעיקר חשוב שם הביטוי "כאן מא לא כאן", היה אך לא היה, אשר בו פותחים הערבים את אגדותיהם במקומו של "היה היה" העברי. זוהי אולי תמצית הסיפורת של דוד גרוסמן.

אגב הירהוריו של הערבי חילמי כתובים בעברית ספרותית לעילא, ואף מליצית — כאיפיון דרך־המחשבה הערבית.

דיבור של שלום־עליכם בתא־הגאזים

לכאן שייך גם ציונו של ואסרמן (בתמונה שבתא הגאזים) כ"פטפטן חסין אש". מי שבוחן את לשונו של ואסרמן, בשיחותיו עם הארכי־רוצח הנאצי נייגל, יבחין מייד שהוא מדבר כמו "בני שיחו" של שלום־עליכם בסיפוריו. מה עלול להיות מזעזע־גרוטסקי יותר מהעמדת גיבור כזה של שלום־עליכם בתוך תא־גאזים של מחנה־השמדה? שפתו של ואסרמן נעה אם כן בין העברית הלא־מדוברת של ראשית המאה (אף מאוחר יותר שיבצו בעברית מלים לועזיות לרוב) ובין לשונו של ברקוביץ' בתרגומיו של יצירות שלום־עליכם. ואם כן "התחבולות" הלשוניות והסיגנוניות של גרוסמן אינן אלא ביטוי למודעותו, לכך שכל הניסיונות להתמודד עם השואה (ואשר ל"חיוך הגדי" — אף עם הסיכסוך היהודי־ערבי) נידונו לכישלון — ואף על פי כן אין מנוס מהם ויש להתחיל תמיד מחדש.

שהרי הנושא המרכזי של "עיין: ערך אהבה", אינני, כטענת לשם, השואה עצמה, אלא ההתמודדות עימה מצד דור, שהוריו ביקשו להדחיק את זכרונותיהם הנוראים ואף "לחסוך" מבניהם את החוויה המזעזעת. דווקא מאמצי ההעלמה של הוריו (הבורחים מירושלים ביום השואה ל"חופשה", כביכול, בטבריה) מוליכים את מומיק ל"מחקריו" על "ארץ שם" — ולניסיונותיו הספרותיים בהיותו אדם מבוגר. ואם מדובר על ה"צרימה", כביכול, שבאותה תמונה בתא הגאז, שבה ואסרמן אינו מסוגל למות ועורכו לשעבר מת מצחוק על כך, ולא מן הגאז כמו האחרים — בל נשכח ש"ריקוד" זה והריכוכים אותם כבר נרמזים בציוריו של מומיק הילד, שחש העתקים של מה שראה ביד־ושם — אלא בלא סממני האכזריות שלדעתו אינה אפשרית כלל...

סיפורי שלמה וחקירות מומיק

לסיפור על ברונו (שולץ) אין אחיזה בחלק הראשון של הספר, אלא אם־כן נראה כמה איפיונים ספרותיים — כטירוף כתימהונות וכעובדה, ששולץ מבליט בחלק מסיפוריו את דימיונו של הילד — כקשורים עם יצירתו של שולץ, ואילו יתר יצירתו של מומיק־שלמה — הבאה כאילו לפתור את חידות ילדותו — מוצאה מחיי הילדות וחוויותיו הקשורות לשואה: שלמה המבוגר נותן לוואסרמן להמשיך ולרקום את סיפורי "ילדי הלב" בשיחות עם אותו "הרנייגל", במילמוליו של סבא אנשל הסנילי. שהסופר, גיבורו של גרוסמן, הופכו למפקד של מחנה־השמדה. נאמר בפירוש כי בסיפוריו מבקש אנשל ואסרמן לנקום בארכי־הרוצח.

באופן מוסווה מובא אחד ההיפוכים הרבים החלים בהמשך הסיפור: ואסרמן הוא אנטי־שחרזאדה. המבקש — בניגוד למספרת ב"אלף לילה ולילה" — לקנות בסיפוריו את מותו, ולא את חייו. אוטו, מנהיג "ילדי הלב" הוא כאילו "אנטי־נוח" הרוצה להציל נציגים של "האנושות היוצרת" באמצעות החיות, הושבי "תיבת נוח" של גן החיות הווארשאי. אפשר גם לומר, כי ואסרמן הוא אנטיתזה לשוש מ"חיוך הגדי", וכי הוא משתמש ב"גרעין האהבה" שבליבו של רוצח ההמונים כדי להורסו, ולא כדי לרפא את נפשו, כפי שעשתה שוש ביחס לנערים העבריינים.

לשם טוען כי בנייגל אין מאומה מן האנושי, שהוא כביכול מכונה גרידא. נכון, דמותו אולי אינה מעוצבת עד הסוף, וגם עיצובן של דמויות אחרות בסיפורת של גרוסמן אינו תמיד "שלם". אך בל נשכח שעיצוב דמויות אינו תמיד העיקר ביצירות ספרותיות, מה־גם שדפוסי המסופר ב"עיין: ערך אהבה" הם אלה של סיפורי־ילדים, שעיקרו העלילה: עלילת הניצחון של הטובים על הרשע. ולא־עוד, אלא בדמותו של נייגל יש משום שאמְלתיזציה מכוונת: הדבר מורגש בכך שבמקום קטעי ביוגראפיה שלו מובאים קטעים מתוך עדותו של הס, מפקד אושוויץ, במשפט נירנברג. כך מרגיש גרוסמן את היעלמות האישיות הייחודית ברוצחים, הפועלים מתוך קנאות אידיאולוגית קיצונית. ואולם, נייגל יודע גם לאהוב, והוא נשבר כאשר אשתו האהובה — אשה איפוליטית השומרת על אנושיותה — שרה באוזניו שיר אנטי־נאצי ידוע.

לכל אלה מוליכים סיפורי ואסרמן, וכאשר, אחרי התאבדותו של נייגל, מקבל שטאוקה הסאדיסט את הפיקוד על המחנה, ואף הוא אינו מצליח להרוג את ואסרמן, גם הוא הופכו ל"יהודי שלו". הפעם מנצל ואסרמן את אהבתו של הנאצי למוזיקה. בספר מסופר, כי שטאוקה זוכה בדין אחרי המלחמה בשל מצבו הנפשי. אך התאבד מתוך "נטייה להתאבדות" הטמונה בו. אפס, לא נטעה אם נאמר, אף־כי אין רמז מפורש לכך בספר, כי גם התאבדות זו היתה תוצאת מלאכתו של ואסרמן.

אנציקלופדיה של משל

גיורא לשם טוען, שה"אנציקלופדיה" על חיי התינוק קאזיק הינה מיותרת, כי היא "גימיק" ליטראטי גרידא, וכי אפשר היה לשלב את תוכנה בתוך החלק הקודם. בו מובאים ברציפות סיפוריו של ואסרמן על "ילדי הלב" המוקינים באוזניו של נייגל. ואולם, בל נשכח ש"הסיפור הרצוף" נפסק ברגע מציאתו של התינוק קאזיק.

קאזיק, החי במשך 24 שעות את מלוא חייו של אדם, הינו משל, שלא כמו העלילות אשר קדמו ל"הולדתו". לא היה כל טעם לספר את קורותיו ברציפות, שהיתה מפוקפקת גם קודם־לכן: ואסרמן משנה את מקום העלילה של סיפורו, וללא הרף הוא משנה אף את כיוונו, במוחו גם צפים רעיונות חדשים לבקרים, ללא כל שמירה על קשר. סמל לכך הוא המחברת, שנייגל נתן לו לכתבת סיפורו, הנשארת תמיד ריקה. מאמציו לשמור על "כללי הסיפורת" (למשל — על נכונות עובדות בסיסיות) הם לשווא.

בל נשכח, כי מומיק־שלמה כתב כבר קודם־לכן "אנציקלופדיה" על השואה לבני הנעורים, לבל יוצרכו לעסוק ב"מחקרים" כמותו. אך שום מו"ל לא היה מוכן להדפיסה. האנציקלופדיה על קאזיק היא כאילו חזרה על הניסיון הזה, והיא "דפוס מרעי" אירוני של מיכבה סיפורי, שעניינו משל לא רק על השואה אלא על "הכל, והכליבר" האנושי בכלל, שהשואה היתה שיאו המפלצתי.

אכן ה"אנציקלופדיה" בנויה מיסודות הטרוגניים ביותר: קטעים הלקוחים כאילו מחיבורים היסטוריים או מן העתונות (דוד גרוסמן הנו איש כלי התקשורת!). דברים על התפתחותו של קאזיק שאינם נוגעים דווקא לשואה (התעוררותו המינית, למשל): "הערות מערכת". עדויות ואותו: "...": ואסרמן:....", וכמובן "הגדרת ערכים" המופיעים לצד ובתוך קטעי סיפורים על "ילדי הלב" הבוקיניים. על קאזיק ועל התפתחות היחסים בין נייגל ובין ואסרמן. אולם העיקר כאן הוא "עירבוב הרבדים" של הסיפור. המגיע בחלק זה לשיאו. בשיח בין שלמה (הכופר) ובין ואסרמן המדומיין שלו. ובין זה ובין דמויותיו־שלו: הגיבור, גיבור־הגיבור, וגיבוריו של גיבור־הגיבור. כאילו נהפכים לאחד — בניגוד לכל כללי הלוגיקה. האוסרים עירבוב בין "לשון" ל"מטא־לשון" (לשון שבה מדובר על הלשון), ול"מטא־מטא־לשון" יוצר פאראדוקסים. אולם דווקא הפאראדוקסאליות היא מיסודות האמנות, וב"אנציקלופדיה" של גרוסמן נוצרת מכל היסודות ההטרוגניים אחדות סיגנונית ולשונית (ואפילו ריתמית) פאראדוקסאלית. המשווה לה חן מיוחד. אם ניתן לדבר על חן בקשר לשואה (ולדעתי, תמימותו של סיפור הילדים אכן מאפשרת זאת).

המישגה היסודי בביקורתו של גיורא לשם הוא, לדעתי, בהיותו אסתטיקה נורמאטיבית. הקובעת, למשל, כיצד מותר וכיצד אסור "להתמיר" (כלשונו) היסטוריה לאמנות. לדעתי, יש לשיפוטו של סופר (אם בכלל צריך לשפוט) שתי אמות־מידה בלבד: אמת־המידה של ה"פואטיקה" שלו עצמו, ומידת עמידת האסתטיקה הזאת במבחן החוויה. בכוונה איני אומר "חוויה אסתטית". כיוון שישנם ספרים שעיקר חוויתם אינו נובע מן ההנאה האסתטית. אלא מן ה"עניין" שהם מעוררים. קשה לי לקבוע, אחרי קריאה אחת של הספר (ובכך אני מודה) באיזו מידה נבעה הנאתי מן הספר מצידו האסתטי־הצרוף, ובאיזו מידה מן העניין הרב שעוררו בי רעיונותיו — התוכניים והצורניים — החדשים־לבקרים של המחבר. הנה, למשל, ה"ריאליה" של השואה שבספר: אין בהם חידוש, וכבר קראנו עליהם בספרים ובעיתונים. אולם, להרגשתי לא זו בלבד שהם משתלבים במיכלול, הם הכרחיים בו. והמיכלול הזה, על אף פתיחותו הקיצונית, הינו אורגאני בכללותו.

פאראדוקס האמנות והקיום האנושי

פתיחות זו אינה נקיה מסתירות: כאחד הקטעים בהם הוא מוסר על מה שקרה לו, מספר שלמה כי לאהובתו איילה אירע מה שאירע לדודתו של שולץ בסיפור "המטיה": פתיחת מקור־מקוריותה היא משום נעלמת. ואילו בסיומו של הספר היא מופיעה מחדש ואומרת דווקא את הדברים המכריעים על האהבה האמיתית, בניגוד ל"עיין: ערך אהבה".

ישנם בספר אף רעיונות מוצלחים יותר ומוצלחים פחות: משתי "המצאותיו" של המוגדם הרוסי, בין "ילדי הלב", נראית לי "מכונת הזעקה" מוצלחת יותר מ"מכשיר המראות" המעביר יצורים וחיים אל "מימד אחר". מימד הנצח, כאשר החי עצמו — בעולם שלנו שבכך חיים, מוטיב המראות לקוח מעולם הרומאנטיקה של המאה ה־19. ו"ההצגה על־ידי המחה" מזכירה לי את הפונזלצים מ"המל שלזום" של ש"י עגנון. (ובכל זאת איני שלם עם "המכונה" הזאת), בניגוד ל"מכונת הזעקה", המבוססת על הרעיון כי הכאב הוא סופי, אך הזעקה עליו שואפת לאינסוף; זו עשויה להיות אזהרה לאמנות, שהיא מטבעה מוגדרת ו"בעלת ממדים" ומחייבת, איפוא, "לכלוא את הזעקה", דבר שהוא קשה במיוחד בהקשר השואה.

אכן, בסך־הכל מרגיש אמן הכתיבה של גרוסמן (קרוב לוודאי: במודע) את הפאראדוקס שכבר ציינתיו: השואה ואולי אף הטראגדיה שבקיום האנושי בכללה, איננה ניתנת לביטוי אמנותי. אך אין מנוס מביטוי זה, וכך חובו בכתיבה זו מעין "מוסר השכל" מעשי לפיו האהבה והאמיתות, אם אינה מוצאה, הריהי לפחות דרך־הקלה לקיום בעולם ללא מוצא.

יגאל תומרקין

יומן אמריקאי

דוקטורוב מצטט בספרו „רגטיים" את פרויד שהגיע לאמריקה, הסתכל סביבו מזועזע ואמר: „אמריקה זאת טעות." דומה שאמריקה היא זאת שקלטה את פרויד כולו באופן אקראי ופשטני והפכה אותו לאורח־חיים. כאשר התקשורת מסבירה בעיה, הפרוידיאניות חוגגת את פשטותה, גסותה, המוניותה. אין לך ארץ בעולם שהשיווק בה הוא פולחן ולחם כבארה"ב. אינך זז מבלי להיתקל בסיסמת שיווק, אתה שומע את דבר המפרסם — ירד בכל, אתה נשטף בעל כורחך בנועם של חוקן מי־ורדים, בין אם אתה רוצה בזאת ובין אם לאו. „לא לרצות" פירושו לא לחיות, או לפחות לעקר את שבעת חושיך. אמריקה תפסה מזמן שהאדם אינו אוהב את „הלא". „כן" היא הסיסמה — כן תקנה, כן תאמין, כן תעשה כסף, כן תבזבז אותו, כן לדברים שהינך זקוק להם. יש מי שחושב בעבורך, אל תחרוג מן השורה. כן הנחתום מעיד על עיסתו, כן היא הכי טובה, הכי מבריאה, הכי־הכי כן נחוצה לך. אינך יודע אפילו כמה. כן, הם יודעים מה נחוץ לך. אמריקה זו הדיקטטורה המשוכללת בעולם — הגוף זוכה במנעמים והנפש שבויה ביד המפרסם, הבינוניות, ההמצאות הקטנות של המדע האמפירי, מין לובוטומיה של רצון טוב. להיות חכם ואינדיווידואליסט זה כאב ראש. התיישר־נא עימנו. „בוא לגדול עימנו", „יש לך ידיד", ארה"ב USA חלק תבל בו לפרט אין פרצוף.

ניו־יורק

יש אומרים: ניו־יורק היא מרכז העולם — עוצמה, תיחכום, כסף, מופעים ואמנות. ואכן יש בה כל המרכיבים אך במינון לא נכון. ניו־יורק בעיני היא עיר שטוחה — אינך יכול להתרחק בה על־מנת לקבל פרספקטיבה. אין בה ערך קבוע — הכל נהרס לפני שנתעכל. בניו־יורק אינך יכול לחפש, אתה מוצא. אתה חפץ בספר (או מוצר מסוים) אינך יכול להשיגו. לעומת זאת, אתה מוצא 10 ספרים שלא חיפשת (או מוצרים כמובן), ובזיל הזול. אתה רץ להתפרסם בקריירה שלך והנה התפרסמת. מחר אתה נשכח. אינך יכול לחזור לשום דבר אהוב — לא שכונת מגוריך, שהפכה בינתיים לסלאם של כושים מסוממים ומחרתיים זהו איזור בתי־מלון. אכן, הכל זורם: אותי זה לא מלבב, בפרט כשזה מהול בכל־כך הרבה וולגאריות וסופרלטיבים. יש כאן הכל: כל מוצר, מסמים וקנדונים ועד לאמנות, מוסיקה ומחול. חסר דבר מייצב אחד שהיה בכל עיר עולם מקדמת־דנא והוא התרבות עצמה.

ובאמת אין לי הרבה מה לומר בשבחה של ניו־יורק, כשיש בה הכל ואין בה כלום. כי את כל האירועים ממילא אינך יכול לראות, ומה שהיה היום אין מחר, הבתים הופכים מיגדלים והמיגדלים למצודות רמות, ככל שהם גדלים הופכים האנשים לתולעים. איש פוחד להסתכל בפני רעהו, ברחוב אינך יכול לשאול שאלה מבלי שהנשאל ירתע, בית שראית אתמול יהרס מחר, ובמקומו יופיע משהו חדש גדול ה־IN. אתמול פונקציונאליות ומודרניזם, מחר — אורנמנטים ושירבובים של עבר מזויף, פוסט־מודרניזם. אינך יכול לעכל את ה„היום" כי הוא הופך ל„אתמול" לי OUT. מחיקת העבר זוהי הסיסמה, מחיקת הזכרון, סיזיפיות של שיווק וסופרלטיבים, חדש מפני ישן יוצא, אינך מתקשר לדבר, אינך יכול לנתח, להפעיל את האינטלקט, אינך מספיק לאהוב, לקבוע עמדה — וכבר החדש בפתח. צורך וצורך, אוכל, מחדבן, אין זמן לעיכול, להנאה, בכל של המאה העשרים, שפות רבות ואנשים רבים עוד יותר. אתה רץ עם כולם, צורך וקונה, קונה וצורך, אתה חלק מן המיגדל הנבנה אל תוך השמיים ואין לך זמן לשאול מה הדבר, בשביל מה זה טוב, מי צריך את זה. תנוח, הגעו, תיהנה, תאהב לאט. כאן הכל הפוך, רועש, רווקים; דוחפים. אותי זה לא מספק.

עובדה, גרתי פה שלוש שנים, אפילו הרווחתי יפה, וברחתי. ניו־יורק 86' — חטא־על־פשע בעבורי. איזה בינוי שטות, חסר דמיון ומתרברב. הגרסה מעולה, ביצוע מעולה, בשורה של נביבות, בכל של המאה העשרים, ניו־יורק, אמירה של פוסט־מודרניזם, בנוית־האדריכלות ביעורה, פולחן הקיטש והבינוניות. אין יותר „אנחנו ואתם" — אנחנו בונים על פי הטעם שלכם, על פי הטעם הרע שלכם, אותו טעם שניסינו להכות בו כמשך מאה שנה באמנות, באדריכלות, בתרבות. ולא הצלחנו, אתם חביבים בעלי־המאה ניצחתם, אנחנו מבשיר מעולה לכישור טעמכם הרע. שוב, אין אנו מבקרים, מצהירים. אנו לשרותכם — הבורגרישים באשר אתם ובייחוד בניו־יורק.

מול הטלוויזיה ביום א'

הכומר קנדי מפורט לודרדייל הוצב להכות, הוא אשף תקשורת, הנתנה אל המכנה המשותף הנמוך ביותר. הוא יודע להסביר שדארווין היה שליחו של השטן עלי אדמות, שכל המדענים שניסו להוכיח שאכן יש אבולוציה היו התועים בדרכי החיים, ובסוף חייהם הודו שטעו, שאכן מבראשית נולד האדם בצלם אלוהים, שאכן מבראשית היה בידי האדם הכל והיה עליו לגלות את עצמו, ומשנתמוטט גילוי עצמי זה, שלח אלוהים הטוב את ישו הנוצרי לפקוח את עיניו. מדעני האבולוציה הם שרלטנים בני השטן, קרל מארקס — ראשון לבני־השטן — רצה להקדיש את ספרו ה„קאפיטל" לדארווין. אבל דארווין היה פיקח בעצת אשתו סרב בחוכמה. מוסוליני והיטלר היו חסידי האבולוציה, עליה ביססו את תורת הגזע שלהם. האבולוציה היא שיצרה את השואה. ההומאניזם זו מאניה שחורה של האינטלקטואלים, אמיכל־חמאת. ששמה את אלוהים בשוליים ומעמידה אותו בספק. הספק הוא חטא האבולוציה והאבולוציה היא הסיטרא־אחרא שבנפשו של האינטלקטואל. יש תשובות לכל השאלות. האמינו, רק האמינו. והעם רואים את הקולות ומזמרים הימנונים דתיים והאולם מלא מפה לפה ואין איש פוצה פה ומצפצף. חסר היה ג'ורדנו ברונו לשריפה על המוקד, כאילו לא צעדנו אף צעד (אבולוציה!) מזה 500 שנה. ב„קאמפו דל פיורי", כפי שכתב המשורר הפולני צ'סלאב מילוש: „כאן, בכיכר הזאת שרפנו את ג'ורדנו ברונו / התליין שילח אש במוקד / בקרב המון סקרני / ואך שככה הלהבה / שוב נתמלאו מיסבאות / סלים של לימון ושל זית / נשאו תגרנים על ראשם" — ואין הדבר מפריע לאיש. איש לא שואל: אולי בכל זאת טועה הכומר, אולי ציטוטיו וסימוכיו האלוהיים אינם מוריקים כל־כך, אולי הוא אינו בר־סמכא כפי שהוא מתיימר להיות, אולי באותם „ציטוטים" מפי מדענים הוא המיר סימן־שאלה לסימן קריאה ומביא חצאי דברים שהם רבעי אמיתות — אולי. העם שר ורוח אלוהים מרחפת באולם הכנסייה הגדול והמפואר.

הפרסומות מוחדרות ושזורות אל תוך דברי האלוהים. גם אלוהים הוא מוצר שיש לשווק, ובעצם מה ההבדל בין סופרמרקט לבין כנסייה?

אטלנטיק סיטי

לפני כעשר שנים הוחלט במשאל־עם שנערך במדינת ניו־ג'רסי להחזיר את ההימורים שהופסקו באטלנטיק סיטי בשל הגידול בפשע, המאורגן והלא מאורגן. אטלנטיק סיטי שוכנת על חצי־אי דיונה, על חולות לבנים וצמחייה דלה שבחוף המזרחי של ארה"ב. מה שלאס־וגאס היא למערב, אטלנטיק סיטי היא למזרח. לאס־וגאס היא סדום, אטלנטיק סיטי היא עמורה, בתי־מלון מפלצתיים ובתי־הימורים תחתיהם ולצידם, מלאים מפה לפה בחדרות הימורים. נשים מרוטות בתאווה פרועה בידיות מכונות ההימורים בהן משחקים בכסף קטן, כלומר במטבעות. המהמרים הכבדים משחקים באולמות הרולטה, הבלאק־ג'אק ושאר שולחנות הכסף הגדול. האווירה המונית, וולגארית, לא רשמית, חסרת תואר והדר. לא לבוש ולא כללי משחק והתנהגות, כפי שזה קורה במונטה קארלו ושאר המקומות בעולם הישן. כאן זו עמורה־סיטי־תעשיות בע"מ. הכסף זורם וגם דמעות. יש מי שמרוויח היטב.

יעקב חפץ, חברי, איש קיבוץ אילון, מספר לי על גלריה לאמנות שנפתחה כאן לא מכבר. מכר שלו, שליח הסוכנות, כתב לו על אשה מקסימה, תרבותית, רבת־ידע ומו"ל, העומדת לפתוח באטלנטיק סיטי גלריה שתהיה לשם דבר בשטח האמנות והתרבות. והנה ידידי מספר לי בהתרגשות: „שלושה מיליון דולר השקיעה הגברת. היא קנתה בית־כנסת ישן שעמד ריק ויתום והיא אומרת להפיח בו רוח. בשורת האמנות החדשה תבוא מאטלנטיק סיטי. והרי במקום שיש בו כסף, תרבות ורצון טוב, שם תפרח ותשגשג האמנות." לקחנו רכב ונסענו. ואכן משהו דמוי בית כנסת ראינו למרחוק, צללית של „טמפל". משהתקרבנו ראינו מין סידונית ומתרוממים עשויים ברונזה, שקועים בדשא הירוק. כך עמדנו לפני ה„רוזלין סילור גאלרי, מרכז האמנויות של אטלנטיק סיטי". אינני יודע איך וכיצד ציירו ופיסלו בני עמורה, אך על מה שעשו — כך אומר המקרא — הם שילמו ביוקר. סדום ועמורה עלו באש, ולא היה שם צדיק אחד. אנחנו נכנסים פנימה אל ההיכל. 400 מ"ר של אמנות אטלנטיק סיטי. אווירת נכאים פורטוגראפית מרומות, מין סוריאליזם וריאליזם פנטאסטי לעקרות בית, מצוייר בנוסח המזרח, כלומר התחנה המרכזית בתל־אביב. Middle East — סמלים פרוידיאניים, נחשים דמויי־פאלוס, מיני גירולים דמויי שדיים או אשכים, מיני משגל־לא־משגל, נסוג־לא־נסוג, פרחי אש ונייר. משהו דמוי דאלי או מאגריט שאינך יכול להגדירו במלים, כלומר לבוא ולומר: לא לטעמי, צורם, וולגארי, לא בריחה, זה משהו לא מן העולם הזה, לא במזרח ולא במערב, לא בצפון ולא בדרום, לא במאה העשרים. בשום מדינה מהודו ועד כוש לא ראיתי משהו כזה. מניפסט של ה־Corn בשלושה מיליון דולר. המילון מפרש את המלה Corn כ„מיושנות, גסות, העושה מכורות, וולגאריות, קולניות, המרשתו והצלחתו הכלכלית קרדום תרבותי וסמכותי לחפור בו."

ועל הכל, לצידה של הגברת רוזלין, מנצח איש קטן ושמו אלכס, במשקפי־שמש כהים ונעליים מחודדות בלי גרביים. יהודון המדבר בעגת גנגסטרים איטלקית, משהו מהסרטים, פרוורט קטן חסר תרבות, המסביר לנו שכאן יהיה מרכז התרבות העולמית, זאת תהיה הגלריה לאמנות בעולם. אמרתי לו: „תשמע, מבין הבינתחום הרי לא ראית דבר, אינך יודע אפילו שמות של גלריות בניו יורק, לא שמות של אמנים, לא קראת ספר." והוא מסתכל בי בזלזול: „תשמע, הכל זבל. כאן יהיה מרכז תרבות ואמנות, לכאן יבואו כולם על ארבע." אני מסתכל סביבי ולא מאמין. איש אינו יכול להאמין. ואלכס ממשיך: „אתה מבין בנשק?" אני לא מספיק לענות והאיש שולף סכין קופץ, הוא תופס בזרועי ואנחנו עולים למעלה. מתוך מכתבתו הוא שולף שני אקדחי קולט 45 אוטומטיים טעונים, ועוד כחצי תריסר סכינים קופצים ולא קופצים. יופי, יופי, אנחנו אומרים. חפץ מסתכל בי ואני בו. משוגע, פאראנואיד, פריק גמור האלכס הזה. סמלים פאליים בכל מקום, אקדח וסכין במקום זין — ההארכה של אבר המין, כפי שאמר איאן פלמינג, אביו של ג'יימס בונד.

אלכס לא נרגע. בואו, בואו, הוא סוחב אותנו לגינה. קופץ עלינו דוברמן גדול אבל נחמד, שאיננו מבין מה הוא מחפש באטלנטיק סיטי. „סיזאר, אלוף העולם" אומר אלכס על הכלב. „חיה נוראית." והוא מכשכש לי בזנבו, ועיניו טובות. „הוא מחפש ליטוף" אני אומר. „לאו לאו" צווח אלכס. „אני אמרתי לו להיות נחמד אליכם." והוא סוחב אותנו אל מול ארונות גדושים בנשק. „ראיתם פעם דבר שכזה? ראיתם?" הוא מצביע בגאווה על צילום: „זו היאכטה שלי. אין כמוה בישראל." חמוש יוצא האיש מביתו ואנו אחריו, אל מושב המכונית. את מי רוצה להרוג האיש הקטן, נסיך האמנויות של אטלנטיק סיטי? — שכחתי לספר שהוזמנו לארוחת צהריים. הגברת רוזלין נתנה לנו בייגל עם נקניק בעמידה. כנראה באמת השקיעה את כל כספה עד הדולר האחרון באמנות.

(המשך בשבוע הבא)

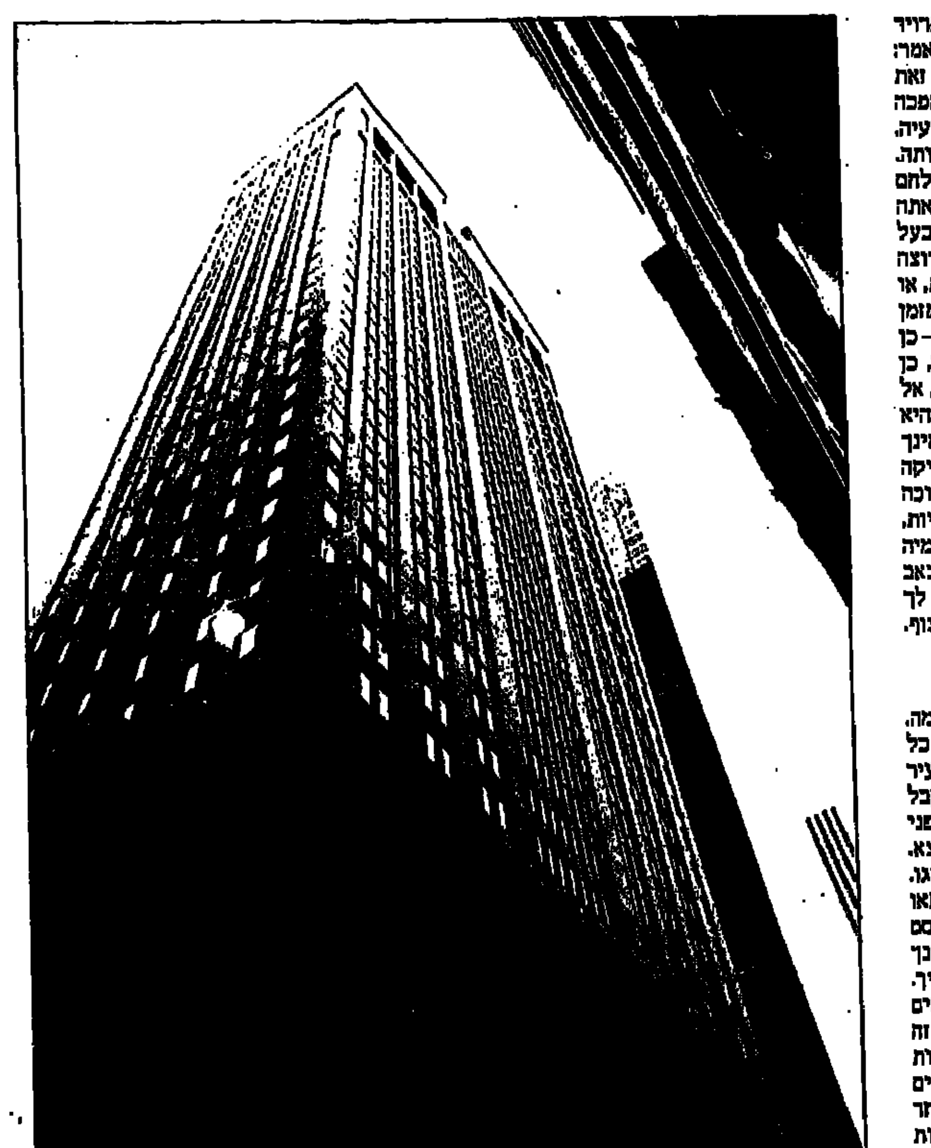
בניין AT&T הפוסט־מודרניסטי של פיליפ ג'ונסון, עם קישוט ציפנדייל — צילום: יגאל תומרקין

ג'ון לה־קארה

(המשך מעמ' 21)

הביון הישראליים, שעה שאספתי חומר ותיעוד בשביל הספר שלי „המתופפת הקטנה", בעיקר אנשי השב"כ וקצת פחות מזה אנשי המוסד המתייחסים באמון מלא לבני־עמם. גם באנגליה זוהי מסורת מעוגנת בחברה ותודות לה יכולים שירותי הביון לפעול כראוי."

אך לא הכל כה מושלם בעולמו הבדיוני של לה קארה. עובדה היא שרבים מגיבוריו המרגלים מוכיחים כי אי־אפשר לסמוך עליהם. בספרו האחרון, „מרגל מושלם", הוא ניסה לתת מעין מפתח לעולמו של הבריטי ההולך לעבוד בשביל האויב. פרשיות ברג'ס ומקלין, פילבי, בלאנט, שהסעירו בשנים האחרונות את דעת הקהל באנגליה, מחייבות איזה־שהוא הסבר. לדעת לה קארה, „המרגל־העריק הוא בדרך־כלל אדם בגיל העמידה, שלא זכה לקידום ונשאר מתוסכל. הוא מבקש דרכים להתרענן, להתחדש. לפעמים הוא סובל מעייפות יתר, ואז הוא נוח להישבר ולעבור למחנה האויב. הוא סקרן לראות פנים־אל־פנים את עמיתיו מן המחנה שכנגד, לנטוע גשר על פני התהום המפרידה ביניהם". לה קארה אינו חסיד השיטות הטכנולוגיות המתוחכמות. הוא מאמין כי האדם עומד במרכז החוויה הזאת. וככל שהריגול הוא מעשה מורכב ויקר יותר, כך האדם העוסק בריגול, שהוא נבון וכודד, מעניין יותר.

המרגלים האנגלים מסוגם של ברג'ס, מקלין ופילבי, יש להם קווי אופי משותפים. כולם הגיעו לכלל בגרות בשנות השלושים. למדו בקיימברידג', היו בעלי נטיות הומוסקסואליות, בפוליטיקה נטו שמאלה ופלירטטו עם הקומוניסטים. החברה האנגלית היא שדחפה אותם בעצם לזרועות הקומוניזם. אך גם לאחר שערקו, והתיישבו בברית־המועצות, הם נשארו אנגלים בעומק לבם, ולא הצליחו לנתק את עצמם מן התרבות האנגלית. לדעת לה קארה יש להבין את מעשיהם והכרעותיהם לא על ידי אהדתם למארקסיזם — רובם היו בעלי ידיעה שטוחה ביותר בתחום זה — אלא על ידי תסביכיהם האישיים. פילבי ערק משום שרצה „להוכיח משהו" לעצמו ולמקורביו, משום שהיה לו חשבון עם אביו, משום שסבל מעקרות רגשית. כך יש להסביר גם את בגידתו של אנתוני בלאנט, אדם משכיל, מומחה לאמנות, יועץ לאמנות של בית המלכות.

מחי הספרות הקרובה ללבו של לה קארה הוא קורא את יצירות הספרות היפה בנות־זמננו, את ספריהם של גארסיה מארקס, פראנסואז סאגאן, מרגריט דיראס, הוא קורא ספרי תיעוד ורפורטאז'ה חברתית ופוליטית. אך בעיקר הוא נמשך אל הקלאסיקנים, מעריץ את דיקנס ובאלזאק: „אני מעריץ מאוד את יכולתו של באלזאק לפתוח את הרומאנים שלו בפרטים שוליים, עקיפים וכאילו חסרי משמעות. נעלי הבית של הכומר מטור... באלזאק היה מספר גדול שהצליח בתיאור תככי הכנסייה, הטרקלינים של הבורגנות, ובעיקר בחשיפת הצביעות... אני מקנא בו על יכולת נדירה זו שהיתה לו ליצור את הרושם שהוא תמיד במרכז העניינים..."

אצל דיקנס הוא מעריץ בייחוד את יכולתו לעבור בקלות מתקופת הילדות לתקופת הבגרות בלי זעזועים כלשהם. האדם אצלו עשוי מקשה אחת. אך, בדבר אחר הוא, לה קארה, שונה מדיקנס. הוא מעז לעשות מנוול לגיבור הראשי של הרומאן שלו, דבר שדיקנס לא הסתכן בו מעולם.

David Monaghan, The Novels of John Le Carré. The Art of Survival. Basil Blackwell 1985

קולנוע

דני ורט

תעתועי דמיון

„תעלול קטלני" בקולנוע „הוד"

ניצול מעניין של תופעת האפקטים המיוחדים, שהיתה ללחמו ובשרו של הקולנוע ההוליבודי, עושה הבמאי רוברט מנדל בסרטו השלישי (שני קודמיו לא הוצגו בארץ), „תעלול קטלני", או כשמו במקור F/X, שהוא קיצורו של המושג „אפקטים מיוחדים" בפי אנשי המקצוע. אחד מאותם הממונים על פירוטכניקה, פיצוצים, קילוחי קטשופ וגם על הצעצועים המכניים המאכלסים את הסרטים האמריקניים, הוא גיבור הסרט, רולי טיילר (השחקן האוסטרלי בריאן בראון, שהשתתף ב„משפטו של סגן מורנט").

הפתיחה היא סצנה מסרט גאנגסטרים (מזכירה סצנה דומה למדי ב„שנת הדרקון"). טיפוס אפל נכנס למסעדה ומרסס את סועדיה בתת־מקלע. האקווריומים עם דגי הזהב, המוצבים סביב, מתנפצים ממטר הכדורים, ומימיהם שוטפים את האולם. מסתבר, שהיינו עדים לקטע מבוים בסרט, שהאחראי לביצועו המושלם היה טיילר...

אל הפעלולן פונה נציג משרד המשפטים האמריקני בבקשה לא אופיינית. הוא מבקש ממנו, תמורת שכר נכבד, לביים את מותו של מאפיונר המוכן להלשין על חבריו. לאחר התלבטויות נעתר טיילר ומסכים גם לגלם את המתנקש ברצח המדומה. רק לאחר מעשה מתברר לו מצבו החמור. לא רק שביצע רצח אמיתי, אלא ששולחיו, המבקשים להעלים את כל הראיות, עושים מאמץ לחסלו בכל מחיר.

לאחר שנופלים חפים מפשע, ובין היתר נרצחת גם אהובתו מכדורי מתנקש, לא נותר לטיילר אלא להעזר בכישוריו המיוחדים על מנת להציל את עורו. זהו המקום שבו מתערבת האשליה עם המציאות. בסידרת מרדפים, שבהם הוא מתחמק משוטרים ומרוצחים שכירים, הוא מוכיח את יכולתו לשלוט בתעתועי דמיון קולנועיים ובכך לנקום באלו שהונו אותו. זוהי פעולה שגם שכר בצידה, שולחיו תכננו את המזימה כדי לשים ידם על כמה מליונים מכספי המאפיה, שהוטמנו בבנק שווייצרי.

קשה לומר שמנדל יצר מותחן מתוחכם, מסובך או מבריק במיוחד. העלילה והרעיונות שמאחוריה פשטניים להחריד. לעומת זאת, אין להכחיש שהוא יצר סרט מיומן ומבוים בשטף, די מרתק ואפילו בעל חן מסוים, וזאת בהחלט מעלה לאחר כל אותם „סרטי רייגן" מעוררי חלחלה שהוצגו בעת האחרונה.

בריאן בראון עושה תפקיד נאה, ולא פחות טוב ממנו הוא בריאן דנהי, שחקן גדול־ממדים המשתלב בדרך־כלל בתפקידי משנה, שעושה כאן את דמותו של שוטר ניו־יורקי החושד בצדק שלא הכל כשר בחלונות הגבוהים.

בריאן בראון משמאל ומימון אדמס ב„תעלול קטלני"

„פסיכו 3" בקולנוע „תל־אביב"

קשה היה להאמין שיהיה מי שיעז אי־פעם ליצור סרט המשך ל„פסיכו", סרטו הגאוני של הבמאי אלפרד היצ'קוק. אבל גם זה קרה לפני שנתיים, כשריצ'רד פרנקלין ביים את אנתוני פרקינס בסרט המשך לקלסיקה. וכשם שהיה צורך להתמודד עם פרק שני, בא עתה פרקינס ומביים את עצמו (כבסרטו הראשון כבמאי) בפרק ג' של שורת הרציחות העקובות מדם במוטל העגמומי.

הפרק השני והשלישי אינם ניתנים למדידה באותן אמות־מידה ביקורתיות בהן נמדד סרטו של היצ'קוק. הנסיון להתמודד עם המקור הוא קרב אבוד מראש, וזו גם אינה הדרך שבה החליטו לנקוט פרנקלין, ופרקינס שבא בעקבותיו.

מדובר בספיח המבוסס על המקור ומתובל קצת באירוניה. „פסיכו 3" מתחיל בנקודת הסיום של „פסיכו 2". שם, כזכור, צצה אישה קשישה, גברת ספול, המודיעה לנורמן בייטס (פרקינס) שהיא היא אמו האמיתית ולא אותה גוויה מפוחלצת מהסרט הראשון. בייטס, שיצא בראשית הסרט ההוא ממוסד פסיכיאטרי לאחר אישפוז של 22 שנה, מחסל בקור־רוח את אמו החדשה ומובילה אחר כבוד אל חדרה השמור לה באותו בית גותי מטיל אימה, המוכר לכל המסיירים באולפני יוניברסל. עתה ברור, בייטס לא נרפא מהסכיזופרניה כפי שהכל סבורים, יש לו שוב אמא המנחה את פעולותיו.

כדי להגביר את המבוכה נקלעת למוטל (שאותו החליט לפתוח מחדש) נערה מתוסבכת בשם מורין, שנמלטה ממנזר. אותה מורין מעלה בזכרונו את מריון (ג'אנט לי), הנרצחת מסצנת האמבט הידועה בסרט המקורי (הזדמנות להכניס שוב את הקטע המפורסם, וגם פלשבק מסרט מס. 2). היא דומה לה במקצת, במיוחד בתסרוקתה הקצוצה. אין לחפש כאן אחר תיחכומו של המיסטר. אצל היצ'קוק היו מעשי הרצח מלאכת־מחשבת של עריכה קולנועית. כאן הקטילות נעשות בסגנון המתירני של היום, והמצלמה מתעכבת מקרוב על סכינים משספות ודם קולח. בניגוד למקור מדובר גם במעשי רצח סתמיים של נערות מסכנות הנקלעות למקום.

פרקינס המזדקן פאתטי בנסיונו לחקות את תנועותיו ואופן דיבורו של נורמן בייטס מספר אחד. כאמור, הוא אינו מתייחס לעצמו ברצינות יתרה. כך, למשל, הוא מתאר את הסיבות שמאחורי פיחלוץ הציפורים, תחביבו האהוב. קודם למעשה הפוחלץ הוא מפזר להן פרורים מורעלים.

אין זה סרט העומד בפני עצמו, אלא כזה שנוצר למען אלה המודעים למקור (הסרט כולל פארודיות או וריאציות על אחרים משיאי המקור, כולל סצנת המקלחת). לאלה שאינם מכירים את סרטו של היצ'קוק ייראה סרט זה כעוד סרט אימה ודמים, מאלה המציפים את בתי הקולנוע לעשרות.

תערוכות

דורית קדר

אלף פנים מענגים

מדור תערוכות זה ייפתח בחסר גדול: העדרותו של עורך המדור, בנימין (בנקו) אדר. לאורך כל השנים יצא בנקו אדר מתוך נקודת מוצא ערכית לגבי מקומן של האמנויות בכלל ולגבי מקומן בעיתון בפרט.

אמנות פירושה סובלנות ויצירתיות. במאמר זעיר הנקרא „מיהו אורח טוב", כותב המחבר, רות, שעיקר העיקרים בבניית מדינה דינמית וערכית הוא חינוך אזרחיה לחשיבה עצמית וייחודית, דרך חשיבה שכזו מנוגדת מטבעה לסממן הקופיות והעדריות, שפירושם — ניוון ערכים ודריכה במקום.

בנקו אדר ז"ל איפשר ניתוחים גמישים של כל יצירות האמנות מבלי להתחפר אפריורי בעמדות אידאולוגיות. הוא לא נרתע מעיון מעמיק ואינטלקטואלי, שני תארים שלא מצא בהם כל פגם.

למוסף ראש השנה הזמין בנקו, עוד לפני חודשיים, מסה על מצב האמנויות בשנה שחלפה. לאחר מותו, וכנראה עקב אילוצים, הועברה המסה למדור האמנות והתרבות שבעריכת עלינא תורי. המסה, שהופיעה ביום חמישי מוקדשת, אם כך, לתרומתו הנכבדה של בנקו אדר למדורי האמנות בעיתון.

* * *

בבית הציירים והפסלים ברחוב אלחריזי בתל־אביב מציג אריה למדן, והפעם — רישומים ברפידוגרף, אקווארל ופסטל. יש הבדל ניכר באיכויות שבין הרפידוגרף לשאר מוצרי המדיה. הרפידוגרף פועל כתחריט, ועמו חש כנראה למדן שהוא מגיע למיצוי אופטימלי.

יש שוני רב בין הפסטלים והאקווארל המאולצים, המבוססים על נופים חיצוניים, לבין הרפידוגרף או התחריט, שמהם נשקפים תחושות פנימיות, כמו כאב או חושניות אדירה, הומור שחור, רגשות רכאון או תשוקות נועזות... המדיום האוטר משמש את הנפש, והוא אכן מתיר רסן ומעצב דימויים זורמים, ואילו המדיום המאולץ מסתגר בד' אמות. אין צורך בקשייה שבכבח ואין צורך להציג כמויות.

* * *

רינה רוברטס, אשר את בובות עיסת־הנייר שלה ניתן לראות תמיד בסטודיו שברחוב רות 6 בתל־אביב, יצרה ב„קומת השכונה" חגיגה של שקיפויות נייר, המעצבת בובות, כמעט כל המיתולוגיה כאן, סיפורי אגדות על־גבי תמונות תבליט. עבודה של שעל אחר שעל, הדבקת פיסת־נייר על פיסת־נייר, קלאופטרה, המלך הנרי, מראה או איזבלה דונקן — כולם לבושים מתוך התאם את תקופתם ואופיים. אבל לכולם פני האמנית עצמה. אלף בובותיה של רוברטס הם אלף פניה המקסימים והמענגים. יופי של תערוכה.

* * *

בבית הציירים והפסלים, ליד הקטורית, עדיין מוצג אוסף מסידרת התחריטים והדפסים, שנבחר ונעשה בטעם מצוין (בהדרכתם של משה גבעתי ויהודית הייטנס). מי שכיסו לא מאפשר לו „מקוריות", עשוי להתענג על מקוריות אחרת, בהחלט לא פחות מענגת.

* * *

בגלריה גזלי מ. מציג יאשה צרינסקי תערוכה מקושבת. גם כאן יש שתי מגמות, אבל יש תחושה שהן עדיין לא נהירות לאמן עצמו.

המגמה האחת הסטנדרטית והמורגשת יותר, מוצאת ביטוי ביצירות הכוחות, האקספרסיביות מאוד, והחתוכות בעץ. יצירות אלו יוצרות בלט צבעוני, גושים של תחושות חזקות ופנימיות. ומאידך — יש בהן סממנים של מגמה מנייריסטית, שכאילו מצאה איזה סגנון לאחוז בו ולהמשיך הלאה. הציור של צרינסקי מלא רגשות עזים מרי, סבורי להתחם עצמו בצבעוניות מסטלים ומורה על עקרונות צוייריים.

יאשה צרינסקי, גלריה גזלי מ.

צוותא לתרבות מתקדמת

פאסודובלה (הצגות אחרונות)
קומדיה סאטירית מאת יהושע סובול
בימוי: גדליה בסר
עם: לאורה ריבלין ● יוסי פולק
הערב, יום שישי, 10.10, ב־21.30

שישי 10.10 — ב־15.00 — במה פתוחה: הרהורים וכביסה — לחקות תנעומימון
ב־24.00 — יהודית רבוץ

פתיחת עונת הקונצרטים — 11:11
שבת, 11.10, בשעה 11.11 — התזמורת הקאמרית הקיבוצית בניצוחו של ליאור שמבדל, עם מירה זכאי — יצירות מאת: קופל, בריון שוסטקוביץ'

מוצ"ש 11.10, ב־21.00 — „נוני שב משדה הקרב"
ב' 13.10, יום ג' 14.10, שעה 20.30 — „קדושי"
ד' 15.10, ב־17.00 — במה פתוחה: „מזור מאליר"
ב־21.00 — „חקיך האחרון"
ה' 16.10, ב־21.00 — „מושל ירוחה"

בצוותא מוצגת תערוכת תחריטים של מרים מיטמן

צוותא — לתרבות מתקדמת

"צוותא" אילת
ליל שבת, 10.10.86 שעה 22.00 **פגישה עם המשורר נתן יהונתן** בערב של קריאה ושירה מפרי עטו. **בהפלגה על אניה.**

"צוותא" מגדל העמק
מוצאי שבת, 11.10.86 שעה 21.00 בבית החברה – פנל חברתי, המתקיים בין כסה לעשור. **"ימים של חשבון ודין"** בהשתתפות: ח"כ זייקה גרוסמן, הרב גרוסמן, פרופ' אלכס ברזל. מנחה – יוסי אוסטרייכר.

יום שלישי, 22.10.86 שעה 18.00 (חול המועד חג הסוכות) תיאטרון זבובות של אורי סביר בהצגה מקסימה להורים ולילדים – **"המרוץ הגדול בין הארנבת והצב"**.

"צוותא" כפר-סבא
יום שני, 20.10.86 שעה 21.00 ערב שירה עם נחום היימן וזמרת אורחת.

"צוותא" קרית-חיים
ליל שבת, 24.10.86 שעה 20.00 לפעילי צוותא **"אשפיזין"** בסוכה של קבוץ יסעור.

"צוותא" הוד-השרון
מוצאי שבת, 18.10.86 שעה 21.00 "האירוסים" זמרי בית אלפא בתכניתם – "אסיף".

"צוותא" ראשון-לציון
ליל שבת, 10.10.86 שעה 22.00 **"קיץ אחרון"**. משתתפות: רחל דיין, עירית שלג, דינה לימון, גודי ליטני, רחל רביד, מרינה רוסטי, חנה רז, אירית רובינשטיין.

שבת, 11.10.86 שעה 11.00 בבוקר הצגה לילדים **"גליצו, יוצא לתור בדרכים"**.

ליל שבת, 17.10.86 שעה 22.00 ערב משירי המלחין מרדכי זעירה מוגש במלאות 18 שנה למותו. קטעי קישור מוגשים על ידי דן כנר. משתתפים במופע: יעל כהן-לב, דוד מור, נילי קריס-פסנתר, עמוס אלוני-חליל צד, אסא גבריאלי-תופים.

שבת, 18.10.86 שעה 11.00 בבוקר הצגה לילדים – **"וקשקשתא הכי באולם"**.

יום שלישי, 21.10.86 שעה 21.00 פגישות בצוותא, הפעם עם פרופ' ישעיהו ליבוביץ.

"צוותא" ירושלים
ליל שבת, 10.86 שעה 22.00 **"רביעיית בלדי אוליור"** מנגנים: בלדי אוליור-גיטרה, תניך שקד-חליל, אוריאל אטלס-גיטרה בס, ראובן סרוסי-גיטרה. חוויה של מקצבים דרום-אמריקאיים, בראזילאיים, צוענים, פלמנקו ועוד.

שבת, 11.10.86 שעה 11.00 בבוקר קונצרט בוקר עם 4 חלילים. מנגנים-רענן אילון, דפני קייני, אביגייל דולן, יעל רונן. בתכנית: קוונץ, רייכה, טשרפנין, קולאו, דיבואה.

מוצאי שבת, 11.10.86 שעה 21.00 **"אלף אסתר ואסתר"** – בביצוע: קבוצת התיאטרון הירושלמי. משחק: גבריאל לב, רות וידר.

יום שלישי, 14.10.86 שעה 16.00 מועצת הדור הצעיר של מפ"ם – לרגל הרוטציה בראשות הממשלה.

שעה 20.30 **"המגילה הכתובה"** בעל פה – במה סוציאליסטית. משתתפים: יגאל בן-אריה, ראובן קמינר, גדי יציב. מנחה – רון כוזר.

יום רביעי, 15.10.86 שעה 20.30 **"שותפים לדירה"** באנגלית.

ליל שבת, 17.10.86 שעה 22.00 יוקרן הסרט **"כנר על הגג"** – וויים טופול במחזמר המבוסס על "טוביה החולב", שכבש עולם ומלואו.

הבימה — התיאטרון הלאומי
מחר, מוצ"ש, 11.10
תשקיעה: 21.00
הפרדיס: 21.30

תכניות רדיו וטלוויזיה ראה בחותם

תל-אביב

אסתר
הפיראטים
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.40
מוצאי כיפור: 9.40

אורלי
צביטה בלב
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 7.30
מוצאי כיפור: 9.30

בית לסין
פסטיבל סרטי וודי אלן
יום ו': 14.30 – 23.30
חול ומוצ"ש: 23.15

בן-יהודה
אהבה בשחקים
יום ו': 9.45 – 12.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30
מוצאי כיפור: 9.30

גת
הצבע ארגמן
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 6.30 – 9.30
חול: 3.15 – 6.15 – 9.15
מוצאי כיפור: 9.30

גורדון
שתי אנגליות
7.00 – 9.30

דקל
יחסים פשוטים
יום ו': 10.00
מוצ"ש וחול: 7.15 – 9.30
מוצאי כיפור: 9.30

דרייב אין
קוד הרעם – 7.30, 9.30
סקס – 12.00

הוד
תעלול קטלני
יום ו': 10.00, 12.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

לימור חדש
מקרוני
7.15 – 9.30

פאר
שתי אצבעות מצידון
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 5 – 7.30 – 9.30
מוצאי כיפור: 7.45 – 9.45

מוזיאון תל-אביב
שואה

סינמה 1
פסיכו 3
יום ו': 10
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5 – 7.15 – 9.30
מוצאי כיפור: 9.30

סינמה 2
מופע הקולנוע של רוקי
יום ו': 10
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5 – 7.15 – 9.30
מוצאי כיפור: 9.30

פאריס
עוברת אורח
יום ו' 12 – 22.00 – 24.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 12 – 2 – 7.15 – 9.30
שישי
בירדי – 14.30
מ.א.ש – 16.30
שבת
ראסטי ג'ימס – 11.00
מונטי פיטון והגביע הקדוש – 13.00
שלושת ימי הקונדור – 15.00
בית החיות – 17.00
בולשוט – 23.30

חן 1
היחפן מבברלי הילס
יום ו' 10 – 12.20
מוצ"ש: 7.45 – 9.55
חול: 5 – 7.30 – 9.50
מוצאי כיפור: 9.55
מרי פופינס
שבת: 11.00 בבוקר

חן 2
ג'ושוע אתמול והיום
יום ו': 9.50 – 12.05
מוצ"ש: 7.40 – 9.50
חול: 5 – 7.40 – 9.50
מוצאי כיפור: 9.50
גרמלינס
שבת: 11.00 בבוקר

חן 3
הרומן של אתמול בלילה
יום ו' 10 – 12.15
מוצ"ש: 7.30 – 9.40
חול: 5 – 7.30 – 9.40
מוצאי כיפור: 9.40
היפהפיה והיחפן
שבת: 11.00 בבוקר

חן 4
שגעון של לילה
יום ו' 9.50 – 12.05
(11.00 בבוקר) +
מוצ"ש: 7.40 – 9.50
חול: 11 – 2 – 5 – 7.40 – 9.45
מוצאי כיפור: 8.50
שלגיה
שבת: 11.00 בבוקר

חן 5
דונה פלור
יום ו': 9.50 – 12.05
(11.00 בבוקר) +
מוצ"ש: 7.40 – 9.45
חול: 11 – 2 – 5 – 7.40 – 9.45
מוצאי כיפור: 9.45
טרן וקדרת הקסמים
שבת: 11.00 בבוקר

חיפה

אורה
זכרונות אהבה מפירנצה
יום ו': 10
מוצ"ש: 7 – 9.15
חול: 4.30 – 7 – 9.15
מוצאי כיפור: 9.15

חן
הצבע ארגמן
מוצ"ש וחול: 6 – 9
מוצאי כיפור: 9

עצמון
אהבה בשחקים
יום ו': 10
מוצ"ש: 7 – 9.15
חול: 4.30 – 7 – 9.15
מוצאי כיפור: 9.15

פאר
שן תחת שן
מוצ"ש: 7 – 9.15
חול: 4.30 – 7 – 9.15
מוצאי כיפור: 9.15

ארמון
הפיראטים
מוצ"ש: 6.45 – 9.15
חול: 4.30 – 6.45 – 9.15
מוצאי כיפור: 9.15

קרן אור המחודש
שואה חלק א'
שבת: 6
מוצאי כיפור: 7.30
ימים ג', ד', ה': 6
נחשולי אהבה
שבת: 11.10 – 23.30
מאהביה של מריח
חמישי: 16.10 – 23.30

רון
אותלו
חול: 4 – 6.30 – 9
מוצ"ש: 6.45 – 9.15
מוצאי כיפור: 9

אמפי
ב קצר
מוצ"ש: 7 – 9.15
חול: 4.30 – 7 – 9.15
מוצאי כיפור: 9.15

אורלי
מלכת הכיתה
מוצ"ש וחול: 7 – 9.15
מוצאי כיפור: 9.15

ירושלים

אדיסון
אהבה בשחקים
מוצ"ש: 7 – 9.15
חול: 4.30 – 7 – 9.15
מוצאי כיפור: 9

אורגיל
היחפן מבוורלי הילס
7.15 – 9.30

אוריון אור 1
מים מים
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 4.30 – 7 – 9
מוצאי כיפור: 9

אור 3
הצבע ארגמן
מוצ"ש: 8.30
חול: 4.30 – 8.30
מוצאי כיפור: 8.50

אורנע
מרדף אדם
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 4.30 – 7 – 9
מוצאי כיפור: 9

בנייני האומה
מלכת הכיתה
מוצ"ש: 7 – 9
חול: 7 – 9
מוצאי כיפור: 9

מיטשל
זכרונות אהבה
מוצ"ש: 7 – 9.30
חול: 7 – 9.30
מוצאי כיפור: 9

סמדר
מקרוני
מוצ"ש: 7 – 9.15
חול: 7 – 9.15

כפיר
אותלו
מוצ"ש: 7 – 9.30
חול: 4.30 – 7 – 9.30
מוצאי כיפור: 9

הבירה
שתי אצבעות מצידון
מוצ"ש: 8 – 10
חול: 4.30 – 7.15 – 9.15
מוצאי כיפור: 9.15

רון
סיפורו של גלן מילר
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

עדן
היפנים באים, היפנים באים
מוצ"ש: 7 – 9
חול: 4.30 – 7 – 9
מוצאי כיפור: 9

בית אגרון
שישי
14.30 – שחק אותה סם
15.45 – זכרונות מאפריקה
מוצ"ש
18.00 – שחק אותה סם
19.45 – הטנגו האחרון בפריס
22.00 – מונטי פייטון טעם החיים
24.00 – מופע הקולנוע של רוקי

רמת-גן

אואזיס
הפיראטים
יום ו': 10
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 5 – 7.30 – 9.30
מוצאי כיפור: 9.30

לילי
תעלול קטלני
7.15 – 9.30

ארמון
דונה פלור נשואה לשניים
יום ו': 10
מוצ"ש: 7.30 – 9.45
חול: 7.30 – 9.45
מוצאי כיפור: 9.45

רב גן 1
הצבע ארגמן
יום ו': 10
מוצ"ש: 6 – 9
חול: 6 – 9
מוצאי כיפור: 9
מרי פופינס
שבת: 11.00 בבוקר

רב גן 2
הרומן של אתמול בלילה
יום ו': 10
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 5 – 7.30 – 9.40
מוצאי כיפור: 9.40
20,000 מיל מתחת למים
שבת: 11.00 בבוקר

רב גן 3
כחום הגוף
מוצ"ש: 7.30 – 9.40
מוצאי כיפור: 9.40
חול: 7.30 – 9.40
טרן וקדרת הקסמים
חול: 5.00
שלגיה
שבת: 11.00 בבוקר

רב גן 4
היחפן מבברלי הילס
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5 – 7.15 – 9.30
מוצאי כיפור: 9.30

שחף
אותלו
יום ו': 9.45 – 12.00

תל-אביב
עיר ללא רחמים
יום ו': 10 – 12
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5 – 7.15 – 9.30
מוצאי כיפור: 9.30

תכלת
החברים של אלכס
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30
מוצאי כיפור: 9.30

פתח-תקוה

היכל 1
אהבה בשחקים
יום ו': 10
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5 – 7.15 – 9.30
מוצאי כיפור: 9.30

היכל 2
יפה בורוד
יום ו': 10
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5 – 7.15 – 9.30
מוצאי כיפור: 9.30

היכל 3
אותלו
יום ו': 10
מוצ"ש: 7 – 9.30
חול: 4.30 – 7 – 9.30
מוצאי כיפור: 9.30

רעננה

אורות
נשר הברזל
מוצ"ש: 7.15 – 9
חול: 4.30 – 7.15 – 9
מוצאי כיפור: 9

עכו

אודיטוריום עכו
להב בשמן
מוצ"ש: 7 – 9
חול: 7 – 9
מוצאי כיפור: 9

הרצליה

היכל
צביטה בלב
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5 – 7.15 – 9.30
מוצאי כיפור: 9.30

מלון דניאל
נפגש עם יפה ירקוני
שישי: 22.30
סלוואדור
סרט שבת: 6.45 – 9.30
מוצאי כיפור: 9.30

באר-שבע

חן
צביטה בלב
יום ו': 10
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 4.30 – 7.30 – 9.30
מוצאי כיפור: 9.30

עפולה

מופתרון
הטרמפיסט
מוצ"ש וחול: 8.30
מוצאי כיפור: 9
הקוסם מארץ עוץ
יום ג': 5.00

חולון

ארמון
קוד הרעם
יום ו': 10
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
ג', ד', ה': 4.30 – 7.15 – 9.30
מוצאי כיפור: 8 – 10
מונטי פיטון טעם החיים
מוצ"ש 11.10 – 23.30
מונטנגרו
חמישי: 16.10 – 23.30

סבוי
אהבה בשחקים
יום ו': 10
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5 – 7.15 – 9.30
מוצאי כיפור: 9.30

מגדל
שובו של מקצוען
יום ו': 10
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
מוצאי כיפור: 9.30

מתנ"ס קרית שרת סינמטק
נאטי גאן
מוצאי כיפור, ג', ד', ה': 7.15 – 9.30

מועדון קולנוע לנוער
רומיאו ויוליה
ג', ד', ה 4.00

שרותים • עזרה • תחבורה

תורנות בתי-מרקחת

שישי
בת-ים: גני בת-ים — הנביאים 3. חולון: ד"ר חורי — סוקולוב 70. ירושלים: קופ"ח — מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28. נתניה: קרניאל — מ. מסחרי ק. נורדאו. פתח-תקוה: רסל — רוטשילד 89. רמת-גן: חן — זבוטינסקי 90. תל-אביב: שרה רב — האוזנר, תכנית ל'. זיוה — אצ"ל 52. חיפה: שטרינצק — דרך צרפת 47.

שבת
בת-ים: בלפור — בלפור 90; קופ"ח — עין יהב. חולון: ד"ר חורי — סוקולוב 70. ירושלים: הר הזיתים — הר הזיתים (שבת); קופ"ח מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28 (מוצ"ש). נתניה: גבע — שער הגיא 14. פתח-תקוה: מרכז השרון — אהרון קציר 40. רמת-גן: אסותא — ז'בוטינסקי 41. תל-אביב: זיוה — אצ"ל 52, שכ' התקוה; שרה רב — האוזנר 3, תכנית ל'. חיפה: הדס — חורב 53.

משטרה
ירושלים, תל-אביב, חיפה, רמת-גן, בני-ברק, חולון, פתח-תקוה – טל' 100. באר-שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100. אילת – 244. חדרה – 22444.

תורנות בתי-חולים

תל-אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל-השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח-תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל-אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה ופנימית. ילדים – כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל-אביב – בימים א', ג', ה' שבת – כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
● ביה"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי: הדסה ע"כ – נשים, כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג. שערי צדק – פנימית. ביקור חולים – ילדים.
שבת: הדסה ע"כ – כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג. הדסה ה"צ — פנימית. שערי צדק – ילדים. ביקור חולים – נשים.

"יד ביד" – אוזן קשבת בטלפון לילד ולנוער – קו לנוער במצוקה ת"א – 226027 (24 שעות) חיפה – 04-229488 (11.00–20.00) נהריה – 04-920014 (11.00–20.00) קו פתוח להורים במצוקה בימים ב' ד' ו' – טל. 222732. "קו פתוח" – אוזן קשבת לילדים ובני נוער 03-221680 (24 שעות)

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים של ההסתדרות לרפואת שיניים בישראל. בתל-אביב – בימים א'–ה' בין השעות 21.00–23.00. בלילות שבת ובערבי חג בין השעות 18.00–24.00. בשבתות ובחגים בין השעות 15.00–21.00. הכתובת: רח' בר-כוכבא 49, טל' 284649. בחיפה: רחוב הנמל 26, קומה ג' [illegible]. ש"ס 20.00 עד 23.00 בערב.

מרפאות שיניים לעזרה ראשונה: [illegible] 03-285822, 294869.

מרכז סיוע לנפגעות אונס — לרעננה ואיזור השרון, טל' 052-52432 בימים א'–ה' בשעות 17.00–21.00.

עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02-227171
ער"ן תל-אביב — טל' 03-261111
ער"ן חיפה — טל' 04-672222
ער"ן באר-שבע — טל' 057-418111
ער"ן נתניה — טל' 053-35516

סילוק מיטורים — [illegible] טל' 106

מד"א
ירושלים, ת"א, חיפה – טל' 101. רמת-גן, גבעתיים – טל' 781111; רמלה – טל' 1032; עפולה – טל' 93333; קרית-גת – [illegible]; באר-שבע – טל' 057-74767; אשדוד – [illegible].

האלופה, הפועל ת"א, תחנוך מחר את האיצטדיון החדש בכפר-סבא

המובילות יתקשו לשמור הפיסגה

בית"ר ת"א בדרבי-זוטא מול בני-יהודה ונתניה בחוץ נגד מכבי יפו • מחזיקת הגביע וסגנית האלופה בבלומפילד • מכבי ת"א בהופעה מסקרנת בבאר-שבע

● לאומית

אחרי הפוגה של שבוע במשחקי הליגה הלאומית בכדורגל ומשחק ההפסד לרומניה (4:2) יתבצע מחר המחזור הג'. מחזיקת הגביע, בית"ר ירושלים, וסגנית האלופה, מכבי חיפה, שניהלו דו-קרב מלהיב במחזור הי"ג (2:1 לבית"ר), שוב יפגשו על מגרש אחד. באיצטדיון בלומפילד, שמשון ת"א תארח את מכבי חיפה, ובית"ר ירושלים תתמודד עם מכבי יבנה.

תהיה גם חגיגה במחזור מחר: בכפר-סבא ייחנך איצטדיון חדש במשחק בין קבוצות הפועל כפר-סבא והפועל תל-אביב.

מאבקים קשים לשתי הראשונות שטרם נוצחו: בית"ר ת"א תארח את בני-יהודה ת"א ברדבי זוטא, ומכבי נתניה תצא למשחק ביפו נגד מכבי יפו.

מכבי ת"א תרדים לבאר-שבע: בית"ר נתניה תשחק באיצטדיונה עם מכבי פ"ת ובמשחק שיתקיים כבר היום בלוד יפגשו קבוצות הפועל לוד והפועל פ"ת.

● הופעת-בכורה לכדורגלן היהודי-ארגנטיני דניאל בריאלו-בסקי באיצטדיון בלומפילד כאשר קבוצתו, מכבי חיפה, תתמודד ב-3 עם שמשון ת"א. החיפנים ישובו לאיצטדיון היפואי, על כר-הדשא שלו איבדו בעונה שעברה את כתר האליפות. חניכיו של המאמן שלמה שרף, שמתוסכלים מהפסדם במחזור הקודם לבית"ר ירושלים, ינסו "לשפוך חמתם" על שמשון ת"א. משימה לא קלה. המארחים משמשון — אגוז קשה לפיצוח. ישפוט: אריה פרוסט.

● במשחק השני בבלומפילד (5) יתמודדו קבוצות בית"ר ירושלים ומכבי יבנה. הירושלמים טובים מיריביהם ומועמדים לנצחון. כל תוצאה אחרת תהיה הפתעה. ישפוט: יאיר טילינגר.

● חג בכפר-סבא (3) שלום ל"מגרש הקופסא", אימתם של כל כדורגלני הליגה הלאומית. מחר ייחנך איצטדיון חדש בעיר. לא יכול היה להיות מאבק מסקרן יותר בפתיחה החגיגית מאשר הופעת האלופה, הפועל ת"א, נגד הפועל כפר-סבא. משה סיני וחבריו פתחו בצליעה את משחקיהם בליגה וכיס ניצחו. גם הפעם יהיה להם קשה מול קבוצה כפר-סבאית טובה ונמרצת, שמסוגלת לחזור על נצחונה בעונה שעברה (2:1). אלי יאני, כוכב כפר-סבא, יאיים על שער קבוצתו בעונה שעברה. ישפוט: משה אשכנזי.

● המובילה הלאומית, בית"ר ת"א, שחזרה רק העונה לליגה הבכירה ופתחה בסערה, תארח באיצטדיון וינטר ברמת-גן (4) ברדבי תל-אביבי זוטא, את בני-יהודה ת"א. שחקני שכונת-התקווה סיימו את שני משחקיהם הראשונים העונה בתיקו. ישתדלו לא למעוד גם הפעם במאבק השקול מול יריב שופע-נצחון כבית"ר ת"א. ישפוט: יהושע לויה.

● קבוצה נוספת שטרם נוצחה העונה, מכבי נתניה, תצטרך להתאמץ בהופעתה באיצטדיון גאון ביפו (4) מול כדורגלני מכבי יפו, המסוכנים בביתם. יהיה זה דו-קרב שקול בין שתי קבוצות טובות. ליפו — עדיפות ביתית, אך נתניה נמצאת על גל של נצחונות. כל תוצאה לא תפתיע. ישפוט: צבי שריר.

● כדורגלני מכבי ת"א (נצחון ותיקו) ירדו לבאר-שבע (4) למאבק עם הפועל באר-שבע (הפסד ותיקו). מכבי ת"א, במיטבה, מסוגלת לשוב מבירת הנגב עם מלוא 2 הנקודות. המארחים ינסו להפתיע. גורל המשחק תלוי בעיקר ביכולת העורף הבאר-שבעי לעצור את החלוצים המסוכנים של מכבי ת"א. ישפוט: יעקב שיינר.

● מיפגש בין שתי קבוצות שטרם ניצחו יהיה בנתניה (4). שם תארח בית"ר נתניה, העולה החדשה, המפסידה בשני משחקיה הראשונים וסוגרת את הטבלה, יריבה מוכרת אחרת, מכבי פ"ת. הביתיות תאפשר לכדורגלני נתניה להתאושש מהמשבר ולטעום טעם-נצחון בכורה בלאומית. ישפוט: רחמים בינג'י.

● מישחק-הפתיחה של המחזור יהיה כבר היום ב-3.30 בלוד. שם יתמודדו קבוצות הפועל לוד והפועל פ"ת. מיפגש שקול בין שתי קבוצות שלהן ללא פשרות על מלוא הנקודות. לוד — ביתית. הפועל פ"ת לא תוותר. ישפוט: בני כהן.

הטבלה הלאומית
(אחרי שני מחזורים)

1.	בית"ר ת"א	2	2:1	4
2.	מכבי נתניה	2	2:0	4
3.	מכבי ת"א	2	2:1	4
4.	בית"ר ים	2	1:4	4
5.	הפועל פ"ת	2	2:4	3
6.	הפ. כפר-סבא	2	2:1	3
-	מכבי חיפה	2	2:2	3
-	מכבי יבנה	2	2:2	1
9.	מכבי יפו	2	3:3	3
10.	בני-יהודה ת"א	2	3:3	2
11.	שמשון ת"א	2	3:1	2
12.	הפועל לוד	2	3:2	1
-	הפועל ת"א	2	3:2	1
14.	הפ. באר-שבע	2	2:1	1
-	מכבי פ"ת	2	2:1	1
16.	בית"ר נתניה	2	4:0	0

משחקי השבת
● בית"ר ים — מכבי יבנה
● שמשון ת"א — מכבי חיפה
● בית"ר ת"א — בני-יהודה
● בית"ר נתניה — מכבי פ"ת
● מכבי יפו — מכבי נתניה
● הפ. בא"ש — מכבי ת"א
● הפ. כפ"ס — הפועל ת"א
● הפ. לוד — הפ. פ"ת (היום)

בחצי-גמר טורניר רמת-השרון היום:

מנסדורף — קריקסטיין
גילברט — כריסטו סטיין

● טניס

מאת אריה גיטליס

● בראד גילברט — כריסטו סטיין.
● עמוס מנסדורף — אהרון קריקסטיין.

אלה יהיו שני מישחקי חצי-הגמר בטורניר "הגרנד פרי" הגדול ברמת-השרון, שיתחילו היום ב-2. המנצחים יתמודדו בגמר בשבת.

בראד גילברט, המדורג ראשון מארה"ב, גבר אתמול על הישראלי גלעד בלום — 1:6, 1:6, 7:5. גילברט הפייבוריט נאלץ להתאמץ כדי לגבור על הישראלי השאפתן. הקרב הגיע לשיאו במערכה השלישית כשבלום הוביל 4:5, והיו לו כדורי-פתיחה אולם גילברט [illegible] את הנצחון מכלום, שהתעלה במערכה השנייה.

עציון מנסדורף, המדורג 8, גבר על אנדריו שניידר מקנדה 4:6, 7:6 במשחק מצוין.

כריסטו סטיין, המדורג 4 מדרום אפריקה, הכניע בקלות את מיכאל ווסטפאהל מגרמניה — 1:6, 3:6.

אהרון קריקסטיין, בן ה-19 מארה"ב, המדורג 2, ניצח את פטר קריבין מיוגוסלביה בקרב טוב — 1:6, 6:6.

במישחקי הזוגות הודחו שלנה גוליקשטיין וברד גילברט ע"י לוטס מארה"ב ולונדגרן משבדיה — 2:6, 4:6. במשחקים נוספים ברבע-הגמר: אוסטינג (הולנד) סנבסון (שבדיה) — הופר (ארה"ב) / אנדרסן (ניו-זילנד) 6:2, 6:2; בטנן / וינדהלם (שבדיה) — אדווארדס / מילר (דרום-אפריקה) 6:4, 7:5.

כפר-סבא — קרית-אתא בקרב-פיסגה בלאומית

● כדורעף

הטבלה הלאומית

1.	הפועל המעפיל	3	9:0	6
2.	הפ. קרית-אתא	3	9:2	6
3.	הפ. כפר-סבא	3	9:3	6
4.	מ. אשר/המפרץ	3	6:0	4
5.	הפועל בת-ים	3	7:7	4
6.	הפועל העוגן	3	7:3	4
7.	מכבי ת"א	3	8:3	4
8.	שריד/העמקים	2	4:3	3
9.	אליצור ת"א	3	9:3	3
10.	מכבי חיפה	3	9:2	3
11.	הפ. רמת-אביב	2	6:0	2

משחקי הליגה הלאומית בכדורעף יתחדשו מחר כאשר ייערכו תחרויות המחזור הד'. במוקד: קרב-פיסגה בו תארח הפועל כפר-סבא ב-8 את הפועל קרית-אתא. שתי הקבוצות טרם נוצחו. פיטר מיקנטיץ שיתרון גבוה העונה על האלופה, הפועל בת-ים (3:2). ישפטו: נתי תדהם וגבי לוטן.

שאר המשחקים מחר: מכבי חיפה — הפועל רמת-אביב (8; שופטים: עוזי ברדצבי ואבי ולצברג), הפועל העמקים/שריד — הפועל כוכב אשר (8; שופטים: אהרון קמל ואלכס בוקור), מכבי ת"א — הפועל המעפיל/עין-החורש (8; דדו רוזנטל ופיני שפלינר), הפועל בת-ים — אליצור ת"א (8.30; שופטים: אלכס ציטמירה וגבי קראוס). הפועל העוגן — חופשית.

אליפות ההתישבות בטניס-שולחן

אליפות ההתישבות העובדת בטניס-שולחן תיערך בשבת מ-9.30 בבוקר באולם קיבוץ דליה.

● קליעה: שתי תחרויות באליפות הפועל ייערכו בשבת. אליפות הפועל באקדח סטנדרטי (25 מ') תתקיים מחר ב-9 בבוקר במטווח האולימפי בהרצליה. באותה שעה ייערכו תחרויות חצי-הגמר ברובה 60 כדור שכיבה, במטווחי רמת-גן, רעננה, כפר-סבא וחיפה.

● שחייה: אליפות הפועל לגילאי 10-12 תתקיים בבריכת מכון-וינגייט ב-9.30 בבוקר וב-4 אחה"צ.

● רכיבה: תחרויות קפיצות-ראווה יהיו מחר ב-10 בבוקר בקיבוץ אפיקים.

אליפות זבולון בשייט

אליפות זבולון בשייט, על-שם ע. טובים, תיערך בחוף ימה של נתניה. המירוצים שיחלו ב-10 בבוקר יהיו ב-470, 420, שחף, לייזר, סנפירים, יאכטות, קטמרנים, הולנדי מעופף וגלשני-מפרש.

איטליה — יוון 0:2

שני שערים שהבקיע ג'יוזפה ברג'ומי העניקו נצחון לנבחרת הכדורגל של איטליה על יוון — 0:2 במשחק ידידותי. המשחק נערך בבולוניה.

● נשיא התאחדות הכדורגל ההונגרית, גרגורי שפשי, הודח בעקבות כשלון הנבחרת הלאומית בגביע העולמי במקסיקו. במקומו התמנה יאנוש שומוגי.

בליגה האנגלית:
ליברפול — טוטנהאם

בעלת התואר הכפול, קבוצת ליברפול, תארח מחר במחזור ה-10 בליגה האנגלית בכדורגל את טוטנהאם.

המובילה, נוטינגהאם-פורסט, תשחק בלסטר.

שאר המשחקים: צ'רלטון — אברטון; ארסנל — ווטפורד; אסטון וילה — סאותהמפטון; לוטון — נוריץ'; מנצ'סטר-יונייטד — שפילד-וונסדיי; ניוקאסל — מנצ'סטר סיטי; אוקספורד — קווינס פארק; קוונטרי — ווימבלדון; ווסטהאם — צ'לסי.

המבורג — שטוטגרט

משחק-צמרת יהיה בסוף השבוע בליגה הגרמנית בכדורגל כשהמבורג תארח את שטוטגרט.

שאר המשחקים: קייזרסלאוטרן — אורדינגן; ורדר ברמן — מנהיים; נירנברג — שאלקה; קלן — דורטמונד; דיסלדורף — באיירן מינכן; ברלין; פרנקפורט — בוכום; לברקוזן — מנשנגלדבך; הומבורג.

● משחק בין-ארצי מסקרן במוקדמות אליפות אירופה בכדורגל יהיה מחר בפאריס. צרפת, בהנהגת מישל פלטיני, תארח את ברית-המועצות. במונדיאל במקסיקו סיימו השתיים 1:1.

שני ענקים בפעולה אמש ביד-אליהו: וינס ריינולדס מפואי השווייצית ולי ג'ונסון ממכבי ת"א (תצלום: אריה קנפר)

במשחק רב-סלים עלתה אלופת ישראל לסיבוב ה-2

מכבי ת"א ספגה 112 נקודות אבל קלעה 124

● כדורסל

מאת יצחק ויסהוף

משחק "בכוף", כך ניתן לכנות את נצחונה של אלופת ישראל, מכבי ת"א, אמש ביד-אליהו, על אלופת שוייץ, פואי-באסקט — 124:112 (61:55), בגומלין בגביע האלופות.

אלופת ישראל כשלה אמש במשחק-ההגנה שלה. אם השוויצים קלעו 112 נקודות, אומרת עובדה זו דרשני. גם מאמן מכבי ת"א, צבי שרף, הודה בסיום המשחק כי קבוצתו נכשלה בהגנה.

ואכן, וינס ריינולדס (41 נקודות), קווין הולמס (32) ומייק שטוקלפר (26), שלושתם אמריקנים, חגגו מול סל מכבי ת"א. הולמס, שקבוצת הפועל ת"א ויתרה על שרותיו, היה יעיל גם במשחק ההגנה שלו כשקלט 14 כדורים חוזרים, מהם 10 בהתקפה. למזלה של מכבי ת"א, היו שלושה אלו בודדים בקבוצה האורחת. כל השאר הם בדרג בינוני ומטה.

בשורות אלופת ישראל בלטו מספר שחקנים, בפרקי זמן שונים. במחצית הראשונה הצטיינו לי ג'ונסון וקווין מאגי שקלעו יחד 33 נקודות מה-61 של מכבי. לאחר ההפסקה התעלו מיקי ברקוביץ ודורון ג'מצ'י, שקלעו 37 נקודות כשג'מצ'י קלע במחצית זו 22 נקודות, ואילו מיקי 15, מהן 3 סלי 3 נקודות.

מכבי ת"א קלטה 32 כדורים חוזרים (מאגי — 16), לעומת 28 של שחקני פואי.

השוייצים הוליכו עד לדקה ה-8 — 21:23, אולם החלפתו של ג'מצ'י, שהיה חלש במחצית הראשונה, הביאה למפנה, ומכבי ת"א שעטה ליתרון שלא נשמט עד לסיום.

שפטו דוראטי (איטליה) ווידאלס (יוון), לעיני 3000 צופים.

● קלעו למכבי ת"א: ברקוביץ 28; ג'מצ'י 28; ג'ונסון 28; מאגי 24; ארואסטי 7; קורנליוס 5; לאסוף 2 ושילר 2.

● קלעו לפואי: ריינולדס 41; הולמס 32; שטוקלפר 26; ריינן 10; באפה 2 ודראר 1.

● הכדורסלן הפועל ר"ג, קיט כנט, חזר לשחק בהפועל רמת-גן.

ארגנטינה שוקלת בואה לישראל למשחקי הפועל

אפשר שנבחרת הכדורגל של ארגנטינה תקיים משחק-ידידות עם ישראל, בחודש מאי ברמת-גן, במסגרת משחקי הפועל — נמסר אמש ב"קול ישראל".

ארגנטינה הכניעה את ישראל 7:2, לפני משחקי מקסיקו.

● תחנת "קול השלום" נערכת לשדר מחר את משחקי הליגה הלאומית בכדורגל, החל מ-3 אחה"צ. רק במידה ששידורי ישראל יחליטו ברגע האחרון להעביר את המשחקים בתוכנית "שירים ושערים", יבוטל השידור ב"קול השלום".

אליצור ת"א — ספורטינג אתונה 67:76

מאת יוסף חמם

אלופת ישראל בכדורסל לנשים, קבוצת אליצור ת"א, זכתה אמש בנצחון קל על אלופת יוון, קבוצת ספורטינג אתונה — 67:76, לאחר 36:42 במחצית. היה זה משחק גומלין בגביע-אירופה לאלופות.

במשחק הראשון, בשבוע שעבר באתונה, ניצחו התל-אביביות — 49:76, וישחקו בשלב הבא עם אלופת צ'כוסלובקיה, סלביה פראג.

במשחק אמש בלטה באליצור ענת דרייגור, שקלעה 26 נקודות (מתוכן 16 במחצית הראשונה). מנגד איכזבה כדורסלנית-החיזוק שחומת-העור, יולנדה פלצר, שכבר בדקה ה-9 נרשמו לחובתה ארבע עבירות.

במחצית הראשונה הוליכו בנות אליצור בדקה ה-9 — 11:22, אך היווניות הקטינו ל-27:28 בדקה ה-15.

במחצית השנייה פתחו הכדורסלניות ב"בליץ" והוליכו בדקה ה-25 — 36:52, אולם עד לסיום הקטינו ל-67:76.

● קלעו לאליצור: דרייגור 26; ולך 16; גרוסמן 11; פלצר 10; רבינוביץ 5; ינוצקי 4; דורית כהן 2 ובלומנפלד 2.

● קלעו לספורטינג: קומאטה 25; יאלוסי 18; לנארה 16 וריגה 8.

שפטו בכמאייר (אוסטריה) וטאלנה (איטליה), לעיני 150 צופים, באולם אוניברסיטת ת"א.

● קבוצת מכבי דרום/רמת-חן הודחה אמש בסיבוב הראשון בגביע רונקטי בכדורסל כשהובסה באיטליה ע"י קבוצת טריאולו 70:98. בראשון ניצחו האיטלקיות — 50:142.

בניסטר — מחר נגד מכבי חיפה

הופעת הבכורה של הכוכב האמריקני, קני בניסטר, במדי הפועל חולון, תהיה מחר ב-8 בערב במשחק-ידידותי בחולון נגד מכבי חיפה.

יהיה זה משחק לציון העברתו של ג'יימס טרי ממכבי חיפה לחולון.

● במשחק-ידידותי בכדורסל, שנערך אמש בחולון ניצחה הפועל חולון קבוצת כוכבים אמריקנים 88:94 (41:40). בניסטר קלע 26 נקודות. ג'יימס טרי נפצע מעל לעינו והובהל לבית-החולים.

אמריקני קלע 59 נקודות בגביע-קוראץ'

במשחק בגביע-קוראץ', בו ניצחה הקבוצה התורכית צ'וקורובה מאנאי את ווידוטון מהונגריה — 82:90, קלע האמריקני של הקבוצה התורכית, בילי לואיס 59 נקודות. אולם לא מנע הדחתה. ההונגרים ניצחו במשחק הראשון — 73:91.

● קפטן נבחרת אנגליה בכדורגל, שנטלה את גביע העולם 1966, בובי מור, אושפז בבית-החולים בלונדון, לאחר שהתאונן על מיחושים בחזהו. מור בן 45 והוא כיום עתונאי ספורט.

הפועל חיפה נגד הפועל ירושלים בקרב-יורדות

● ארצית

שלוש הראשונות, הבלתי מנוצחות, בליגה הארצית בכדורגל, ישתדלו לנצל את ביתיותן ולהוסיף נצחונות למאזנן.

● הראשונה, הפועל חדרה, תצטרך להתאמץ מול העולה לארצית, הפועל דימונה, שלא תקל על יריבתה.

● השנייה, הפועל טבריה, תתמודד במגרשה עם הקבוצה המנוסה של הכח רמת-גן. מאבק שקול בו מסוגלת הכח לסחוט נקודה.

● השלישית, מכבי שעריים, היורדת מהלאומית, תוכל לפצח במגרשה, ברחובות, את בית"ר רמלה.

● מיפגש יורדות מסקרן יתקיים בקרית-חיים, בין קבוצות הפועל חיפה והפועל ירושלים. בשני המחזורים הראשונים גילו החיפנים יכולת טובה יותר. גם הביתיות תסייע להם.

הטבלה הארצית
(אחרי שני מחזורים)

1.	הפועל חדרה	8:3	6
2.	הפועל טבריה	7:2	6
3.	מכבי שעריים	4:0	6
4.	הפועל חיפה	3:2	4
-	הפועל יהוד	3:2	4
6.	הפועל חולון	1:0	4
7.	הפועל עכו	3:3	2
8.	הפועל בית-שאן	2:2	2
9.	הפועל רמת-גן	1:1	2
10.	הפועל דימונה	0:0	2
11.	הפועל מרמורק	2:3	1
12.	הפ. ירושלים	1:4	1
13.	בית"ר רמלה	0:2	1
14.	בית"ר נהריה	0:2	0
-	הכח רמת-גן	0:2	0
16.	מכבי עמידר	2:7	0

● בבית-שאן תיערך התמודדות בין שתי קבוצות שעלו מליגה א': הפועל בית-שאן ובית"ר נהריה. לבית-שאן, כמארחת, סיכויים עדיפים.

שאר המשחקים:
● הפועל רמת-גן — הפועל יהוד (איצטדיון רמת-גן).
● הפועל חולון — הפועל מרמורק.
● הפועל עכו — מכבי רמת-עמידר (היום ב-2.30).

● ליגה א'

בית"ר חיפה בקרב צמרת בטירת-הכרמל

משחק-צמרת יהיה מחר במחזור ה-3 בליגה א', צפון, בכדורגל, כאשר קבוצת הפועל טירת-הכרמל תארח את בית"ר חיפה. משחק צמרת אחר יהיה בקרית-שמונה בין הפועל קרית-שמונה והפועל רעננה.

שאר המשחקים בצפון: הפועל עליה כפר-סבא — מכבי שלמה עפולה; מכבי טכרה — מכבי אח"י נצרת; מכבי אור-עקיבא — מכבי חדרה; הפועל קרית-אתא — הפועל בני-טמרה; הפועל טייבה — הפועל טירה.

המובילה הדרומית, הפועל בית-שמש, תצא למשחק-חוץ בקרית-גת נגד מכבי המקומית. יריבתה, הפועל קרית-אונו, תארח את מכבי לזרוב חולון.

שאר המשחקים בדרום: הפועל ראשל"צ — בית"ר באר-שבע; הפועל קרית-מלאכי — הפועל ירוחם; הפועל רמלה — הפועל אור-יהודה; הפועל אזור — הפועל אשקלון; הפועל רמת-השרון — הפועל בת-ים.

רבע מיליון חיילים עירקים ממתינים למתקפה אירנית

איראן דחתה פנייה של מועצת הבטחון להפסיק האש ומתכוננת להתקפה גדולה על בצרה המופגזת ללא הרף זה 4 ימים

מרכז האו"ם. — אירן דחתה אמש קריאה נוספת של מועצת הבטחון להפסקה מיידית של האש במלחמה שהיא מנהלת עם עירק בצעד להסדר הסיכסוך בדרכי שלום.

"לא יתנהל מו"מ, ישיר או עקיף, עם פושעי המלחמה של המשטר בבגדד", אמר נציג אירן באו"ם ראג'אי חוראסאני במסיבת עתונאים.

נציג אירן הגיב במילים אלה על הצעת-החלטה שאושרה פה אחד ע"י המועצה הקוראת למימוש מיידי של החלטת המועצה מפברואר שקראה להפסקת אש, נסיגה של הכוחות לגבולות המוכרים הבינלאומיים, החלפת שבויי מלחמה ויישוב הסיכסוך ע"י תיווך או בדרכי שלום אחרות.

"אנו מוכנים להדוף כל התקפה אירנית חדשה, בכל נקודה לאורך הגבול", הבריז גנרל חאליל אל דורי, מפקד איזור בצרה, במיפגש עם נציגי העתונות הבינלאומיות.

הפגישה נערכה בבצרה, העיר הגדולה בדרום-עירק, המופגזת זה 4 ימים ע"י תותחנים אירנים.

הגנרל העירקי אמר, כי השמועות, לפיהן ריכזה אירן כ-800 אלף חיילים לקראת פתיחת מיתקפה, הן מוגזמות.

דיפלומטים בבגדד ובטהרן אמרו, כי האירנים מתכוונים לפתוח במיתקפה חדשה שתכוון לכיבוש בצרה. דיפלומטים אלה מדברים על מאות אלפי חיילים אירנים המרוכזים בגיזרה, אך הם מציינים, כי העירקים ריכזו באיזור הדרומי כח צבאי העולה על רבע מיליון אנשי צבא. (רויטר עתי"ם)

נשיא צרפת מיטראן, משחק בכדורגל-שולחן עם הזמר ז'אן לוק לוואה, בעת פתיחת המופע שהעלה הזמר למען ילדים עזובים בצפון-פאריס (צילום: א.פ.)

התפטרותו של קאלב פגעה באמינות המימשל ערב הפסגה

הבית הלבן זועם בעיקר על עיתוי ההתפטרות

מאת זאב בליצר, כתב "על המשמר" בארה"ב

וושינגטון. — התפטרותו של דובר ה"סטייט דפרטמנט" ברנרד קאלב עוררה תדהמה רבה במימשל, בעיקר נוכח המבוכה הנגרמת לנשיא רייגן ערב פגישתו עם גורבצ'וב. ההתפטרות מעוררת קושיות רבות הנוגעות לאמינותו של המימשל בכלל. צעדו של קאלב מאשר למעשה, כי המימשל אמנם ביקש לשתול סיפורים כוזבים בתקשורת האמריקנית כחלק מהמערכה שנועדה לבלבל את קדאפי. אולם קאלב לא היה מסוגל להשלים עם מעשה זה, ועוד לתת לו יד.

בבית הלבן כועסים עליו מאד, בעיקר לאור העיתוי שבו בחר להתפטר. עוזריו הקרובים של רייגן מעולם לא נתנו אמון בקאלב, אשר מינויו בא ביוזמתו האישית של מזכיר המדינה שולץ.

ראש צוות הבית הלבן דון ריגן אמר אתמול בטלוויזיה, כי הוא רוצה להבטיח לציבור האמריקני, ש"לא שיקרנו לאף אחד למרות שאמנם היתה לנו תוכנית כיצד לטפל בקדאפי".

לדבריו, ארה"ב קיוותה "לא לשתול ידיעות כוזבות כי אם לזרוע מבוכה במוחו של קדאפי". המימשל היה מעונין, שקדאפי יחשוש מהתקפה נוספת עליו כדי לערער את יציבותו. "איש זה הוא טרוריסט ורוצח ועלינו לטפל בו כך שתמיד ירגיש הקרקע בוערת מתחת לרגליו".

קאלב, מצידו, אמר בראיון טלוויזיה, כי כאשר קיבל את המינוי נאמר לו במפורש כי תפקידו אינו כולל שקרים או הטעיות.

הכימאי האמריקני שערק פוטר בשל מחדלין

יוסטון. — כימאי אמריקני שערק עם משפחתו לבריה"מ, פוטר בשל מחדלים מעבודתו ולא בשל רעיונותיו הפוליטיים, מסרו ראשי ביה"ח סנט ג'וזף ביוסטון שבטקסס.

סוכנות טא"ס, מסרה, כי ארנולד לוקשין, אשתו ושלושת ילדיהם הגיעו ביום רביעי למוסקבה וקיבלו שם מיקלט מדיני. סוכנות טא"ס טענה, כי החוקר האמריקני החליט לעקור, לאחר שפוטר מעבודתו בעוון מתיחת בקורת על מדיניות החוץ האמריקנית.

מנהלי ביה"ח ביוסטון, שם עסק לוקשין מאז 1980 בחקר הסרטן, אמרו כי החליטו לא לחדש את חוזהו שפקע באוגוסט, בשל התוצאות החלשות שהשיג בששת החודשים האחרונים.

לזות בת ה-23, שלקתה באיידס בפנייה דרמאטית באמצעות הטלוויזיה הבריטית, להתיר לה להיות מטופלת בתרופה חדשה הניתנת רק בארה"ב, ואשר בבתי החולים הבריטיים יש ממנה כמות רק ל-12 חולים. לדעת הרופאים נותר לה חודש חיים אחד. (תצלום: אי.פי.)

דו"ח בריטי מביך על הסעודים

לונדון. — ממשלת בריטניה לא הצליחה אתמול למנוע פירסומו של דו"ח סודי מאת שגרירה לשעבר בריאד המותח ביקורת על הסעודים.

הדו"ח, אותו שיגר סר ג'יימס קרייג אל שר החוץ סר ג'פרי האו, מתאר את הסעודים כצרי-אופק וחסרי כישרון והצביע על הניגוד בין חייהם הפרטיים לבין מנהגי האיסלאם הקפדניים.

משרד החוץ הבריטי והשגרירות הסעודית בלונדון סירבו להגיב רשמית אך נציג סעודי אמר, לאחר שהקריאו באוזניו את תוכן הדו"ח: "סר ג'יימס כתב זאת? זה כל ייאמר".

הדו"ח, שנכתב ב-1984 וסיכם את שבע שנות כהונתו בממלכה, פורסם בעתון "גלאזגו הראלד". וקטעים ממנו הופיעו גם בעתון "סקוטסמן".

הממשלה השיגה צו מניעה בבית משפט באדינבורג האוסר את הפירסום, אך הצו נתקבל מאוחר מדי.

עורך ה"גיד סטייטס מן", ג'ון לויד, אמר כי נציג הממשלה טען בבית המשפט שפירסום הדו"ח יפגע קשה ביחסים הדיפלומטיים והמיסחריים בין שתי המדינות.

הדו"ח פורסם בשעה שיורש העצר הבריטי, הנסיך צ'ארלס ורעייתו הנסיכה דיאנה מתכוננים לבקר בחודש הבא בסעודיה.

● יו"ר סולידאריות לך ואלנסה הודיע כי הוא ומנהיגים אחרים של האיגוד המקצועי שהוצא אל מחוץ לחוק, קיבלו הודעה רישמית, בה נאמר, כי המועצה שהוקמה לאחרונה כדי לנהל מאבק לזכויות האיגוד המקצועי, אינה רשאית לפעול.

מפקד הצוללת הסובייטית ניצל בעל כורחו

וושינגטון. – מפקד הצוללת הגרעינית הסובייטית שטבעה השבוע, סרב להינצל כאשר הצוללת, שבה ניבקע חור גדול מחמת התפוצצות, ירדה למצולות-ים ליד ברמודה.

ה"וושינגטון פוסט" מוסר, כי מפקד הצוללת סירב להסתלק בסירת-גומי מהצוללת הטובעת עד לרגע האחרון, לבדו על סירת גומי, התנגד לנסיונות להעלותו על סירה קטנה ששוגרה אליו מספינת משא סובייטית סמוכה.

רב החובל של ספינת המשא נאלץ לפנות אל השלטונות הסובייטים ביבשה, כדי שיתנו הוראה למפקד הצוללת לעלות על אוניית ההצלה.

העתון אומר, כי ארה"ב צותתה לשיחות אלחוט בין אוניית המשא ובין צוות הצוללת.

מקור אמריקני אמר: "אין אנו יודעים מה היתה הבעייה שלו - גאווה, או אולי רצה להגיע בסירתו עד וירג'יניה"... (ע"ר)

ג'קוזי מת

סאן סיטי. — קאני קנדידו ג'אקוזי, ממציא מרחצאות-המערבולת המפורסמים הנושאים את שמו, מת בסן-סיטי שבאריזונה בגיל 83.

ג'אקוזי היה הצעיר מבין שבעה אחים שהיגרו מחווה חקלאית בצפון-איטליה והשתקעו בברקלי שבקליפורניה. שם הקימו מפעל לייצור ושיווק מכשירים פרי המצאתם.

כ-50 המצאות רשומות של קאנדידו ג'אקוזי נמצאות בשמוש. (עי"צ)

חוק תכנון ובניה תשכ"ה 1965
מרחב תכנון מקומי
פתח-תקווה
הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מפורטת

נמסרת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה — 1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבנייה מחוז המרכז, ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה פתח-תקווה הופקד שינוי תכנית הנקרא "שינוי תכנית מפורטת מס' פת/1236/ג" ביחד עם התשריט המצורף אליה. עיקרי הוראות השינוי: שינוי בחלוקת מגרשים ובהתויית שטח גוש 6712 חלקה 18 רח' דוד בן גוריון.

כל המעוניין בשינוי התכנית רשאי לעיין בו, ללא תשלום, בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל. כל מעוניין בקרקע, בבנין או בכל פרט תכנוני אחר, הרואה עצמו נפגע ע"י שינוי התכנית וכן כל הזכאי לכך עפ"י סעיף 100 לחוק האמור, רשאי תוך חדשיים מיום פרסומה של הודעה זו ברשומות, להגיש התנגדות לשינוי התכנית במשרדי הועדה המקומית ועליה לכלול פירוט ההתנגדות ולהיות מלווה בתצהיר חתום ע"י עורך דין המאמת את העובדות שעליהן היא מתבססת.

דב שיש, יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז המרכז

סטרוסנר הורה לפעול נגד האנטישמיות בארצו

ניו-יורק. — הגנרל אלפרדו סטרוסנר הורה השבוע לשים קץ לפעולות אנטישמיות שהתגוללה לאחרונה בפאראגוואי, על פי בקשת הקונגרס היהודי העולמי.

הקונגרס היהודי העולמי שמרכזו בניו-יורק, שיגר ב-12 בספטמבר מיברק לסטרוסנר, וביקש ממנו "להבטיח את בטחונה" של הקהילה היהודית שם, בעקבות הופעת סידרה של כרזות אנטי-יהודיות.

באיגרת תשובה כתב סטרוסנר: "עוד לפני שקבלתי את מברקכם, נתתי הוראות לשלטונות הנוגעים בדבר להתערב בכל המקרים, כדי להגן על הקהילה היהודית... אין אנטישמיות בפאראגוואי ולא תהיה כזאת".

דובר הקונגרס היהודי העולמי, אלן סטיינברג אמר, כי הכרזות הופיעו בעיר הבירה אסונסיון, והן קראו לאזרחים להחרים את העסקים שבבעלות יהודים, "משום שהם שודדים את המדינה ומעבירים את הכסף לת"א ולמוסקבה".

הכרזות פירסמו את הכתובות והשמות של בעליהן, והציעו להכות באלימות נגדם. (עי"ר)

● נשיא רומניה ניקולאי צ'אושסקו קרא להקמת "ועד מכין" שיכלול נציגים של אש"ף וישראל, לקראת כינוס ועידה בינלאומית לענייני המזה"ת. בראיון שפורסם אתמול ע"י היומון הכוויתי "אל קבאס", מציין צ'אושסקו, כי ועידה מעין זו חייבת לקרוא לקיום דו-שיח בין אש"ף לישראל.

● סניגורו של הירדני נזאר הינדאווי, העומד למשפט על נסיון להטמין פצצה במטוס ג'אמבו של אל-על, טען אתמול כי יתכן שישראל יזמה את הטמנת חמרי הנפץ במזוודה של הצעירה האירית, כדי להביא את סוריה במבוכה.

● תלמיד בבית תיכון הגיש תביעה משפטית נגד מורו לאנגלית, שנשך את אפו ותובע ממנו לשלם לו פיצויים בסך 10 אלף דולר.

זכו בפיס-רב-פרס

בהגרלת רב-פרס מצטבר של מפעל הפיס מס. 41/86 שהתקיימה ביום 9.10.86 זכו הכרטיסים הבאים:

בהגרלה הרגילה ובהגרלת כדור המזל זכה כרטיס מס. 838542 בסך כולל של 470,000.00 ש"חים.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 280,000.00 ש"חים.

בסך 12,000.00 ש"ח זכה המספר: 308119.

בסך 6,000.00 ש"ח זכו המספרים: 014614; 194674.

בסך 300.00 ש"ח זכו המספרים: 005544; 020507; 049184; 100179; 115943; 212699; 219904; 273488; 283621; 330267; 340832; 373679; 405381; 422389; 438983; 460187; 496014; 505880; 533322; 574847; 600392; 678031; 710268; 739315; 752308; 772613; 777108; 765963; 848919; 864221; 877074; 885614.

בסך 150.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב-: 8791; 4530.

בסך 25.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב-: 078; 772.

בסך 16.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב-: 113; 271; 883.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 1 זכו בסך של 2.50 ש"ח.

בסך 5.00 ש"ח זכו המספרים התלת-ספרתיים: 100; 135; 191; 205; 308; 335; 362; 399; 409; 419; 464; 487; 512; 559; 570; 589; 632; 683; 739; 764; 781; 816; 920; 962; 988; 997.

בסך 2.50 ש"ח זכו המספרים הדו-ספרתיים: 00; 07; 08; 11; 16; 26; 29; 31; 33; 35; 39; 41; 48; 50; 53; 56; 59; 63; 67; 68; 69; 79; 83; 91; 99.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

שערי מטבע-חוץ בנק הפועלים – 9.10.86

		בנקנוטים		העברות והמחאות		שערים יציגים
	היחידה	קניה	מכירה	קניה	מכירה	
סל מטבעות	1			1.4832	1.5018	1.4921
דולר אמריקני	1	1.45	1.52	1.4733	1.4917	1.4826
מרק גרמני	1	0.72	0.76	0.7378	0.7470	0.7413
לירה סטרלינג	1	2.07	2.17	2.1090	2.1354	2.1209
פרנק צרפתי	1	0.22	0.23	0.2247	0.2275	0.2263
ין יפאני	100	0.94	0.98	0.9551	0.9671	0.9605
גילדן הולנדי	1	0.64	0.67	0.6519	0.6601	0.6561
פרנק שווייצרי	1	0.89	0.93	0.9064	0.9177	0.9110
כתר שבדי	1	0.21	0.22	0.2149	0.2176	0.2162
כתר נורווגי	1	0.20	0.21	0.2006	0.2031	0.2019
כתר דני	1	0.19	0.20	0.1953	0.1977	0.1966
מרק פיני	1	0.29	0.31	0.3020	0.3058	0.3039
דולר קנדי	1	1.04	1.09	1.0634	1.0766	1.0693
דולר אוסטרלי	1	0.91	0.98	0.9409	0.9527	0.9464
ראנד דר' אפריקני	1	0.40	0.67	0.6593	0.6675	0.6635
פרנק בלגי	10	0.34	0.36	0.3547	0.3591	0.3573
שילינג אוסטרי	10	1.03	1.08	1.0457	1.0588	1.0539
לירה איטלקית	1,000	1.04	1.11	1.0660	1.0794	1.0712

טלקס

● **רביעיית המבחנה שוחררה מביה"ח**

רביעיית תינוקות המבחנה של משפחת אמאל, שנולדה ב-21.8.68, הגיעה למשקל המאפשר להורי התינוקות לטפל בהם בביתם שלהם. הם טופלו בפגייה בבית-החולים "השרון".

הארבעה – שני בנים ושתי בנות – הצטרפו אתמול להוריהם ונסעו לחיפה.

פרופ' יעקב גולדמן בירך את המשפחה והבטיח להם ייעוץ ועזרה בשעת הצורך. לדבריו, שלוש נשים מרכזות ללידת תינוקות מבחנה כשכל אחת נושאת בבטנה תאומים. חיה יוסף

● **שלומי דורשת פטור ממיסים**

ראש המועצה המקומית שלומי תובע מן הממשלה להעניק לתושבי העיירה פטור ממיסים, כדוגמת ההטבות שהוענקו לירוחם ומצפה רמון שבנגב.

במברקים ששיגר ראש המועצה, יהודה לנקרי, לרה"מ ולשרים אחרים, הוא מציין, שמלבד המרחק הגאוגרפי אין שוני מהותי בין התנאים השוררים בשלושת המקומות.

ראש המועצה מסתמך על סקר שפורסם לפני כמה חודשים, בו מדורגת שלומי כעיירה בעלת ההכנסה הממוצעת לנפש הנמוכה ביותר בין יישובי הארץ.

יהודה צור

● **יוזלו מחירי המזוט והנפטא**

מחירי המזוט והנפטא המסופקים לתעשייה הכבדה יוזלו ב-10 אחוזים – ככל הנראה בתוך כשבועיים – בשל התאמה למחירים בעולם.

על-פי סיכום שקיים בין משרדי האוצר, התעשייה והמסחר והאנרגיה, נקבעה נוסחה שבה מותאמים מחירי האנרגיה לשינויים בעולם. אודי נחשון

● **ערבי - מזכיר ראשי של ביה"מש המחוזי בנצרת**

לראשונה מאז קום המדינה, נתמנה השבוע אזרח ערבי לתפקיד מזכיר ראשי בבית-המשפט המחוזי בנצרת.

סעיד אבו זלאם, בן 44 נשוי ואב ל-6 ילדים, שימש במשך 10 השנים האחרונות כסגן המזכיר הראשי של בית המשפט והיה אחראי למחלקה הפלילית.

קאסם זייד

● **בי"ח שני ברצועת הביטחון**

בתקופה האחרונה החל לפעול ברצועת הביטחון בית-חולים נוסף לזה הקיים מזה שנים במארג'-עיון. מדובר בבית-חולים הפועל באיזור בינת-ג'בייל בלב אוכלוסיה שיעית ברצועת הביטחון. הרקע להחלטה להקים את בית-החולים השני נובע מן הרצון לצמצם את הזדקקותם של תושבי הרצועה לשימוש בבתי-חולים בארץ.

ישראל משקיעה כמעט 3 מיליון דולר מידי שנה להחזקתם של שירותי רפואה ברצועת הביטחון. יהודה צור

● **סנונית לא בכיוון**

סנונית רפתות שנלכדה ב-30.9 בבריכות קיבוץ ניר דוד שבעמק בית-שאן, מעוררת עניין רב בחוגי הצפרים בארץ. מסתבר, שסנונית זו נתפסה והוטבעה באילת ב-28.9. יומיים אחרי-כן נלכדה כ-400 קמ' צפונה.

תופעה זאת נדירה ביותר ולא ידוע על מקרה דומה, משום שצפורים אלו נודדות עם בוא החורף דרומה לאפריקה. לכידתה של סנונית הרפתות במרחק כה רב ממסלול הנדידה, בכיוון נוגד, מעוררת שאלות רבות בהקשר לתופעה של נדידת הצפרים. שלמה גליזר

הבהרה

בביקורת ההצגות על בכורות התיאטרון החדשה של יהונתן גפן — "על הפנים" (8.10.86), חלו בטקסט שיבושים, ששינו את כוונת המבקר, שנהנה מן המופע למרות הביקורת עליו, דבר שלא בא לידי ביטוי בפירסום.

פסיכולוג: יערי, כמו זיקית, החליפה צבעים בהתאם למצב

חווה יערי נוקטת בעת מצבי לחץ בתוקפנות מילולית. אבל אין היא מסוגלת ובכל אופן יש סבירות קטנה מאד שהיא מסוגלת לאלימות ולתוקפנות פיזית.

קביעה זו של הפסיכיאטר פרופ' שמואל טיאנו עמדה במרכז עדותו אתמול, בהמשך משפטן של חווה יערי ואביבה גרנות, המואשמות ברצח התיירת מלה מלבסקי בחודש מארץ 1985.

עדותו של פרופ' טיאנו, שהתנהלה תוך התעניינות ותשומת-לב מרובה מצד השופטים וכל באי אולם המשפטים בקומה השישית בהיכל המשפט בתל-אביב, נשמעה מטעם סנגוריה של חווה יערי.

לשאלת הסנגורית, עו"ד ד"ר עדנה קפלן, ציין הפסיכולוג, כי הוא שוחח עם חוה יערי במשך מספר שעות, וכן עיין בעדויות ובמיסמכי התיק המשפטי ושוחח גם עם אמה ואחותה של חוה יערי. מכל הנתונים שאסף, הגיע העד לכלל מסקנה ברורה, שבמצבי לחץ הייתה חוה יערי מתפרצת לא אחת ללא מעצורים, התפרצויות מילוליות והתקפות זעם, אך אין היא מסוגלת לאלימות פיזית.

"אין לי שום נתון, שפרט לתוקפנות מילולית היא הייתה במצב של אלימות פיזית. ואם היתה במצב כזה – הרי הייתה זו בדרך כלל אלימות כנגד עצמה. יתר על כן, היתה לחוה יערי רתיעה מאלימות פיזית".

עם זאת הטעים העד, בתשובה לשאלות התובעת עו"ד פנינה דבורין, לא ניתן לקבוע זאת במסקנות. "כשם שלא ניתן לקבוע דבר כזה כלפי אף אחד מאיתנו".

פרופ' טיאנו ציין, כי ממעקב אחר התנהגותה של חוה יערי בכל הפרשה עולה, שבמשך השנה מאז מותה של המנוחה ועד החשדות שהועלו נגד נאשמת זו – היא הירבתה לשקר, כדי לטשטש כל עקבה העלולה להפליל אותה. אולם בהמשך, מאז מעצרה וישיבתה בכלא – התנהגותה בתנאים שונים אלו הייתה ללא שליטה עצמית. אחרי שלב "השקר המתוכנן" שנועד להציל את עורה – היא נכנסת למצב שבו היא "מפנטזת", ממציאה תשובה כלשהי לכל דבר, שנועדה לשחרר אותה באותו רגע מהקונפליקט, אך אין היא מודעת שזה עלול להפליל אותה בהמשך.

"חווה יערי פעלה מאותו שלב כמו זיקית – היא מחליפה צבעים בהתאם למצב, ללא תכנון וללא מודעות ברורה", אמר.

עדותו של ד"ר פכטוולד היתה קצרה למדי, לאחר שבדבריו בלטה שכחה חוזרת ונשנית לדברים ואירועים שנשאל לגביהם.

עד קשיש זה, הוזמן להעיד ע"י השופטים לאחר שהצדדים נמנעו מלזמנו לעדות, ואילו בית המשפט מצא לחיוני לעשות זאת. בתשובה לשאלות סיפר, כי הוא עוסק יותר מ-30 שנה ברפואה מונעת, ומנהל מכון לרפואה טבעונית.

בתשובה לשאלות התובעת אמר, שהוא מכיר את שמה של חוה יערי, מאחר שבעלה אהוד היה אצלו בטיפול תקופה מסוימת, אבל אין הוא מכירה אישית.

עו"ד דבורין: את מלה מלבסקי היכרת?

פכטוולד: כן, היכרתי אותה מאד. היא התרפאה אצלי בשעתו. אחר כך למדה בעצמה רפואה טבעונית והיתה באה אלי להתייעצויות כשביקרה בארץ. היא הייתה אשה דתית מאוד, עדינה ונחמדה.

העד הכחיש, בתשובה לשאלות, כי עסק, לפעמים בעסקי מט"ח, וכאילו ראה אצלו במרפאה כאשר אביה של חוה יערי נתן בנוכחותה של חוה, כספים למלה מלבסקי. "אף פעם לא" – אמר.

לשאלות עו"ד דרור מקרין, בקשר לחקירה משטרתית שהייתה בביתו בעקבות רצח מלה מלבסקי, השיב פכטוולד כי אינו זוכר דבר כזה. גם כשהראה הסנגור הודעה משטרתית שהוא ואשתו מספרים לחוקר רפ"ק חדיד שאינם מכירים כלל את מלבסקי וכי הוא לא קיבל אותה במרפאתו – הכחיש זאת העד מכל וכל. (עתי"ם)

חיסול חשבונות בעוספיה: רימון רסס צה"לי ומכוניות חבולות

מאת יואב אביב, כתב "על המשמר"

חיסולי החשבונות בכפר עוספיה הגיעו ביממה האחרונה למימדים חדשים, כשרימון רסס צה"לי הונח על שמשתה הקידמית של מכונית השייכת לחבר מועצה לשעבר. שתי מכוניות נוספות חובלו — כל זאת, על רקע חקירת המשטרה לחשדות למעשי שחיתות בין כותלי המועצה המקומית.

רימון הרסס הצה"לי הונח על מכוניתו של חבר לשעבר במועצה המקומית של עוספיה, ושתי המכוניות שחובלו בלילה שייכות לשני תושבי המקום החשודים על-ידי חבריהם כמי שמסרו למשטרת מרחב חיפה מידע הנוגע לפרשת השחיתויות הנחקרת במועצה המקומית.

כתבנו מוסר, כי במהלך חקירת המשטרה הנמשכת זה מספר חודשים, נעצר כבר לפני חודשים, בהוראת בית משפט השלום בחיפה, דוחי באריה אבא בן 45, ששימש כמזכיר המועצה המקומית וכגובר להקת המחול של עוספיה.

סאבא נחקר במשך שבעה ימים על מעורבותו במשיכת המחאות בלתי-כשרות לכאורה, שכאילו ניתנו לשני תושבים שהעידו, כי מעולם לא קיבלו את ההמחאות או את הכסף. על-פי החשד, הוצא הכסף במירמה ולמטרות שונות, בניגוד למטרות המוצהרות לפיהן שימש הכסף למימון חלק מפעולות להקת המחול של עוספייה.

מפקד מרחב חיפה, תנ"צ יעקב חביב, מסר אמש, כי המשטרה טרם עצרה חשודים וכי הפרשה כולה עדיין נבדקת, על היבטיה השונים, על-ידי חוקרי המשטרה.

צח"ם מיוחד לרצח בעכו

מאת יהודה צור, כתב "על המשמר" וכתב עתי"ם

אברהם וייצמן, בן 24 מעכו, מת אתמול מפצעיו לאחר שאלמוני ירה לעברו ביום ד' בערב. בשעות הערב המאוחרות ישב וייצמן בבית-קפה "אקסודוס" בעכו עם חבר. אחרי-כן נכנסו לרכבו של וייצמן מסוג "רנו" שחנה ליד בית-הקפה. באותה עת ניגש לעברם רעול פנים וירה שתי יריות.

אברהם וייצמן נפצע קשה והועבר לבית-החולים. המשטרה הקימה צוות חקירה מיוחד לגילוי הרוצח. שישה חשודים נעצרו וצפויים מעצרים נוספים.

וייצמן, המוכר למשטרה, שוחרר לפני כ-4 חודשים מהכלא, שם ריצה מאסר על התפרצויות ועבירות אחרות. מרגע הגיעו לעכו "הפך את העיר והעלה את הפשיעה בה" — הגדיר זאת אתמול קצין בכיר במשטרת המרחב.

לדברי המשטרה, היו לוייצמן שונאים רבים מקרב העולם התחתון וקרוב לודאי שאחד מהם חיסל אותו על רקע זה.

עוכבו הליכים נגד אלי רונן

משפטו של המסעדן אלי רונן שהואשם בהחזקת מסמך גנוב, בוטל אתמול בבית-משפט השלום בתל-אביב, לפי הוראת היועץ המשפטי לממשלה שהחליט לעכב את ההליכים המשפטיים נגדו.

אלי רונן, הואשם בכך, שב-23 בינואר 1980 החזיק בביתו תיק מכר מקרקעין, שהוא מסמך השייך ללשכת רישום המקרקעין בתל-אביב, התובע טען בכתב האישום, כי יש חשד סביר שהתיק הוא גנוב.

אתמול עמד להישמע משפט זה בפני שופט השלום אביגדור סלוטר, הסנגור המציא את החלטת היועץ המשפטי לממשלה והמשפט בוטל. (עתי"ם)

מניות השקעה בתעשייה עלו השבוע ב-10.6%

גלגלי הבורסה

מאת אלחנן הורביץ, כתב "על המשמר"

בשבוע המסחר הראשון של שנת תשמ"ז שררה מגמת עליה בבורסה. בשוק המניות היו אתמול פי-שניים יותר עליות-שערים, מאשר ירידות שערים. ערך השוק של כל המניות עלה אתמול ב-0.87% ובסיכום השבועי עלה ב-1.60%.

המניות המוסיות עלו אתמול ב-0.98% בממוצע ובסיכום השבועי עלו ב-4.46%. ערך השוק של מניות ההסדר עלה אתמול ב-0.32% ובסיכום השבועי עלה ב-0.02%.

העלייה הגדולה ביותר בסיכום השבועי היתה 10.60% במדד השערים של מניות השקעה בתעשייה. בשוק איגרות החוב היה אתמול עודף ביקוש של 9 מיליוני ש"ח, מזה 0.5 מיליון ש"ח לצמודות לדולר ו-8.5 מיליון ש"ח לצמודות למדד, תוך ציפיות לעליית המדד בחודשים הבאים. בארבעת ימי המסחר של השבוע הסתכמו עודפי הביקוש לאיגרות החוב הצמודות למדד ב-89.6 מיליון ש"ח.

באמון הציבור בצמודות למדד המחירים לצרכן מוסברת גם הצלחתן של שתי ההנפקות הנוספות, שבנק ישראל הציע אתמול לציבור. להנפקה מסוג "שגיא" בערך הנקוב של 35 מיליון ש"ח נתקבלו הזמנות בסך של 50.7 מיליון ש"ח והיא נמכרה במחיר של 88% מערכה הנקוב. למזמינים במחיר המכירה ניתנו 34.4% מהזמנותיהם. להנפקה מסוג "גליל" בערך הנקוב של 15 מיליון ש"ח נתקבלו הזמנות בסך של 19.6 מיליון ש"ח והיא נמכרה ב-83% מערכה הנקוב. למזמינים במחיר המכירה ניתנו 45.3% מהזמנותיהם.

בשוק המניות עלו אתמול 166 שערים, לעומת 58 שירדו ו-113 שנשארו בלי שינוי. מהם עלו 30 ב-5% ויותר ו-7 ירדו ב-5% ויותר. ב-46 ני"ע היתה הפסקת מסחר.

במניות ההסדר היתה מגמת שערים מעורבת. עלו ב-%: א.ר. ב' ר"ג — 0.4, מזרחי ש' — 0.1, הפועלים ש' — 0.4, גליל — 0.5, ולאומי יהלוי(?). ירדו ב-%: דיסקונט ב' — 0.4, פועלים מ' — 3.0. הביקוש ההתחלתי למניות ההסדר הגיע ל-1.35 מיליון ש"ח וההיצע ההתחלתי בהן הסתכם ב-0.13 מיליון ש"ח בלבד. תשואותיהן השנתיות נעו בין 15.64% (בנק לאומי) ל-15.91% (הפועלים ודיסקונט א').

בפלילים

קפץ לבריכה, שותק, ותובע את אפיקים

מאת שלמה גלזר, כתב "על המשמר"

כתב תביעה בשמו של חי כהן בן 14 מירושלים, הוגש אתמול לבית-משפט המחוזי בנצרת נגד קיבוץ אפיקים. בכתב התביעה נאמר, כי הנער התארח אצל סבו בקיבוץ אפיקים ביולי השנה. בשעה 7.30 בערב הלך להתרחץ בבריכת השחייה, קפץ לבריכה ונפגע בראשו. כתוצאה מכך הפך למשותק בכל גופו.

עוד נטען בכתב התביעה כי הקיבוץ התרשל בשמירה על המתרחצים, במקום לא נוכח מציל בעת המקרה ולא הוצבו שלטי אזהרה מסביב לבריכה המודיעים על כך שאין מים במידה מספקת.

במשפטים מסוג זה מקובל להשאיר את גובה הפיצויים — במידה וייפסקו לזכות התובע — לשיקול בית המשפט. טרם הוגש כתב הגנה.

קנסות ומאסר ע"ת לתוקפי ערבים באשקלון

שניים מהמתפרעים במהומות באשקלון, לאחר הירצחו של ישראל קיטרו המנוח, הובאו אתמול לשיפוט מהיר ונדונו לקנסות ולמאסר על תנאי. נאשם שלישי שכפר באשמה, שוחרר בערבות ומשפטו נדחה למועד אחר.

בפני השופט צבי נריב באשקלון הובא אברהם בלולו (29) תושב אשקלון שנמצא אשם בכך שביום הרצח הוא תקף ברחוב צה"ל באשקלון את כאמל חסנין מעזה, הפיל אותו ארצה ובעט בו. השופט הטיל עליו חודשיים מאסר על-תנאי לתקופה של שנה וקנס כספי של 500 ש"ח.

הרצל חסן בן 43, אף הוא מאשקלון, נדון ל-3 חודשי מאסר על-תנאי לתקופה של שנתיים ולקנס של 500 ש"ח. גם הוא הורשע בהשתתפות במהומות, השלכת אבנים והפרת-סדר. הוא הודה באשמה.

מאיר אדרי בן 28, הואשם שבאותו יום, ה-7 בחודש, בשעה 6 אחר-הצהריים, השתתף יחד עם אחרים בהתקהלות בלתי-חוקית ליד צומת כביש החוף, השליך אבנים לעבר רכב בעל לוחיות זיהוי של הרצועה ותקף איש משטרה. הוא כפר באשמה והשופט שיחרר אותו בערבות 300 ש"ח במזומן וערבות צד ג' בסך 10 אלפים ש"ח. (עתי"ם)

שוטר הואשם באלימות כלפי עצור פצוע

סמ"ר שמעון ברילב, במרחב דן של המשטרה, הואשם אתמול בבית-הדין המשמעתי של המשטרה בפ"ת בשימוש באלימות שלא לצורך כלפי עציר פצוע. הנאשם כפר בהאשמות שיוחסו לו והמשך המשפט נדחה.

בכתב האישום צוין, כי בחודש נובמבר 1984 הוזעק הנאשם עם עוד שני שוטרים לטפל בהתפרצות בבית ספר "מעגית" ברמלה. בקומה השנייה שהו אותה עת אריה יצחק (המתלונן) וחבריו, כשהבחינו בשוטרים החמושים באקדחים ומכשירי קשר איבד המתלונן את עשתונותיו, קפץ מהקומה השנייה ונחבל.

הנאשם ושוטר נוסף העבירו את המתלונן לאחור החדרים ושם הוכה בכל חלקי גופו. לפי כתב-האישום, הוכה בעורפו במכות קארטה, במכות יבשות במפתח הלב, ובאגרופים. כל זאת כשגבו הפגוע של הפצוע נשען אל הקיר והוא נאנק מכאבים. (עתי"ם)

תשעה חודשים נוספו לאסיר שדקר סוהר

מאת יואב אביב, כתב "על המשמר"

תשעה חודשי מאסר בפועל גזר אתמול בית-המשפט המחוזי בחיפה על אילן עובדיה, אסיר בכלא דמון, שהורשע בדקירת סוהר. עובדיה הורשע בדקירתו של סוהר בכלא דמון שעה שהסוהר ביקש לערוך חיפוש בתאו. לדברי התביעה, שלף עובדיה סכין מתקפלת ודקר את הסוהר.

הנאשם, תושב קרית אתא, כלוא בכלא דמון לריצוי עונש מאסר של ארבע שנים בפועל, בגין פציעה בנסיבות מחמירות ואיומים.

בית המשפט הורה אתמול להוסיף את תשעת חודשי המאסר שגזר ל-4 השנים שהחל האסיר לרצות.

הוארך מעצרו של מבוקש להסגרה לארה"ב

מעצרו של לנרד פרידמן המבוקש להסגרה לארה"ב בחשד הונאה רבת היקף, הוארך אתמול בבית-המשפט העליון.

בדיון התברר, כי הוצא צו-מעצר לפקודת בית-המשפט העליון נגד לנרד פרידמן, המואשם בארה"ב בעבירות הונאה בסכום של 3 מליון דולרים, לא נעצר האיש, ובמשך שבוע ימים מאז הוצא הצו, היה חופשי, מאחר שהמשטרה לא הצליחה לאתרו. (עתי"ם)

במלאת שלוש-עשרה שנים למלחמת יום הכיפורים
נעלה לקברו של
ליאור ירדן
ביום שלישי 14.10.86 בשעה 15.30
בבית העלמין בקיבוץ שריד
המשפחה

למיכל וצביה
ליוסף מזרחי ומשפחתו
אתכם באבלכם על מות
יפה
בית שמרת